

KULTURNÍ KLUB

INFORMAČNÍ ČASOPIS
ČECHŮ A SLOVÁKŮ
V RAKOUSKU

- Příloha: Září s Pavlem Kohoutem

9

září

2023

43. ročník

Pro pondělní promítání filmů ve spolupráci s Českým centrem a Velvyslanectvím ČR v kině **Velvyslanectví ČR, Penzinger StraÙe 11-13, 1140 Wien**, platí aktuální pravidla v době konání.

Pondělí 9. 10. v 19:30 (film bude upřesněn)

Na promítání filmu je třeba se zaregistrovat na e-mailu events.vienna@mzv.cz, nebo na telefonním čísle **0664 514 33 29**.

Další předběžné termíny promítání v roce 2023: 13. 11. a 11. 12.
Změna programu vyhrazena.

Stand up comedy show.
www.nastojaka.cz

na stořáka

live

Vídeň

19. září 2023
od 19,00 hodin

Škola Komenského - velká klubovna, Sebastianplatz 3
Arnoř Frauenberg, Daniel Čech,
Karel Hynek

Vstupné 10 €
Rezervace: jozimir@seznam.cz

Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku
ve spolupráci s Velvyslanectvím ČR ve Vídni

Vás srdečně zve na odbornou přednášku
Ing. architekta Zdeňka **LUKEŠE** na téma

Česká architektura od historismu po kubismus (1870-1914)

Přednáška (v českém jazyce) představí významné stavby navržené ve stylu historismu, secese, moderny a českého fenoménu – architektonického kubismu – i jejich tvůrce.

KDY: **pátek 6. 10. 2023 v 17:30 hodin**

KDE: **Velvyslanectví ČR,**

Penzinger Strasse 11-13, 1140 Wien

Prosíme o telefonickou, resp. e-mailovou registraci:

Mag. Eva Zeman, tel. **0664 514 33 29**,
nebo e-mail: evazeman@gmx.at.

Zdeněk Lukeš je význačný český architekt, historik architektury, odborný publicista a vysokoškolský pedagog. Je autorem a spoluautorem mnoha článků a knih, přednášek, kritických prací a učebních textů. Od začátku devadesátých let 20. století působil na Pražském hradě, kde se podílel na jeho revitalizaci.

Z vlastního životopisu ing. Zdeňka Lukeše

Narodil jsem se v Praze na Letné v roce 1954 ve výtvarnické rodině. Dětství jsem trávil v blízkém parku Stromovka, mj. na betonových prolézačkách Olbrama Zoubka a Sputniku Zdeňka Němečka. Dům, kde jsem s rodiči bydlel, byl

Česká hudební Vídeň 2023

Kulturní klub ve spolupráci s pražskou Nadací pro dějiny kultury ve střední Evropě připravuje v návaznosti na předchozí ročníky koncertního cyklu „Česká hudební Vídeň“ **varhanní recitál**, v jehož rámci se pod vedením Jiřiny Marešové představí pražští studenti hry na varhany. Na koncertu, který je plánován na **polovinu října 2023**, zazní skladby F. Landiniho, G. Frescobaldiho, J. Pachelbela, J. S. Bacha, P. I. Čajkovského a M. P. Musorgského, zpestřené varhanními improvizacemi.

O místě a datu konání varhanního koncertu budete včas informováni obvyklým způsobem.

Předběžný program:

Preludia podle F. Landiniho (varhanní improvizace) (A. Cibulková)

G. Frescobaldi: *Toccata per l'Elevezione* (K. Hlavnička)

J. S. Bach: *Toccata dórská d moll* (K. Hlavnička)

J. S. Bach: *Fuga g moll* (K. Hlavnička)

J. Pachelbel: *Canon* (varhanní zpracování) (A. Walterová)

Duchovní obrazy a preludia (varhanní improvizace) (K. Fotrová)

Toccata na prodlevě podle J. Pachelbela (varhanní improvizace) (V. Holcová)

M. P. Musorgskij: *Velká brána kyjevská* (varhanní úprava) (J. Kortanová)

P. I. Čajkovskij: *Květinový valčík* (z baletu *Louskáček*, varhanní úprava pro čtyři ruce a čtyři nohy) (V. Chvalová – B. Habrová)

Vážené čtenářky, vážení čtenáři!

Podzimní filmové promítání na velvyslanectví jsme otevřeli 11. září v 19:30 českým filmem **Poslední závod**, režie: Tomáš Hodan. I na další filmová promítání je vždy třeba se zaregistrovat: events.vienna@mzv.cz, nebo telefonicky: 0664 514 33 29. Říjnový film je ve výběru a bude oznámen v příštím čísle časopisu a na webových stránkách Kulturního klubu www.kulturklub.at.

Srdečně Vás zveme 6. října v 17:30 na přednášku předního historika architektury, architekta Zdeňka Lukeše, na téma **Česká architektura od historismu po kubismus (1870-1914)** do Mramorového sálu českého velvyslanectví.

Série **Česká talk show ve Vídni** pokračovala 11. září, moderátor Joža Kolář uvedl hosty Marka Ebena a Veroniku Vitázkovou, 19. září následuje pořad **Na stojáka** a 19. října bude hostem **Petr Jablonský**.

Také toto číslo časopisu je rozšířeno o nové povídky spisovatele **Pavla Kohouta** v češtině a němčině. Povídky budou na podzim vydány nakladatelstvím Odeon pod názvem **Taková láska**.

Srdečně Vás zveme do Prahy, kde bude probíhat ve dnech 21.-22. září v Jednacím sále Senátu Parlamentu ČR ve Valdštejnském paláci konference, která se bude zabývat aktuálními otázkami a potřebami krajanů, stejně jako úlohou českého státu ve vztahu ke své diaspoře. Předsedkyně Kulturního klubu se konference zúčastní s referátem.

Zprávu ze spolkové valné hromady, která se konala po redakční uzávěrce 23. srpna, najdete v dalším čísle měsíčníku Kulturní klub.

Bude nás těšit, když Vás něco z nabízeného programu osloví, a těšíme se na shledání.

Hezké chvíle nad stránkami Klubu přejí

redakce a Helena Baslerová

Obsah

Klub připravuje	2, 4
Editorial – Obsah – Impressum	3
Fejeton	5
Kultura	6
Zajímavosti	30
Události	40
Ekonomika	48
Věda a technika	52
Správy zo Slovenska	64
Sokol & sport	71
Z české a slovenské Vídně a okolí	76
Informace	81
Inzerce	93
Příloha: Zář s Pavlem Kohoutem	I-IV

Na přední straně obálky: **Max ŠVABINSKÝ: Chudý kraj**, 1900, pastel, papír. Bližší informace o autorovi viz str. 7-8. Švabinský se tímto dílem výjimečně dotkl sociální problematiky a zároveň propojil symbolistně pojatou ženskou postavu v popředí s impresionisticky pojatou krajinou v pozadí. I když má postava všechny konkrétní znaky chudé vesnické

dívky, je svého druhu alegorií osudu. Ve své době byla proto také chápána v mytologických souvislostech jako sfinga, říkali jí sfingová pasačka.

Na zadní straně obálky: **Pavel NEŠLEHA, Vitavín**, 1962, olej, plátno. Bližší informace o autorovi viz str. 8.

KULTURNÍ KLUB. Informační časopis Čechů a Slováků v Rakousku / Informationszeitschrift der Tschechen und Slowaken in Österreich

Majitel: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku
 Vydavatel: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku (ing. Helena Basler),
 Mohsgasse 30/9, 1030 Wien
 Redakční příprava a sazba: KLP – Koniasch Latin Press s. r. o., Praha
 Tisk: Quatro print, a. s., Heršpická 6 (Moravská typografie), Brno
 Medieninhaber: Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
 Herausgeber: Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
 (Ing. Helena Basler), Mohsgasse 30/9, 1030 Wien
 Verlagsort: 1030 Wien
 Hersteller und Herstellungsort: KLP – Koniasch Latin Press s. r. o., Praha &
 Quatro print, a. s., Brno, Tschechische Republik

Redakce: Mohsgasse 30/9, 1030 Wien, mobil (od 10:00): 0043-0-664 97 33 764, fax: 0043-1-79 88 454, e-mail: info@kulturklub.at, www.kulturklub.at

Vedoucí redaktorka: ing. Helena Basler

Zástupkyně vedoucí redaktorky: Mag. dr. Marie Brandeis

Redakce: Mag. Pavlína Böhmová-Lössl, DI Gabriela Jakelič, Anna Křivanová

Technická redakce: Ing. Kurt Mattola, Mag. Richard Basler

Redakční kruh: DI. Gabriela Jakelič, Eva Kalinová, Ludvík Kavín, dr. Marta Marková, Mag. Daniela Makový Nedas, P. Václav Sládek O.Cr., DI Tomislav Vašíček, ing. Jiří Zajíček

Fotografové: Mag. Richard Basler, Kurt Mattola, Mag. Eva Zemanová

Distribuce: Quatro print, a. s., Heršpická 6 (Moravská typografie), Brno

Časopis je vydáván s podporou Úřadu
 pre Slovákův žijících v zahraničí.

Gefördert aus Mitteln
 der Volksgruppenförderung
 des Bundeskanzleramtes.

Časopis vychází
 s podporou Ministerstva
 zahraničních věcí ČR.

velmi zajímavý, dole byla školka, kam jsem vždy ráno seběhl z našeho podkrovního bytečku. Dům v roce 1923 navrhl Kamil Roškot a byl to jeden z prvních moderních činžáků v Praze. Táta měl ateliér v bývalém skleníku ve dvoře, kde jsem taky trávil mnoho času. Mámin ateliér byl v paláci U Stýblů neboli v Alfě na Václavském náměstí, kam jsem taky chodíval, připadal jsem si tam jako na Manhattanu. Do velkého ateliérového okna tam páčila rudá hvězda na věži sousedního paláce. Lepší byl pohled ze schodiště do Františkánské zahrady, kde se hrály filmy v letním kině.

Do školy jsem chodil ke Studánce, což byl ponurý kolos, připomínající zámek, s ještě ponuřejšími učiteli. Naštěstí jsme jezdili každý rok od jara do podzimu do Opavy, kde měli rodiče půdní ateliér ve vile, kterou si postavil za první republiky dědeček. Dům byl obrovský (alespoň dětským očím se tak jevil) a tajuplný, plný skrýší, půd a sklepních prostor. Měl velkou krásnou zahradu s řadou atrakcí, například vysokým smrkem, na jehož vrcholu jsme si s kamarády udělali posed. Založili jsme indiánský kmen, jemuž jsem měl tu čest velet a podnikat s ním různé výpravy. V Opavě jsem chodil do prosluněné příjemné školy s hodnými učiteli a zlepšoval si tam známky (po podzimním návratu do Prahy jsem si je zase zhoršil). Pobyty v Opavě, krásném městě s krásným okolím, jsem miloval a moc jsem se tam těšil.

Doby gymnaziální už jsem trávil jen v Praze, chodil jsem do gymplu Nad Štolou na Letenské pláni, což byla velmi náročná škola, tehdy ještě se skvělými kantory (a naším báječným třídním prof. Jiřím Homolou). Bylo to po ruské okupaci, ale až do maturity tam vládly stále příjemné poměry a asi to bylo nejhezčí období mého mládí. Pak jsem studoval architekturu na ČVUT v Dejvicích, neboť na

vysněné dějiny umění se s mým kádrovým profilem nešlo dostat.

Po vojně jsem nastoupil do archivu architektury Národního technického muzea v Praze, který se nacházel ve zchátralé, ale podivuhodné barokní Invalidovně. Podmínky drsné, leč práce zajímavá. Tehdy jsem se začal věnovat architektuře 19. a první poloviny 20. století. Během deseti let, jež jsem tam strávil, jsme s Janem Svobodou dali také dohromady velkou kartotéku pražské moderní architektury. Taky jsme s přáteli architektky a výtvarníky trochu zlobili, když jsme se snažili protestovat proti různým zhovadilým stavbám bolševické éry (spolek Obecní dům).

Od listopadu 1989 do ledna 1990 jsem pracoval v koordináčním centru Občanského fóra v Mánesu a Laterně magie, což bylo velmi zajímavé, leč politické kariéře jsem se rád vyhnul a vrátil zpět k profesi. V roce 1990 jsem pak dostal nabídku pracovat na Pražském hradě, nejdřív v kulturní sekci, pak v památkovém odboru KPR. To byla zase nová zkušenost i šance seznámit se s mnoha pozoruhodnými lidmi. Snažili jsme se Hrad otevřít veřejnosti, opravit a obnovit např. Plečnikovy intervence, bolševiky značně poničené. Taky jsme připravili výstavy Jože Plečnika nebo *Deset století architektury*.

Kromě toho jsem učil – rok na PORGU, dva na VŠUP, asi pět let na liberecké fakultě architektury, nyní na pražské filiálce NYU. Kromě psaní odborných a popularizujících článků a knížek, v nichž se snažím propagovat kvalitní, ale často veřejnosti nepřilíhající známou architekturu, připravuji také výstavy ve spolupráci s Galeríí Jaroslava Fragnera a pořádám různé přednášky a vycházky. Informaci o těchto aktivitách naleznete v rubrikách webové stránky www.zdeneklukus.eu.

Česká talk show ve Vídni

19. 10. 2023 v 19:00 hodin bude hostem Joži Koláře český imitátor, bavič, moderátor a herec Petr Jablonský. Peter Jablonský se objevil v pořadu *Šance* a zároveň v silvestrovském programu *Paráda z Kavčích hor*, kde vystupoval s imitátorem Václavem Faltusem. Mezitím účinkoval v dalších médiích. Uváděl Silvestrovský program 2000 na ČT. Pravidelně účinkuje i v rozhlasových pořadech, od listopadu 2000 denně ráno v rádiu Frekvence 1. V současné době natáčí pořady pro ČT, TV Prima a vystupuje i v zábavných pořadech TV Nova. Věnuje se imitování českých celebrit a politiků.

Místo konání: **Divadelní sál české školy, Sebastianplatz 3, 1030 Wien.**

Informace a rezervace: jozimir@seznam.cz.

Fejeton Ludvíka Kavína

Sedím v klidu domova (vídeňského), je léto a dnes ještě k tomu významný svátek katolické Marie, Ježíšovy matky. A přesto si připomínám oblíbený citát z Vančurova Rozmarného léta: „Tento způsob léta zdá se mi poněkud nešťastným.“ A mně připadá tento citát jako ulitý na léto roku dvacátého třetího, stále ještě na počátku třetího tisíciletí našeho letopočtu. Proč?

Ano, u nás ve Vídni se zatím neodehrály žádné přírodní katastrofy, ale před pár dny znovu soptila Etna, v posledních týdnech se na východě Turecka a v Sýrii, ba i na Krétě otřásala půda, téměř po celém evropském Středomoří hořelo neskutečné množství požárů a vrchol těm ohňům dodala katastrofa na Havaji: okolo stovky mrtvých, spousty nevěstných a zpusťšená krajina. Podle posledních zpráv se zdá, že velkou vinu na havajské katastrofě má naprosto nezajištěná bezpečnost infrastruktury. Puč v Nigérii a napjaté vztahy na nejrůznějších místech zeměkoule se také odehrávají během tohoto našeho středo-evropského léta. A válka na Ukrajině trvá a ozývají se stále více různí experti, kteří nám nedávají šanci na brzké ukončení války, ba naopak medituji nad tím, zda snad válka neskončí až v době předvolební kampaně amerických prezidentských voleb nebo snad až po amerických volbách, no prostě, podle mého názoru – katastrofa. Takže je tento způsob léta „katastrofickým“, nebo naopak je naše léto 23 pouze předzvěstí pokračující a možná ještě větších katastrof?

Nevím, na otázku nedovedu odpovědět. Myslím si ovšem, že pokud nás ve středu Evropy nezasahuje válka přímo, střelkami a bombardováním, loupením a znásilňováním, můžeme si dál žít, ať už to někdo nazývá žítím, a jiný přežíváním. Přičemž si myslím, že žijí (a nikoliv přežívají) v podstatě za jakýchkoliv, tedy i za daleko horších podmínek, než je tomu dnes pro velkou část populace, všichni ti, kteří přímo neumírají hladu a žízní a mají rádi: sebe, bližního, věci kolem sebe. A už jen tím žijí v pohodě a naplňuje se jim tak smysl žití. A když se ještě k tomu přidá smysluplná činnost, která je naplňuje, pak se dá říct, že žijí ve štěstí.

Přesto, a oprávněně: lidi chtějí víc. Proboha, vůbec tím nemyslím hamižníky, kteří si válí tu svoji kuličku, a když ji zvládnou uválet rychle, jakoby naráz byli nadlidi, kteří mají hodně a můžou hodně, a zcela samozřejmě na úkor většiny. Ne, myslím tím způsob života, uspořádání v samosprávách, v komunách, ve větších i menších zemských i státních společenstvích, ba také na kontinentech i na té celé naší zeměkouli. Pro nás v Evropě byl jakýmsi zlomem k lepšímu poslední rok osmdesátých let. Myslím, že nebylo nikoho, kdo by měl strategii a představu o jasných politických strukturách. Pamatuji se na zaplněná náměstí v tehdejší Československu a cinkání klíči, ale to mělo znamenat jen výzvu tehdejšímu panstvu! Tady máte klíče, my Vám je eventuálně dáme, abyste si odemkli svá zápečí a šli... nějak, ale abyste nás už neotrávňovali. Jen si nejsem jist, že ta klíčky zaplněná náměstí měla jasno, jak se věci mají vyvíjet dál. Ale lidé měli sny.

A jeden sen, tehdy v celé Evropě převažující (nevím, nakolik byl opravdu snem tehdejších Čechoslováků), byla politická unie, společný evropský dům od Lisabonu až po Vladivostok. Základním kamenem pro realizaci tohoto snu byla tehdy Pařížská charta z listopadu 1990. Šlo o kooperativní mírové uspořádání včetně kontroly dohod o zbrojním průmyslu a kolektivních jistotách, garancích. A stejně tak důležitou byla dohoda o konvenčních zbraních z roku 1991. Naděje, že bude překonáno tragické rozdělení Evropy na bloky, se zdála mít svoji šanci. Jenže: je známo, že já neuznávám jako reálnou kategorii lidských životů naději. Protože ta má v sobě příliš silný náboj odevzdání se do cizích rukou, buď do rukou Božích, nebo nějakých nekontrolovatelných lidských sil. A bohužel: myslím si, že velká část nás, tehdy sjednocených Evropanů, se příliš odevzdala naději, že už to bude jaksí samozřejmé, bude líp, nebudou tu nejen války, ale taky žádné berlínské zdi a šumavské hvozdy plné střelících pohraničnicků. A velká část z nás taky měla především práci s tím přeorientovat se a začít si zvykat na nové demokratické pořádky, pokusit se chápat, co se to po nás vůbec chce, když se chce, abychom žili v demokratických poměrech.

Uběhlo už víc než třiatřicet let od devětaosmdesátého, který vlil do tak mnohých dušiček, hlaviček, srdíček (jak chcete) opojný mok svobody a míru. Byl jsem hned několik měsíců poté, co se Ukrajina prohlásila za samostatnou, v Užhorodu, Mukačevu, ve Lvově, v Žitomiru a v Kyjevě. A všude jsem narážel na přátelské lidi. A navíc především z oblasti Užhorodu jsem si přivezl nový obrázek Evropy. U nás v Brně se nám už ve škole říkalo, že zeměpisným středem Evropy je nějaká ves u Vyškova. Jenže pro mě se tím zeměpisným středem, ba i kulturním, stala oblast bývalé tzv. Podkarpatské Rusi: ty jazykové schopnosti dětí! Některé znaly už ve svých deseti letech čtyři nebo pět jazyků! Atd. atd. Připomínám, co píší o něco výš: zeměpisným a kulturním středem Evropy! Protože si nemohu pomoci, ale pro mě tehdy byla Evropa tím, čím zůstala až dodnes: totiž územím od Uralu po Atlantik.

Takže když se dnes bojuje na Ukrajině, bojuje se podle mého soudu ve středu Evropy. Ano, pro mě je každá válka kdekoliv na světě něčím, co je potřeba uhasit, ale o to víc je třeba uhasit válku, která se odehrává ve středu Evropy. Je to strašné, kam až jsme to nechali dojít: k nenávisti a ke vzájemnému zabíjení, vraždění ve středu Evropy! Dnes jsem četl, že Ukrajina je nezaminovanější zemí na světě! Podle ukrajinského vyjádření za to mohou „západní spojenci“. Ti totiž zpomalenými dodávkami zbraní ukrajinské armádě umožnili Rusům ta minová pole „obdělávat“ (částečně zaminovávali také Ukrajinci, jak říkají, ale podle ukrajinských zdrojů většinou Rusové velkou část zhruba 1 000 kilometrů dlouhé fronty). S odkazem na vyjádření prezidenta Zelenského to publikovala Tereza Hübscherová na Forum 24.

Ano, v roce 2023 nemáme už dobrých třiatřicet let berlínskou zed', ale zato tu máme, jen trochu východněji, ale ve středu Evropy, tisíc kilometrů minových polí. A můžete za to Vy, naši pohlaváři v Evropské unii, naši politikové, protože jste nedodali dost zbraní spojencům! Aby se stalo co? Už to mám. Aby se stalo daleko víc takových událostí, jaká se právě dozvídám z ověřených internetových zpráv: „Ukrajinská děla rozstřílela Rusy prchající od Urošajne.“ Nechci, abyste rozstříleli Rusy! Tak jako nechci, aby oni rozstříleli vás! Co děláte, je pod úroveň!

Chtěl jsem dnes psát o aféře kolem soudce Fremra, o rozpočtech a energiích, o německých potížích s úprkem některých průmyslových odvětví do Spojených států a o obtížích, které z toho vyplynou i pro Rakousko, ale ještě víc pro Českou republiku, o Nětrebko a mé zvědavosti, jestli si v Praze zaspívá, atd. A ještě mnohem víc. Ale můj prostor je vymezen. Ostatně, i to je důležité si vlastně pořádkem dokola uvědomovat, že totiž náš prostor je vymezen. A přeberte si to, jak chcete. Přeji Vám k tomu příjemné zadumání.

Vídeň, 15. 8. 2023

VÝTVARNÉ UMĚNÍ

Štěpán Mareš jako komiksový kreslíř, provokatér i komentátor

Výtvarníka Štěpána Mareše má většina lidí spojeného s komiksem *Zelený Raoul*, který maloval osmadvacet let. Výstava, která probíhá v pražském Tančícím domě do 24. září, ho však představuje i jako malíře fantaskních obrazů, designera, grafika a především mistra dynamiky figur a myšlenkové zkratky.

Poselství vystavených děl míří k přesnému cíli a jeho pointa je hned pochopitelná. Někdy je k smíchu, někdy k pousmání a jindy vyvolává pohoršení nebo další emoce.

Co se týče Marešova výtvarného projevu, bezpochyby je na něm patrný vliv Káji Saudka, který bývá vzorem pro všechny české kreslíře, jejichž hlavní disciplínou je komiksová tvorba. Saudek ho inspiroval také tematicky, protože i u něj lze nalézt krásné ženy, vojáky, desperáty či nablýskané bouráky. Vše doprovází osobitým černým humorem i nadsázkou.

Na jednom z grafických listů nazvaných *Bella Parabela* je německá pistole Luger P 08, které se říká lidově Parabela podle jejího latinského názvu „Para bellum“, který znamená „Připravuj válku“. A slovo bella znamená krásná. Vyobrazení korunuje duha, která se klene nad zbraní a dotváří tak celou absurditu díla.

Podobně si autor hraje na grafickém listu *Marylin a bílá lajna*. Slavná americká diva je zobrazena z profilu a dívá se na bílou čáru, kterou známe z tenisového kurty nebo fotbalového hřiště. Slangově se jí říká lajna, stejně jako dávce kokainu.

Osobitým vtípem obohatil Mareš i své erotické práce. Na jedné z nich jsou dvě dívky v nedbalkách v těsném objetí. Respektive pouze fragmenty jejich těl, od stehna k rameni. A nad nimi se skví nápis Kiss, tedy polibek. Nic víc, nic míň. Nechává na divákově, aby si vymyslel pointu.

U komiksově tvorby, především u *Zeleného Raoula*, je Mareš mnohem přímočařejší. Částečně i díky tomu, že dílo vždy reagovalo na aktuální politické kauzy a texty do komiksových bublin vymýšleli jiní autoři. V tomto případě se její vtíp pohybuje na hraně, někdy možná těsně za ní. Hajlující Vladimír Putin v hnědé košili a pásce, kterou nosili nacisté (se srpem a kladivem namísto svastiky) je pro leckoho silný tabák, stejně jako bývalý prezident Miloš Zeman jedoucí na prasety s rudou hvězdou.

Aktuální hlava státu Petr Pavel frčící na motorce à la Easy Rider (film s Henrym Fondou a Dennisem Hoppe-

rem) v černém a zdravící protijedoucího Miloše Zemana na vozíku vyvolá spíše ironický úsměv.

Sekce věnovaná Marešově malířské tvorbě ho představuje jako milovníka symbolismu a surrealismu. V těchto obrazech hrají důležitou roli ženy, které žijí ve svém vlastním tajemném světě.

Výstava Štěpána Mareše určitě u mnohých poopraví zažitý názor, že autor je pouhý časopisecký kreslíř vtipných obrázků s bublinami. A to je dobře, protože si to zaslouží.

(mk)

Lodě plující ke břehům mystických krajín

Zážitek z dětství může mít zásadní vliv na život jedince, Václav K. Killer poprvé v devíti letech uviděl v Chorvatsku mořskou hladinu. Od té doby ho živel vody doprovází, nejen jako inspirační zdroj pro jeho malířskou tvorbu. Přiznal, že jej voda jako základní živel vždy fascinovala ve všech různých formách a skupenstvích. To je patrné z vystavených olejů na plátně, které bylo možné si prohlédnout do konce srpna ve výstavní síni v pražském Topičově salonu.

Celou výstavu, která měla název *Mystické krajiny*, bylo možné chápat jako konfrontaci dvou tvůrčích přístupů. V tom prvním, v němž si malíř bere jako hlavní téma mystické krajiny, hledal inspirační zdroj především v surrealismu. Některá zpracování připomínala výtvarný přístup malíře Josefa Lieslera. To byl případ obrazu *Gotický sen* (2015), na němž se fragment nějaké vertikální stavby s lomeným obloukem potápí do rozbourěných vln pod nardlou oblohou. Možná že je to zachycená zkáza Atlantidy. Podobně vyznívala i další díla, mimo jiné plátna *Sloupy vědění* (2017), *První katedrála* (2021) nebo *Zhroutené království* (2022).

Mezistupněm ke druhé části výstavy, která prezentovala téma lodí plujících po nekonečném oceánu, byl olej na plátně *Přístav v poušti* (2020). Majestátní škunery v tomto případě uvázly na suchu a jako v proslulém hřbitovu slonů čekají odevzdaně na smrt. To dílo *HMS Victory* (2021) už předvedlo královny moří v plné parádě. Britská řadová

Václav K. Killer: *Galeona v ledu*

loď Jejího Veličenstva Victory byla roku 1805 v bitvě u Trafalgaru vlnkou lodí viceadmirála Nelsona. V modři nebe a hladiny moře se zjevují dva majestátní trupy válečných plavidel, které vypadají, jako kdyby se loď rozdvojila a jedna plula vstříc slávě a ta druhá do pekel.

Vznešeně a hrdě působila na vlnách i rakouskouherská bitevní loď Babenberg bojující v první světové válce (Rakouská Belle Epoque SMS Babenberg, 2017). Ocelový kolos dává na odív svou krásu i moc okolo plujícím lodičkám a dým z jeho komína se vsakuje do blankytně modré oblohy. Za pár let se ale všechno, tak jako v životě, změní, protože vítězství Britové nechají bitevník nemilosrdně sešrotovat. (mk)

JUBILEA

Marek Meduna (* 1973)

Marek Meduna je výrazným autorem ve středoevropském kontextu, bývalý člen skupiny Rafani. V letech 1999-2005 studoval na Akademii výtvarných umění v ateliérech Veroniky Bromové, Michaela Rittsteina, Jiřího Davida a Vladimíra Skrepla. V současnosti vede Ateliér malířství IV na pražské Akademii. Když se zamýšlí nad svými studiemi, charakterizuje svůj poměr k učitelům a upozorňuje, že nemaluje jako Michael Rittstein, protože mu mimo jiné chybí jeho smysl pro absurdní humor. Jiří David je ve srovnání s Medunou viditelně zainteresovaný pro věc. Oproti Skreplovi je podle Meduny jeho tvorba zase příliš usedlá. Nepovažuje svou práci za radikálně intelektuální. Tvorba Marka Meduny se často dotýká podstaty uměleckých médií a stejně tak ukazuje spletnosti lidského porozumění a pravidel.

Šíře výtvarného výrazu Marka Meduny je mnohem obsáhlejší, svůj zájem o problémy současnosti si Marek Meduna neřeší jen výtvarnými cestami, ale i svou literární produkcí. Ve své knížce nazvané *Písčiny* rozebírá svou tvorbu: „Má práce se vyznačuje zájmem o tradici, kterou se snažím využít způsobem vlastním tomuto desetiletí. Bohužel, profese umělce vyžaduje tu a tam i jistý druh verbálního či textového odůvodnění.“ Ve svém textu se přiznává k respektování jistých tradic, aby vzápětí napsal o svých vlastnostech: „Z oněch vlastností stojí za zmínku jistá nestálost a touha po vymezení.“

Marek Meduna: *Domov*, 2006

Krištof Kintera (* 20. 9. 1973, Praha)

Spektrum sochařské tvorby Krištofa Kintera je poměrně široké. Zahrnuje drobnější sochařské objekty i monumentální sochařské kompozice pro galerie či veřejný prostor. Výchozím stavebním materiálem Kinterovi často bývají rozličné spotřební produkty a elektrotechnické součástky, např. plastové míče, nápojové plechovky, lustry, pračky, jízdní kola, použité bateriové monočlánky nebo desky plošných spojů. V některých případech tyto prvky Kintera opět zapojuje do elektrické sítě.

Krištof Kintera už od počátku studií patřil mezi výraznější osobnosti nejmladší generace. Prvním výrazným projektem je *TO* z roku 1996. Tento „domácí mazlíček“ z lakovaného laminátu se stal Kinterovým nerozlučným přítelem, provázel ho na nákupech, v metru, prostě všude, kam jeho pán zavítal. Předznamenal většinu principů, které se v Kinterově tvorbě objevují dodnes: nápaditý objekt vtahujícího autora i diváka do jiného (trochu posunutého) světa. Propojení výtvarného umění, performance a divadelní scénografie je typickým momentem pro samostatnou Kinterovu tvorbu i pro akce a divadelní představení *Jednotky*, jejíž je vůdčí osobností. *Jednotka* je otevřenou tvůrčí buňkou, která od roku 1992 uskutečnila řadu performancí a akcí happeningového rázu. Ty pak postupně přerostly ve vizuální a multimediální představení na pomezí experimentálního divadla. Všechna Kinterova díla jsou technicky náročné objekty, které se pohybují, mluví, kouří se z nich nebo jiskří. Autor se pečlivě věnuje nejen jejich vzhledu, funkci, sdělení, ale i jejich mechanice.

VZPOMÍNKA

Max Švabinský (17. 9. 1873, Kroměříž – 10. 2. 1962, Praha), významný český malíř a grafik, se narodil před 150 lety. Už v mládí byl považován za „záračné dítě“.

Studoval na pražské Akademii u prof. Maxmiliána Pirnera, posléze se na ní stal profesorem grafické speciálky, byl jmenován Národním umělcem. Jeho dílo, odehrávající se jakoby mimo čas a aktuální prostor kultury, si udrželo punc oficiálního umění za všech politických dob. Vrcholem tvorby jsou kresby a grafiky, kromě několika špičkových obrazů i práce monumentální povahy, zejména vitráže pro katedrálu sv. Víta v Praze. V modernismy přesytném 20. století se stále vracel k antickým tématům a obratně je varioval. Patří k solitérům doby, kdy vládlo art deco. Svě umělecké záměry Švabinský realizoval průběžně také v grafice, s níž nakládal skutečně mistrně.

Byl mimo jiné zakládajícím členem SČUG Hollar, členem S.V.U. Mánes, kuratoria Moderní galerie, vídeňského spolku umělců Hagenbund a Société nationale des beaux-arts v Paříži. Dále byl doctor honoris causa Masarykovy univerzity v Brně, rytířem Řádu čestné legie, profesorem

Max Švabinský: *Jupiter a Létó*, kolem 1946, olej, plátno

c. k. Akademie umění v Praze, osmkrát jejím rektorem, doživotním čestným profesorem Akademie výtvarných umění v Praze, nositelem Řádu republiky, akademikem-korespondentem Real Academia de Bellas Artes v Madridu a laureátem ceny italské vlády za kolekci leptů.

Mezi grafické techniky, kterým se v průběhu života Švabinský věnoval, patřila olejomalba, perokresba, litografie,

mozaika, akvarel, mezzotinta, lept, pastel, dřevoryt, návrh na vitráž, kresba suchou jehlou, rudkou, černou křídou, tužkou, uhlím.

Pavel Nešleha (19. 2. 1937, Praha – 13. 9. 2003, Praha) Pavel Nešleha byl český malíř, kreslíř, grafik a fotograf, výrazný představitel generace šedesátých let a českého nekonformního, avantgardně zaměřeného moderního umění. Za grafickou a kreslířskou tvorbu získal řadu ocenění (Leipzig, Trieste, Beograd, New York). Je zastoupen v mnoha světových kolekcích, mj. i v Centre Pompidou v Paříži.

Svoji imaginativní tvorbou určenou fenoménem času a hledání metamorfóz hmotných struktur se pravidelně účastnil samostatných či kolektivních výstav doma i v cizině.

Po absolvování Výtvarné školy v Praze (1952-1956) studoval na pražské Vysoké škole uměleckoprůmyslové v ateliéru monumentální a užité malby prof. Aloise Fišárka (1956-1962). Abstraktně koncipovaná diplomová práce, navržená pro prostor Divadla hudby do Hradce Králové, byla z ideologických důvodů zakázána a zničena; studium končil souborem expresivních maleb z nižších ročníků – získal cenu školy.

Stýkal se s avantgardně orientovanými umělci pražských ateliérových Konfrontací I a II (1960); poznal grafika Vladimíra Boudníka, spřátelil se s teoretiky Františkem Šmejkalem a Janem Křížem. V roce 1966 se seznámil s teoretikem Jindřichem Chalupěckým, účastnil se jeho aktivit. Na jaře 1968 získal stipendium francouzské vlády do Paříže, uskutečnil řadu studijních cest. Nabídka pedagoga v oboru kresby na Akademii výtvarného umění v Kasselu, kterou v roce 1970 získal, byla českými úřady zamítnuta. Povolení k výjezdu nedostal. Spoluzaložil (1987) skupinu Zaostálí.

V roce 1990 obdržel tvůrčí grant The Pollock-Krasner Foundation; od téhož roku vedl (do roku 2002) ateliér malby na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze; v roce 1991 byl jmenován profesorem; roku 1995 se stal se členem S.V.U. Mánes. V září 2003 nečekaně podlehl zhoubnému onemocnění.

ARCHITEKTURA & DESIGN

Před 50 lety byla dokončena stavba vysílače na Ještědu

Základní kámen nového hotelu a vysílače na Ještědu byl položen 30. července 1966. Samotná stavba však nakonec trvala deset let. K velkému zpomalení došlo zejména po roce 1968, kdy byla téměř zastavena. Na stavbě je použito několik – v té době – zcela nových technologií i materiálů. Mnoho ze zvolených technických řešení bylo v budoucnu použito na dalších stavbách v Česku i ve světě.

V létě 1973 byla stavba na Ještědu dokončena a v září byla předána veřejnosti. I když si lidé z počátku těžko zvykali na novou siluetu nad Libercem, záhy po svém otevření se Ještěd stal novou atrakcí a oblíbeným místem výletů.

Jde o nadčasovou stavbu, která ani s roky neztrácí na eleganci. Architekt Karel Hubáček a statik Zdeněk Patrman za svůj projekt obdrželi prestižní Perretovu cenu Mezinárodní unie architektů. Při slavnostním otevření před pade-

sáti lety ovšem architekt chyběl, jako signatář „2 000 slov“ se nesměl zúčastnit.

Televizní věž a horský hotel Ještěd je svým spojením technického a společenského zařízení, televize a turistiky, typologicky unikátní stavbou, pro kterou je obtížné nalézt srovnání. Coby horský hotel představuje pokračování tradice podobných zařízení, vznikajících od konce 19. století v reakci na rozvoj turistiky a nárůst oblíbenosti zimních sportů. Ještě mladším stavebním druhem je potom věžový televizní vysílač.

Kromě vnějšího vzhledu vysílače byl odborníky oceňován i původní interiér architekta Otakara Binara. Před časem prošel hotel nákladnou rekonstrukcí a řada interiérových prvků, které během let byly zničeny nebo zmizely, se tak znovu vrátila.

Od roku 1998 se stal Ještěd Národní technickou památkou, v roce 2005 byl zařazen mezi Národní kulturní památky.

JUBILEA

Věra Machoninová (* 27. 9. 1928, Strakonice)

je představitelkou pražské architektury a autorkou obchodního domu Kotva v Praze, hotelu Thermal v Karlových Varech, československého velvyslanectví v Berlíně – vše s manželem, ing. arch. Vladimírem Machoninem. Po absolvování vysoké školy Věra Machoninová nastoupila do Státního projektového ústavu v Praze. V roce 1956 získala společně s manželem první cenu ve veřejné architektonické soutěži na Dům kultury v Jihlavě. V roce 1964 získávají manželé Machoninovi první cenu ve veřejné architektonické soutěži na areál Mezinárodního hotelu a festivalového kina v Karlových Varech – hlavní sál festivalového kina (1 200 míst), kongresový sál (600 míst), malý sál (450 míst) s třemi menšími sály s projekcí, hotel (850 lůžek), restauraci, dále salonky, kavárnu a vinárnu a rovněž padesátimetrový bazén s termální vodou. Věra Machoninová opustila v roce 1967 Státní projektový ústav a s manželem založili Architektonický ateliér Alfa, který s jinými třemi ateliéry vytvořil Sdružení projektových ateliérů v Praze.

V roce 1970 získala spolu s manželem první cenu ve veřejné architektonické soutěži na projekci pražského obchodního domu Kotva (realizace v roce 1974). Rovněž v roce 1970 získali manželé první cenu v architektonické soutěži pro vyzvané účastníky na návrh budovy zastupitelského úřadu ČSSR v Berlíně (realizace skončena 1978). Poté až do roku 1989 neměli možnost zúčastnit se soutěží ani publikovat. Sdružení projektových ateliérů v Praze bylo v roce 1971 zrušeno. Věra Machoninová zatím pracovala v Projektovém ústavu pro výstavbu hl. m. Prahy převážně na rozpracovaných projektech a prováděla autorský dozor na probíhajících stavbách.

Změna politických poměrů po listopadu 1989 přinesla novou naději, která však netrvala dlouho: manžel ing. arch. Vladimír Machonin zemřel a tím se společné dílo definitivně uzavřelo. Po manželově smrti Věra Machoninová založila vlastní architektonickou kancelář (1991) a pojmenovala ji se vzpomínkou na životního a tvůrčího partnera Ateliér Alfa. Nadcházející léta přinesla Věře Machoninové nové první ceny: ve veřejné architektonicko-urbanistické soutěži na centrální náměstí města Štětí (1996), jehož byla realizována pouze menší část, a ve veřejné architektonicko-urbanistické soutěži na centrum města Jablonec nad Nisou (1999).

Vila pod Strahovem, stavebníci a architekti Věra a Vladimír Machoninovi, 1974-1978

Pro všechny budovy, na jejichž návrzích se Věra Machoninová autorsky podílela (kromě rodinných a bytových domů), navrhovala i komplexní interiér, a tím vznikla kromě jiného i řada unikátního sedacího zařízení.

Ing. Arch. Jan Línek (* 22. 8. 1943)

Jan Línek studoval na Českém vysokém učení technickém v Praze, absolvoval v roce 1966, poté pracoval u Karla Pragera v atelieru Gama, v letech 1970-1990 spolupracoval s Vladimírem Miluničem, v roce 1990 založil soukromý architektonický ateliér L & P. Po rozchodu s Miluničem se orientoval na romantičtější podobu staveb, stále však s jasnými výtvarnými funkcionalistickými východisky i sociálním zájmem.

Jan Línek (spoluautoři Josef Kolář a Věra Dubská): Rodinný dům v Modřanech, 2003-2005

Odpovědi z rozhovoru vedeného s vítězným architektem Janem Línkem u příležitosti projektové práce pro Domov sociální péče Hagibor dobře ilustrují jeho životní a umělecké názory. Domov sociální péče byl uveden do provozu v květnu roku 2008.

S domy pro seniory máte bohaté zkušenosti. V čem byl tento úkol specifický?

Ty zkušenosti jsou vlastně celoživotní. Hagibor se kromě požadavků na bezpečnost a jídelnu s košer stravou od ostatních domovů nijak neliší. Stejně jako jiná dnešní zařízení tohoto typu reaguje na přirozený vývoj, který směřuje k menším kapacitám a vyššímu standardu ubytování. Do roku 1990 jsme stavěli domovy důchodců s počtem třeba 600 lůžek, jednolůžkové pokoje mívaly 8 m², důležité bylo

Jan Línek a Vlado Milunič: Model buňky pavilonu šelem pro pražskou ZOO, 1974, plasty, pleťivo, sádra

umístit co nejvíce starých lidí, ale nikdo se nestaral o jejich duši. Už název „domov důchodců“ naháněl hrůzu, proto jsme s Vladem Miluničem raději používali termín geriatrické centrum. Samozřejmě by bylo nejlepší, kdybychom podobná zařízení nemuseli vůbec budovat, pro staré lidi je optimální zůstat v prostředí rodiny. To ale není vždy možné, navíc starých lidí stále přibývá.

Co považujete za nejdůležitější pro vytvoření důstojného prostředí starým lidem?

Nevyčleňovat je ze společnosti, postarat se o náplň jejich života a možnost komunikace. Vytvořit přirozené prostředí, kde nebudou jenom staří lidé, nestavět kolosy, které by byly jakýmsi „putováním k márnici“. S tím souvisí také dříve běžné diferencování jednotlivých oddělení – stěhování seniorů při zhoršení stavu do jiného, odkud už vlastně není návratu. Starý člověk by se ze svého pokoje neměl stěhovat. Pokoj by se tedy měl přizpůsobovat jemu, mít univerzálnější podobu s možností snadno osadit třeba kuchyňku pro samostatnější obyvatele, později zase umístit větší polohovatelnou postel přístupnou ze tří stran. Péče o nejtěžší případy většinou spočívá hlavně v aplikaci kapaček, a to je možné v jakémkoliv pokoji.

VZPOMÍNKA

Ferdinand Maximilián Brokoff, užívá se Brokof i Brokov (12. 9. 1688, Červený Hrádek u Jirkova – 8. 3. 1731, Praha) Ferdinand Maximilián Brokoff byl český sochař a řezbář, syn sochaře a řezbáře Jana Brokoffa a bratr sochaře a řezbáře Michala Jana Josefa Brokoffa. Působil hlavně v Praze, kde k nejznámějším dílům patří řada soch na Karlově mostě a náhrobek Jana Václava Vratislava z Mitrovic, vytvořený za účasti architekta Johanna Bernharda Fischera z Erlachu. Působil i jinde v Čechách a ve spolupráci s Fischerelem také ve Vídni a Slezsku. Spolu s Matyášem Bernardem Braunem je nejvýznamnějším představitelem vrcholného českého barokního sochařství a patří k nejprřednějším českým sochařům vůbec.

Podobně jako starší bratr Michal Jan Josef pokračoval i Ferdinand v rodinné tradici a vyučil se sochařství a řezbářství v dílně svého otce, který od roku 1693 byl občanem Starého Města pražského. Podle názorů některých kunsthistoriků lze z Ferdinandovy tvorby a znalostí práce s mramorem usuzovat, že mohl získávat zkušenosti také v zahraničí, ve Vídni v akademii dvorských umělců bratrů Strudelových a v Římě, kde ho mohla ovlivnit tvorba Giana Lorenza Berniniho. V Praze byl jeho hlavním vzorem raně barokní řezbář a sochař Jan Jiří Bendl.

Pravděpodobně od roku 1709 Ferdinand již tvořil samostatně. Během svých cest Brokoff ve Vídni kolem roku 1714 potkal významného dvorního rakouského architekta Jana Fischera z Erlachu, s nímž pak spolupracoval na významných dílech. Spolu s ním získal zakázky z Vídně a slezské Vratislavi, tvořili však společně i pro Prahu a pro českou klientelu.

Vytvořil řadu plastik v Praze i dalších místech. Rozsah jeho díla svědčí o velké pracovitosti a také organizačních schopnostech ve vedení sochařské dílny. Většinu svých prací vytvářel sám, ale v posledním období svého života již musel kvůli nemoci využívat pomocníky, např. u Marián-

ského morového sloupu na Hradčanském náměstí v Praze (1726), náhrobku biskupa Trautsona ve Vídni (1727) či průčelí kostela v Krzeszówě (1729).

Roku 1728 Ferdinand přijal občanství na Novém Městě pražském. Zemřel bezdětný ve věku dvaadvaceti let na souchotiny, obvyklou nemoc sochařů, vyvolanou silikózou, tj. zaprášením plic křemičitým prachem z tesaného kamene. Na tutéž diagnózu zemřeli jeho otec i bratr. V roce 1732 byl Ferdinand pohřben na chrámovém hřbitově kostela sv. Martina ve zdi na Starém Městě pražském, kde je umístěna také pamětní deska rodiny Brokoffů s reliéfním portrétem Ferdinanda Brokoffa. Bronzovou plaketu vytvořil sochař Josef Mařatka v roce 1909 podle dochovaných portrétů – kresby Jana Jakuba Quirina Jahna, leptu J. K. Burdeta a rytiny K. Salzera.

Nejmladší ze sourozenců Antonín Šebestián vystudoval filozofii a žil jako básník u císařského dvora ve Vídni, kde zemřel po roce 1744. Byl posledním z rodu Brokoffů.

Rozsáhlé sochařské a řezbářské dílo Ferdinanda Brokoffa bývá označováno za perlu české barokní tvorby první poloviny 18. století. V jeho tvorbě výrazně převažuje náboženská tematika. V jednom z andělů na sousoší sv. Františka Xaverského na Karlově mostě byla spatřována podoba samotného Ferdinanda Brokoffa.

6. 9. 1673 byl položen základní kámen k chrámu sv. Mikuláše v Praze na Malé Straně (350 let).

Antonín Viktor Barvitijs (14. 7. 1823, Praha – 20. 7. 1901, Praha)

Antonín Viktor Barvitijs byl český architekt a návrhář, po studiu práv a filozofie se věnoval malířství. Architekturu studoval na Akademii výtvarných umění ve Vídni u Christiana Rubena, Eduarda van der Nülla, Augusta Sicarda von Sicardsburga a Carla Roesnera. Po dokončení studia a několika letech práce ve Vídni roku 1854 odjel na stipendijní pobyt do Itálie, kde se zejména v Římě věnoval restaurování renesančních památek architektury, zejména rakouské residence Pallazo da Venezia. Po návratu do Prahy pracoval nějaký čas i se svým švagrem Vojtěchem Ignácem Ullmannem. Později úspěšně pracoval pro Křesťanskou akademii a Jednotu svatovítskou na návrzích liturgického ná-

Ignác Vojtěch Ullmann a Antonín Viktor Barvitijs: Lannova vila, 1868-1872

Antonín Viktor Barvitius a Josef Schulz: Gröbeho vila, 1870-1874

dobí, náčiní a chrámového vybavení. Byl činný také jako archeolog. Pohřben je na Olšanských hřbitovech.

Antonín Pfeiffer, též Pfeifer (1. 6. 1879, Plzeň – 27. 9. 1938, Praha)

Architekt a projektant Antonín Pfeiffer navrhl mj. palác Koruna na Václavském náměstí a interiér pražského hotelu Paříž postavený v letech 1911-1912. Je autorem především secesních návrhů staveb na území Čech a Moravy.

V letech 1887-1892 studoval architekturu na pražské polytechnice u Jana Kotěry, po dobu osmi let sbíral praktické zkušenosti na stážích v Budapešti, poté v Paříži a Bruselu. Po návratu roku 1900 působil v Praze.

Jeho prvním samostatným návrhem byl projekt dívčího lycea spolku Vesna v Brně-Veveří z roku 1900, v témže roce vypracoval projekt secesní záložny v Lounech. Roku 1907 zpracoval architektonické řešení pomníku Mistra Jana Husa na Staroměstském náměstí vytvořeného sochařem Ladislavem Šalounem. Byl členem S.V.U. Mánes. Spolupracoval na řadě projektů se sochařem a štukatérem Karlem Novákem.

Vedle několika pražských bankovních ústavů patří k jeho nejúspěšnějším realizacím obchodní palác Koruna na roku Václavského náměstí a ulicí Na příkopě na Novém Městě pražském ve spolupráci se stavitelem Matějem Blechou. Navrhl též řadu nájemních domů, v pozdějších letech se pak zaměřoval rovněž na návrhy rodinných hrodek.

30. 9. 1983 byla po sedmileté rozsáhlé obnově a rekonstrukci předána do užívání historická budova Národního divadla.

22. 9. 1998 zahájilo provoz nové centrum veletržních akcí v Praze – Výstaviště v Letňanech.

Architekti, projektanti, dodavatelé, investoři, developři nebo výrobci stavebních materiálů – u nich je počátek legendy výstaviště PVA EXPO PRAHA. Co se přihodilo? Když se jen půl roku po sametové revoluci začala psát historie dnes nejvýznamnějšího stavebního veletrhu FOR ARCH, tak tato středoevropská událost oboru nevystačila s původními prostory v Paláci kultury a následně na Strahově a dala impuls k položení základního kamene areálu v Letňanech. V září 1998 se tak pro stavaře i širokou veřejnost poprvé otevřely brány PVA EXPO PRAHA.

Vzhledem k plánované rekonstrukci a změně konceptu využití výstaviště v Holešovicích, které by se mělo po své proměně stát dějištěm ryze kulturních akcí a místem

trávení volného času Pražanů, tak areál v Letňanech zcela převzal i úlohu hostitele významných holešovických veletrhů a stal se centrem veletržního života v hlavním městě.

Technologické novinky a trendy na výstavišti každoročně představují především společnosti z oborů gastronomie, cestovního ruchu, čisté mobility, bydlení, designu, sportu, videoher a interaktivní zábavy, vědy nebo dekorací. Díky skvělému zázemí se v posledních letech staly Letňany také dějištěm kulturních akcí evropského významu. S jeho podporou se představili desetitisícovým davům umělci z celého světa.

Kromě již tradičních podzimních veletrhů, jako je mimo jiné zářijový FOR PETS, FOR DECOR & HOME nebo FOR ARCH, se v listopadu nově představí i strojírenské a průmyslové obory. Více na www.pvaexpo.cz.

28. 9. 2018 byl po několikaměsíčních opravách uveden do provozu staroměstský orloj. Rekonstrukce samotného orloje byla poslední fází celkové rekonstrukce Staroměstské radnice.

V soutěži pro mladé návrháře bodovali studenti z Uherského Hradiště a Plzně

O Cenu Nadace Jana Pivečky pro mladé návrháře obuvi a kožené galanterie se v 15. ročníku soutěže ucházelo osmadvacet studentů s osmatřiceti exponáty. Bodovali studenti ze Střední uměleckoprůmyslové školy v Uherském Hradišti nebo Západočeské Univerzity v Plzni. Úspěšné návrhy si mohou prohlédnout návštěvníci veletrhů Styl a Kabo v Brně.

Vítězkou kategorie Professional View, která je určená pro mladé designéry do 30 let, se stala studentka druhého ročníku Západočeské Univerzity v Plzni Eliška Svobodová. Zvítězila s kolekcí páru bot a kabelky nazvanou Deshoestructed.

V kategorii Young Spirit pro studenty vyšších ročníků středních škol zvítězili dva studenti, a to Mikuláš Crla a Michael Krčmář. Oba ze Střední uměleckoprůmyslové školy v Uherském Hradišti. Crla vyhrál s kolekcí dvou párů zimní obuvi. První pár obuvi je vybaven ocelovým protiskluzovým rámem, druhý pár nabízí možnost modifikace z kotníkové na nízkou a také vyhřívané stélky. Krčmář zaujal porotu kolekcí inspirovanou přírodou.

Váza Bloom ve tvaru červeného srdce

Snad i vlastní vášeň pro tohle řemeslo zachytil designér skla František Jungvirt ve své poslední představené váze Bloom ve tvaru srdce, která vyniká díky své sytě červené barvě. „Když vázou prostupuje světlo, skutečně připomíná planoucí srdce. Ač to na první pohled může působit jako klišé, spojení láska – srdce – červená do sebe perfektně zapadá,“ říká k objektu, který však nerealizoval pro sklárnu Klimchi z Kamenického Šenova, kde už čtvrtým rokem působí na pozici kreativního ředitele, nýbrž pro vlastní značku – františek jungvirt. „Červená není jen barvou lásky, ale také životní energie. Má vliv na naše tělo a psychiku – zvyšuje puls a krevní tlak. Podobně se naše tělo chová i při zamilovanosti,“ rozkrývá svou inspiraci Jungvirt, kterého můžeme navzdory jeho mladému věku zařadit mezi výrazná jména současného českého sklářství. Za svou kariéru stihl

otisknout svůj rukopis také do kolekcí dalších skláren, jako je například Moser nebo Ajeto. Právě v huti druhé z jmenovaných realizace vázy *Bloom* proběhla.

Sklářský výtvarník, designer a malíř skla MgA. **František Jungvirt** (* 1996) vystudoval obor sklomalba při SOŠ v Třeboni a je absolventem ateliéru skla na pražské UM-PRUM pod vedením sochaře Ronyho Plesla. V současnosti tvoří pod vlastní eponymní značkou františek jungvirt. Patří mezi nejoriginálnější představitele mladé generace českých sklářských tvůrců.

Ve své práci nejčastěji využívá tradiční odkazy českého sklářství, kterým dodává nový výraz. S každým dílem se pak snaží posouvat technické a vizuální možnosti oboru. Mezi charakteristické znaky Jungvirtovy práce patří nejen hra s tvary, ale také s barvami či ručně malovanými motivy.

Vedle designu užitných předmětů se věnuje tvorbě uměleckých objektů, instalací a omezených sérií ze skla. V jeho portfoliu se vyskytují designové vázy určené k běžnému užití i umělecké objekty plné fantazie.

V posledních letech vystavoval svá díla na výstavách u nás i v Londýně, New Yorku, Paříži, Miláně, Švýcarsku, Jeruzalémě nebo Japonsku.

VÝSTAVY

Výstava *Timelessness: Umělecká intervence do barokního bezčasí*

Otázku, jakým způsobem mohou klasická umělecká díla esteticky koexistovat s moderními site specific instalacemi (instalace navržené na daný prostor) a videoartem, klade nová výstava Dariny Alster. Pojmenovala ji *Timelessness*, tedy bezčasí, a své práce umístila do podzemí Trojského zámku.

V potmělém prostoru návštěvníci najdou nejen hypermoderní tvorbu ve stylu videoartu, jeden prostorový objekt, ale také barokní sochy. Kurátorka Jitka Hlaváčková rozmístila artefakty do různých místností, takže si musí překvapivé kontexty objevovat každý sám za sebe. V jedné části je umístěna obrazovka, na které běží záznam performance. Vedle stojí klasické barokní sousoší zobrazující zápas dvou dětí. Jde o alegorické vyjádření boje mezi láskou pozemskou a láskou nebeskou, která existuje mimo náš časoprostor.

Prostorový objekt *Spící socha* je vytvořen ze zlatých termofólií a spacích pytlů. Autorka tak zhmotňuje fenomén spánku, tedy změněného stavu vědomí, kdy tělo jakoby odumírá, zatímco duše se vznáší v astrálu. Návštěvníci mohou na vlastní kůži okusit, jaké to je odpočinout si a meditovat mezi uměleckými předměty. Mohou si prostě lehnout, na moment usnout a pokusit se na chvíli dotknout bezčasí. Na vernisáži kurátorka uvedla, že se tvůrčiny inspirovala vzpomínkami na svou matku, která před-

Darina Alster: *Videoinstalace s barokním sousoším*

nášela na univerzitě o barokním umění. Využila její diapositivu, které ke své práci používala. Klasické umění připomněla výtvarnice mimo jiné videoinstalací odkazující na rozetové okno z chrámů. Jednotlivé obrazy sestavila do kruhu z různých obrazových výšečí, takže výsledný tvar evokuje barevné kaleidoskopy.

Darina Alster zdůraznila, že její interaktivní umělecká intervence si klade za cíl „rozosťrovat pevně danou hranici mezi uměleckou performancí a obyčejnými návštěvníky“. Proto je součástí tohoto projektu také skupinová performance.

Výstava bude otevřena do 15. října.

(mk)

LITERATURA

Nejkrásnější česká kniha

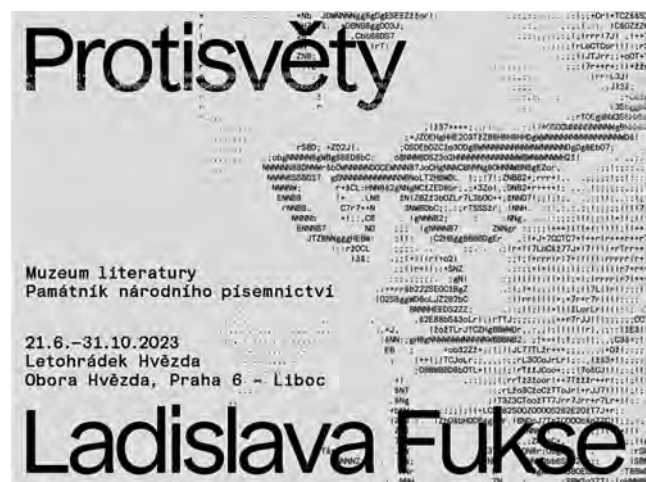
Soutěž Nejkrásnější česká kniha zná vítěze za loňský rok. V kategorii katalogů uspěli Štěpán Malovec a Martin Odehnal za knihu *Jdu prachu samotou s průhledy do zahrad: Reynek v dialogu*, kterou vydal Nadační fond 8smička. Nové vydání románu Karla Čapka *Továrna na absolutno*

od nakladatelství Teapot získalo první místo za vynikající polygrafické zpracování, titul *Útěcha bydlením: Život soukromého sběratele za železnou oponou* od PosituFu vyhrál kategorii odborná literatura, nové vydání *Frankensteina* od Take Take Take ovládlo oblast beletrie. Nejkrásnější dětskou knihou je *Do Nepaměti* nakladatelství Albatros, nejkrásnější knihou o výtvarném umění katalog vydaný k vý-

stavě Jana Ambrúze v Domě umění města Brna a autor-
skou prací roku *Kniha vnímání* Lucie Lučanské vydaná na
kladatelství Lux – Michael Štěpánek.

Výstava *Protisvěty Ladislava Fukse*

V pražském letohrádku Hvězda probíhá výstava *Protisvěty Ladislava Fukse* u příležitosti 100. výročí narození spisovatele. Trvá do konce října, připravilo ji Muzeum literatury. K vidění jsou dvě verze snímku *Spalovač mrtvol*, místnost se zvukovou záznamu autorových textů, Fuksem vytvořené moduritové figury nebo sál s nábytkem zabaleným do Fuksových děl.

Festival *Kniha v lázních*

Ve Velkých Losinách, Sobotíně, Bludově či Šumperku se začali do svých knih přední čeští spisovatelé, např. Kateřina Tučková nebo autor detektivních příběhů Michael Sýkora. Festival literárních čtení se letos konal podruhé.

Iniciátorkou projektu je spisovatelka Markéta Pilátová z Velkých Losin, která festival spolupřehrádá se šumperskou knihovnou. Kateřina Tučková návštěvníkům festivalu představila svůj román *Bílá voda*, za který loni získala Státní cenu za literaturu. Michal Sýkora debutoval románem *Případ pro exorcistu*, jenž zahájil úspěšnou detektivní sérii s komisařkou Marií Výrovou.

Do svých knih se začal rovněž prozaik a překladatel Jan Novák, autor několika bestsellerů, který žil řadu let v Chicagu. Jeho knihy vyšly v mnoha světových jazycích. Sám pak přeložil do angličtiny například hry Václava Havla. Nechyběla ani spisovatelka, autorka knih pro děti a hispanistka Markéta Pilátová. Rodačka z Kroměříže dlouho žila v Argentíně i Brazílii, kde učila potomky českých krajanů – emigrantů z Československa.

Zemřel spisovatel Petr Hořejš

27. července zemřel redaktor, spisovatel a scenárista Petr Hořejš, autor rozsáhlé knižní série *Toulky českou minulostí*. Autor, který dříve psal pod pseudonymem Petr Hora, se dožil čtyřiaosmdesáti let.

Sérii knih o české historii začal psát v roce 1979. Když se *Toulky* poprvé

jako příloha *Mladého světa* objevily, okamžitě si čtenáře získaly. Autor, který nebyl historikem, se v nich pokusil tehdy o něco nového – na rozdíl od oficiálních „dějepisů“ českou historii vyprávět polyfonně, v několika pásmech, s odkazy na důležité události ve světě.

Vedle knižního cyklu *Toulky českou minulostí* je Petr Hořejš autorem knih *Pěta Vaříč* nebo *Evropan Jiří z Poděbrad* a spoluautorem publikace *Prázdniny se šlehačkou*.

Toulky českou minulostí měly také svou rozhlasovou verzi, natáčely se v Brně v letech 1995-2018 a patří k nejúspěšnějším počínům Českého rozhlasu. Hořejš a autor pořadu Josef Veselý podle režiséra Jaromíra Ostrého dokázali nacházet v historii zajímavé příběhy. „To je ten klíč. Možná je tolik nezajímala data, ale spíše osudy lidí, kteří tehdy žili, a příběhy událostí, které se staly,“ řekl Ostrý. Připomněl, že *Toulky českou minulostí* se těšily mimořádné pozornosti čtenářů i rozhlasových posluchačů a stále se re-
prizují. Úspěch mělo i jejich vydání na CD.

Petr Hořejš se narodil v roce 1938 v Bratislavě, vystudoval Filozofickou fakultu UK a po krátkém působení v Československém rozhlasu pracoval asi deset let jako nakladatelský redaktor v Albatrosu. V roce 1972 dostal z nakladatelství výpověď, protože neschvaloval okupaci v srpnu 1968. Pod pseudonymem Hora psal například sloupky *Pěta Vaříč* nebo *Pěta Rodič* pro časopis *Mladý svět*. V osmdesátých letech pracoval jako čerpač ve Vodních zdrojích.

Po roce 1989 se Petr Hořejš krátce vrátil do Albatrosu jako ředitel, ale později už se věnoval pouze práci novináře a spisovatele.

Podílel se také na zrodu, koncepci a scénářích soutěžního seriálu České televize *O poklad Anežky České* a v roce 1991 se stal spoluzakladatelem Nadace Pangea. (mk)

Zemřel spisovatel Václav Kahuda

V sedmapadesáti letech zemřel 24. července prozaik a někdejší předseda Asociace spisovatelů Václav Kahuda.

Kahuda na sebe v devadesátých letech upozornil novelou *Příběh o baziliškovi* nebo románem *Houština*. Na svém kontě měl dále novelu *Veselá bída*, soubor povídek *Exhumace* nebo román *Proudy*.

V roce 2015 byl nominován na literární cenu Magnesia Litera za obsáhlý román s názvem *Vítr, tma, přítomnost*.

Předsedou Asociace spisovatelů byl od ledna 2017.

Václav Kahuda (vlastním jménem Petr Kratochvíl) se narodil v Praze a vyučil se štukatérem. Byl také nočním hlídačem v muzeu, hrobníkem nebo topičem. Ve druhé polovině osmdesátých let minulého století se přes svého spolužáka ze základní školy Lou Fanánka Hageny dostal do společnosti, která se scházela v Braníku v hospodě Na Staré kovárně. Tam také stál u vzniku skupiny *Tři sestry*.

Publikoval v časopisech *Iniciály*, *Vokno*, *Tvar*, *Weles*, *Salon Práva* a v literární revue *Moderní analfabet*, pod názvem *Pracovní zápisník* mu vycházely texty ve *Tvaru*. Od roku 2015 do roku 2019 moderoval se spisovatelem a fotografem Igorem Malijevským v Českém rozhlasu na stanici

Vltava pořad *Večerní škola* (Existenciální poradna Václava Kahudy a Igora Malijevského v rámci pořadu Rádio Dada). (mk)

Radek Diestler: *Praha beatová*

Radek Diestler

Více než třicet let se jako hudební publicista, scenárista a archivář zabývá historií české populární hudby. Píše také fejetony, které často čerpají z historie regionu, hudební historie regionu apod. Rodák z Plzně byl do roku 2008 redaktorem kulturní rubriky iDNES.cz, staral se zejména o web TV Óčko. Dříve působil v hudebním časopisu *Rock & Pop* či v Muzeu populární hudby. Na kontě

má několik knih a stále je novinářsky velmi činný.

V jeho fejetonech lze snadno vystopovat vystudovaný obor: historii a archivnictví. Ovšem k oboru se vrací jen tu a tam, hlavně je známý jako hudební publicista. Je činníkem okrašlovacího spolku Muzeum a archiv populární hudby v Praze. Ve volných chvílích obráží velké české i zahraniční hudební festivaly nebo pročešává s dalšími nadšenci po celé zemi oblast bývalých Sudet. Svoje zkušenosti nyní Radek Diestler zúročil v obsáhlé publikaci *Praha beatová*.

V druhé polovině padesátých let přišel do Prahy rock'n'roll. Následujících několik desetiletí, maskován termínem big beat (který posléze zmutoval v libozvučnou českou verzi bigbít), významně ovlivňoval kulturní život v metropoli. Až tak, že bychom těch několik dekád mohli – s jistou nadsázkou – nazvat big beatovým věkem, tak jako swingovou éru nazýváme věkem nylonovým. Praha beatová nabízí „Magical Mystery Tour“ po pražských lokalitách spojených ve druhé polovině 20. století (s mírným přesahem za rok 2000) s rockovou hudbou. Navštívíme kluby, sály, kulturáky, máničkovské hospody, otevřené byty i zkušebny. Vypravíme se za Bosou hlavou i Plechovým dědečkem, na rock'n'roll půjdeme do Merkuru i na Rokosku, na metal do Barikádovny. Odkryjeme tajemství popelářské bedny před New Clubem a uvnitř okusíme proslulou leteckou limonádu.

Vydáno: 2023, Academia

JUBILEUM

Josef Šimon (* 8. 9. 1948, Cejřov u Skutče, dnes Vrbatův Kostelec) – básník

V listopadu 1989 byl Josef Šimon jedním ze zakládajících členů Masarykova demokratického hnutí. Od ledna do července 1990 byl prvním náměstkem ministra kultury ČR, následujícího půl roku poradcem ministra kultury. Od roku 1993 se opět věnuje nakladatelské činnosti, je majitelem, hlavním lektorem a editorem nakladatelství Český klub.

Publikuje od roku 1972, po roce 1989 však sporadicky (verše i publicistiku) ve *Svobodném slově* a *Vlastě* a nakladatelské anotace v týdeníku *Knihy*. Z Šimonovy básnické tvorby uvedla Československá televize pořady *Asfaltový holubi* (1989) a *Pouštní pták ve voliére Čech* (1990, oba režíroval Zdeněk Potužil) a poetická vinárna Viola scénický pořad *Pouštní pták* (1984, režie Jan Kačer). Své hudební skladby s vlastními texty nazpíval na dlouhotrvající desce *Pouštní pták na útesech rocků* (LP 1987). Několik jeho básní zhudebnil a s kapelou ETC nazpíval Vladimír Mišík.

VZPOMÍNKA

Otokar Březina (13. 9. 1868, Počátky – 25. 3. 1929, Jaroměřice nad Rokytnou)

Otokar Březina, vlastním jménem Václav Jebavý, byl český básník a spisovatel, představitel symbolismu. Ovlivnil vývoj české poezie ve 20. století. Literární dílo Otokara Březiny představuje ucelený a uzavřený vrchol českého literárního symbolismu.

Bezprostředně po jeho smrti vyšla celá řada vzpomínkových knih, z nichž nejproslulejší je *Mé svědectví o Otokaru Březinovi*. Napsal ji jeden z mála Březinových blízkých přátel po dobu více než třiceti let, Jakub Deml; po vydání vyvolala publikace řadu polemik. Na půdorysu Březinova díla jsou výrazně patrné nejen základní přednosti symbolistické tvůrčí metody (filozoficky hlubší pojetí básnické tvorby, rafinovanější a citlivější básnická obraznost), ale i její limitující faktory (ryze idealistické východiště, sklon k neurčitosti filozofické abstrakce). Někteří básníci proto záhy symbolistickou platformu opouštějí (Antonín Sova) a nová nastupující generace (Fráňa Šrámek, František Gellner, Viktor Dyk, Karel Toman) už stojí na ostře protisymbolistických pozicích.

Jaroslav Kvapil (25. 9. 1868, Chudějnice – 10. 1. 1950, Praha) – český básník, dramatik, překladatel, libretista a divadelní režisér

Jaroslav Kvapil se narodil se na zámku v Chudenicích. Jaroslavův otec byl v Chudenicích do roku 1905 lékařem hraběcího rodu Černínů a Jaroslav zde též absolvoval obecnou školu. Po studiu na klatovském a plzeňském gymnáziu studoval lékařství a filozofii v Praze, studia však nedokončil.

V letech 1891-1904 pracoval jako novinář v redakcích listů *Hlas národa*, *Národní listy*, *Česká stráž* a jako redaktor Zlaté Prahy. V letech 1888-1902 přispíval pod pseudonymem Olaf do humoristického časopisu *Švanda dudák*. Jeho první žena Hana Kvapilová, herečka Národního divadla, jej přivedla k trvalému zájmu o divadlo a on se ve svých příspěvcích pro noviny a časopisy věnoval často divadlu. Jeho druhou manželkou byla Zdena Rydlová, taktéž herečka Národního divadla.

Kvapil své první básně publikoval ve *Světozoru*. Spolu s Alfonsem Muchou a Ladislavem Syllabou se podílel na obnovení svobodného zednářství v Československu.

V roce 1898 založil spolu s Janem Vávrou, Gustavem Schmoranzem a členy spolku Máj v Praze divadlo Uranie, umístěné u příležitosti Výstavy architektury a inženýrství zprvu na pražském Výstavišti, později přenesené do pivovarské zahrady v Holešovicích.

Celý svůj další život pak věnoval divadlu, působil mnoho let jak v Národním divadle, tak v Městském divadle na Královských Vinohradech. Kromě režie i překládal, psal libreta a upravoval divadelní hry pro jevištní provedení.

Za první světové války se účastnil prvního odboje. V letech 1918-1920 byl poslancem Revolučního národního shromáždění Republiky československé za Českou státoprávní demokracii, respektive za Československou národní demokracii z ní vzniklou.

Za druhé světové války byl (spolu s bývalým ministrem zahraničí Kamilem Kroftou a právníkem Emilem Lánym) spoluzakladatelem odbojové organizace Prozatímní revoluční národní výbor. Po odhalení skupiny byl uvězněn a do doby osvobození republiky strávil jedenáct měsíců ve vazbě. Propuštěn byl na začátku pražského povstání 5. května 1945 na příkaz nacistického pohlavára Karla Hermana Franka, který chtěl v protektorátu ustanovit přechodnou vládu, aby se zabránilo krveprolití. Kvapil však účast v této vládě odmítl.

Dne 22. února 1948 podepsal jako jediný divadelník výzvu k zachování demokracie, vydanou stranami demokratického tábora republiky.

Když v roce 1950 zemřel, jeho pohřeb byl vypraven proti jeho přání z Národního divadla.

Na scénách Národního divadla uvedl v premiéře v letech 1893-1937 ve své režii nebo spolurežii celkem 205 divadelních inscenací. V roce 1918 byly uspořádány velké divadelní slavnosti k padesátiletí položení základního kamene Národního divadla a on sám při té příležitosti uvedl v pěti měsících čtyřicet pět divadelních her devětadvaceti českých autorů.

V roce 1918 vstoupilo Národní divadlo do nové republiky s inscenací hry *Jana Roháče* od Aloise Jiráska v režii Jaroslava Kvapila s Vojanem v titulní roli. Představení se hrálo 25. a 27. října 1918 ještě v Rakousko-Uhersku a pak 31. října 1918 již v nové Československé republice.

Za jeho šéfování tvořili čeští autoři postupně třetinu až více než polovinu z průměrně třiceti premiér, které zde byly ročně uváděny. Uváděny byly hry Aloise Jiráska, Jaroslava Vrchlického, Fráni Šrámka, Jiřího Mahena, Stanislava Loma, Josefa Kopty, Františka Langera, bratří Čapků. Dále uváděl svého oblíbeného Williama Shakespeara, Henrika Ibsena a další.

Koncem roku 1927 inscenoval ve Vinohradském divadle svoji poslední režii, hru Jaroslava Vrchlického *Noc na Karlštejně*. Na Vinohradech působil jako umělecký šéf a režisér jen do roku 1928. Od roku 1928 z důvodu zhoršující se zrakové vady omezil soustavné divadelní působení a vrátil se později již jen k pohostinským režii.

Byl posledním zastáncem původní ideje Národního divadla jako symbolu kontinuity české státnosti a národní svébytnosti. Z tohoto hlediska znamená jeho divadelní práce před rokem 1918 vyvrcholení předchozího vývoje českého divadla a jeho společenského poslání. Svými uměleckými výboji připravil Jaroslav Kvapil základní předpoklady pro bohatě diferencovaný vývoj české divadelní kultury 20. století.

Arnošt Vaněček (10. 8. 1900, Nové Benátky, nyní Benátky nad Jizerou – 28. 9. 1983, Praha) – prozaik, překladatel Již v roce 1921 se Arnošt Vaněček stal členem Komunistické strany Československa, působil v řadě levicově oriento-

vaných sdružení a přátelil se s čelnými představiteli literárního života (Bedřich Václavek, Jindřich Hořejší, Jiří Wolker, Jaroslav Seifert, Karel Schulz, Artuš Černík, Vítězslav Nezval, Konstantin Biebl aj.). Od třicátých let se účastnil činnosti Umělecké besedy (1942 se stal členem jejího výboru). V roce 1940 byl zatčen gestapem a vězněn v Praze na Pankráci, v Terezíně, Mnichově a Drážďanech, po propuštění v roce 1941 se vrátil k povolání bankovního úředníka a o rok později začal pracovat jako redaktor v nakladatelství Josef Lukasík. V roce 1957 se stal spisovatelem z povolání.

František Gottlieb (4. 8. 1903, Klatovy – 14. 5. 1974, Praha) – básník

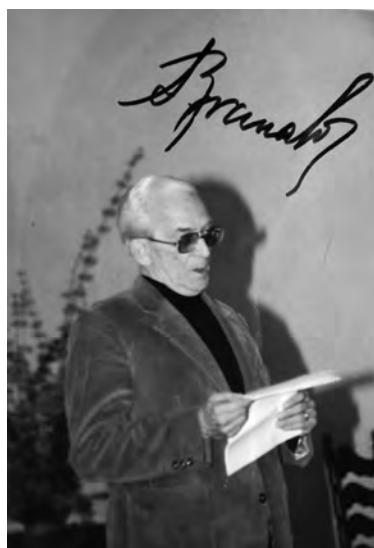
V prosinci 1939 František Gottlieb odešel do Palestiny a vstoupil do Československé armády (účastnil se mimo jiné druhého tažení v Tobruku 1943). Pak odjel do Velké Británie, kde se v roce 1944 stal úředníkem československého ministerstva zahraničí. Působil na něm i po návratu do Prahy; účastnil se jako expert i delegát valných shromáždění OSN v Paříži (1948) a New Yorku (1949 a 1950). Od roku 1958 žil jako spisovatel z povolání.

Julius Fučík (23. 2. 1903, Praha – 8. 9. 1943, Berlín, popraven)

Julius Fučík byl český komunistický novinář, literární a divadelní kritik a překladatel, popravený nacisty pro účast v protinacistickém odboji. Patřil k nejvýznamnějším ikonám komunistické ideologie. Představoval pro ni ideální typ tzv. nového člověka. Zejména jeho obraz nabízený mládeži plnil funkci závazného vzoru, jenž přímo vyzýval k následování. Oficiální kult vycházel především z textu *Reportáže psané na oprátce*.

Fučík, který možná v něčem selhal, v něčem taktizoval, v zásadě přišel o život ve jménu své vlasti. Je poměrně symbolické, že pád Fučíkova kultu začíná v prosinci 1989 u jiného symbolu mládeže, a sice u zdi Johna Lennona v Praze. Není tam žádná souvislost, ale při shromáždění v prosinci 1989 bylo u této zdi přečteno svědectví z Památníku Terezín, které mělo dokazovat, že Fučíkova *Reportáž* není pravá. Byť tedy nespravedlivě, protože *Reportáž* pravá je...

Adolf Branald (4. 10. 1910, Praha – 28. 9. 2008, Praha) – prozaik, dramatik, autor literatury pro děti

Adolf Branald se narodil se v herecké kočovné rodině jako syn Richarda Branalda, herce, režiséra a dramatika, a herečky Marie Branaldové. Dětství prožíval v Praze, Plzni a na cestách s rodiči, kteří vystupovali s činoherními, operetními a operními společnostmi. Často se o něm tvrdí, že byl první dětskou filmovou hvězdou v Čechách, protože hrál ve dvou dnes již ztracených

filmech svého otce *Československý Ježíšek* (1918) a *Aloisův los* (1919) a také v němém filmu *Venoušek a Stázička* (1922) režiséra Svatopluka Innemanna.

Po skončení vojenské služby prošel různými zaměstnáními. Pracoval jako praktikant v bance, obchodní zástupce olejářských firem, klavírista při němých filmech, úředník, vedoucí autodílny, prodavač v knihkupectví i reklamní pracovník. V roce 1936 nastoupil Branald u státních drah, kde mimo jiné pracoval jako telegrafista nebo výpravčí. V letech 1939-1945 pracoval v Praze na Masarykově nádraží, kde se aktivně zúčastnil protikupační ilegální činnosti. Po válce pracoval Branald jako tiskový referent na ministerstvu dopravy. Roku 1948 vstoupil do KSČ. Poté v letech 1952-1959 byl redaktorem nakladatelství Československý spisovatel. Od roku 1962 se věnoval jen své spisovatelské práci.

Řada jeho děl byla zfilmována. Alfréd Radok režíroval film *Dědeček automobil*, podle knihy *Vizita* natočil režisér Karel Kachyňa dva filmy – *Pozor, vizita!* a *Sestřičky*.

Roku 1965 obdržel titul zasloužilý umělec. V roce 1969 vystoupil z KSČ, takže v sedmdesátých letech mu bylo zakázáno publikovat. V roce 1996 mu byla udělena cena PEN klubu za celoživotní dílo.

Mojmír Klánský, vl. jménem Mojmír Kölbl (19. 4. 1921, Kdyně – 23. 9. 1983, Štěchovice u Prahy) – prozaik
Od roku 1947 Mojmír Klánský pracoval v různých funkcích v Čs. rozhlasu, nakonec jako zástupce vedoucího uměleckého programu. Roku 1952 odešel do Ostravy na stavbu Nové huti (zde psal též povídky a reportáže). O dva roky později byl krátce uměleckým vedoucím Ústředního kulturního domu v Praze a poté redaktorem *Květů*. V roce 1957 pracoval v tiskárně jako korektor, od následujícího roku v redakci *Besedy*, od roku 1959 byl redaktorem *Zemědělských novin*. V roce 1969 byl propuštěn a zbaven možnosti publikovat. Pracoval v JZD a v plemenářském

středisku na Českolipsku a rok v Praze jako správce budov; poté byl v invalidním důchodu.

Rudolf Kalčík (13. 9. 1923, Berehovo, Podkarpatská Rus, dnes Ukrajina – 15. 2. 1980, Praha) – prozaik
Napsal scénáře k filmům *Král Šumavy* (1959, režie Karel Kachyňa, scénář + František A. Dvořák a Karel Kachyňa), *Vstup zakázán* (1959, režie František Vlášil a Milan Vošmik, scénář + František Vlášil a Jaroslav Klíma) a *Sedmého dne večer* (1974, režie Vladimír Čech). Podle Kalčíkových námětů pak byly natočeny filmy *Boty plné vody* (1976, povídkový, režie Ivo Toman, Karel Kovář a Jaroslav Soukup, scénář Miroslav Vaic a Jaroslav Vaic), *Drsná planina* (1979, podle knihy *V ruce samopal*, námět + Václav Janěček, režie a scénář Jaroslav Soukup) a televizní filmy *Krev* (1955, scénář + Otto Zelenka, Václav Nývlt, režie Karel Kachyňa a Stanislav Strnad) a *Žena pro hrdinu* (1962, režie Jiří Sequens, scénář Otto Zelenka).

Ladislav Fuks (24. 9. 1923, Praha – 19. 8. 1994, Praha)
V letech 1955-1959 byl Ladislav Fuks odborným pracovníkem Státní památkové správy v Praze a do roku 1963 Národní galerie. Později se věnoval pouze literatuře. Pro jeho tvorbu měly význam delší pobyty ve Vídni v sedmdesátých letech. Podle Fuksových knih byly natočeny filmy *Spalovač mrtvol* (1968, režie Juraj Herz, též spoluautor scénáře) a *Pasáček z doliny* (1983, režie František Vlášil, scénář Jiří Fried). Fuks se dále podílel na scénáři k filmu *Tajemství zlatého Buddhy* (1973, režie Dušan Klein, scénář + Dušan Klein a Otto Zelenka, podle Josefa Nesvadby). V Československé televizi byla natočena adaptace prózy *Nebožtíci na bále* (1979, scénář Eva Štorková, režie Jaroslav Dudek), podle románu *Vévodkyně a kuchařka* vznikla televizní hra *Ohňostroj v Aspernu*. Na motivy Fuksovy novely *Pan Theodor Mundstock* napsal skladatel Leoš Falta operu *Pan Theodor* (1984, dosud neprovedeno).

DIVADLO

Divadelní svět Brno 2023

Čtrnáctý ročník festivalu Divadelní svět Brno 2023 letos navštívilo přes 8 400 diváků. Největším lákadlem byla *Smrt Jana Pavla II.* v podání poznaňského divadla Teatr Polski, která byla uvedena v Mahenově divadle, a projekt německé choreografky Sashy Waltz *SYM-PHONIE MMXX* v Janáčkově divadle.

Egon Schiele ožil v Českém Krumlově

Rakouský malíř Egon Schiele, žák Gustava Klimta a tvůrce osobitého výtvarného stylu spojeného především s expresionismem, inspiroval režiséry Martina Kukučku a Lukáše Trpišovského, pracující pod společnou značkou SKUTR, a s nimi i choreografa Jana Kodeta k tanečně-výtvarné inscenaci *Egon Schiele – Autoportrét*. Měla premiéru 5. srpna před otáčivým hledištěm v zámeckém parku v Českém Krumlově.

Egon Schiele má s Českým Krumlovem silnou vazbu. Pocházela odtud jeho matka, sám tady od roku 1910 několikrát pobýval a pracoval v pronajatém ateliéru. Jeho krátký

život, který ukončila španělská chřipka v pouhých osmdvaceti letech, se vyznačoval aférami a skandály spojenými s jeho zálibou v ženských aktech i údajně nevázaným způsobem života, kterým pohoršoval tehdejší společnost.

V posledních letech svého života začal ale více vnímat přírodu. „Vím, že se barvami dají vytvořit vlastnosti. Intenzivně, celou bytostí a srdcem vnímáme podzimní strom v létě. Chtěl bych namalovat tuto zádumčivost,“ napsal v roce 1913 sběrateli Franzi Hauerovi.

A jakou tvář měl taneční Egon Schiele v přírodním prostředí zámeckého parku? „Rozhodně musím začít výjimečnou choreografií Jana Kodeta a souborem všech tanečníků, kterým moderní tanec padne jako ulitý. Atmosférou místa, kde Schiele našel svůj výtvarný jazyk. Inscenace má svou magickou atmosféru, která vtahuje. I díky mimořádným kostýmům, scénografii a hudbě,“ prozradil o malířově portrétu Lukáš Trpišovský.

Tvůrci inscenace usilovali o vyjádření detailů inspirovaných jak Schieleho obrazy, tak i životními peripetemi vysledovanými z dokumentů, dopisů a básní. Vytvořili fantaskní pohybové divadlo provázené hudbou Petra Kalába, odehrávající se ve scénografii Martina Chocholouška a barvi-

tých kostýmech Simony Rybákové. Jeho hlavním aktérem byl baletní soubor Jihočeského divadla v Českých Budějovicích, který bylo možné před otáčivým hledištěm v průběhu srpna zhlédnout i ve scénickém provedení Händelova oratoria *Mesiáš* v režii Tomáše Ondřeje Pilaře. (mk)

Hamlet

Letní shakespeareovské slavnosti na scéně v Nejvyšším purkrabství Pražského hradu nabídly mj. českou premiéru slovenského zpracování *Hamleta*. V titulní roli se představil Luboš Kostelný, držitel ocenění slovenských divadelníků Dosky v kategorii nejlepší mužský herecký výkon sezóny 2021/2022. Dále v režii Pavla Kheka hrají Marek Majeský, Tereza Kostková nebo Henrieta Mičkovicová.

Hamlet je známá Shakespearova tragédie o pěti dějstvích. „Náš *Hamlet* je hledačem pravdy v dnešní rozervané a pokřivené době. Ukazuje se, že odhalení křivdy a usvědčení není to nejtěžší, nejtěžší je při tom neztratit sám sebe,“ uvedli organizátoři Letních shakespeareovských slavností. Dodali, že se jedná o „příběh o šílenství v šílené době, která nám velmi připomíná dobu, ve které žijeme i my“.

Letní shakespeareovské slavnosti v Nejvyšším purkrabství Pražského hradu zahájila komedie *Jak se vám líbí* režiséra Jakuba Nvoty. Oblíbené uvádění her slavného dramatika pod širým nebem nabídla do 2. září v Praze jednáct titulů.

Poetická vinárna Viola šedesátiletá

Poetická vinárna Viola (nyní Divadlo Viola) se za šedesát let existence stala neodmyslitelnou součástí pražského kulturního života. Svoji činnost zahájila 22. července 1963 pásmem *Komu patří jazz*. Za doprovodu rytmů na něm tehdy zazněly například Ginsbergovy, Ferlinghettiho a Vozněsenského verše. Ve Viole například zněla poezie jediného českého nositele Nobelovy ceny za literaturu Jaroslava Seiferta i v dobách, kdy básník nemohl publikovat.

Ve Viole se poté postupně začali zabývat přední umělci slova i hudby a renomovaní členové Národního divadla zde recitovali verše a přednášeli krásnou prózu. Po skončení literárních večerů se ve Viole shromažďovali i hudebníci a výtvarní umělci. Za svého pražského pobytu v roce 1965 ji například navštěvoval americký básník Allen Ginsberg.

Duchovním otcem vinárny na pražské Národní třídě byl literární historik Vladimír Justl, který stál v jejím čele od roku 1965 až do začátku devadesátých let. Justl, který v roce 2007 dostal cenu Magnesia Litera za přínos české literatury, napsal pro Violu několik stovek scénářů, které jako režisér pak nastudoval, řadu z nich převedl ve spolupráci se Supraphonem do trvalé podoby na gramofonových deskách.

Festival Jiráskův Hronov

Slavnostního zahájení 93. ročníku Mezinárodního festivalu amatérského divadla Jiráskův Hronov se v centru Hronova na Náchodsku zúčastnily stovky lidí. Program tvoří výběr nejlepších inscenací ochotnického divadla a každoročně se kromě účinkujících festivalu zúčastní přibližně něko-

lik tisíce dalších účastníků. Festival nabídl desítky představení různých žánrů. Součástí byl i doprovodný program včetně seminářů, koncertů či výstav a diskusních panelů. Hlavní program byl v Jiráskově divadle, Sále Josefa Čapka a v sokolovně, doprovodný program v parku Aloise Jiráska, ale i na náměstí Čs. armády a na dalších místech ve městě.

Jiráskův Hronov je mezinárodní festival amatérského divadla v Hronově, konají se zde inscenace činoherního, pohybového či experimentálního divadla.

Neobvyklý incident se odehrál v předposlední den 93. ročníku divadelního festivalu Jiráskův Hronov. Externí technik tam dal facku herečce, která se během alternativního představení vydala mezi diváky a přelézala sedačky v sále. Věc šetří policie. „Naše představení nepovažoval za divadlo a vadilo mu, že během inscenace vcelku ohleduplně a opatrně přelézala prázdné divadelní sedačky,“ uvedl jeden z herců souboru a náhodský zastupitel Michal Kudrnáč na svém facebookovém profilu poté, co pořadatelé festivalu zveřejnili strohou informaci o napadení herečky.

Incident na svých facebookových stránkách zveřejnili pořadatelé. „Celá situace je však velmi nepříjemná jak pro samotné aktéry, tak pro festival a zejména pro festivalové hosty a návštěvníky. Jakékoliv řešení konfliktů formou násilí je nepřijatelné,“ napsali.

Zemřela Jana Šulcová

28. července ve věku šestasedmdesáti let zemřela herečka Jana Šulcová. V sedmdesátých a osmdesátých letech byla populární zejména v televizních seriálech *Byl jednou jeden dům* a *My všichni školou povinní*, výraznou úlohu dostala i v komedii *S tebou mě baví svět*, kterou diváci v roce 1998 vybrali za českou filmovou veselohru století. Hrála také ve *Spalovači mrtvol* nebo ve filmu *Fešák Hubert*. Desítky velkých rolí vytvořila Šulcová i na prknech Městských divadel pražských.

Po roce 1989 se před kamerou objevovala jen málo, a to spíš v televizi. Výraznější příležitost jí poskytl režisér Ondřej Trojan ve filmu *Občanský průkaz* (2010), kde hrála ředitelku školy. A poté také Jan Prušinovský ve filmu *Kobry a užovky*.

Na Šulcovou vzpomínali dva herci Jaromír Nosek a Kryštof Hádek, kterým oběma hrála matku. „Ona byla můj úplný miláček, moc si jí vážím. Viděl jsem ji naposled před třemi lety při natáčení filmu *Daria*, když mi hrála maminku a byla úplně perfektní. Měl jsem to štěstí s ní hrát dvakrát, podruhé v televizním seriálu *Vyprávěj*, kde to také byla strašně příjemná spolupráce,“ řekl Jaromír Nosek.

V oceňovaném filmu *Kobry a užovky* ztvárnila Šulcová alkoholickou matku nezodpovědného Kobry v podání Kryštofa Hádky. „Moc na to vzpomínám, pro mě to bylo vzácné setkání. Znal jsem ji jako dítě z různých filmů a na jednu jsme spolu mohli hrát. Ta spolupráce byla bezvadná, myslím, že jsme si docela sedli, byla zábavná a mimo záběry jsme si notovali. Ale od premiéry toho filmu v roce 2015 už jsme se nepotkali ani při práci ani soukromě,“ uvedl Hádek.

Ve filmu *S tebou mě baví svět* se Šulcovou setkal herec Pavel Nový, který v něm hrál postavu zvukaře Pepy. „Byla hlavně dobrý člověk. A nenatočila jen *S tebou mě baví svět*. Škoda, že jsme se v poslední době už nemohli potkat. Chtěli jsme se s dětma s ní setkat, ale už se to nepovedlo. Je tu s námi,“ napsal Nový.

Jana Šulcová hrála většinou kladné postavy, se kterými se diváci mohli ztotožnit. V sedmdesátých letech to byly romantické a sympatické dívky, v osmdesátých letech pak role maminek, jako například v seriálu *Tajemství proutěného košíku* nebo *My všichni školou povinní*.

Členkou Městských divadel pražských se Šulcová stala v roce 1969 ještě během studia DAMU. Ve stejné době si ji mohli filmoví a televizní diváci všimnout třeba v jednom z dílů *krimiseriálu Hříšní lidé města pražského*. Před kamerou i na divadle šla z role do role. „Pauzu jsem měla, jen když se narodily děti... Točila jsem hodně, ale nikdy ne tak, abych zanedbala děti,“ vzpomínala před několika lety bývalá manželka herce Oldřicha Víznera, s nímž má dvě dcery. Manželství se koncem osmdesátých let rozpadlo. Později v pořadu *13. komnata* herečka přiznala potíže se závislostí na alkoholu a antidepresivech.

Z Městských divadel pražských odešla v roce 1992 na volnou nohu. Odchod z divadla i méně příležitostí před kamerou ji nasměroval k dabingu. Její hlas mohli televizní diváci slyšet například v kriminálním seriálu o poručíku Columbovi nebo sérii o všetečné spisovatelce vyšetřující zločiny *To je vražda, napsala*.

Později hostovala například v pražském Divadle Bez zábradlí a spolupracovala s divadelními agenturami. Postupně se ale začaly ozývat zdravotní problémy, těžce nesla také pandemii koronaviru, který ji na několik měsíců prakticky uvěznil v jejím domě a podobně jako další herce i připravil o práci. (mk)

JUBILEA

Marta Vančurová (* 6. 9. 1948, Lhotka) – česká herečka.

Marta Vančurová absolvovala DAMU v Praze a získala angažmá v Realistickém divadle Zdeňka Nejedlého. Od roku 1990 je členkou souboru Divadla na Vinohradech.

Ve filmu začala účinkovat ještě během svého studia, její první rolí byla Zdena v experimentální hříčce Jiřího Suchého *Nevěsta* (1970). Mezi její nejznámější filmové role patří Blanka v komedii *Jáchyme, hod' ho do stroje!* (1974) nebo ma-

minka v Kachyňově prepisu povídky Oty Pavla *Smrt krásných srnců* (1986).

Na 19. Mezinárodním filmovém festivalu Karlovy Vary 1974 byla oceněna Cenou za nejlepší ženský herecký výkon (Křišťálový glóbus) za roli ve filmu *Milenci v roce jedna* (ČSSR 1973).

Spolužáky Marty Vančurové na DAMU byli Kateřina Macháčková, Tomáš Töpfer, Jiří Lábus, Eva Trejtnarová. V prvním ročníku je vyučoval Rudolf Hrušínský.

Ivana Chýlková (* 27. 9. 1963, Frýdek-Místek) – česká herečka

Ivana Chýlková vystudovala nejdříve ostravskou konzervatoř a poté byla přijata na DAMU do Prahy. Chodila do ročníku s Karlem Rodenem, Vilmou Cibulkovou a Evou Holubovou. Už při studiích se začala objevovat ve filmu, v televizi a poté začala hrát i v divadle. DAMU absolvovala v roce 1985 a v roce 1988 se stala členkou Činoherního studia v Ústí nad Labem – zde zůstala do roku 1991. Potom dva roky hrála v Divadle Na zábradlí. Od roku 1993 je členkou Činoherního klubu v Praze.

Její role jsou poznamenány jejím fyzickým vzezřením – zejména velkou výškou (182 cm) – hodně hraje silné, moderní a emancipované ženy, které děsí, ale zároveň neodolatelně přitahují muže. Na přelomu osmdesátých a devadesátých let byla jednou z nejobsazovanějších filmových hereček.

Definitivní průlom v její filmové kariéře znamenal režijní debut Ireny Pavlaskové *Čas sluhů*, kde si zahrála po boku svého dlouholetého partnera Karla Rodena menší roli medičky Dany. Komédie *Díky za každé nové ráno* jí přinesla ocenění Český lev. Ve filmu *Musím tě svést* se objevila po boku svého nového partnera Jana Krause, který zde hrál jejího svůdníka.

Její zřejmě nejdéle trvající divadelní rolí v Činoherním klubu je Svatava v *Podivném odpoledni dr. Zvonka Burkeho*. Také triadvacet let hrála ve hře Jana Krause *Nahniličko* a patnáct let v *Kláře a Báře* od Patrika Hartla. V poslední době se objevuje nejčastěji v televizních filmech nebo seriálech.

„Mám ráda změnu. Miluju jezdit na venkov, kde čas běží docela jinak, a ještě víc miluju návraty do Prahy, kterou miluju, kde se to míhá a bliká. Jsem jednoznačně městský člověk, teď nově se vztahem k přírodě.“

Jejím partnerem v soukromém životě je Jan Kraus a mají spolu syna Jáchyma.

VZPOMÍNKA

Zdeňka Baldová (20. 2. 1882 – 26. 9. 1958)

Zdeňka Baldová zprvu hrála s ochotníky ve spolcích Žižkován a Pokrok, aby v roce 1907 přijala angažmá ve vinohradském divadle. Tam se poznala se svým budoucím manželem, významným českým divadelním režisérem Kar-

Zdeňka Baldová a Karel Richter ve filmu *Kluci na řece*, 1944

lem Hugo Hilarem, s nímž už jako jeho manželka přešla v roce 1922 do Národního divadla. Přestože toužila po tom stát se velkou tragédkou, v Národním divadle navázala na dílo zemřelé Marie Hübnerové. Převzala její typ i role. Jako herečka velkého formátu se stala jednou z nejvýznamnějších představitelk českého realistického herectví. Mimořádný cit a smysl pro komiku z ní udělal skvělou komičku, jednu z neoblíbenějších z hereckého souboru Národního divadla. Její skřehotavý hlas, šišlavá a švitořivá mluva – to obojí bylo jako stvořené pro komické role, jaké většinou hrála. Síla její komiky tkvěla hlavně v laskavosti a citlivosti pro bolesti druhých. S neobyčejným pochopením a přesností dokázala zachytit povahu českého člověka, jeho optimismus, chytrost, poctivost, humor a lišáctví. Mezi její nejvýznamnější role patří Kukuškinová (*Ostrovskij: Výnosné místo*), Tekla Ivanovna (*Gogol: Ženitba*), sochařova žena (*Nezval: Dnes ještě zapadá slunce nad Atlantidou*) nebo Dulská (*Zapolska: Morálka paní Dulské*).

První filmovou roli dostala Baldová v roce 1921 v němém filmu *Neznámé matky*. Ale jelikož síla herectví Baldové byla především v řeči, v období němého filmu se na plátně už neobjevila. Až po deseti letech se vrátila před kameru v komedii *Obrácení Ferdýše Pištory*.

Pokud by Baldová zemřela o rok dříve, nedočkala by se své životní role ve filmu. Tato příležitost přišla v roce 1958 a hned dvakrát. Na vrcholu svých tvůrčích sil a zároveň na pokraji svých sil fyzických točila Baldová dvě titulní role už vážně nemocná. Tou první rolí byla dobrosrdečná a od rodiny využívaná babička Skořepová v komedii *Páté kolo u vozu*. Ta druhá role byla úplným protikladem. Byla to despotická majitelka domu Dulská v tragikomedii *Morálka paní Dulské*, která ovládá nejen dění ve své rodině, ale i v celém domě. Baldová tak přenesla svojí úspěšnou divadelní roli na filmové plátno. Týden po premiéře filmu Baldová zemřela.

Od roku 1951 byla laureátkou státní ceny za herecký výkon v *Ostrovského hře Výnosné místo* na scéně Národního divadla. V roce 1953 získala titul zasloužilá umělkyně a u příležitosti jejích 70. narozenin jí byl v roce 1955 udělen titul národní umělkyně.

Gustav Nezval (18. 11. 1907, Řečkovice – 17. 9. 1998, Praha) – český divadelní, filmový a televizní herec

Ve filmech Gustav Nezval působil ze začátku především v rolích milovníků, po válce pak účinkoval především v různých vedlejších rolích. Tou nejznámější jeho rolí byl však Jan Cimbura ve stejnojmenném filmu Františka Čápa, za niž získal v roce 1942 státní cenu.

Co se týče divadelní kariéry, hrál krátce v Národním divadle, pak u několika venkovských společností, v Divadle Vlasty Buriana a od roku 1942 až do konce své divadelní kariéry působil ve Vinohradském divadle.

V osmdesátých letech v tomto divadle občas hostoval, své poslední divadelní představení tam odehrál v listopadu 1997, kdy Vinohradské divadlo (podobně jako Nezval) slavilo své devadesáté výročí. Kromě filmu úspěšně spolupracoval s rozhlasem, od počátku dramatického vysílání Československé televize ho diváci vídávali na obrazovce v mnoha inscenacích a seriálech.

Raoul Marian Kristian Schráníl (24. 3. 1910, Most – 20. 9. 1998, Praha)

Raoul Schráníl byl český herec, bratranec režiséra Karla Antona. Otec Rudolf byl právníkem, nejdříve pracoval na okresním hejtmánství v Mostě, později byl ministerským radou na ministerstvu orby (zemědělství) ve Vídni. V roce 1906 se oženil s Alexandrou Polákovou, dcerou generálního inspektora na panství hraběte Šlika. V roce

1908 se jim narodila dcera Alexandra a o dva roky později syn Raoul. Raoulova matka (dcera pěvkyně Carolle Hutary) byla hudebně nadaná sopránová pěvkyně, hrála i na klavír. Její umění obdivovala i Ema Destinová. Byla zvána ředitelem Kovařovicem k angažmá do Národního divadla, avšak odmítla, neboť si to tehdy její budoucí manžel nepřál. Z matčiny strany byly v rodině umělecké vlohy, jeho strýcem byl malíř Václav Rabas, sestřenicí Raoulova dědečka byla Betty, manželka Bedřicha Smetany.

Od roku 1935 začal Raoul Schráníl hrát ve filmech a jeho kariéra strmě stoupala. Brzy se stal jedním z nejčastěji obsazovaných českých herců. Jen v roce 1937 hrál v deseti filmech. V anketě čtenářů *Kinorevue* v roce 1940 byl hodnocen jako devátý nejoblíbenější herec.

Po druhé světové válce jezdil s estrádní skupinou, krátce působil v satirické scéně Kotva, kterou založili Ferenc Futurista se svým bratrem Emanem Fialou. Po únoru 1948, když byl označen za syna kulaka a v Praze nesměl z rozhodnutí ministra Kopeckého hrát, působil od listopadu 1949 v zájezdovém Vesnickém divadle, jezdil po estrádách. V padesátých letech 20. století byl při zájezdu do Humpolce zatčen, obviněn z přípravy k emigraci a uvězněn na tři čtvrtě roku. Obvinění se neprokázalo a po propuštění pracoval v různých profesích (mimo jiné i jako dělník na základech Stalinova pomníku, jako zásobovač u cirkusu, na Mostě inteligence a vrtal artéskou studnu u Mariánských Lázní). V letech 1953-1954 byl konferenciérem ve Varietě u Nováků a později mu pomohl Jaroslav Štercl k angažmá v souboru v pražské Alhambře. Načas se vrátil

do Vesnického divadla přejmenovaného v roce 1959 na Státní zájezdové divadlo a pracoval zde od února 1960 až do zrušení divadla v roce 1962.

Herec a režisér Jiří Dohnal mu nabídl místo sólisty ve sboru Národního divadla v Praze, avšak ministerstvo kultury návrh neschválilo a Raoul skončil jako kulturně propagační referent v divadle – organizoval zájezdy a působil jako překladatel.

Po celý jeho život se jednalo o člověka s velkým osobním šarmem, jenž oplýval nevšedním charismatem a který bezvadně ovládal společenské chování a uhlazené vystupování. Proto se hodil především pro role mužů z vyšších společenských vrstev, často hrál různé šviháky, světáky, milovníky apod. Po druhé světové válce tento typ herců nebyl příliš žádoucí, do prostředí dělnických budovatelů socialismu se příliš nehodil. Jeho oslnivá předválečná kariéra byla v té době u konce. Ve filmu sice hrál dost často, ale už jen malé či epizodní role.

Věra Ferbasová, provdaná Pálková (21. 9. 1913, Sukorady – 4. nebo 3. 8. 1976, Praha)

Věra Ferbasová byla česká herečka. Ve třicátých letech 20. století patřila v Československu k nejoblíbenějším komediálním herečkám. K profesi herečky se dostala náhodou, když v Divadle Vlasty Buriana, kde pracovala jako sekretářka, musela jednou zaskočít za nemocnou herečku (Anny Ondrákovou). V letech 1926-1976 hrála ve více než čtyřiceti filmech, především komediích. Většinu z nich režíroval Vladimír Slavínský. Ve filmu *Žena pod křížem* (1937) byl jejím hereckým partnerem začínající herec Herbert Lom. V roce 1938 si zahrála v jednom z prvních československých sci-fi filmů Roberta Landa *Panenka*.

Po roce 1942 přerušila hereckou kariéru, aby se vyhnula natáčení německých filmů. Po osvobození se jí však už nepodařilo navázat na předchozí hvězdnou kariéru a spolu se svým manželem, architektem Josefem Pálkou, byla perzekvována a musela se vystěhovat z Prahy. Od poloviny padesátých let žila ve vilce v Ládví, po smrti manžela dožila v sídlištní garsoniére. Znovu se začala příležitostně objeovat na plátně v druhé polovině padesátých let.

Ve většině pramenů je uveden údaj její smrti 4. srpna, který byl vytištěn i na jejím parte. Tam byl přeškrtnut a ručně nadepsáno datum 3. srpna, kdy skutečně zemřela.

Věra Ferbasová ve filmu *Andula vyhrála*, 1938

Luba Skořepová (21. 9. 1923, Náchod – 23. 12. 2016, Praha)

Luba Skořepová, vlastním jménem Libuše Skořepová, byla česká herečka, spisovatelka, autorka divadelní hry, dlouholetá členka činohry Národního divadla v Praze. Z jejího křestního jména Libuše vznikla domácká „Luba“, která však byla celý její život komolena na „Ljuba“, což je jiné, obvyklejší křestní jméno.

V letech 1942-1944 studovala herectví na Pražské konzervatoři. Po osvobození působila v Souboru mladých Jindřicha Honzla a ve Studiu ND (1945-1948). Po jeho zániku se v roce 1948 stala členkou činohry Národního divadla. Svě poslední představení na prknech Národního divadla odehrála dne 18. června 2014 při derniéře Gogolovy hry *Revizor*. Během šedesáti šesti let působení ve zdejším souboru ztvárnila na 140 rolí. Kromě Národního divadla hostovala např. v divadle Metro, Ypsilon, Rubín, v Divadle v Řeznické, v Městských divadlech pražských a dalších.

Vladimír Hrabánek (22. 1. 1938 – 21. 8. 2008)

Herec a divadelní inspicient Vladimír Hrabánek byl původně vyučený frézař a dělník v ČKD. Přesto byl vždy nadšeným přívržencem divadla a filmu. Například jeho filmografie obsahuje desítky rolí, všechny epizodní, ale neopominutelné – například *Transport z ráje*, *Konkurs*, *Kdyby tisíc klarinetů*, *Dobře placená procházka*, *Ostře sledované vlaky*, *Zločin v šantánu*, *Skřivánci na niti*, *Svatba jako řemen*, *Marečku, podejte mi pero*, *Hra o jablko*, *Jáchyme, hod' ho do stroje*, *Adéla ještě nevečeřela*, *Vesničko má středisková*, *Slasti otce vlasti* a další.

Vladimír Hrabánek se hlásil do divadla Semafor už rok po jeho vzniku, v roce 1960. V konkurzu sice neuspěl, stal se ale inspicientem a postupně hrál menší role a skončil jako intendant proslulé scény. Bez Vladimíra Hrabánka si návštěvníci divadlo Semafor asi ani nedokážou představit. V divadle vydržel až téměř do konce svého života a skoro stihl padesátou sezónu svého divadla. (mk)

Milena Dvorská (* 7. 9. 1938 – 22. 12. 2009)

Filmová a divadelní herečka Milena Dvorská, která svou hereckou kariéru zahájila rolí Marušky v kouzelné pohádce *Byl jednou jeden král*, zemřela 22. 12. 2009 večer ve svém bytě. Na divadelních prknech ji diváci mohli potkat při představeních spolku Háta, na televizních obrazovkách se objevovala v nekonečném seriálu *Ulice*. K herectví se tato oblíbená herečka dostala před šedesáti lety náhodou.

Život Mileně Dvorské na začátku padesátých let změnilo setkání s Janem Werichem v Prostějově, kde hostoval s estrádním programem. Právě Werich, který ji později označil za herečku s nejkrásnějšími očima, ji doporučil pro roli nejmladší a nejhodnější královské dcery Marušky v pohádce Bořivoje Zemana *Byl jednou jeden král* (1954).

Ihned po absolvování divadelní akademie v roce 1960 nastoupila do Divadla E. F. Buriana, kde hrála až do roku 1991, kdy byla tato scéna zrušena. V sedmdesátých letech na krátkou dobu odešla do Divadla za branou Otomara Krejčí. Od devadesátých let působila v Divadle Na Fidlovačce, i když už ne v trvalém angažmá.

Václav Postránecký (8. 9. 1943, Praha – 7. 5. 2019, Praha) – český herec, režisér a divadelní pedagog. Herectví se Václav Postránecký věnoval ochotnický již od svého dětství, byl členem Dismanova rozhlasového dětského souboru, jako dítě si zahrál i v několika starších českých filmech. Vyučil se zámečníkem. Na divadle působil od počátku šedesátých let 20. století. Byl dlouholetým členem Činohry Národního divadla, ztvárnil celou řadu filmových a televizních rolí, např. v komedii *S tebou mě baví svět*. Věnoval se také dabingu a vyučoval na FAMU. V letech 2005–2011 byl prezidentem Herecké asociace.

Ivan Luřanský (19. 4. 1953, Praha – 1. 8. 1983, Ha Tinh, Vietnam) – český herec, člen hereckého souboru Národního divadla v Praze

Narodil se na svérázném pražském Žižkově. V roce 1976 absolvoval pražskou DAMU. Od roku 1975 hostoval v menších rolích v Národním divadle v Praze, kde byl po ukončení DAMU angažován jako člen činohry. Zde nastudoval role ve více než dvaceti divadelních hrách. Byl často obsazován do televizních pohádek, dramatičtějšího rázu byla titulní postava v inscenaci *Karel Hynek Mácha*. Zahrál si i ve filmu (*Na velké řece, Osada havranů*). K jeho zálibám patřil šerm, bojová umění a karate.

Zahynul za dosud ne zcela vyjasněných okolností ve věku třiceti let v provincii Ha Tinh ve Vietnamu. Oficiální příčinou úmrtí byla autonehoda. Převahu těla do Československa provázela nezvyklá bezpečnostní opatření a rozporuplné informace. Ivanův bratr Štěpán později při pátrání na vlastní pěst údajně zjistil, že skutečnou příčinou smrti byla dávka ze samopalů. Ve Vietnamu se Luřanský údaj-

ně nešťastnou náhodou připlétl loupežnému přepadení. Je pochován v Praze na Olšanských hřbitovech.

90 let od založení D 34

16. září 1933 v Praze začalo hrát Divadlo 34, později Divadlo E. F. Buriana; zrušeno bylo 28. června 1991. Divadlo D 34 bylo české, levicově orientované divadlo, které založil roku 1933 Emil František Burian. Jednalo se o první „divadelní družstvo“, divadlo měnilo každý rok název – vždy písmeno „D“ + poslední dvě číslice letopočtu, název D 34 zvolil Burian v roce 1933, protože divadlo zahajovalo činnost 16. září a v této době začínala i nová divadelní sezóna.

Dalším cílem bylo přiblížit českému divákovi náročné hry, ale uváděl i díla jako *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*, *Žebrácká opera* (v úpravě Bertolta Brechta a Kurta Weila) a realizoval rovněž vlastní hry s aktuální problematikou. Za okupace se divadlo věnovalo pouze českým textům, vznikaly tak především inscenace *První lidová suita* a *Druhá lidová suita* vytvořené z českých lidových her, které prakticky ukázaly, jak se ve 20. století dá pracovat se středověkým divadelním dědictvím. Za zmínku pak stojí také první inscenace Nezvalovy *Manon Lescaut*.

Divadlo fungovalo až do roku 1941 (D 41), kdy bylo pro svůj protifašistický postoj uzavřeno. Po druhé světové válce bylo divadlo obnoveno pod názvem D 46, divadla D 46 a D 47 hrála zcela v komunistické režii prakticky pouze agitací hry.

Roku 1951 E. F. Burian převedl divadlo pod Československou armádu, kdy fungovalo jako Armádní umělecké divadlo; v tomto období patřilo mezi nejvíce komunistická divadla. Po odchodu z armády (1955) obnovil Burian divadlo pod původním názvem D 34.

Pod názvem D 34 začalo divadlo působit v roce 1955 v pražském Mozarteu. Poté divadlo sídlilo v sálu budovy Legiobanky (dnešní Palác Archa) v ulici Na Poříčí, kde později fungovalo Divadlo E. F. Buriana. To se po velké přestavbě v roce 1991 změnilo na současné Divadlo Archa.

FILM & TV

Kazma a jeho film *One Man Show*

Film influencera Kamila Bartoška alias Kazmy *ONEMAN-SHOW: The Movie* překonal rekord v návštěvnosti v českých kinech. Za první víkend ho vidělo 290 tisíc diváků. Dosavadním tuzemským rekordmanem byl snímek Jiřího Stracha *Anděl Páně 2*. Jediný film, na který přišlo více lidí, je hollywoodský snímek společnosti Marvel *Avengers: The Endgame*. Kazmův projekt překonal o více než 50 tisíc diváků.

Kazma, jehož videa mají milióny zhlédnutí a vyvolávají kontroverzní přijetí, na filmu spolu se svým týmem pracoval v nejpřísnějším utajení čtyři roky. Podle oficiálních slov distributora snímku je *ONEMANSHOW: The Movie* filmem s přesahem do reality.

Ozvěny karlovarského festivalu Šary Vary

V Praze a Brně proběhly filmové ozvěny karlovarského festivalu Šary Vary. Program kina Světozor nabídl bulharsko-

německý film *Blažiny lekce* režiséra Stephana Komandareva, který získal Křišťálový glóbus za nejlepší film v hlavní soutěži. V Brně tentokrát tým z Univerzitého kina Scala pozval diváky na projekce pod otevřeným nebem.

„Návštěvníci našich kin jsou zvyklí, že jim po skončení festivalu v Karlových Varech pravidelně přinášíme výběr toho nejlepšího,“ uvedla Anna Lísalová z dramaturgického týmu přehlídky Šary Vary. Největší zastoupení snímků letos bylo ze soutěžní sekce Horizonty. Na ozvěnách diváci uviděli například *Karaoke Blues* režiséra Akiho Kaurismäkiho nebo rodinné drama *Anatomie pádu* vítěze Zlaté palmy z filmového festivalu v Cannes.

Letos měli v programu silné zastoupení také tuzemští filmaři. Diváci se mohli těšit na adaptaci knihy Jáchyma Topola *Citlivý člověk* a detektivní drama *Úsvit*. Oba tyto snímky zastupovaly tuzemskou kinematografii v hlavní soutěži festivalu Karlovy Vary. Dále program festivalu Šary Vary nabídl české snímky *Přišla v noci*, *Brutální vedro*, *Kulový blesk* nebo krátký film *Electra*.

Pocta producentovi Jaromíru Kallistovi

Český producent a produkční filmů české nové vlny Jaromír Kallista byl na karlovarském filmovém festivalu uveden do Producentů sítě slávy. Ocenění uděluje Asociace producentů v audiovizí. Kallista stojí za výraznými filmy, jako je *Lekce Faust*, *Otesánek* či *Šílení*.

Třiaosmdesátiletý Kallista už ve škole pracoval s režiséry, jako byli Jiří Menzel nebo Věra Chytilová, když produkoval jejich absolventské filmy. Jeho kariéra pokračovala v šedesátých letech v Armádním filmu, který byl v té době ambiciózním produkčním centrem, dále vedla k profesionální práci v barrandovských studiích. S nástupem normalizace mu však byla znemožněna práce v kinematografii, důvodem bylo natáčení srpnových událostí roku 1968.

Další část jeho profesního života je spojena s multimediální Laternou magikou, kam se uchýlil po nedobrovolném odchodu z Filmového studia Barrandov. Právě Laterna magika mu přinesla osudové setkání s režisérem Janem Švankmajerem. V roce 1992 si založili vlastní produkční společnost pro filmovou tvorbu Athanor, v níž vznikly filmy *Spiklenci slasti*, *Přežít svůj život* či *Hmyz*, celkem sedm filmů. Všechny vzbudily globální ohlas a jsou oceňovány za specifický černý humor, narušování tabu a pokračování v české surrealistické tradici.

Letní filmová škola v Uherském Hradišti

Letní filmovou školu (LFŠ) v Uherském Hradišti slavnostně zakončila v kině Hvězda distribuční předpremiéra snímku *Úsvit* režiséra Matěje Chlupáčka. Letošní, 49. ročník festivalu nabídl přibližně 180 filmů.

Příběh *Úsvitu*, jednoho z neočekávanějších snímků tohoto roku, se odehrává v roce 1937 v podhůří Tater, kde vyrůstá vzorová továrna baťovského typu. „Hladký průběh stavby však naruší děsivý nálezy, po jehož pozadí se rozhodne pátrat těhotná žena ředitele továrny,“ uvedla mluvčí LFŠ Lenka Horáková.

Ředitelka festivalu Radana Korená při slavnostním zakončení vyzdvihla zájem lidí o jeho návštěvu. „Já bych vám ze srdce chtěla moc poděkovat za to, že jste opět na »filmovku« dojeli, že jste si koupili akreditaci a že jste si to tady užívali spolu s námi. A že jste náš program, naše zázemí, navštěvovali hojně. Protože je to znak toho, že vás »filmovka« baví, že ji máte rádi a pro nás, jako pro organizátory, tohle je nejvíc,“ řekla zaplněnému sálu Korená. Příští, jubilejní 50. ročník LFŠ by podle ní měl začít 26. července 2024.

Výroční ceny pořádající Asociace českých filmových klubů letos na festivalu převzali chorvatský režisér Rajko Grlić, český herec Ivan Trojan, filipínský filmař Lav Diaz a slovenský režisér Miloslav Luther. Ocenění byli také Jitka Donátová s Romanem Marčákem z filmového klubu v Pardubicích.

Poslední filmové projekce nabídla LFŠ v kině Hvězda. Tradičně to byly snímky, které vybrali Korená a programoví ředitelé festivalu Iva Hejlíčková a Jan Jílek. Jako bonus přichystali organizátoři i projekce snímků, o které byl v minulých dnech mimořádný zájem. Ve Sportovní hale zájemci zhlédli blok krátkých filmů, které soutěžily o Evropskou filmovou cenu, experimentální rusko-belgický film *Pohádka* režiséra Alexandra Sokurova a černou komedii *Ženy na*

pokraji nervového zhroucení slavného španělského filmaře Pedra Almodóvara. České a slovenské novinky promítalo letní kino na Masarykově náměstí.

Diváci na přehlídce již několik let vybírají snímek, který AČFK uvede do kin. Tentokrát to byl španělský film *Macruz*, který ovládl letošní ročník sekce LFŠ uvádí. „Vítězem je film, který nám říká, že sexualitu a erotiku můžeme objevit v jakémkoliv věku,“ řekl Jílek. Ústřední postavou vtipného dramatu je sedmdesátiletá katolička žijící v rigidní španělské společnosti, která znovuobjevuje vlastní tělo poté, co se na internetu omylem prokliká k pornu. Diváci měli na výběr ještě dánské psychologické drama *Kodaň neexistuje* a izraelské koprodukční drama *Delegace*. (mk)

David Laňka připravuje životopisný film o Jaroslavu Haškovi

Netradiční životopis Jaroslava Haška, který se ponese v duchu Haškovy tvorby a bude na míle vzdálený tradiční podobě biografii, slibují tvůrci chystaného snímku nazvaného *Hašek*. Do titulní role obsadil režisér a scenárista David Laňka Štěpána Kozuba, se kterým spolupracoval už na úspěšném psychologickém filmu *Spolu*. Natáčení filmu o autorovi legendárního Švejka se plánuje na příští rok. Do kin by měl film přijít v roce 2025.

David Laňka se zaměří na životní osudy Jaroslava Haška v rozmezí let 1905-1920, obě manželství, legionářskou anabázi, založení Strany mírného pokroku v mezích zákona a také na jeho kabaretní vystoupení a slavné putování se Zdeňkem Matějem Kudějem.

Film *Přes střepy* Natálie Duchánkové z FAMU je ve finále studentských Oscarů

Animovaný dokument studentky FAMU Natálie Duchánkové *Přes střepy* je mezi sedmi filmy v kategorii dokument, které mohou vyhrát studentského Oscara. Slavnostní vyhlášení vítězů letošního 50. ročníku bude 24. října v Los Angeles. V české historii tuto prestižní cenu získaly dva filmy – *Ropáci*, absolventský snímek Jana Svěráka, a v roce 2019 animovaný film *Dcera* Darji Kaščejevojové.

Do finále studentského Oscara se letos probíjalo šestadvacet snímků z deseti zemí a dvaadvaceti filmových škol z celého světa, a to ve čtyřech kategoriích: experimentální, animovaný, dokumentární a hraný film. V kategorii dokumentární film prošlo do semifinále sedmáct filmů, ve finále je jich sedm, z toho pět z USA a dva z Evropy – Velké Británie a České republiky.

Studentka třetího ročníku katedry animované tvorby FAMU se rozhodla ve svém filmu zpracovat traumatický zážitek znásilněné ženy. Čtyřminutový snímek diváky provází nejen zkušeností, jež by se dala nazvat noční můrou, ale také nelehkým procesem zpracování a uzdravování, vyžadujícím značnou duševní sílu a odhodlání. „Odpovědí jsem sesbírala více, ale když jsem se poprvé setkala s příběhem respondentky filmu, byla jsem ohromena její duševní silou a odolností. Okamžitě jsem věděla, že jsem příběh filmu našla,“ uvedla autorka filmu. To, že se film dostal do finále soutěže, pomůže podle ní tomu, že se příběh dostane do hledáčku širšího publika a mohl by pomoci v cestě k zahojení dalším.

Podzim v České televizi

Na podzim nabídne Česká televize nové seriály, pokračování těch úspěšných a další, už dvanáctou řadu oblíbené taneční soutěže *StarDance*.

Již na konci prázdnin, 28. srpna, se na obrazovkách ČT objevil nový třináctidílný kriminální seriál *Oktopus*, v němž bude tříčlenný policejní tým vyšetřovat odložené případy. Šéfa oddělení hraje Kryštof Hádek, detektiva z tzv. staré školy Miroslav Krobot a mladší kolegyni Marika Šoposká. Podle scenáristy a režiséra Jana Pachla reálné případy byly pro něj pouhou inspirací, jedná se o fikci: „Soustředujeme se na psychologii postav. Také se snažíme dát srozumitelnou odpověď na to, co bylo prvotním impulzem k tomu, že věc zašla tak daleko, že někdo přišel o život.“

Od 1. září se na obrazovky svou druhou řadou vrací seriál *Osada*, kde musí vládnout za každou cenu pohoda. Tu však naruší nová rodina a také různá nedorozumění mezi osadníky. Opět se diváci setkají s Ivanou Chýlkovou, Stanislavem Majerem, Janou Plodkovou nebo Igorem Barešem, nově přibude Ivana Uhlířová a Marek Daniel.

Po deset sobotních večerů, počínaje 14. říjnem, se na obrazovkách bude tančit. Dvanáctou řadu *StarDance* opět budou moderovat Tereza Kostková a Marek Eben a deset párů bude svým tanečním uměním soutěžit o prvenství.

„Česká televize letos slaví celou řadu jubileí – od sedmdesátiletého počátku televizního vysílání u nás až po desetileté výročí Artu a Děčka. Tomu odpovídá i pestrý program, který jsme pro diváky připravili. Podzim bude zkrátka tanec, a to i díky návratu *StarDance*. Na své si přijdou fanoušci komediálního seriálu *Osada*, jenž nabídne druhou řadu, i příznivci dokumentů,“ uvedl odcházející generální ředitel České televize Petr Dvořák.

Na nedělní večery jsou připraveny premiéry filmů, které mohli vidět návštěvníci kin. Na obrazovce se poprvé představí psychologické drama s prvky sci-fi *Běžná selháni* režisérky Cristiny Grosan, komedie *Buko* Alice Nellis, *Betlémské světlo* Jana a Zdeňka Svěrákových či *Grand Prix* Jana Prušinovského. Nebudou chybět ani dobový film *Slovo* Beaty Parkanové či drama *BANGER* Adama Sedláka.

Svoji premiéru bude mít také televizní film *Cesta do tmy* režiséra Jiřího Svobody s Matějem Hádkem v hlavní roli. Přinese příběh muže, který přepadl banku, zajal rukojní a před bankou odpálil bombu.

Herec a režisér Jiří Havelka v premiérovém dokumentárním cyklu odhalí, *Jak se dělá dobrá škola*. „Výběr nebyl náhodný, chtěli jsme představit různé přístupy a na nich, jaké by mohly být české školy budoucnosti,“ vysvětlil scenárista Tomáš Feřtek.

Novinkou bude také řada *České počasí aneb Proč padají trakaře* nebo dvě šestidílné série – *Proč právě my?* o rodinách čelících vážným nemocím dítěte a *Děti narozené dvakrát* o různých formách výhradní rodinné péče.

Pro vstup do druhé dekády vysílání si program ČT art připravil třináctidílný cyklus o dvaceti letech Dejvického divadla podle námětu, scénáře a v režii Aleše Kisila. Medailónky českých hudebnic a písničkářek pod názvem *Muzikantky* natočila scenáristka a režisérka Dagmar Smržová a režie osmidílného seriálu *Architektura 58-89* se ujal Jan Zajíček na námět Vladimíra 518.

Na webové platformě iVysílání se divákům například nově představí šestidílná dokumentární série *Pickupeři* režiséra Tadeáše Daňka odkrývající svět pouličního svádění a skupin mužů, kteří systematicky oslovují dívky a seznamují se s nimi na veřejnosti. (mk)

Zemřela Andrea Majstorovičová

Po dlouhé nemoci ve věku sedmapadesáti let zemřela 24. července režisérka, scenáristka a producentka Andrea Majstorovičová. Majstorovičová působila mimo jiné jako ředitelka publicistiky ČT1 a ČT2.

Andrea Majstorovičová se věnovala především dokumentární tvorbě. Zaujala například filmy o lidech žijících na okraji společnosti. Ve společnosti Febio natočila pro ČT řadu dokumentů z cyklů *Gen*, *Genus*, *Jak se žije* nebo *Szpověď*. Mezi její práce se řadí filmy *Sedmnáct měsíců* (2003) nebo *Volba prezidenta: za kamerou* (2013).

Andrea Majstorovičová pocházela z Chorvatska. V Záhřebu vystudovala slovanské jazyky a literaturu, následně pak v Praze absolvovala katedru dokumentaristiky na FAMU (1990-1994). (mk)

FOTOGRAFIE

Výstava *Mistr humoru*

Písničkář, spisovatel, básník a humorista Josef Fousek řekl o Františku Dostálovi (1938-2022), že má rád jeho fotografie lidíček z ulice, protože je v nich člověčenství a humor. Ideální charakteristika pro celoživotní tvorbu autora, jehož snímky doprovázely několik generací lidí, a to nejen na výstavách, ale také v různých oficiálních časopisech nebo magazínech (mimo jiné *Květy* či *Mladý svět*).

Českokobudějovická Galerie Nahoře připravila výstavu jeho černobílých analogových fotek, trefně nazvanou *Mistr humoru*, kterou tam mohli zájemci vidět do 10. srpna.

Dostálovou výhodou byl vždy fakt, že netoužil fungovat jako profesionální fotograf (měl svou práci konstrukté-

ra), protože by tím ztratil tvůrčí svobodu. Nechtěl prostě, podle vlastních slov, fotit líbající a objímající se potentáty na letišti, protože ho vždycky spíš zajímaly detaily, jako špatně ohrnutá nohavice politika. O což samozřejmě oficiální média většinou zájem neměla.

Na vystavených snímcích bylo vidět, že právě na překvapivém detailu, který v danou chvíli vytvořil nějakou situaci, postavil svou vizuální přehlídku směšných momentů. Někdy to byl i humor smutný, nebo třeba i hodně kontroverzní, ale nikdy ne zlý, nebo dokonce ponižující.

Co se týče kontroverze, tak tu nejlépe zastupoval snímek, na němž jdou lidé z nějaké normalizační manifestace se stočenými prapory a splihlými mávátky. Na tom by jistě nebylo nic zvláštního, kdyby fotograf v prvním plánu neza-

chytil zezadu dívku se staženým spodním prádlem a chytající se k malé potřebě. Celá kompozice dostává najednou humorný nádech, možná i na tu dobu odvážně politický.

Podobně vyzněla momentka, na níž jede pod obrovskou tribunou plnou papalášů, navíc ozdobenou gigantickou hvězdou se srpem a kladivem, invalidní občan na vozíku. I to byla tehdy provokace, protože komunisté se k invalidům chovali tak, jako kdyby vůbec nebyli součástí socialistické společnosti.

Vtipným snímkem, už bez politického podtextu, byl třeba ten, na němž se dva muži koupou v řece. A protože mají oba nohu v sádře, musí ji mít položenou na molu. Z dálky to vypadá, jako kdyby ve vodě trůnil zvláštní zmutovaný hlavonožec.

Autor vždy tvrdil, že fotograf žije dvakrát (jmenuje se tak i jedna jeho publikace). Poprvé totiž situaci zachytí v reálném čase. A podruhé po letech, když se na snímek znovu dívá.

Ať je to, jak chce, fotografie Františka Dostála, i přes určité překvapující významy, člověka vždy díky osobitému humoru nějakým způsobem uklidňují a dávají mu naději, že svět je přece jen v pořádku. Anebo by mohl být. (mk)

JUBILEA

Zdeněk Thoma (* 2. 9. 1938, Praha)

Zdeněk Thoma je český fotograf, publicista a cestovatel, původním povoláním chemik. Je členem Asociace profesionálních fotografů, Syndikátu novinářů ČR a Obce spisovatelů. V roce 1970 absolvoval roční cestu do Asie, kterou od té doby systematicky fotografuje.

V osmadvaceti zemích tohoto kontinentu, hlavně v Japonsku, Číně, Tibetu, Nepálu, Indii a na Filipínách, strávil přes sedm let života. Výsledkem jeho práce je řada cestopisů, obrazových publikací a více než 160 fotografických výstav. Nejvíce ho zajímá kulturní historie čaje, umění orientálních zahrad a krajina v proměnách světa.

Zdeněk Thoma od svých dětských let fotografoval a sám si také snímky zpracovával. Když se ve svých čtrnácti letech vydal s ještě mladším kamarádem na cestu autostopem kolem republiky, napsal si z putování podrobný deník ilustrovaný kresbami a svými snímky, a tehdy se začalo formovat to, co ho baví a živí dodnes: fotografování, psaní, cestování.

Studoval Vyšší průmyslovou školu chemickou v Praze, maturoval v roce 1958. Po studiu pracoval jako chemik v laboratořích Kovohutě Hostavař, ale jeho záliba ve fotografování a první publikační úspěchy ho v roce 1964 přivedly k životu na volné noze.

Intenzivně spolupracoval s časopisy *MY 64*, *Student*, *Univerzita Karlova*, *Reportér* a *Mladý svět*. Současně v letech 1964-1970 vykonával funkci organizačního vedoucího tehdy slavného bigbeatového Divadelního klubu Olympik se scénami ve Spálené ulici a v Divadle Sluníčko založeného populární dvojicí Miloslav Šimek a Jiří Grossmann.

V letech 1967-1969 studoval obor fotografie na pražské FAMU, kde jeho profesory byli Ján Šmok, Ludvík Baran a na literaturu Milan Kundera, ale školu opustil kvůli cestování.

Na sklonku pražského jara se mu podařilo zorganizovat Expedici Sakura – roční cestu čtyř kamarádů autosto-

pem napříč Asií s cílem na Světové výstavě Expo '70 v Japonsku.

V následujících třiceti letech intenzivně cestoval a vydal celou řadu cestopisů a obrazových publikací z Asie i z Česka, často ve spolupráci s manželkou Soňou a synem Michalem. Kromě toho zásoboval svými reportážemi časopisecké týdeníky a měsíčníky jako *Mladý svět*, *Svět v obrazech*, *Květy*, *Vlasta*, *Lidé a Země*, *Nový Orient*. Nedá se zapomenout ani i na četné přednášky pro veřejnost, rozhlasové relace a občasná vystoupení v pořadech Československé televize – při některých z nich působil i jako spoluautor scénáře (*Širým světem* – 3× v letech 1979-1982, *Lidé, země, kontinenty* – 3× v letech 1986-1989, *Chata u poutníka* – 1989, *Napříč světem* – 1993).

V roce 1973 měl příležitost setkat se se slavným americkým fotografem Eugenem W. Smithem a pobývat krátce v jeho domě v japonské Minamatě na ostrově Kjúšú, kde Smith vytvářel cyklus fotografií o šokujícím případě smrtelných otrav místních rybářů konzumujících maso ryb otrávených rtuťnatými sloučeninami vypouštěnými minamatskou továrnou Chisso. V letech 1975 a 1977 spolupracoval v Japonsku s redakcemi mediálního koncernu Asahi šimbun a jako asistent doprovázel fotografa Takeši Sasakiho za reportážemi. Získal tak neocenitelné zkušenosti se stylem práce v japonských médiích. Pracoval i pro sportovní časopisy koncernu Kóbunša a pro fotografické agentury Pacific Press Service (zastupující v Japonsku Magnum) a Camera Tokyo Service.

Díky novinářské akreditaci u Foreign Press Center v Tokiu mohl oficiálně pracovat na mezinárodních výstavách Expo 1975 na Okinawě zasvěcené oceánografii a EXPO Portopia 1981 v Kóbe. V sedmdesátých letech spolupracoval s tvůrčí skupinou prof. Friče (Art Centrum) a fotografoval pro ně v roce 1975 v Japonsku a hlavně v roce 1977 v Íránu. Drobnou epizodou jeho života je působení v redakční radě časopisu *Penthouse* v letech 1996-1999.

V roce 2012 působil jako kurátor fotografických výstav v pražském Buddha baru, kde uspořádal devět tematických výstav.

Zdeněk Thoma je v současné době členem představenstva Česko-japonské společnosti a cení si toho, že byl pozván do Čestné rady Děti Země. V souvislosti s jeho ekologickým založením je také členem stotřináctičlenné komise vybírající adepty na populární anticenu Ropák roku.

Je také zakladatelem hnutí dálkových pochodů 100 kilometrů za 24 hodin, které revolučně ovlivnilo vývoj turistické činnosti v šedesátých letech.

Velice si cení fotografického projektu Manang po třiceti letech, který realizoval se svým synem. Horskou vesnici Manang ležící pod severními svahy Annapúrny navštívil jako jeden z prvních cizinců na podzim 1979 a stal se svědkem ojedinělé buddhistické slavnosti. Téměř o třicet let později se do Manangu vypravil i Michal. Nesl s sebou silný svazek Zdeňkových historických fotografií se záměrem zdokumentovat změnu, ke které ve vesnici došlo. Spontánní a přátelská odezva obyvatel Manangu, kteří z tehdejší doby neměli žádné vlastní fotografie, byla po návratu impulzem k vytvoření výstavního souboru šedesáti srovnávacích fotografií. A vznikla také myšlenka donést tuto výstavu do Manangu, jenž je stále vzdálen pět dní pěšího pochodu od nejbližší silnice. To se podařilo na jaře 2011. Slavnostní zahájení výstavy proběhlo za účasti téměř celé ves-

nice. Výstavní soubor zůstal v Manangu jako trvalá muzejní expozice.

Dita Pepe

Fotografka Dita Pepe (rozená Hornsteinerová) se narodila 5. září 1973 v Ostravě. Studovala na Slezské univerzitě Opava na Institutu tvůrčí fotografie. Patří do generace mladých českých fotografek z počátku 21. století spolu s dalšími autorkami, jako například Barbora Krejčová, Tereza Vlčková, Kateřina Držková nebo Barbora Prášilová.

Po maturitě na gymnáziu v roce 1992 odešla na pět let do Německa, kde pracovala jako au-pair. V letech 1994-1995 navštěvovala fotografický kurz na univerzitě Carla von Ossietzkiho v Oldenburgu. V Německu začala fotografovat a navštěvovat fotografický kurz. Po návratu absolvovala v roce 1998 bakalářské studium fotografie na Slezské univerzitě v Opavě. V roce 2000 začala učit fotografii na Střední umělecké škole v Ostravě. V roce 2003 dokončila na Slezské univerzitě magisterské studium fotografie. Aktuálně je jedním z vyučujících fotografie na ITF, kde vyučuje společně s partnerem, který je také fotograf.

Od humanisticky orientované černobílé dokumentární fotografie (*Lidé Hlučínska devadesátých let 20. století* a snímky z ústavu pro mentálně postižené na Ostravici) se její zájem postupně přesunul k výrazně autobiograficky zaměřené inscenované fotografii. Věnovala se reportážní fotografii, v současnosti se občasně zabývá fotografií módy. Je známá díky svému cyklu inscenované portrétní fotografie *Autoportréty*, ve kterém se fotografovala s ženami různého věku, charakteru i společenského postavení. Často využívá postupů typických pro módní fotografii.

Ocenění: Cena Kodak Nachwuchs Förder Preis za sérii *Autoportréty* (2001), Cena Jaromíra Funkeho (2004) s Petrem Hruběšem první místo na Czech Press Photo (kate-

Dita Pepe: *Autoportrét*, 2000-2001, barevná fotografie

gorie „Umění“, 2023), ocenění Osobnost české fotografie (2012).

Kniha *Intimita* (2015), na které pracovala s Barborou Baronovou, byla oceněna první místem na Magnesia Litera 2016 v kategorii Litera za nakladatelský čin. Stejná kniha získala i druhé místo v kategorii Autorské knihy v soutěži Nejkrásnějších české knihy 2015 pořádané Památkem národního písemnictví a Ministerstvem kultury České republiky. Kniha *Dita Pepe Self-portraits* je zastoupena ve sbírkách zahraničních muzeí jako Metropolitan Museum of Art, SAIC, Brooklyn Museum a další.

HUDBA

Festival Prague Sounds

Za více než pětadvacet let své existence festival v Praze uvedl řadu ikonických hudebních osobností, ale systematicky představuje také novou generaci umělců. Prague Sounds respektují minulost, žijí současností a směřují do budoucnosti. Tato neustálá evoluce je receptem, díky němuž se festival stále vyvíjí. Stejně jako dobrá hudba.

Do roku 2022 vstoupil festival pod novým názvem Prague Sounds. Mezi osobnostmi festivalu najdeme jazzové velikány formátu Wayne Shortera, Herbieho Hancocka, Sonnyho Rollinse i Ahmada Jamala, skladatele s kultovním statusem Steva Reicha a Terryho Rileyho, legendární hip-hopery De La Soul nebo české legendy formátu songwritera Jiřího Suchého. Program Prague Sounds ovšem představuje také nejuvitelnější představitele soudobých scén od experimentálního hip-hopu a elektroniky, jako jsou Shabazz Palaces a Young Fathers, přes špičkové jazzmany, jako jsou Robert Glasper, Brad Mehldau a Jason Moran, až po mezižánrové novátory, jako jsou Lambchop nebo Punch Brothers, přičemž všechny jmenované představil festival v České republice vůbec poprvé.

Marek Vrabec založil festival Prague Sounds (dříve Struny podzimu) v roce 1996 a stále stojí v jeho čele jako

ředitel. Při příležitosti 25. výročí festivalu vznikl v roce 2021 krátký film, ve kterém Marek vypráví příběh prvního čtvrtstoletí festivalu Struny podzimu / Prague Sounds.

Termín konání: 1. do 18. listopadu
<https://praguesounds.cz/>

Festival Špilberk a Belmondo

Hudbu z oper, francouzských filmů, úspěšné počítačové hry a písně Osvobozeného divadla letos nabídl hudební festival Špilberk. Na velkém nádvoří hradu pořádá přehlídku každý rok Filharmonie Brno. Koncerty byly letos čtyři, pokaždé vystoupil jiný orchestr.

Zahajovací koncert *Reviens Bébell*, který byl na programu v neděli 20. srpna, připomenul hvězdu francouzské kinematografie Jeana-Paula Belmonda. V podání Českého národního symfonického orchestru zazněly například melodie z filmů *Muž z Acapulca*, *Policajt nebo rošťák*, *Bezva finta* nebo *Zvíře*.

Festival Brutal Assault v Josefově

Na letošní 26. ročník hudební festival extrémní muziky Brutal Assault přijelo do pevnosti Josefov v Jaroměři

17 500 návštěvníků. Včetně umělců a servisu přehlídky se akce zúčastnilo okolo 20 000 lidí. Jeden z největších metalových festivalů v Evropě měl letos rekordních více než 150 hudebních skupin z Česka i ze zahraničí.

Na programu letošního ročníku byly také například kapely In Flames, Crippled Black Phoenix, Agnostic Front, Sepultura, Biohazard nebo Obituary. Nechyběl doprovodný program včetně workshopů, výstav, soutěží nebo kina.

V Brně vystoupil Johnny Depp a v Praze Billy Bob Thornton

Po vystoupení Russella Crowea na karlovarském filmovém festivalu se v ČR jako muzikanti představili další slavní herci Billy Bob Thornton a Johnny Depp. Thornton se skupinou The Boxmasters na svém prvním evropském turné vystoupil v pražském klubu Futurum. Ve stejný den se na festivalu Slavkov Open 2023 v hale Rondo v Brně uskutečnil koncert americké rockové skupiny Hollywood Vampires, ve které působí herec Johnny Depp, zpěvák Alice Cooper a kytarista Aerosmith Joe Perry.

Bluesový kytarista Buddy Guy v Praze

V pražském Kongresovém centru v rámci rozlučkového turné Damn Right Farewell proběhl koncert amerického bluesového kytaristy Buddyho Guye. Držitel osmi Grammy zahrál nejznámější skladby z celé své bohaté kariéry i z nové desky *The Blues Don't Lie*, která vyšla loni v září.

Colours of Ostrava

Největší náklady, ale i obří zklamání přinesl 20. ročník festivalu Colours of Ostrava, který proběhl v industriálním areálu Dolních Vítkovic. Kvůli nemoci a porouchanému letadlu nedorazily dvě z hlavních hvězd – britská zpěvačka Ellie Goulding a nigerijský zpěvák Burna Boy. „I když to byl ročník jubilejní, byl nejtěžší v celé historii. Pro pořadatele není nic horšího, než v den koncertu oznámit zrušení koncertu některé z hlavních hvězd. To hodně ovlivnilo naše pocity,“ řekla ředitelka přehlídky Zlata Holušová. Závěr s americkým rapperem Macklemorem ale zcela zaplněný prostor před hlavním pódiem podle ní nadchnul. „Takže konec dobrý, všechno dobré,“ řekla.

Rocková legenda Europe na Masters of Rock

Ve Vizovicích proběhl hudební festival Masters of Rock. Hlavní hvězdou programu byla švédská rocková legenda Europe. Naposledy na festivalu zahrála před čtrnácti lety, ve Vizovicích skupina koncertovala také v roce 2004. Kapela přijela s výroční show, kterou oslavila čtyřicet let od vydání debutového alba *Europe*, řekl ČTK ředitel pořadající agentury Pragokonzert Bohemia Jiří Daron.

Skupina Europe vznikla koncem sedmdesátých let minulého století. Zásadně prorazila v roce 1986, kdy na jejím třetím studiovém albu *The Final Countdown* zazněl stejnojmenný hit i skladby *Rock the Night*, *Carrie* nebo *Cherokee*, které dodnes hrají rádia.

Fanoušci se také mohli těšit na koncert australské hardrockové skupiny Airbourne, která se při své tvorbě

v mnohém inspirovala u svých krajanů ze slavné kapely AC/DC. Také formace Airbourne už v minulosti ve Vizovicích zahrála a její zpěvák a kytarista Joel O'Keeffe budil pozornost svými akrobatickými kousky na kovové konstrukci pódia.

Přehlídku navštívilo během uplynulých čtyř dní téměř 20 000 fanoušků tvrdé muziky ze šestatřiceti zemí světa. Letošní ročník byl náročný kvůli tropickým teplotám, kapely i diváci to však zvládli. Platí, že pro spoustu světových kapel je Masters of Rock jedním z nejoblíbenějších festivalů v rámci celého světa, uvedl Daron.

Letní škola barokní hudby v Holešově

Letní škola barokní hudby v Holešově na Kroměřížsku měla letos podtitul Pocta Versailles a nesla se ve znamení francouzského baroka. Jejimi hosty byli například francouzský kontratenorista Jean-François Lombard, německá hobojistka Luise Haugková nebo česká zpěvačka působící ve Francii Dagmar Šašková. Letošní 21. ročník mezinárodního hudebního setkání se na holešovském zámku uskutečnil od 4. do 13. srpna.

Letní škola barokní hudby představuje podle organizátorů jedinečnou příležitost získat cenné teoretické i praktické zkušenosti a intenzivně pracovat pod vedením prvotřídních lektorů z celé Evropy. Francouzské baroko patřilo za vlády Ludvíka XIV. podle organizátorů mezi hlavní inspirační zdroje evropské hudby.

Letní slavnosti staré hudby v Praze

Letní slavnosti staré hudby pod klenbami pražského kostela Panny Marie a slovanských patronů zahájil německý vokální soubor Ensemble Polyharmonique. Prostřednictvím motet a madrigalů představil italské vzory v duchovní hudbě protestantského Německa zejména v 17. století. Zazněla například díla Claudia Monteverdiho společně s díly nejvýznamnějšího předbachovského německého skladatele Heinricha Schütze.

Letní slavnosti staré hudby zvaly do historických sálů pražských paláců, klášterů a kostelů za hudebními skvosty evropských skladatelů 16. až 18. století v podání předních ansámbľů i sólistů mezinárodní i domácí scény. Letošní 24. ročník byl věnován múzám a slavnostní zahajovací koncert dostal do vínku antickou patronku hymnického básnictví Polyhymnii. Během sedmi festivalových večerů se návštěvníci mohli seznámit například s podobami lásky v italské raně barokní hudbě, žertovnými příběhy ve španělských písních, nesmrtelným příběhem lásky Orfea a Eurydiky, ale třeba i zažít renesanční maškarní ples.

Obnovená premiéra baletu *Lesní dívka* v Českém Krumlově

Mezinárodní hudební festival (MHF) Český Krumlov nabídl obnovenou premiéru baletu *Lesní dívka* od Pavla Vranického. Na jeviště se vrátila po více než 150 letech. Koncem 18. století měl romantický příběh o setkání prince s tajemnou lesní pannou téměř 130 repríz. Na MHF zazněla 21. července, představila se Wranitzky Kapelle a tanečnici v choreografii, kterou vytvořila Andrea Miltnerová. MHF nabídl balet při koncertě nazvaném *Il Boemo & Wranitzky*.

První polovina večera představila operní dílo Josefa Myslivečka, který se v 18. století proslavil v Itálii, kde se také seznámil s Mozartem. Ten jeho dílo studoval, obdivoval a pojilo je přátelství. Ve druhé polovině koncertu byla provedena obnovená premiéra *Lesní dívky*.

Tylovo divadlo v Plzni uvede příští rok všechny opery Bedřicha Smetany

Všechny opery Bedřicha Smetany uvede v příštím roce plzeňské Divadlo J. K. Tyla. V roce 2024 uplyne 200 let od Smetanova narození a 140 let od jeho úmrtí. Významná výročí každých deset let připomíná celostátní projekt Rok české hudby. V Plzni, kde Smetana v mládí studoval gymnázium, zazní kromě všech jeho oper i další díla českých skladatelů, řekl ČTK ředitel divadla Martin Otava.

Otava chce Smetanu popularizovat například i prostřednictvím nedokončené *Violy*, rád by ale také uvedl na Malé scéně divadla drama o Smetanovi, retrospektivu jeho života a tvorby. „Abychom Smetanu popularizovali pro mladé lidi. Tyto věci musí být spojené s emocionálním zážitkem. Autora posluchač pochopí, když se stane něco, co ho citově zasáhne. A tomu můžeme pomoci slovem, režii, použitím jeho hudby v nějakém kontextu. Musíte diváka oslovit v pravou chvíli, vytvořit takovou situaci, kdy je zasazen citem, estetikou, a pak si toho Smetanu najde sám,“ poznamenal Otava.

Podle šéfa operního souboru divadla Jiřího Petrdlíka plzeňské divadlo už má na repertoáru Smetanovy opery *Dalibor* a *Prodaná nevěsta*, nastuduje i opery *Hubička* a *Čertova stěna* a pro velkolepé open-air letní představení také *Libuši*. Opery *Dvě vdovy*, *Tajemství* a *Braniboři v Čechách* v Plzni jedenkrát uvede ve svém nastudování Národní divadlo moravskoslezské.

18. ročník Bohemia JazzFestu v Praze

V Královské zahradě na Pražském hradě začal 18. ročník festivalu Bohemia JazzFest. Akce se v Praze tradičně konala v historickém centru na Staroměstském náměstí. Letos se festival jeho organizátor a duchovní otec, kytarista Rudy Linka, rozhodl přemístit na Pražský hrad jako výraz radosti ze zvolení nového prezidenta Petra Pavla.

Hlavní hvězdou programu byl portugalský zpěvák a legenda stylu fado Camané. Nositele ceny Grande Noite de Fado doprovodil soubor Camane Quartet. Stěžejním nástrojem fada je guitarra portuguesa, kytara ve tvaru slzy s dlouhým krkem a dvanácti kovovými strunami.

Festival postupně pokračoval na nádvoří plzeňského Divadla Josefa Kajetána Tyla, na náměstí Čsl. armády v Hluboké nad Vltavou, na Velkém náměstí v Prachaticích, v zahradě pod Chodským hradem v Domažlicích a skončil na Moravském náměstí v Brně. Cílem festivalu je podle organizátorů představit a propagovat špičkový světový jazz v České republice.

Varhanice a hudební pedagožka Alena Štěpánková Veselá slaví sté narozeniny

Významná česká varhanice a hudební pedagožka Alena Štěpánková Veselá se 7. července dožila 100 let. Někdejší rektorka Janáčkovy akademie múzických umění v Brně

je propagátorkou varhanních děl českých autorů a organizátorkou hudebních soutěží a festivalů. Za svoji činnost dostala řadu ocenění.

Brněnská rodačka Štěpánková, rozená Veselá, studovala hru na varhany na brněnské konzervatoři a tamní JAMU. Mimo jiné chodila na hodiny klavíru ke Zdeňce Illnerové, žačce Leoše Janáčka. Jako varhanice premiérovala skladby Miloslava Ištvana, Josefa Berga, Petra Ebena a dalších. Koncertní činnost zahájila již v době studií. Účinkovala téměř ve všech zemích Evropy, v USA a Kanadě. Vedla mezinárodní mistrovské kurzy z české varhanní tvorby v řadě zemí, např. v Anglii, Norsku, Švédsku, Kanadě. Na gramofonové desky a CD nahrála díla Johanna Sebastiana Bacha, soudobých českých skladatelů a koncerty starých českých mistrů. Iniciovala vznik soutěže mladých varhaníků.

Zemřel Vašo Patejdl

Po krátké a těžké nemoci ve věku osmašedesáti let zemřel slovenský zpěvák, klávesista a textař Vašo Patejdl, spoluzakladatel slovenské hudební skupiny Elán. Kapela, která po několikaleté přestávce na hudební scéně na září 2024 chystala koncerty v Praze a v Bratislavě, to oznámila na sociálních sítích.

„S nekonečnou bolestí a prázdnotou v našich srdcích vám oznamujeme, že dnes 19. srpna 2023 nás v nočních hodinách po krátké a těžké nemoci navždy opustil mimořádný a vzácný člověk, náš celoživotní přítel, výjimečný a geniální hudebník a hudební skladatel megahitů světové úrovně Vašo Patejdl,“ napsal Elán na facebooku na adresu svého zakládajícího člena, který se s kapelou v roce 1985 rozešel, aby se do ní po několika letech vrátil.

Skupina v rámci akce Elán 70 plánovala příští rok dva koncerty – v Praze a v Bratislavě. Hudebníci naposledy vystoupili v roce 2018, kdy při svém turné v Česku a na Slovensku mimo jiné vyprodali pražskou O2 arénu. S Elánem se následně už poněkoličkáte rozloučil frontman Jožo Ráž. Důvodem jednorázového návratu v roce 2024 měla být oslava 70. narozenin Ráže a Patejdla.

Skupina Elán vznikla v roce 1968. Vydala patnáct studiových alb, pět anglických alb i řadu kompilací, za jejichž prodeje získala pětadvacet platinových desek. Mezi jejich největší hity patří *Láska moja*, *Neviem byť sám* či *Tanečnice z Lúčnice*. Patejdl, který kromě zpěvu také hrál na klávesy, tvořil pilíř skupiny společně s Rážem a Janem Balážem.

Patejdl se narodil 10. října 1954 v Karlových Varech. Jeho matka byla Slovenka, otec Čech. V jeho pěti letech se rodina přestěhovala na Slovensko. Elán založil ve svých čtrnácti letech. Kromě Elánu spolupracoval i se slovenským zpěvákem Richardem Müllerem, pro kterého složil hit *Po schodoch*. Vytvořil také hudbu pro film *Fontána pro Zuzanu* z roku 1986 nebo pro filmovou pohádku *Sedmero krkavců* z roku 2015.

Jedním z posledních Patejdlových vystoupení byl letos 27. července koncert na festivalu Benátská! v libereckém Vesci. Slovenský blok zahájil Vašo Patejdl se svou doprovodnou skupinou. „Moje koncerty v poslední době mají vzpomínkový charakter,“ řekl tehdy posluchačům Patejdl, který nabídl písně z oblíbené *Fontány pro Zuzanu* i skladby ze své sólové kariéry. Na Elán zavzpomínal například písněmi *Zlodej snečnic*, *Mládatá* nebo *Zanedbaný sex*. Nadšení pak vzbudil hit *Voda, čo ma drží nad vodou*.

Nejslavnější sestavu Elánu kromě Patejdla a Ráže tvořili Juraj Farkaš, Zdeno Baláž a Ján Baláž. Debutové a patrně nejznámější album *Ôsmy svetadiel* vydali v roce 1981 a Patejdl na něm měl výrazný autorský podíl. „Až na dalších deskách se z Joža (Ráže) stal frontman, ale v Elánu se vždy o všem hlasovalo, takže to množství mých skladeb na desce byla volba všech členů kapely,“ řekl Patejdl v roce 2021 v rozhovoru pro ČTK u příležitosti 40. výročí vydání alba.

Patejdl, který vystudoval skladbu na bratislavské Vysoké škole múzických umění, ale v Elánu vydržel jen do roku 1985, kdy odešel na sólovou dráhu. Nutno říci, že také velmi úspěšnou. V roce 1996 se do Elánu vrátil.

Patejdl se podílel na muzikálu *Osmý světadíl* uváděném v pražském Divadle Kalich a na stejné scéně uvedl svůj autorský muzikál *Jack Rozparovač*. V roce 2015 pro filmovou pohádku režisérky Alice Nellis *Sedmero krkavců* napsal hudbu včetně titulní písně *Ten príbeh za náš sen stál*, kterou nazpívala Marika Gombitová. Zpěvačka, která je po dopravní nehodě v roce 1980 upoutána na invalidní vozík, k podobné spolupráci svoluje jen výjimečně. Za píseň byl nominován na filmové ocenění Český lev 2015 v kategorii nejlepší hudba.

Poslední sólovou desku *Do očí* vydal v roce 2004, sólový debut *Chlapčenský úsmev* vydal v roce 1986 a za titulní píseň z toho alba získal stříbrnou Bratislavskou lyru. Toto ocenění již dříve dostal se skupinou Elán. V roce 2020 natočil své první vánoční album s názvem *Moje československé Vianoce*; obsahuje duety například s Heidi Janků, Pavlem Hammelem, Marikou Gombitovou, Jánem Lehotským nebo s Andreou Zimányiovou.

Zemřel zpěvák a hudebník Honza Kalina

Frontmanovi české kapely Sto zvířat, kterou v roce 1990 v Praze zakládal, bylo osmapadesát let. Živelná skupina měla na srpen plánované koncerty a vydává nové album. O úmrtí informoval hudební portál Headliner. Informaci následně iDNES.cz potvrdil mimo jiné manažer kapely Šimon Kotek.

„Máme novou sestavu a mám zase pocit, že to všechno zase funguje,“ říkal Kalina Headlineru ještě před pár týdny během neformálního rozhovoru. V polovině září totiž vyjde skupině nová deska s názvem *Noční ptáci*.

Honza Kalina spoluzakládal kapelu už v roce 1990, od té doby byl nepřetržitě jejím členem. Oblíbená skupina je považována za průkopníka stylu ska a rocksteady, které kombinovala i s reggae a swingem. Vedle Kaliny patří k ústředním tvářím skupiny zpěvačka Jana Jelínková či Tomáš Belko, který je však posledních deset let už „pouze“ autorem textů.

Všichni tři zmínění figurovali už ve studentském rokenrollovém uskupení Matěj Čech, ze kterého skupina Sto zvířat vznikla. Významným členem uskupení byl svého času i hudebník a skladatel Petr Ostrouchov. První dlouho-hrající (eponymní) album vydala kapela v roce 1993, následovaly další tři desky a především šňůry koncertů, při kterých si živelná a početná kapela získávala fanoušky po celé zemi.

Velký úspěch přišel s deskou *Ty vole, na základní škole...* v roce 2002 a následnou *Nikdy nic nebylo* (2004). Deska *Rozptýlení pro pozůstalé* si o tři roky později vysloužila Cenu Anděl v kategorii ska a reggae. Mezi největší hity kapely patří písně, které daly názvy dvěma uvedeným albům, tedy *Nikdy nic nebylo* a *Škola*. Dalšími známými písněmi jsou *Jak zmírnit děs*, *Nejkratší cesta* či třeba *Dáma s čápem*. Kapela je vedle živelných koncertů známá i svou pracovitostí, fanoušky zásobovala novými deskami pravidelně ob jeden či dva roky.

Pražský rodák Jan Kalina se vedle hudby věnoval i výtvarnému umění, byl výhradním výtvarníkem kapely, vystudoval ostatně střední výtvarnou školu na pražském Hollarově náměstí. Považoval se za žižkovského patriota. „Měl jsem kliku, že jsem se narodil na Smíchově, a Smíchov a Žižkov bývaly podobné. Když jsem vypadnul z hnízdečka, bydlel jsem různě po Praze, než jsem před čtyřadvaceti lety zakotvil na Žižkově. Stal jsem se tady velkým patriotem, protože mě odmala zajímali husiti, od dětství jsem si je kreslil, asi mi byla tato pražská čtvrt už tehdy souzená.“

Skupina Sto zvířat má za sebou taktéž úspěšné koncertování v zahraničí, hrála v USA, Francii, Belgii či Německu. Kalina byl dále členem uskupení Kašpárek v rohlíku, hrál v divadelním souboru Šrapnel a taktéž vystupoval v představení *Dechovka* divadla Vosto5. Absolvent Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy obor český jazyk – výtvarná výchova taktéž více než patnáct let pracoval v reklamní branži jako storyboardista a artdirector. Byl otcem čtyř dětí.

VZPOMÍNKA

Martin Turnovský (28. 9. 1928, Praha – 19. 5. 2021, Vídeň) – český dirigent

Martin Turnovský studoval dirigování na pražské AMU pod vedením tehdejšího šéfdirigenta České filharmonie Karla Ančerla a později u George Szella. Poté, co mu byla udělena první cena mezinárodní soutěže dirigentů v Besançonu ve Francii, se stal stálým dirigentem Brněnských filharmoniků. V následujících letech byl šéfdirigentem Rozhlasového symfonického orchestru Plzeň (1963-1966), Saské státní kapely v Drážďanech a Semperské opery v Drážďanech (1966-1968), Norské státní opery v Oslo (1975-1980), Opery v Bonnu (1979-1983) a Pražských symfoniků (1992-1996). Mezi lety 1960 a 1968 byl Martin Turnovský také „stálým hostujícím dirigentem České filharmonie“ a spolupůsobil pravidelně při mezinárodním hudebním festivalu Pražské jaro.

Po okupaci své vlasti státy Varšavské smlouvy složil svou vedoucí pozici v Drážďanech a emigroval do Rakouska, kde se mj. stal jedním ze zakladatelů Kulturního klubu Čechů a Slováků v Rakousku. V Rakousku získal později občanství. Působil v norské národní opeře v Oslu a v opeře v Bonnu, hlavním městě západního Německa. V roce 1999 byl Martinu Turnovskému udělen Rakouský čestný kříž za vědu a umění 1. řádu.

Vystupoval s předními světovými orchestry, jako jsou New York Philharmonic Orchestra, Cleveland Orchestra, London Symphony Orchestra, Bamberger Symphoniker, The Royal Liverpool Philharmonic Orchestra nebo Wiener Philharmoniker. Byl také hlavním hostujícím dirigentem orchestru v Gunma na ostrově Honšú v Japonsku.

Po sametové revoluci se Turnovský vrátil do Prahy a v letech 1992-1996 zastával funkci šéfdirigenta Symfonického orchestru hlavního města Prahy FOK. Současně také vyučoval ve Štýrském Hradci. V zahraničí dále propagoval českou hudbu, v Cincinnati (USA) nastudoval v roce 1997 *Její pastorkyňu* Leoše Janáčka a o čtyři roky později *Dvořákovu Rusalku* v Seattlu. Pro Firmu Schwann a Supraphon nahrál Martin Turnovský desky s Bamberkými symfoniky a s Českou filharmonií (Grand prix du Disque za nahrávku Martinů *4. symfonie*). Za svou dlouhou kariéru uváděl také mnoho děl Bohuslava Martinů. Vedle zmiňované *4. symfonie* např. *Českou rapsodii* H. 118, *Kytici* H. 260 nebo oratorium *Epos o Gilgamešovi* H. 351. Za celoživotní propagaci díla Martinů obdržel v roce 2006 medaili Nadace Bohuslava Martinů.

Alois Piňos (2. 10. 1925, Vyškov – 19. 9. 2008, Brno) – český hudební skladatel, publicista, hudební organizátor a pedagog

Alois Piňos patří mezi zakladatele tzv. české „nové hudby“, která se prosadila v šedesátých letech 20. století, tedy byl jedním z jejích nejvýraznějších představitelů. V letech 1945-1949 vystudoval lesnický odbor Vysoké školy zemědělské v Brně. Hudební teorii a kompozici studoval nejprve soukromě u Viléma Blažka a Miroslava Barvíka. Absolvoval abiturientský kurz na konzervatoři v Brně u Viléma Petrželky a nakonec i skladbu na JAMU u Jaroslava Kvapila. Od roku 1953 pak působil na této škole jako učitel hudební teorie a kompozice.

Byl spoluzakladatelem Tvůrčí skupiny A, orchestru pro novou hudbu Studio autorů, sdružení Camerata Brno, uměleckého sdružení Q, Společnosti elektroakustické hudby a členem Ateliéru '90 Praha, pražské Umělecké besedy a české sekce Mezinárodní společnosti pro soudobou hudbu. Pomáhal organizovat festivaly Expozice experimentální hudby a Expozice nové hudby. Byl žadáným členem mnoha mezinárodních skladatelských porot, vyučoval na mistrovských kurzech a přednášel na vysokých hudebních školách a na mezinárodních konferencích po celé Evropě. V letech 1984-1994 byl stálým docentem na Mezinárodních prázdninových kurzech pro Novou hudbu v Darmstadtu a pracoval i pro Westdeutscher Rundfunk Köln. Na Janáčkově akademii múzických umění v Brně vychoval celou generaci nadějných mladých skladatelů, mezi které patří např. Miloš Štědroň, Petr Kofroň, Jiří Kollert, Daniel Forró či Ivo Medek.

Libor Pešek (22. 6. 1933, Praha – 23. 10. 2022, Praha)

Libor Pešek byl český dirigent, žák Karla Ančerla, Václava Smetáčka a Václava Neumanna na Hudební fakultě Akademie múzických umění v Praze. V mládí studoval hru na klavír, pozoun a violoncello. V době gymnaziálních studií začal hrát jako pozounista ve svém vlastním jazzovém Orchestru Libora Peška.

Později, v roce 1958, založil Komorní harmonii, dechový ansámbl, který uváděl na pravidelných koncertech v Divadle Na zábradlí v Praze i premiéry děl mladých soudobých českých skladatelů. V letech 1965-1969 řídil další jím založený komorní soubor Sebastian orchestr, se kterým stejně jako s Komorní harmonií úspěšně vystupoval i v cizině. Od roku 1970 hostoval v různých českých i zahraničních orchestrech. Byl přizván ke spolupráci s orchestry v Holandsku a krátce působil jako šéf Slovenské filharmonie v Bratislavě. V letech 1981-1990 byl stálým hostem České filharmonie. Vrcholem kariéry bylo jeho desetileté (1987-1997) působení ve funkci uměleckého ředitele a šéfdirigenta Královského filharmonického orchestru v Liverpoolu (Royal Liverpool Philharmonic Orchestra), se kterým i nadále vystupoval jako čestný dirigent. V Anglii se významně zasloužil o systematickou propagaci české tvorby, zvláště díla Josefa Suka. Od roku 1990 byl hlavním hostujícím dirigentem Symfonického orchestru hlavního města Prahy FOK. V roce 2007 se stal hlavním dirigentem Českého národního symfonického orchestru. Spolupracoval také s českými orchestry (Česká filharmonie, Symfonický orchestr Českého rozhlasu a další) a vystupoval v zahraničí. Při příležitosti státní návštěvy britské královny Alžběty II. v České republice v roce 1996 obdržel Řád britského impéria. Téhož roku byl jmenován čestným členem univerzity v hrabství Lancashire v Prestonu. V roce 1997 získal Cenu Classic a z rukou prezidenta Václava Havla Medaili Za zásluhy I. stupně.

18. 9. 1878 se konala premiéra opery Bedřicha Smetany *Tajemství* (145 let).

Skoronická jízda králů projela Kyjovem

Tisíce diváků si nenechaly ujít poslední vrchol programu letošního Slováckého roku, Jízdu králů v podání chasy z nedalekých Skoronic. Krále převlečeného v dívčím kroji s růží v ústech představoval desetiletý Teodor Šťastný, doprovázel jej devětadvacet jezdců. Právě shromáždění třiceti koní bylo na přípravách letošní jízdy nejnáročnější, řekla ČTK Marie Holcmanová, která skoronickou jízdu pořádá.

„Sehnat koně je rok od roku větší problém. Koně jsou dnes převážně sportovní, příliš staří, hřebci nebo nemocní, anebo nesmí mezi cizí koně, protože by se splášili. Navíc je potřeba mít vhodné koně do páru. Všechna čest všem koňákům, kteří nám bez potíží a s velkou ochotou vyšli vstříc. Bez nich by nebylo možné jízdu pořádat,“ konstatovala Holcmanová.

Zdobení koní při jízdě pořádané ve Skoronicích je jiné než například ve Vlčnově. Zakládají si na tom, že ozdoby nezakrývají krásu koně. Ze čtyř míst, kde se jízda pořádá, je ta ze Skoronic nejméně častá – pořádá se pouze při mimořádných příležitostech, nejčastěji jednou za čtyři roky právě při Slováckém roku.

Státní památky navštívilo do konce července 2,35 miliónu lidí

Za prvních sedm měsíců navštívilo státní hrady, zámky a další památky v Česku 2,35 miliónu návštěvníků. To je o desetinu víc než ve stejném období loni. V tiskové zprávě to uvedla mluvčí Národního památkového ústavu (NPÚ), který státní památky spravuje, Blanka Černá. Po období covidu-19 se podle ní turisté na památky postupně vrací. Přibývá školních výletů a zájezdů seniorů. Zvyšuje se počet domácích i zahraničních turistů, hlavně ze sousedních zemí.

Za měsíc červenec přišlo na státní hrady a zámky 975 000 návštěvníků. Tradičně nejvytíženějšími dny jsou státní svátky 5. a 6. července. Nejvíc návštěvníků v letošním roce zavítalo na každoročně nejnavštěvovanější zámky Lednice, Český Krumlov, Hluboká nad Vltavou, hrady Karlštejn a Bouzov, do Květné zahrady v Kroměříži, na hrad Trosky, zámky Valtice a Sychrov a hrad Pernštejn. Proti loňsku je navštívilo většinou o deset až dvacet procent zájemců víc. I přes narůstající zájem turistů ale aktuální počty návštěvníků nedosahují čísel z období před covidem-19. Celková návštěvnost objektů NPÚ za letošní leden až červenec představuje 80 procent návštěvnosti za stejné období roku 2019. Za celý rok 2019 navštívilo státní hrady a zámky pět miliónů lidí. Za celý rok 2022 to bylo 3,8 miliónu lidí.

Téměř trojnásobný počet návštěvníků ve srovnání s loňským rokem přivítal letos hrad Kunětická hora. Památka prošla rozsáhlou obnovou, díky které se od května opět otevřel hradní palác a návštěvníci se vůbec poprvé v novodobé historii dostanou i do jeho severního křídla. Díky dvěma novým prohlídkovým trasám a od dubna nově zpřístupněným prostorám se zdvojnásobil zájem návštěvníků o klášter Kladruby. Rozsáhlá rekonstrukce tam skončila symbolicky v roce 300. výročí úmrtí architekta Jana Blažeje Santini-Aichela a přinesla také jedinečné archeologické nálezy.

Velký nárůst zájmu veřejnosti zaznamenal zámek Ploskovice, který se představil s obnovenou fasádou. Lidé ho

mohli letos naposledy navštívit v neděli 27. srpna. Kvůli reinstalaci hlavní prohlídkové trasy bude zámek do poloviny příštího roku uzavřen.

Vrcholem hlavní návštěvnícké sezóny byla 26. srpna Hradozámecká noc. Koná se od roku 2010 a památky při ní zůstávají otevřené i v noci a nabízejí speciální prohlídky, koncerty, divadelní představení nebo ohňostroje. V letošním roce se do Hradozámecké noci zapojilo devětasedmdesát nejen státních objektů z celé republiky. Hlavním centrem byl státní zámek Hrádek u Nechanic, který připomíná významný šlechtický rod Harrachů. (mk)

Pamětní bankovka k úmrtí Hany Zagorové

Na počest zpěvačky Hany Zagorové, která zemřela před rokem, vyšla pamětní bankovka. Její výtvarnou podobu a portrét zpěvačky připravil grafik a rytec Václava Fajt, který je i spoluautorem současných českých bankovek. Pamětní bankovka se nyní prodává za 2 990 korun.

Bankovku lze koupit na webu <https://www.hankazagorova.cz>. Cena, kterou byla uvedena na tiskové konferenci, platí do 30. září, poté se zvýší o 500 korun a od 1. ledna příštího roku má bankovka stát 3 990 korun.

Její manžel, operní zpěvák Štefan Margita, uvedl, že k počtce Hany Zagorové vyjde mimo jiné také nová deska, na níž jsou shromážděné všechny její vánoční písně.

Kovářské fórum na Helfštýně

Na středověkém hradě Helfštýně u Týna nad Bečvou na Přerovsku začalo Kovářské fórum. Letos se do něj zapojí šestice mistrů černého řemesla, kteří před zraky návštěvníků vykovávají skulpturu *Soumrak myšlení*. Finální výtvar se stane součástí sbírky uměleckého kovářství hradu Helfštýna, která již čítá více než 1 300 exponátů, řekl kastelán hradu Jan Lauro. Na fórum naváže mezinárodní setkání kovářů s názvem Hefaiston, hrad jich bude hostit na 600 z celého světa.

Autor díla, které vzejde z letošního ročníku, je Lukáš Kučera. „Jde o narážku na nesmyslnost válčících národů žijících vedle sebe, které k takovému vyhocenému konfliktu dožene skupina lačnicí po penězích a zneužívající národnostní citění jedinců. Pokusíme se to vystihnout dvojicí spojených desek a pláty probitými tak, že budou vypadat, jako by byly pokropeny dávkou z kulometu. Z děr necháme vytékat zlatou krev,“ uvedl Lukáš Kučera.

Problémy s velikostí při nákupu oblečení

Zhruba 30 procent žen v Česku při nákupu oblečení trápí omezený výběr velikostí. Přibližně 37 procent mužů a 43 procent žen si pak myslí, že módní značky propagují nerealistické standardy krásy. Vyplývá to z průzkumu internetového vyhledávače Glami.cz, kterého se letos v červnu zúčastnilo 2 083 žen a 372 mužů. Více než polovina respondentů v obou skupinách uvedla, že je zodpovědností módních značek ukazovat v reklamách všechny typy postav.

Jedním z úskalí v různých obchodech s oblečením je podle průzkumu také nejednotnost velikostí, myslí si to 38 procent žen a 37 procent mužů. Zhruba 26 procent žen a 18 procent mužů pak uvedlo, že ve své velikosti nemohou najít kousky, které by odpovídaly současným mód-

ním trendům. Dohromady 36 procent respondentů by od značek ocenilo tipy, jak vybrat oblečení na jejich postavu, a 26 procent si jich přeje, aby byly pro každý kousek uváděny podrobné tabulky s velikostmi v centimetrech.

Replika středověkého sídla u Chrastavy

Repliku středověkého velmožského sídla zvanou Curia Vitkov buduje skupina milovníků historie ve Vítkově u Chrastavy na Liberecku už čtvrt století. Letos přibude gynecum, tedy stavba pro ženy, v níž se soustředila textilní výroba, řekl ČTK personální ředitel firmy z Prahy Petr Šrámek, který je v Curii Vitkov dobrovolníkem od jejího začátku.

Repliku raně středověkého šlechtického sídla nadšeně budují od roku 1999. „Přelom 12. a 13. století je v dějepisě zanedbávaný. To je zlatá bula sicilská, 1212, a tím to pro nás končí. Takže naše původní motivace byla tu epochu pozvednout a uvést ji do povědomí,“ uvedl Šrámek. Dnes je cílem spolku vyzkoušet si, jak žili předkové a oživit jejich stavby. Dobrovolníci se tak snaží o dodržování původních způsobů práce, zároveň si ale pro urychlení pomáhají některými moderními technologiemi.

Richard Konkolski osmdesátiletý

Jako první obyvatel suchozemského státu obeplul zeměkouli sám na jachtě dlouhé jen sedm a půl metru, kterou postavil vlastníma rukama. Celkově svět obeplul sám třikrát, účastnil se několika transoceánských závodů a vytvořil i řadu rekordů. Na mořích a oceánech strávil dohromady pět let a urazil vzdálenost, která odpovídá více než desetinásobnému obvodu zeměkoule. Legendární bohumínský jachtař Richard Konkolski, který 6. července oslavil osmdesátiny, přitom na vlastní oči viděl moře poprvé až ve čtyřicetiletých letech. Niké I, první loď, se kterou obeplul svět, se zrodila ve sklepě panelákového domu. Vše si vyráběl sám podle koupených plánů. Jeho Niké I je dnes exponátem v Národním technickém muzeu v Praze.

Vojenské lesy a statky otevřely v centru CHKO Brdy Dům přírody

V srdci Brd, dva kilometry od Strašic na Rokycansku, se v areálu romantického loveckého zámečku Tři Trubky otevřel Dům přírody Brd. Informační, vzdělávací a zábavní centrum je novou vstupní branou do Chráněné krajinné oblasti Brdy (CHKO), která byla veřejnosti zpřístupněna v roce 2016. Lze se zde také ubytovat. ČTK to řekl Jan Sotona, mluvčí Vojenských lesů a statků ČR (VLS), které památkově chráněný areál vlastní a financovaly rekonstrukci za 81 miliónů Kč, z čehož 69 miliónů tvořila dotace Státního fondu životního prostředí.

Dům přírody bude provozovat obec Strašice. Expozice v opravených bývalých hospodářských objektech přiléhajících k zámečku ukazuje vývoj unikátní přírody Brd, nejzajímavější turistické cíle i armádní historii bývalého vojenského prostoru, který tam byl od roku 1928. Součástí je venkovní interaktivní areál pro malé i velké. Opravená je také hájovna, kde VLS nabízí jedenáct lůžek v šesti pokojích. Je to první komerční ubytovací kapacita uvnitř CHKO. Vlastní zámeček je zatím opravený jen zvenčí.

Mše k nedožitým devadesátinám Olgy Havlové

V Týnském chrámu se uskutečnila mše k nedožitým devadesátinám Olgy Havlové. Sloužil ji biskup Václav Malý, osobní přítel Olgy a Václava Havlových. Při bohoslužbě zazněla i *Píseň pro Olgu* v podání zpěvačky Anety Langerové.

Po celý letošní rok Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové k nedožitým devadesátým narozeninám pořádá řadu projektů, akcí a aktivit pod heslem Olga je tu s námi – setkávání u Stromů Olgy Havlové, benefiční koncert nebo sbírku Dárek pro Olgu, jejíž výtěžek půjde na pomoc potřebným.

Manželka dramatika, disidenta a později prezidenta se narodila 11. července 1933 v Praze jako Olga Šplíchalová. S Václavem Havlem zažila těžké doby normalizace. Po listopadu 1989 se zaměřila na charitativní práci a svou neokázalostí si získala oblibu veřejnosti. V roli první dámy se soustředila na činnost ve Výboru dobré vůle, který založila v roce 1990 a který dnes nese i její jméno. Zemřela v lednu 1996 ve věku dvašedesátilet.

Česko-německý festival Königsmühle

Zaniklá osada pod nejvyšší krušnohorskou horou Klínovcem hostila česko-německý festival Königsmühle. Jeho návštěvníci se mohli těšit na krajinné umělce, hudbu i divadelní představení. Za letošní taháky pořadatelé označili kapelu České srdce či divadelní hru *Saturnin*.

Königsmühle je víska, která zanikla po odsunu Němců po druhé světové válce. Každoročně se z ní po dobu festivalu stane živoucí osada plná krajinných a dalších umělců, dobrovolníků i nadšenců z obou stran hranic. Společně prožívají víkend bohatý na vyprávění, přírodu, umění i historii. O ruiny dřívějších domů i o krajinu ve schovaném údolí se stará spolek DoKrajin se svými příznivci, podpořený mimo jiné Česko-německým fondem budoucnosti. Horská louka je přírodní rezervací, proto je namísto šetrnost. Celý festival staví dobrovolníci ručně a s maximálním využitím přírodních materiálů.

Skleničky a džbánky v Barbiině baru navrhla česká sklářská firma Klimchi

Do filmu *Barbie* byly skleničky a džbánky v Barbiině baru navrženy českou sklářskou firmou Klimchi. Co tomu předcházelo vysvětlil Lukáš Klimčák: „Minulý rok v květnu nás oslovilo produkční oddělení Warner Brothers s žádostí, zda by mohli využít naše skleněné sady v jejich připravovaném filmu. Nás samozřejmě zajímalo, o jaký film se jedná, načež jsme se dozvěděli, že jde o *Barbie* s Margot Robbie a Ryanem Goslingem v hlavních rolích. Nadchlo nás to už tenkrát, ale samozřejmě jsme netušili, jak úspěšný to bude snímek a kolik humbuku kolem něj nastane. Hned poté jsme začali společně s produkčním týmem Warner Brothers vybírat ten správný odstín růžové z naší kolekce

barev Rosaline. Nakonec jsme z nabídky jeden design vybrali a nechali ho doručit do studia poblíž Londýna.“

„Já jsem rád za cokoli z České republiky, čemu se povede získat v zahraničí takovou úroveň publicity. Pro nás je to určitě velký skok kupředu. Ale i pro ostatní značky je to pokrok, protože to zlepšuje jméno České republiky u filmových producentů a štábů. Oslovila nás dokonce jistá filmová agentura, která by z nás ráda udělala jednoho ze svých partnerů, a já doufám, že i ostatním českým značkám to může otevřít cestu do hollywoodských filmů.“

Třebíč slaví 20. výročí zápisu do UNESCO

Třebíč od 14. do 20. srpna slavila dvacet let od zápisu svých památek na seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Nabídla výstavy, koncerty, divadla i přednášky. Ve středověkou vesničku se proměnily zámecké příkopy. Židovská čtvrť se hřbitovem a areál baziliky svatého Prokopa jsou památkami UNESCO od 3. července 2003.

Letošní oslavy byly rozšířenou verzí Slavností tří kápí, které se od vstupu Třebíče na seznam UNESCO konají pravidelně. Jejich vrcholem byl Noční průvod městem.

Archeopark ve Věstarech: Zručnost Keltů a síla Římanů

Archeopark pravěku ve Věstarech na Královéhradecku se vrátil do doby Keltů a Římanů. Během akce nazvané *Zručnost Keltů a síla Římanů* návštěvníci viděli také odlévání bronzových předmětů, redukcí železné rudy v hutnické peci, výrobu keramiky či ukázky bojové techniky římských legií. K vidění byla také replika pravěkého plavidla, která se vrátila ze Středomoří z expedice Monoxylon IV.

„Doba Keltů a Římanů má pro řadu lidí stále nádech tajemna, dokážeme je sice pojmenovat, známe i konkrétní jména, ale to nestačí na to, abychom o nich získali úplný obraz. Svoji roli hraje i to, že s Kelty se někteří Češi identifikují, hledají u nich své kořeny,“ řekl ČTK ředitel archeoparku archeolog Radomír Tichý.

Keltové na českém území pobývali zhruba od 5. století před naším letopočtem do začátku letopočtu. Na rozdíl od Římanů je v Královéhradeckém kraji řada archeologických lokalit, která je přímo s keltským osídlením spjata. Doba římská je v regionu spojena hlavně s Germány. „Římany v regionu zatím přímo doložené nemáme,“ řekl ČTK Tichý.

Speciální kulturní vlak mezi Prahou a Berlínem

Na trasu Praha – Drážďany – Berlín vyrazil speciální kulturní vlak. Akce přinese literární i hudební zážitky. Sedm vagonů nabídne například čtení Jaroslava Rudiše, unplugged vystoupení skupiny MYDY a také První česko-německý kabaret. Večerní zpáteční cesta se ve vlaku uskuteční za hudební produkce dýdžeje. ČTK o tom za organizátory informovala Zuzana Kantorová.

Pořadatelem jízdy je festival United Islands of Prague společně s Česko-německým fondem budoucnosti. Součástí akce je také účast na Bürgerfestu v zahradách prezidentského paláce Bellevue v Berlíně. Letošními partnerskými zeměmi festivalu Bürgerfest jsou Durynsko a Česká republika.

United Islands je mezinárodní hudební multižánrový festival, který se koná v Praze od roku 2004. Je zdarma a představuje nové hudební objevy. Vedle toho nabízí ne-hudební program, který kromě zábavy reflektuje aktuální společenská témata. Letos se uskutečnil podvacáté, 21. ročník festivalu se bude konat 3. a 4. května 2024 při příležitosti 20. výročí vstupu České republiky do Evropské unie.

Templářské slavnosti ve Vsetíně

Muzeum regionu Valašsko připravily Templářské slavnosti již třináctým rokem, program byl na vsetínském zámku i hvězdárně. Nejnavštěvovanější akce muzea vzdává hold řádu templářských rytířů, který se na přelomu 13. a 14. století výrazně podílel na rozvoji města i celého regionu a z jehož období pochází i první písemná zmínka o existenci Vsetína.

Byly připraveny tři druhy guláše od šéfkuchaře Tomáše Kapouna, který zkusil uvařit také tradiční Valašský guláš z jehněčího masa, který zde vařili už někdy v 18. století a který je specifický tím, že se do základu nedává červená paprika, takže nemá tu klasickou červenou barvu.

Selské slavnosti v Holašovicích

Na dvě stovky řemeslníků se představily během tří dnů na Selských slavnostech v Holašovicích na Českobudějovicku. Akci navštívilo od pátku zhruba 10 000 lidí. Je to přibližně stejně jako loni. ČTK to řekl starosta Jan Jílek (Pro rozvoj Jankova a Holašovic). „Byli bychom rádi, kdyby návštěvnost dosáhla vyšších čísel, protože to děláme hlavně kvůli lidem. Ale bohužel pořád se nemůžeme dostat na tu úroveň před koronavirovou pandemií a zřejmě se v tom letos projevuje i současná ekonomická situace, kdy lidé více šetří,“ uvedl Jílek.

Před vypuknutím covidu-19 Selské slavnosti za tři dny navštívilo až 15 000 lidí. Jílek uvedl, že v posledních letech je také složité sehnat dostatečný počet řemeslníků, kteří se chtějí v Holašovicích představit. Kromě Selských slavností se v Holašovicích tradičně koná slavnost slunovratu a keltská ohňová noc a také představení *Prodaná nevěsta*, kterou hraje na násvi soubor Jihočeského divadla.

Víkendový jarmark ve skanzenu Veselý Kopec

Kolem stovky lidových řemeslníků přijelo do skanzenu Veselý Kopec na Chrudimsku. Na tradičním jarmarku předváděli o víkendu své umění a dovednosti. Skanzen letos pořádá jarmark po osmatřicáté. Dvoudenní akce patří k největším svého druhu na východě Čech, návštěvnost bývá kolem 10 000 lidí. Skanzen je nejnavštěvovanější památkou v Pardubickém kraji.

Návštěvníci mohli vidět například modrotisk, ruční tkání textilií, fajáns, výrobu keramiky, tradičních dřevěných hraček. Skanzen od roku 1972 přibližuje život drobných řemeslníků a zemědělců v 19. a 20. století.

Meruňkobraní v Židlochovicích: knedlíky a pivo

Zábavná akce Meruňkobraní v Židlochovicích na Brněnsku lákala na tisíce meruňkových knedlíků, meruňkové pivo či další meruňkové pochutiny. Jen za dopoledne do-

razilo přes 3 000 návštěvníků. Meruňkových knedlíků měli pořadatelé navařených přes 15 000. Návštěvníci ale mohli ochutnat i další pochutiny z meruňek, například koláče, meruňkovou zmrzlinu, rolovanou meruňkovou zmrzlinu, ale také meruňkové pivo, víno či sekt.

Výjimečně byl pro veřejnost také otevřený jinak nepřístupný židlochovický zámek. Návštěvníci si tak mohli prohlédnout prostory, kde pobýval první československý prezident T. G. Masaryk na svých letních cestách jižní Moravu nebo kde se před jednacími lety za přítomnosti tehdejšího prezidenta Václava Havla konalo jedno z jednání o rozdělení Československa.

Přehlídka bižuterie *Křehká krása v Jablonci*

Za účasti manželky prezidenta Evy Pavlové začal v Jablonci nad Nisou 12. ročník prodejní výstavy českých bižuterií a sklářských firem *Křehká krása*. V Eurocentru představovali svou produkci čtyři desítky výrobců perli, bižuterie, skla a vánočních ozdob. Nově vystavovala v Jablonci například ostravská firma T.Lepidi, která vyrábí keramické šperky, nebo Ocel Ova zaměřená na šperky z oceli.

Výstava *Křehká krása* se v Jablonci poprvé uskutečnila v roce 2012, organizátoři tak chtěli navázat na tradici mezinárodních výstav skla a bižuterie z šedesátých až osmdesátých let minulého století.

Svatovavřínecká pouť na Sněžku 2023

Stovky poutníků z obou stran hranice se zúčastnily tradiční Svatoavřínecké pouti na Sněžku. Součástí akce byla mše svatá pod širým nebem. Hlavním celebrantem polední bohoslužby u kaple svatého Vavřince na vrcholu Sněžky byl německý biskup Wolfgang Ipolt z římsko-katolické diecéze Görlitz a spolu s ním koncebrovali biskupové z Polska a královéhradecký biskup Jan Vokál, uvedl mluvčí královéhradeckého biskupství Pavel Sršeň. Po vrcholu Sněžky prochází česko-polská hranice. Kolem poledne bylo na Sněžce polojasno, teplota se pohybovala okolo devíti stupňů Celsia.

Pouť na Sněžku se koná každoročně na svátek svatého Vavřince, který je patronem nejen kuchařů, cukrářů, pivovarníků či hostinských, ale i Krkonoš. Jméno svatého Vavřince také nese dřevěná kaple, která stojí na vrcholu Sněžky.

Nová expozice v putovním Legiovlaku

Pojízdné muzeum Legiovlak – expozici o československých legiích nebo odboji za druhé světové války navíc doplnil nový vagón s aktuální výstavou. Ta se věnuje osmdesátému výročí nasazení československých jednotek v bitvě u Sokolova na východní frontě. Vůz je z roku 1910 a pochází z Francie.

Kulinářský průvodce *Šumavou s chutí*

Plzeňské nakladatelství Starý most vydalo knihu *Šumavou s chutí*. Je průvodcem po méně známých turistických místech, a hlavně po stovce vyhlášených restaurací, kaváren, bister, cukráren a biofarem v plzeňské i jihočeské části hor. „Vydali jsme přes dvacet knih o Šumavě. Tahle jediná není

ani o přírodě, památkách nebo historii, ale čistě o současných šumavských provozovnách. Pomůže návštěvníkům zjistit, kde se dá dobře najíst a napít. Podle autorky, fotografky Marie Šlehoferové z Plzeňska, musely navazovat na trasy výletů. Všechny poctivě navštívila, ochutnala a podle svého uvážení je do knihy zařadila,“ uvedl Mazný, jednatel nakladatelství.

Kniha je rozdělena do třinácti oblastí od Železnorudska po Lipno včetně devíti hospod v Bavorském lese. Ukazuje pozapomenuté turistické cíle, které lidé mohou navštívit. „Rok jsme na tom pracovali, protože jsme ještě museli zachytit trasy méně tradičních výletů, které jsou pro fajnšmekry,“ řekla Šlehoferová. Podle Mazného nejsou v knize žádné recepty na šumavská jídla ani ceny. „Ale zajímavosti o majitelích – jak se k hospodě dostali a proč podnikají na Šumavě, co nejraději vaří a podobně,“ uvedl. Kniha obsahuje řadu zajímavých podnikatelských příběhů, například zmrzlináře z Gelaterie Strážný u Volar, který se učil v italské Boloni a dnes u jeho krámků stojí fronty, kiosky Z mechu a kapradí na louce před Kvildou s vyhlášenými hamburgery, Café Bistro Na svahu na Zadově, které provozují mladíci nebo Rósta Kafe v Kašperských horách, které založila rodina s irskými kořeny.

Oslavy na vinici sv. Kláry v Troji

V pražské botanické zahradě v Troji se konaly o víkendu 12. a 13. srpna oslavy svátku patronky vinice svaté Kláry. Návštěvníkům byly nabízeny za úplaty piknikové koše s občerstvením a vínem z místní produkce. Botanická zahrada Praha o tom informovala v tiskové zprávě.

„Jsme jednou z mála botanických zahrad na světě, která se může pyšnit vlastním produkčním vinohradem a kolekcí vlastních vín. Jedinečné klimatické podmínky jižního svahu přímo nad řekou Vltavou jsou ideální pro pěstování vinné révy,“ uvedl ředitel zahrady Bohumil Černý.

V pátek 18. srpna se pak v botanické zahradě uskutečnil Den Rulandského modrého a vinotéka připravila degustaci čtyř vzorků této odrůdy vína. O víkendu 16. a 17. září se pak bude konat tradiční vinobraní, kde budou návštěvníci moci ochutnat kromě místní produkce i produkty dalších českých a moravských vinařů nebo burčák.

OKD chystá tradiční Hornické slavnosti

Těžební společnost OKD chystá na první zářijovou sobotu tradiční Hornické slavnosti, které se budou konat v parku Boženy Němcové v Karviné. Jejich součástí bude kulturní a zábavní program pro rodiny a také křest hornického kalendáře Zdař Bůh! s fotografiemi ostravského fotografa Borise Rennera. Výtěžek z jeho prodeje poputuje Spolku svatá Barbora, který podporuje děti, jimž zahynul rodič na následky pracovního úrazu. Osirelým dětem pomáhá zajistit dostatek financí na studium, zájmovou činnost, rozvoj jejich talentu i ozdravné pobyty. ČTK to sdělila mluvčí společnosti Barbora Černá Dvořáková.

OKD je jediným producentem černého uhlí v České republice. Těží ho v hlubinném dole ČSM s lokalitami Sever a Jih v karvinském revíru v jižní části Hornoslezské uhelné pánve. Ročně vyprodukuje 1,2 miliónu tun uhlí. Společnost má 3 300 zaměstnanců. Jediným akcionářem je státem vlastněná firma Prisko.

Harrachovští skláři si připomněli Harrachy

V harrachovské sklárně si připomněli historii spojenou s rodem Harrachů. Zdejší sklárna se zapojila do projektu Národního památkového ústavu (NPÚ) Po stopách šlechtických rodů 2023. Návštěvníkům nabídla nejen prohlídky výroby a historické brusírny, ale i přednášku bývalého ředitele jilemnického muzea Jana Luštince o historii rodu Harrachů, ve výtvarné dílně si mohli vyzkoušet třeba rytí nebo malování skla. „V muzeum jsme k oslavě Harrachů vytvořili novou expozici v prvním patře,“ řekl ČTK majitel sklárny František Novosad.

Harrachové a sklářství patřili k sobě. Sklárna v Harrachově byla na jilemnickém panství rodu založena roku 1712. Loni oslavila 310 let, a je tak dnes nejstarší kontinuálně fungující sklárnou nejen v Česku, ale zřejmě na celém světě.

Muzeum v Olomouci získalo Burianův roadster

Roadster z produkce brněnské Zbrojovky, ve kterém se v druhé polovině třicátých let minulého století proháněl po tuzemských silnicích herec Vlasta Burian, získal do sbírky majitel soukromého muzea automobilů Veteran Arena v Olomouci Lubomír Pešák. Burian vlastnil elegantní automobil pouze krátce, potom vozidlo vystřídal několik majitelů a Pešák na něj před několika lety náhodou narazil v Lichtenštejnsku. Po celkové renovaci je historický automobil s modrou karoserií ve stylu art deco k vidění v olomoucké Veteran Areně.

Pešák k tomu řekl, že Burian byl ve třicátých letech ambasadorem automobilů brněnské Zbrojovky a podle dobové reklamy se podílel na designu i výrobě svého vozidla na podvozku Z5 Express. Jedinečná karoserie byla zhotovena na zakázku ve firmě Dostál v Praze-Vršovicích. „Na reklamě z té doby je vidět, jak Vlasta Burian brousí blatník,“ uvedl Pešák. Vozidlo bylo krátce po výrobě prezentováno na automobilové výstavě v Praze a poté s ním Burian jezdil. „V té době bylo zaregistrováno na jeho jméno. Pak se už ale vlastnická stopa ztrácí,“ řekl Pešák.

Zatím není jasné, kdo Burianův vůz vlastnil v době německé okupace. Po válce, kdy byl Burianovi zkonfiskován takřka veškerý majetek, v nevšedním vozidle objížděl farář své farnosti. Automobil opatřil plátěnou střechou a po vyřezání části karoserie přidal zadní sedadlo. V padesátých a šedesátých letech bylo vozidlo vyfotografováno ve Francii a jeho poslední stanoviště bylo v Lichtenštejnsku. „Vlastnil ho Francouz žijící v Lichtenštejnsku, od kterého jsem ho

koupil,“ uvedl Pešák. Historický automobil s čtyřválcovým dvoutaktním motorem o výkonu 30 kW byl ve špatném technickém stavu a vyžadoval celkovou rekonstrukci. „Karoserii jsme vrátili do původního stavu, v jakém byl automobil představen na výstavě v Praze,“ řekl Pešák.

Srdcem sbírky muzea Veteran Arena jsou automobily československé výroby, zejména Tatra, Praga, Aero, Škoda, Jawa a Walter. Muzeum představuje také ucelenou sbírku prostějovské značky Wikov. K vidění jsou i historické motocykly Jawa, Praga, ČZ, Breitfeld & Daněk, Čechie-Böhmerland a Indian. Do sbírky patří také čtyři desítky anglických podrámových motocyklů.

Sbírka zahrnuje předválečná a poválečná anglické vozidla Triumph, MG, Invicta, Jensen, Healey, Aston Martin nebo Alvis. Těchto velmi výkonných sportovních a závodních vozů bylo vyrobeno pouze několik málo kusů se zákazkovou karoserií. Mezi unikátní vystavené automobily patří Praga Grand prvorepublikového velvyslance ve Velké Británii Jana Masaryka či první československý aerodynamický vůz Wikov 35 Kapka. (mk)

Sběratelé utratili na aukcích doposud méně peněz než v loňském roce

Na aukcích výtvarného umění utratili sběratelé v prvním pololetí letošního roku 766 miliónů korun. Je to o 16 procent méně než ve stejném období loni. Neznamená to ale podle odborníků propad trhu s uměním, obrat nejvíce ovlivnily tři nejdražší obrazy, které se letos prodaly za výrazně nižší částky než loni.

Zatímco loni na jaře padl aukční rekord s obrazem prodaným za 123,6 miliónu korun, nejdražší obraz letošního prvního pololetí se prodal za 37,44 miliónu korun. Uvedl to server Artplus.cz, který se specializuje na trh s uměním.

Letošním dosud nejdražším dílem je obraz *Puis, plus tard* (Potom, později) od Toyen, který se v květnu prodal za 37,44 miliónu korun. V loňském žebříčku by s touto cenou obsadila Toyen až třetí místo. Podle šéfredaktora serveru Jana Stuchlíka ale i přes nižší utracenou sumu trh nestagnuje, protože ceny dražených děl dále rostou. Velký zájem je stále o díla poválečných autorů.

Stejně jako v prvním pololetí minulého roku se mezi nejdražší díla dostala se dvěma obrazy Toyen, zastoupeni jsou opět i Emil Filla, Josef Šíma a Bohumil Kubišta, od něhož se prodal *Portrét čtenáře*, podobizna historika umění Antonína Matějčka.

Poprvé nad deset miliónů korun vystoupala malba Karla Černého a zdolala i dvacetimiliónovou hranici. Zdeněk Sýkora s obrazem *Linie č. 90* skončil těsně pod ní. Na nová maxima dosáhli také Antonín Procházka a výjimečně dražený Bedřich Piskač.

Deset nejdražších obrazů letošního prvního pololetí stálo dohromady téměř 200 miliónů korun. Nad deset miliónů korun se letos dostalo jedenáct obrazů, polovina počtu takových děl za celý loňský rok. Meziročně přibýlo obrazů prodaných za více než milión korun. Ve srovnání s loňským rokem se jich prodalo o čtyři více, celkem 119, ale jejich celková hodnota spadla z loňských 612 na letošních 509 miliónů korun.

Podle Stuchlíka je vývoj trhu letos velmi obdobný jako vloni, absolutní čísla však bude možné porovnat až po podzimní aukční sezóně.

V letošním prvním pololetí byla aukční nabídka co do počtu dražených položek chudší o téměř 1 700 uměleckých děl a artefaktů. O tisícovku klesl meziročně také počet prodaných položek. Letos se jich za první pololetí vydražilo téměř 3 200. Lehce klesla také prodejní úspěšnost, a to z loňských 51 procent na letošních 49 procent. V historickém srovnání jde však stále o nadprůměrný výsledek. (mk)

Tavení skla dřevem v Deštném

V Deštném v Orlických horách (Rychnovsko) se před nedávnem stovky lidí zúčastnily 32. ročníku akce Tavení skla dřevem. V areálu muzea v Deštném v Orlických horách na Rychnovsku, kde se konal festival skla, poté vyvrcholila celá akce tradiční veřejnou dražbou výrobků vyhotovených během akce. Sdělil to ředitel deštnenského Muzea zimních sportů, turistiky a řemesel Bohumír Dragoun. Akce se na místě zúčastnilo kromě návštěvníků také přibližně 60 až 70 sklářů a topičů.

„V předcovidovém období jsme mívali návštěvnost 3 až 3,5 tisíce lidí, po covidu se pohybujeme okolo 2 tisíc návštěvníků a rádi bychom to udrželi. První den letošního ročníku je účast pěkná, areál je plný lidí, odhadem 300 návštěvníků. Doufáme, že počasí nám bude přát. Věříme, že i kdyby pršelo, tak pec špatné počasí rozežene,“ řekl Dragoun. Novinkou je podle něj uspořádání festivalového areálu, které více vychází vstříc dětským návštěvníkům. „Koncept akce zůstává stejný, jen jsme trochu změnili prostorové rozmístění aktivit doprovodného programu. Máme nově více dílniček pro děti. Uspořádání také lépe odpovídá návštěvnosti, která je o něco nižší než před covidem, areál tak působí komornějším dojmem,“ řekl Dragoun.

Sklářskou pec, která vznikla podle předlohy barokních skláren, zažehli v Deštném v předstihu. „Pec zapalujeme několik dní dopředu, abychom dosáhli požadované teploty a podmínek. Díky tomu se pec vysuší a pánvičky na sklovinu nahřejí. Čím je teplota vyšší, tím je sklo pro skláře tvarovatelnější,“ řekl Dragoun. Topiči se snažili dostat na 1250 až 1300 stupňů Celsia.

Tavení skla dřevem je historický způsob zpracování, který se už běžně nepoužívá. Skláři v areálu muzea předvedli výrobu barevného skla, které vyráběly poslední orlickohorské sklárny v druhé polovině 19. a na počátku 20. století, ale i staršího takzvaného lesního skla, tedy replik převážně středověkého či barokního skla. „Dříve jsme hodně dělali lesní sklo, teď se snažíme přesunout v čase do mladšího období. Nyní ze dvou třetin vyrábíme na place repliky, které ukazují na sklo z 19. a začátku 20. století, které se vyrábělo přímo tady v Orlických horách. Jde totiž o zlaté období orlickohorských skláren,“ řekl Dragoun.

Technologický postup tavení skla dřevem má v Orlických horách více než čtyřsetletou tradici. Oblast dnešního horského střediska Deštné patřila v minulosti k hlavním piliřům sklářství v regionu. Zánik horských skláren a tradiční výroby spadá do počátku 20. století a souvisí s nástupem účinnějších technologií za použití plynu a uhlí. (mk)

Zámek Telč bude přístupný celý rok

Státní zámek Telč se zařadil mezi několik málo památek v Česku, které bude možné navštívit celý rok. Zásadně

k tomu přispěla evropská dotace na stavební a restaurátorskou obnovu v hodnotě čtvrt miliardy korun. Kompletně obnovená renesanční stavba ze seznamu UNESCO od nynějška nabízí návštěvníkům i dvě zcela nové prohlídkové trasy.

Původně gotický hrad ze druhé poloviny 14. století se proměnil o dvě století později spolu s centrem Telče ve světoznámou památku díky vizionářskému šlechtici Zachariášovi z Hradce. Ten svěřil architektonické úpravy italským mistrům. Během jeho působení zažilo hospodářství v Telči a okolí velký rozmach. Šlechtic je pohřben na zámku v Telči v kapli Všech svatých, kde symbolicky končí jedna z nových prohlídkových tras.

„Zámek Telč se po padesáti letech dočkal rozsáhlé památkové obnovy, která mimo jiné přinesla restaurování mimořádné renesanční kaple a rytířského sálu s jedinečným kazetovým stropem a unikátní iluzivní podlahou z umělého kamene – navíc jsou veřejnosti zpřístupněny doposud utajené prostory bývalého zámeckého pivovaru se sýpkou –, a především vznik zámeckého muzea s celoročním provozem,“ shrnula generální ředitelka Národního památkového ústavu (NPÚ) Nada Goryczková.

Evropskou dotaci získal NPÚ v roce 2018, kdy si málokdo uměl představit dopady pandemie covidu a překotný růst cen. V režimu omezeného provozu zámek nakonec přežival tři roky, navzdory tomu se však podařilo mnohé udělat. „Pro mě osobně je největší úlevou požární systém. Oheň je svými definitivními následky největší noční můrou všech kastelánů,“ připomněl dlouholetý správce zámku Bohumil Norek praktickou stránku věci. Celý areál se dočkal také kompletní obnovy veškerých instalací a sítí.

„Všechny novinky jistě přivítají nejenom návštěvníci, ale také filmaři. Zámek Telč dlouhodobě patří mezi nejoblíbenější a nejvyhledávanější natáčecí lokality,“ připomněl ministr kultury Martin Baxa.

Návštěvníci státního zámku Telč budou mít také k dispozici i dvě úplně nové ucelené expozice. Ve druhém patře jižního paláce bylo otevřeno zámecké muzeum, které atraktivní formou představuje méně známou historii komplexu a obrovskou část dosud skrytého zámeckého depozitáře.

Součástí trasy je i posmrtný obraz Zachariáše z Hradce, dlouho považovaný za ztracený a objevený právě v rámci rekonstrukce.

Nově zpřístupněným prostorem je také depozitář v bývalém hradním pivovaru, v němž se návštěvníci seznámí s prací restaurátorů a jejich výsledky, včetně některých unikátních kusů. Obě nové trasy a sklepení budou od nynějška přístupné celoročně. (mk)

Záhada odbojářské ponorky na řece Moravě

Přestože Československo bylo vnitrozemský stát, protifašistického odboje se údajně účastnila i ponorka. Jedna jediná, na řece Moravě.

Na počátku příběhu, jehož peripetie dodnes nejsou zcela objasněny, stojí padesát let stará fotografie. V roce 1993 ji přinesl do muzea v moravské Strážnici Jaromír Svoboda z Uherského Hradiště. Pocházela z pozůstalosti jeho otce a zachycovala vrak, jež zkoumají dva seriózní pánové. Těleso jako by vystoupilo z knih Julese Verna: mělo elegantní aerodynamický tvar a na zúženém konci kovovou

hřídlel, evidentně pozůstatek primitivního lodního šroubu – ponorka.

„Na fotografii je můj otec a další pracovník podniku Regulace řeky Moravy,“ vysvětlil Jaromír Svoboda. Snímek pochází z dubna 1943 a zachycuje břeh řeky u obce Rohatce. Tatínek vzal tehdy malého Jaromíra sebou, takže plavidlo viděl na vlastní oči. „Byla to kvalifikovaná bednářská práce z hrubých fošen, dlouhá asi pět metrů, doutníkovitého tvaru, stažená ocelovými obručkami,“ popsal.

V roce 2012 začal po ponorce pátrat námořní badatel a potápěč Boris Gol, který dokumentuje lodní vraky po celém světě. „S pamětníkem panem Bízou jsme oslovili kdekoho. Spolupracovali jsme s Vojenským historickým ústavem a brněnským muzeem, zkoumali záznamy z výsledků gestapa, prošli ateliéry kvůli fotkám,“ vypráví. „Už jsem měl domluvený tým potápěčů, ale nakonec ani nešli do vody. Nemělo by to smysl, protože v šedesátých letech se koryto Moravy prohlubovalo bagrováním. Zkusili jsme aspoň hledat pozůstatky ponorky přímo v Rohatci – zbytky dřeva, obručí nebo pohonného mechanismu –, ale neúspěšně. Nenašli jsme zkrátka vůbec nic,“ konstatuje.

V rámci pátrání oslovili badatelé také historika Petera Breziny, jenž tehdy pracoval ve slovenském Záhorském muzeu. „Na zmínku o ponorce jsem narazil už někdy v roce 1980. Poprvé mi o ní vyprávěla osmdesátiletá paní Helena Masaříková. Tehdy jsem jí ale nevěřil, považoval jsem to za nesmysl. Jenže později vše potvrdili další svědkové, mimo jiné i Františka Votrubová, dcera Henricha Jirkovského,“ podotýká Peter Brezina. Díky pamětníkům se mu podařilo dohledat stopu ponorky až ke skupině českých živnostníků a četníků, kteří se po první světové válce usadili v pohraničním městečku Skalica na Slovensku, a postupně dát dohromady obrysy dosud neznámého příběhu.

Když na jaře 1939 vznikl protektorát Čechy a Morava a Slovensko vyhlásilo samostatný stát, začali přes novou hranici prchat lidé pronásledovaní nacistickým režimem. Pomáhala jim mimo jiné odbojová skupina skalických Čechů, kteří nezapomněli na své kořeny. Scházeli se ve vinohradnické boudě v Kozinách a možná právě tam – kdoví po kolikátém pohárku – se zrodila myšlenka sestavit ponorku, jež by brázdila přísně střeženou hraniční řeku Moravu. „Věřili, že uspějí a že ponorka bude skutečně přepravovat uprchlíky,“ je přesvědčen Peter Brezina.

Hlavou projektu se stal bednář Bohumil Mann, oblíbený výrobce vinohradnických sudů a tajný účastník protifašistického odboje. Nejvíce pomáhali obchodník Jozef Masařík, kloboučník Antonín Štěrba a čalouník Jozef Holeček.

Akátová a dubová prkna nařezali na pile Mannovi dělníci, aniž by tušili, k čemu budou sloužit. Tělo ponorky sestavil zručný bednář potají ve své dílně ve Skalici. Kovové součástky – údajně včetně malého motoru – dodali zámečník Henrich Jirkovský a výrobce vinohradnických postřikovačů Jozef Pokorný. Vše probíhalo v utajení, o ponorce vědělo jen pár přátel. Jednotlivé části spiklenci v noci odnesli na břeh nedalekého Baťova kanálu, kde je smontovali dohromady. Poté ponorku těžkou přes čtyři sta kilogramů odtáhli kanálem až do koryta řeky Moravy, aby vyzkoušeli, zda dokáže přepravovat lidi. Dopadlo to katastrofálně: tvrdší než totiž setrvávala na hladině. „Byl to prostě sud, který se sám nedokázal ponořit ani vynořit. A ani plout rovně,“ konstatuje Boris Gol.

Při pozornějším pohledu ponorka podezřele připomínala lejt – podlouhlou cisternu, ve které zemědělci převáželi močůvku na hnojení polí. A chyběl jí základní stavební prvek, balastní nádrže: uzavřené dutiny v trupu, které se zaplní vodou, aby se plavidlo vůbec mohlo potopit. Že se bez nich ponorka skutečně neobejde, zjistili skaličtí spiklenci záhy: aby ji dostali pod hladinu, ke kýlu přivázali kus betonového bloku, který se povaloval na břehu. Pak se sice konečně zanořila, zároveň však do ní začalo proudem zatékat. Nezbyvalo než odbojáře, který plavidlo testoval, rychle vytáhnout ven, aby se neutopil.

Bohumil Mann se nenechal neúspěchem odradit, a tak ponorka putovala po Baťově kanálu – zahabaná na lodi s uhlím – na opravu. Nakonec ji podle Petera Breziny odbojáři několikrát skutečně použili: vložili do ní ilegální tiskoviny zabalené v igelitu a přetahovali ji ze slovenského na protektorátní břeh Moravy po laně – kvůli zatékání nebylo totiž možné použít motor.

V té době už Bohumila Manna vyšetřovali slovenští četníci pro podezření ze šíření ilegálních tiskovin a z převádění pronásledovaných osob přes hranice. Nakonec českého potížeistu vykázali postrkem do rodné Strážnice. Ta sice ležela jen o pár kilometrů dál, ovšem už na Moravě, v okupovaném protektorátu, a to se odbojáři stalo osudným. Byl přistižen při přepravě uprchlíků přes hranice, vězněn v Kounicových kolejích v Brně, vyslýchán a mučen gestapem a nakonec odsouzen za podvratnou protistátní činnost k trestu smrti. Dne 13. června 1942, za vrcholící heydrichiády, ho nacisté popravili.

Spolu s Bohumilem Mannem byli zatčeni další dva odbojáři, kteří o ponorce věděli: četník Ján Chaloupka, který o rok později zahynul v koncentračním táboře, a berní úředník Jaroslav Klemeš, jehož nacisté popravili roku 1943 v pankrácké věznici v Praze.

Mezi zbylými skalickými spiklenci zavládl strach. Nikdo ze zatčených sice při výslechu existenci ponorky neprozradil, to však ti, kdo byli na svobodě, nemohli s jistotou vědět. Aby na ně nepadlo podezření, odtáhli plavidlo za lodkou po řece Moravě směrem ke Strážnici, zatížili kameny a potopili na dno. A to měl být konec, jak alespoň doufali.

Ale zmýlili se, Morava rozvodněná jarním táním vyplavila vrak poblíž železničního mostu u Rohatce. „Mohl z toho být velký průšvih, našťastí ponorka během dvou dnů zmizela. Místní lidé ji rozebrali, než z toho stihlo gestapo udělat aféru. Dřevo se ztopilo, železo překovalo,“ konstatuje Boris Gol.

Jako sedmiletý kluk viděl ponorku na vlastní oči i bývalý kronikář Rohatce Zdeněk Bíza, který Golovi pomáhal

s pátráním. „Stál jsem přímo u ní. Nahoře měla dvě okénka utěsněná asfaltem a otevíratelné víko. Uvnitř trupu po levé straně byla páka s táhlem vedoucím dozadu, kde mohl původně být motor. Táhlo bylo vyvedeno po levé vnější straně ke kormidlu, kormidlo a motor však chyběly. Zápach uvnitř připomínal naftu, takže šlo zřejmě o diesel. V horní části byl také vývod na hadici, pravděpodobně od výfuku,“ uvedl. K dalším pamětníkům patřil Milan Šafka, tehdy dvanáctiletý: „Ponorka byla asi tři metry dlouhá, neměla žádná okénka, jen na horní straně otvor asi šedesát centimetrů v průměru. Uvnitř byl hrozný zápach – zřejmě hniloba – a nacházel se tam motor, zda benzinový, či naftový, nešlo zjistit. Povrch byl černý a vypadal jako omazaný smolou či něčím podobným,“ sdělil v rozhovoru s Drahoslavem Melem v občanském zpravodaji *Rohatecká obec*. Do třetice popsal ponorku Jaromír Svoboda, zmíněný v úvodu článku: „Vstup byl opatřen zasklenými průzory a odklápěcím víkem. Uvnitř byl dieselmotor s náhonem do zadní části, na venkovní straně však nebyl lodní šroub ani kormidlo.“

Na souvislost záhadné ponorky se skalickým odbojem nacisté nikdy nepřišli. Tím divočejší pověsti o ní začaly kolovat: Pašovala cigarety. Šlo o špionážní plavidlo. Fungovala jako přeprava sestřelených britských letců, vozila je po Moravě z Uherského Hradiště až do Dunaje u Děvína atd.

Některé spekulace žijí dodnes. „Historikové mlčí o tom, že v době druhé světové války brázdila řeku Moravu skutečná ilegální ponorka. Sloužila k úkrytu vysílačky, jejímž radistou byl pravděpodobně Ing. Ladislav Lhotský. Byla velmi výkonná, přijímala a vysílala kódované zprávy z Anglie,“ napsal Jan Galatík v článku publikovaném v *Moravském historickém sborníku* roku 2011.

Historikové mlčí a zřejmě k tomu mají dobrý důvod – výpovědi očitých svědků se poněkud rozcházejí: podle jednoho měla ponorka dieselmotor a zasklené průzory, podle jiného jen vstupní otvor. Jeden uvádí, že měřila tři metry, další zase pět. Je to pochopitelné, viděli vrak jako malí kluci a od té doby uplynulo půlstoletí.

Boris Gol, který pátráním okolo vraku strávil několik měsíců, není o jejím „bojovém“ nasazení příliš přesvědčen. „Pokud by plavidlo poháněl lodní šroub, muselo by mít hloubková kormidla, která by ho stabilizovala. Jinak by se trup točil proti směru otáčení vrtule šroubu. Žádná kormidla se však nenašla. V ponorce měl být také údajně motor s vývodem spalin. Jenže princip ponorky spočívá v tom, že ji není vidět. Sloup kouře vycházející z vody by pozornosti pohraničních stráží určitě neušel,“ argumentuje.

Nepříliš pravděpodobná je také teze o vysílačce. Radioamatér Lhotský, kterého zmiňuje Jan Galatík, sice skutečně existoval – byl popraven dva dny po Bohumilu Mannovi –, jmenoval se však Vladimír, nikoli Ladislav, a žil a pracoval v Brně. Pravděpodobnost, že by odtud jezdil vysílat do ponorky v řece vzdálené více než sedmdesát kilometrů, je mizivá.

„Určitě existovala spousta jednodušších způsobů, jak něco nebo někoho propašovat přes hranici. Sestřelený pilot by řeku prostě přeplaval. A tiskoviny stačilo zabalit do igelitu a přetáhnout po laně. Tak na co ponorku? Myslí, že s odbojem neměla nic společného, spíš šlo o recesi. Nebo o zábavu z doby před okupací. Za heydrichiády to ovšem mohlo ohrozit celou vesnici, stačí vzpomenout na Lidice. Němci zabíjeli za daleko menší věci,“ uzavírá Boris Gol.

Nejasností zůstává spousta a většina pamětníků už nežije. Jedno je však jisté: tři skaličtí živnostníci zaplatili za účast v odboji proti Němcům životem, ať už s ponorkou, nebo bez ní. A to zasluhuje úctu. (mk)

JUBILEA ČESKÝCH KARIKATURISTŮ

Karel Benetka (* 6. 9. 1938, Praha) je grafik a malíř, autor kresleného humoru a ilustrátor. Publikuje kreslený humor již od roku 1968, zejména v časopisech (*MY, Květy, Vlasta, Interpress, Ahoj, Křížem krázem, Svět ženy* aj). Známý je také svoji tvorbou pro děti – omalovánky, básničky a kresby zvláště pro časopis *Klokánek* a *Pastelka*. Absolvoval SOŠV Hollarova v Praze a poté soukromá studia malířství a sochařství (Vraštil; Nedvěd; Koukolský; Pangrác). Pravidelně podporuje svými obrazy konto Bariéry.

JE TO SKORO STEJNÉ JAKO V ŠAMPAŇSKÉM
A JE TO TYPICKY ČESKÉ!

Miloslav Martenek (* 16. 9. 1933)

Když neměl v ruce knipl stíhačky, bral do ní kreslířské redispero. Bývalý československý vojenský pilot Miloslav Martenek je také známým karikaturistou. Ilustroval více než 150 knih a na kontě má tisíce vtípů s typickými postavkami, které tvoří dodnes.

Rodilý Pražák zakotvil v Českých Budějovicích v padesátých letech minulého století, ale k jižním Čechám měl blízko ještě dříve. „Měl jsem příbuzné v oblasti Tábora, takže jsem tam jezdil jako dítě. Trávil jsem tam dokonce nejen prázdniny, ale za protektorátu i dva roky školy,“ vzpomíná.

Po absolvování letecké školy si Miloslav Martenek mohl vybrat, kam bude zařazen. Právě díky vztahu k jižním Čechám padla volba na budějovickou základnu. „Dalším důvodem bylo, že jsem tady měl svoji první lásku, kterou jsem si namluvil na takové mládežnické rekreaci. Říkal jsem si: Pojedu tam, navážeme po těch čtyřech letech opět kontakt. Samozřejmě, že když jsem přijel do Budějovic, zjistil jsem, že už je vdaná,“ směje se.

Přesto se jižní Čechy staly jeho domovem. „Jsem tady od roku 1955 a myslím, že sem patřím,“ dodává kreslíř a bývalý pilot, který v současné době žije v obci Borek u krajského města.

Kreslení bylo jeho láskou od malička, a to hlavně díky otci. „Můj táta byl malíř pokojů, ale jeho nadání bylo výrazné. Maloval obrazy, dělal takové karikaturní skici a podobně. A já, jak jsem měl papír, tak jsem také hned kreslil.“

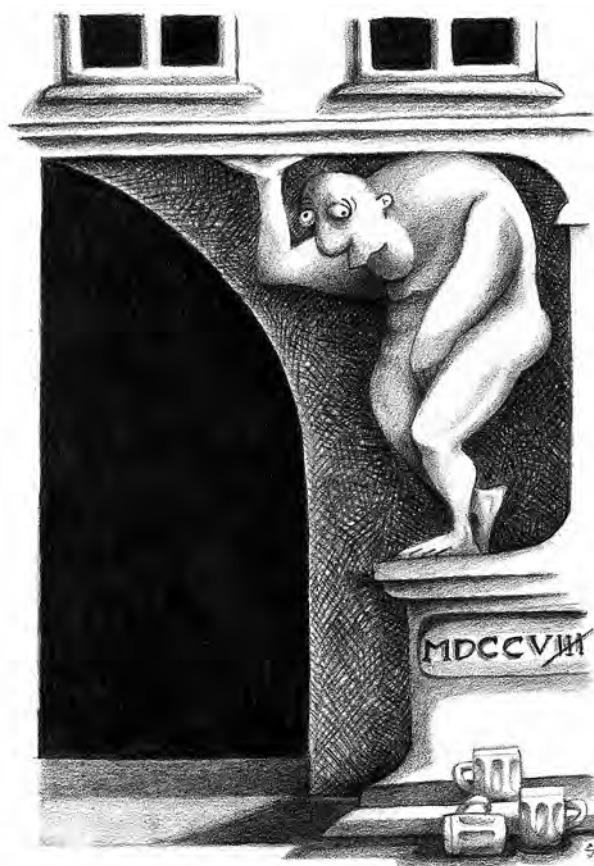
Miloslav Martenek přežil pád své vojenské stíhačky kousek za Českými Budějovicemi, kdy se doslova na poslední chvíli katapultoval, před pár lety i infarkt a také řadu dalších životních kotrmelců. Přesto neztrácí optimismus a pořád se dívá na svět z lepší stránky.

Česká unie karikaturistů mu udělila titul HUDr., tedy doctor humoris causa. Miloslav Martenek sice tvrdí, že čas má v ruce velkou gumu a nemilosrdně umazává ze vzpomínek, ale stále ještě má příběhů o splněných snech na rozdávání.

Radek Steska (* 4. 7. 1963, Gottwaldov, dnešní Zlín) je kreslíř, karikaturista a ilustrátor. Je členem České unie karikaturistů (ČUK) a volného výtvarného sdružení Valašský názor. S kreslením vtipných obrázků začal v roce 1986, kdy absolvoval vojenskou službu. Brzy po zveřejnění jeho prvního kresleného vtipu se počátkem roku 1990 v Československu uvolnily poměry a vznikl velký prostor pro kreslené vtipy v periodickém tisku. Byl to např. nový humoristický měsíčník *ŠKRT*, týdeník *KUK* a taky *Nový dikobraz*. Tyto časopisy plnily svými vtipy členové nově založeného sdružení Česká unie karikaturistů, do kterého vstoupil Radek Steska hned v roce 1990. Mimo to posílal vtipy třeba do rubriky Zlatá mříž v *Mladé frontě*. Po zániku výše uvedených humoristických časopisů publikoval v měsíčníku *Trnky-Brnky*, v křížovkářských časopisech *Křížem-Krážem*, od roku 2013 publikuje v měsíčníku *Sorry*, od roku 2018 se jeho kreslené vtipy objevují v dvouměsíčníku *Tapír*.

Věnuje se rovněž ilustrování. Jeho kresby doprovází programy abonentního cyklu Bacha na Mozarta souboru Czech Ensemble Baroque, zabývající se vážnou hudbou hlavně období baroka. Ilustruje knihy, např. spolupracuje s Janem Šulou, kterému ilustroval osm knih (stav k polovině roku 2023) o české historii, českých a světových hudebnících a českých výtvarnících.

V edici Galerie kresleného humoru vydal knížku svých kreslených vtipů a humorné poezie *Průvodce životem*

(1996). Jeho kreslené vtipy byly rovněž publikovány v knihách *Hlavně, že jsme zdraví!* (1999), *Prazdroj českého kresleného humoru: Encyklopedie českých karikaturistů* (2005) a *Velká kniha českého humoru* (2020). Vedle kreslených vtipů ho velmi oslovuje i portrétní karikatura, což potvrzují nejen podobizny umělců ve vydaných knihách, ale i podobizny českých a světových politiků publikované v periodickém tisku.

Pravidelně obesílá domácí i mezinárodní soutěže kresleného humoru a účastní se společných výstav pořádaných Českou unií karikaturistů a výstav posoutěžních. V soutěžích kresleného humoru získal řadu ocenění. V roce 1990 vyhrál soutěž ČUK a týdeníku *KUK* Prachy za všechny prachy. Nejúspěšnější byl v tradiční soutěži ve východoslovenském Prešově, kam posílá své vtipy na téma Pivo od roku 1996. Hlavní cenu Golden Keg v mezinárodním klání Zlatý sudok si odvezl ze Slovenska v roce 2001. Už o rok dříve v mezinárodní soutěži v moravském Šternberku převzal Cenu ředitele pivovaru Litovel. Kromě několika dalších ocenění v Prešově měl vícekrát úspěch i na Gastronomických groteskách ve Znojmě. V letech 2007 i 2009 to bylo vždy 1. místo. A také tuzemský Ekofór mu přinesl 1. místo, a to hned ve dvou kategoriích v jediném roce 2007.

Pavel Hanák

Portrétní karikaturista a kreslíř k se narodil 13. září 1948 v Úpici u Trutnova, ale od svých šesti let žije v Praze. Pracuje jako samostatný technolog ČKD Praha. Věnuje se portrétní karikatuře politiků, sportovců, herců, muzikantů, prostě slavných lidí. Portrétní karikatura bývá označována za nejtěžší disciplínu kresleného humoru a Pavlu Hanákově se navíc v jeho karikaturách daří vystihnout vedle podo-

by i charakter zobrazovaných. Ve svých kresbách takto zachytil mnoho stovek slavných osobností z různých oblastí života a jako člen České unie karikaturistů vytvořil i skupinovou karikaturu jejich členů.

Své kresby už mnoho let prezentuje i prostřednictvím autorských výstav. První se uskutečnila v roce 1968 v Českých Budějovicích. Publikuje v tisku (*Dikobraz, Nový Dikobraz, Podvobraz, Hec, Pojizerské listy, Prager Zeitung, Cik-cak*, Internetový časopis *Čuk a Gag, Sorry*), vystavuje (Praha, Plzeň, Brno, Znojmo, České Budějovice, Rokytnice nad Jizerou, Vrchlabí, Nejdeč aj.). Je členem České unie karikaturistů a účastní se jejich výstav. Je autorem ilustrací ke knihám Jirsa – Havlíček: *Slovník justičního slangu*; Mužík: *Perly soudních spisů*; Žáček: *Soudničky zašlých časů*; Havlíček: *Hospoda u taláru*.

PRANOSTIKY NA ZÁŘÍ

Teplé září – dobře se ovoci i vínu daří.
V září mnoho požárů bývá, proto se obloha rdívá.
Záříjový déšť polím potrava, záříjové spršky pro víno otrava.
Záříjová slota – hrstka deště, fůra bláta.
Bouřky v druhé polovině září přinášejí mnoho větrů.
Bouřka v září – sníh v prosinci.
Bouřky v září – na jaře mnoho sněhu.
Ozve-li se v září hrom, bude v zimě zavát každý strom.
Teplé září – říjen se mračí.
Září víno vaří a co nedovaří, říjen dopeče.
Babí léto – léto na odchodě.

Touží-li září po rose, bude v říjnu bláta po ose.
Jaké počasí v září, tak se i březnu vydaří.
Když čečetek nevidati, hotov se na tuhou zimu.
Pěkné růže v zahrádkách věští pěkný podzimek a pozdní zimu.
Divoké husy na odletu – konec i babímu létu.
Září jezdí na strakaté kobyle.
Podzim bohatý na mlhu věští v zimě mnoho sněhu.
Září, na léto jde stáří.

(mk)

ZÁŘÍ V ČESKÉ POEZII

Stanislav Kostka Neumann: Básně
Září

Ty, sladký září! jak modré nebe
nad těmi vrchy, kde se barvy rodí!
Jdu zmaten vzduchem, jenž je plný tebe,
a chtěl bych plouti povětrnou lodí.

Tak zcela nízko nad lesy, jež mění
svou píseň zelení na píseň žlutí,
a v slunci tiše oddati se snění
o novém jaru, novém zahynutí.

I tak je dobře však na zemi něhy,
jež dovede tak krásně umíratí
na chvíli, požár uhašený sněhy,
by znovu vzplála s jarem, jež se vrátí.

Již v lesních stráních měď a zlato hoří,
koňadra u cest nepokojně hvízdá
v klid, jenž se snáší se sivého boří
v němž svou radost poslední teď hmyz dá.

Motýla zdvímám létem znaveného
a zas ho pouštím na poslední květy,
ještě se těšit budem ze dne svého
já, cikády a ptáci, zvěř a květy...

Proč prchají však světlehnědé srny?
Můj krok přec tišší nemůže už býti.
Jsem tulák trochu rozedraný trny
a teplo zvířat chtěl bych pocítiti!

(mk)

Karel Toman: Měsíce
Září

Můj bratr dooral a vypřáh koně.
A jak se stmívá,
věrnému druhu hlavu do hřívý
položil tiše, pohladil mu šíji
a zaposlouchal se, co mluví kraj.

Zní zvony z dálky tichým svatvečerem;
modlitba vesnic stoupá chladným šerem.
Duch země zpívá: úzkost, víra, bolest
v jediný chorál slily se a letí
k věčnému nebi.

Svatý Václave,
nedej zahynouti
nám ni budoucím.

Česko se ujímá předsednictví Visegrádu

Češi v čele V4 staví na třech pilířích: bezpečné a vyspělé společnosti, inovativní a propojené ekonomice, podpoře Ukrajiny. Právě přístupy k válce na Ukrajině, k dodávkám zbraní Kyjevu i sankcionování lidí a společností napojených na režim v Kremlu ovšem středoevropský region výrazně rozděluje. Zatímco Česko s Polskem patří k předním podporovatelům Ukrajiny, Maďarsko se naopak prohlašuje za „zastánce míru“ a předvolební Slovensko s úřednickou vládou lavíruje mezi těmito postoji.

Agenda na následující rok českého předsednictví Visegrádu reflektuje limity, na které formát naráží v politické rovině.

Ministři zahraničí ČR a Německa se shodli na důležitosti otevřených hranic

Dobré sousedské vztahy jsou základním pilířem české zahraniční politiky. ČR s Německem má nejlepší vztahy v novodobé historii, řekl ministr zahraničí Jan Lipavský (Piráti) v pohraničním městě Vejprty na Chomutovsku, kde se sešel s německou ministryní Annalenou Baerbockovou (Zelení). Shodli se na tom, že je důležité, aby hranice mezi oběma zeměmi zůstaly otevřené. Baerbocková uvedla, že je ještě co zlepšovat, například při spolupráci zdravotníků.

Na nemožnost využívat služby německého zdravotnictví poukázala dlouholetá starostka Vejprt Jitka Gavidunová (ODS). „Němci mají nemocnici v Annabergu, který je odtud dvanáct kilometrů, přesto když někdo potřebuje okamžitou pomoc a bojuje o život, tak je vezen do třicet kilometrů vzdálených nemocnic v Kadani nebo v Chomutově, nebo pošle operátor vrtulník. Není dohoda mezi zdravotními pojišťovnami. Stejně tak pacienti nemohou k lékaři na druhé straně hranice,“ řekla.

Výborně naopak funguje podle ministrů spolupráce českých a německých policistů, kteří mají v pohraničí společné hlídky, a hasičů. Problémům v pohraničí by se mělo podle Baerbockové věnovat na podzim česko-německé fórum v Saské Kamenici.

Ministři zdůraznili nutnost zachovat otevřené hranice. „Naše vláda udělá všechno pro to, aby nemuselo dojít k uzavření hranic,“ uvedl Lipavský. Baerbocková zdůraznila potřebu otevřených hranic pro trh práce. „Otevřené hranice jsou pokladem, o který se musíme starat,“ řekla. „Kontroly nepotřebujeme a v zásadě ani nechceme,“ dodala.

Vystrčil obdržel od tchajwanského ministra darem tričko „Já jsem Tchajwanec“

Tričko se svým portrétem a nápisem Já jsem Tchajwanec v Praze jako dar obdržel předseda českého Senátu Miloš Vystrčil (ODS) od ministra tchajwanské Národní rozvojové rady Kung Ming-sina. Nápis odráží Vystrčilova slova z jeho návštěvy Tchaj-wanu v roce 2020, kdy parafrázoval výrok amerického prezidenta Johna Kennedyho „Ich bin ein Berliner“ a tamním poslancům česky i mandarínsky řekl „Já jsem Tchajwanec“.

Tchajwanský ministr naopak od předsedy Senátu obdržel darem skleněného zajíce. Vystrčil to vysvětlil tím, že tchajwanský ministr je podle čínského horoskopu narozen ve znamení zajíce a zároveň letošní lunární rok je rovněž

ve znamení zajíce. Zajíc je v čínské mytologii zosobněním klidu, vyrovnanosti a intuice, ale také nerozhodnosti a ta jemnosti. Jako takový přeje rodinným vztahům a rozvíjení zálib, má nadání pro tvořivou činnost, stranou ale nenechává ani odpočinek.

Tričko jako dar obdržel při své nedávné návštěvě Prahy také ukrajinský prezident Volodymyr Zelenskij. Dala mu ho předsedkyně Sněmovny Markéta Pekarová Adamová (TOP 09). Byl na něm text v angličtině, podle kterého je Rusko teroristický stát. Vystrčil tehdy Zelenskému daroval symbolický klíč od Senátu.

Boj proti šíření protiukrajinských dezinformací mezi Romy

Na boj proti šíření protiukrajinských dezinformací mezi Romy se zaměří nová skupina expertů z ministerstev a neziskových organizací. Vzniknout by měl také návod pro obce, jakými kroky se dá případným konfliktům a jejich eskalaci zabránit. Po jednání zástupců několika ministerstev, samospráv a neziskových organizací k aktuální situaci v romských komunitách to novinářům řekla vládní zmocněnkyně pro záležitosti romské menšiny Lucie Fuková. Situace a potřeby v romských komunitách se podle ní nyní mapují. Výsledky by měly být zhruba za tři týdny.

Jednání bylo reakcí na události z několika měst, kde se Romové vypravili do míst, kde bydlí Ukrajinci. Napětí vzniklo po nedávném incidentu v Brně, kde po potyčce zemřel mladý Rom. Případ vyšetřuje policie. Podle nepotvrzených informací byl útočníkem Ukrajinec. Policisté pouze uvádějí, že se jednalo o cizince. Řada romských osobností protiukrajinské akce odsoudila, varovala před uplatňováním kolektivní viny a vyzývala k obezřetnosti.

Prezident Pavel

Prezident Pavel řekl, že by rád každoročně vyznamenal na 28. října asi třicet až čtyřicet osobností. „Teď bych ale rád napravil některé nedostatky minulosti, takže letos půjdeme o něco výš, ale v dalších letech se budeme snažit dostat ke zmíněnému standardu,“ poznamenal. Od poslanců, senátorů a veřejnosti už dostal několik stovek návrhů. Ty nyní posuzují pracovníci prezidentské kanceláře, ředitelé odborů i kancléřka, kteří udělají vlastní soupis pořadí.

Prezident Pavel mluvil také o působení první dámy. Podle něj je problém v tom, že institut první dámy v Česku není nijak popsán a není jasné financování jejích aktivit. Pavel řekl, že během léta by mohl vzniknout nadační fond, který by umožnil jeho manželce Evě věnovat se projektům, které už má připravené. Týkat by se měly péče o děti a sociální oblasti.

Manželka prezidenta Eva Pavlová se chce věnovat zranitelným skupinám. Již představila svůj tým. Pavlová se bude zaměřovat na záležitosti, které zmiňovala už v době prezidentské kampaně Petra Pavla. Patří mezi ně problémy samoživitelů a seniorů či rozvoj komunikačních technik u dětí ve školách, který je klíčovou součástí prevence rozpadu rodiny. Za necelý půlrok od Pavlovy prezidentské inaugurace se rozhodla Pavlová mezi svá témata zařadit ještě zdravotní péči či náhradní rodinnou péči. Svě úsilí chce směřovat nejen do strukturálně postižených regionů, uvedl Hrad.

Na základě setkání s členy patientských organizací, lékaři a odborníky sbírá Pavlová nápady, jak zlepšit situaci v jejich oblastech. Podněty chce představit na podzim. Součástí plánů je i vznik webových stránek, kde lidi naleznou „první pomoc“ ve složitých životních situacích. „Dalším krokem možné pomoci bude založení nadačního fondu, na jehož vzniku se také pracuje,“ uvedl Hrad v tiskové zprávě.

Josef Baxa novým předsedou Ústavního soudu

Prezident Petr Pavel na Pražském hradě jmenoval novým předsedou Ústavního soudu Josefa Baxu, někdejšího předsedu Nejvyššího správního soudu. V čele brněnské instituce nahradí končícího Pavla Rychetského. Do funkce ústavní soudkyně prezident Pavel jmenoval profesorku občanského práva Kateřinu Ronovskou. Senát její nominaci již schválil. Ronovskou zároveň prezident jmenoval místopředsedkyní soudu.

Ústavní soud má mít vedle předsedy také dva místopředsedy, tento post dosud zastával jen soudce Vojtěch Šimíček. Baxa je ústavním soudcem takřka přesně dva měsíce. V justici působí od roku 1984, mezi roky 1998 a 2002 byl také prvním náměstkem ministrů spravedlnosti Otakara Motejla, Jaroslava Bureše a Pavla Rychetského. Předsedou tehdy nově zřízeného Nejvyššího správního soudu Baxu v lednu 2003 jmenoval prezident Václav Havel, ve funkci byl patnáct let.

Ronovská je vedoucí katedry občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, která ji letos v dubnu doporučila na ústavní soudkyni. Od loňského září též zasedá ve vládní Radě pro výzkum, vývoj a inovace (RVVI). Ronovská spolupracuje s řadou českých nadací a dalších organizací neziskové sféry.

Soudy a nedovolené opuštění ČSSR

Československé soudy odsuzovaly v osmdesátých letech podle paragrafu o nedovoleném opuštění republiky fakticky každého emigranta, kterého evidovalo ministerstvo vnitra. Například v roce 1985 zaznamenalo vnitro 5 226 nových emigrantů a počet odsouzených podle daného paragrafu 109 byl rovněž 5 226. Vyplývá to ze zprávy ministerstva z dubna 1988, na kterou v odpovědi na dotaz ČTK upozornil historik Jaroslav Rokoský z Ústavu pro studium totalitních režimů (ÚSTR).

Za to, že jako mladý soudce v osmdesátých letech vynášel rozsudky právě nad emigranty, čelil kritice kandidát na ústavního soudce Robert Fremr. Fremr se nakonec nominace na ústavního soudce vzdal.

Za nedovolené opuštění republiky odsoudila komunistická justice přes 110 000 lidí, což z nich podle ústa-

vu činí nejvíce pronásledovanou skupinu obyvatel v komunistickém Československu. Až na jaře roku 1988 uvažovalo předsednictvo Ústředního výboru KSČ o změně: paragraf 109 trestního zákona měl být novelizován a překročení hranice mělo být nově trestným činem jen tehdy, pokud by se tak stalo za použití násilí nebo pod jeho pohružkou. Ve všech ostatních případech mělo jít o přestupek, za nějž by hrozila pokuta do 20 000 korun.

Soudce, který odsoudil v osmdesátých letech emigranta za nedovolené opuštění republiky, věděl, že porušuje mezinárodní pakt. V rozhovoru pro server Seznam Zprávy to uvedl ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů (ÚSTR) Ladislav Kudrna. Zároveň ale připustil, že se nikdy nesetkal s případem, že by soudce případ emigrace odmítl soudit nebo že by se odvolal právě na mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Připustil rovněž, že soudce si – stejně jako dnes – nemohl vybírat, co bude soudit. „Ty případy mu byly přiděleny,“ popsal.

Piráti vybírají kandidáty do eurovoleb

O pozici lídra kandidátky Pirátů ve volbách do Evropského parlamentu se uchází pět lidí včetně kompletní trojice aktuálních europoslanců strany. Do hlasování, které se uskuteční 16. září na mimořádném zasedání celostátního fóra Pirátů, se přihlásili europoslanci Marcel Kolaja, Markéta Gregorová, Mikuláš Peksa, bývalý poslanec Mikuláš Ferjenčík a neurochirurg Albert Štěřba.

Uchazeči o roli lídra kandidátky na stranickém fóru zveřejnili své videomedailonky a nominační vlákna. Nejvíce nominací získal Kolaja, kterého podpořilo třináct regionů. Gregorová uspěla v osmi krajích a Peksa v sedmi. Ferjenčíka podpořily tři kraje, Štěřba získal svou jedinou nominaci v hlavním městě.

V posledních eurovolbách vedl kandidátku Pirátů nynější první místopředseda strany Kolaja. Piráti tehdy získali bezmála 14 procent hlasů a tři mandáty v Evropském parlamentu.

55. výročí okupace Československa

Před pětapadesáti lety obsadila Československo vojska Varšavské smlouvy. Okupace začala v noci na 21. srpna 1968. Potom v Československu definitivně skončilo takzvané pražské jaro – období demokratizace společnosti. Okupanti zůstali v zemi dalších více než dvacet let.

Památku padlých uctili od 11 hodin představitelé státu i pamětníci tradičně u budovy Českého rozhlasu na Vinohradské třídě v Praze. Se svými projevy vystoupili prezident Petr Pavel, předsedové obou komor Parlamentu i premiér Petr Fiala z ODS. Ten odkázal na současnou ruskou agresi na Ukrajině a připomněl důležitost svobody. V hlavním městě byly k výročí připraveny také další akce, například festival NeverMore 68 na Výstavišti.

Připomínkové akce se ale uskutečnily i v dalších městech. V Brně začal program položením květin na Moravském náměstí u pamětní desky Danuše Muzikářové za účasti primátorky Markéty Vaňkové. V Olomouci připravili projekci dokumentu Adama Drdy nazvaného *Se Sovětským svazem na věčné časy?* a výstavu *Vzpomínky na srpen 1968*, která dobové fotografie doplňuje příběhy pamětníků. V Liberci se konalo pietní shromáždění

u Pomníku obětem okupace 1968 a vystoupení pražské skupiny Missa, která hraje písně Karla Kryla ve vlastním folkovém aranžmá. V Českých Budějovicích začala výstava s názvem *České Budějovice – Srpen 1968* a ve Vyškově byla odhalena pamětní deska všech vojáků z povolání a občanských zaměstnanců pronásledovaných pro své politické názory a nesouhlas s okupací Československa vojsky Varšavské smlouvy 21. srpna 1968. Další pietní akce k výročí byly ve Znojmě, Jičíně nebo v Prostějově.

Památník obětem invaze v roce 1968

Oběti invaze vojsk Varšavské smlouvy do tehdejšího Československa připomíná památník, který vytvořil výtvarník Jiří Sozanský. Ten se ve své tvorbě věnuje působení totality a útlaku na člověka dlouhodobě. Památník je součástí výstavy přístupné veřejnosti v Armádním muzeu na Žižkově, dílo na sobě nese jména 137 lidí, kteří přišli o život mezi 21. srpnem a 31. prosincem 1968.

Výstavu *Invaze 68* doplňují velkoformátové olejomalby a také hudba, kterou složil Michal Pavlíček. Potrvá do 5. listopadu. Bronzová plastika *Sto třicet sedm* navazuje na práci historiků Vojenského historického ústavu Iva Pejčocha a Prokopa Tomka. Ti upřesnili počet lidí, kteří v důsledku invaze přišli o život. Sozanský se pro vytvoření díla rozhodl sám, protože mu vadilo, že oběti srpnové invaze až na výjimky nikdo nezná a nikdo je nepřipomíná.

Dokument o Dubčekovi na úřadu vlády

Na úřadu vlády se k výročí invaze vojsk Varšavské smlouvy promítal dokument o Alexandru Dubčekovi nazvaný *Všichni lidé budou bratři*. Promítání se zúčastnili členové vlády, včetně premiéra Petra Fialy (ODS). Snímek, který měl premiéru na letošním karlovarském filmovém festivalu, natočil ve slovensko-české koprodukcí slovenský dokumentarista Robert Kirchhoff. Dubček byl jednou z ústředních postav pražského jara, doby politického uvolnění v roce 1968, kterou invaze ukončila.

Snímek je podle režiséra Kirchhoffa interpretací Dubčekova života a události roku 1968 nejsou centrálním motivem díla. Dokument má podle něj Dubčka ukázat jako rozporuplnou a stále nepoznanou osobu. Název „Všichni lidé budou bratři“ je utopistický, vypůjčený z textu evropské hymny, doplnil režisér.

Schwarzenberg znovu ve službě

Karel Schwarzenberg byl povolán do týmu externích poradců prezidenta České republiky se zaměřením na zahraniční politiku. Při této příležitosti byl vydán v časopisu *Respekt* rozhovor Ondřeje Kudrny s Karlem Schwarzenbergem, z čehož přinášíme pár zajímavých i osobních postřehů.

Kdysi jste mi vyprávěl, že Rakušané jsou v leccems hodně podobní Čechům. A já si říkám, zda to stále platí, když naše vláda od začátku ruské agrese hodně pomáhá Ukrajině, a ta rakouská se příliš nepřetrhne. K té podobnosti. Větší část Rakouska a Česko jsou jeden národ ve dvou jazycích. Máme stejné slabosti, špatné vlastnosti, ale i ty dobré. Podívejte se jen na jména, kolik je jich v Rakousku českých a naopak. Nikdy nezapomenu na

krásný zážitek ze začátku devadesátých let, když se Václav Havel setkal s rakouskou vládou na výjezdním zasedání na zámku v Židlochovicích. Z rakouské strany tam proti němu seděl vídeňský Čech, toho času ministr financí Lacina, krásné jméno pro šéfa kasy. Potom tam byl budoucí kancléř Vranitzky a další. Z české strany zase ministr zahraničí Dienstbier, financí Klaus a kancléř Schwarzenberg. Co se týká Ukrajiny. Rakousko je od státní smlouvy z roku 1955 neutrální země. V uplynulých desetiletích jim neutralita dost vynášela, tak se jí pečlivě drží, i když jsou jejich sympatie na ukrajinské straně. Já je znám a věděl jsem, že to tak bude. Jsem samozřejmě rád, že Česko se výrazně zapojuje. Česká a rakouská politika je v tomhle chválaboju odlišná, ale řekl bych, že to nic nemění na společných základních národních vlastnostech, zásadách chování.

Ochytřovat Petra Pavla můžete tedy například znalostmi o Rakousku. Kdo ale v poslední době ochytřil vás, jestli něco takového bylo? Nebo už všechno víte?

Nic nevím! Knížky od historika Snydera, ty mě v leccems poučily, musím říci. Potom někdy se zamyslím nad různými diskusními příspěvky, co říkal starý Kissinger nebo jiní vzdělaní lidé. Baví mě, když má někdo odlišný názor, to mi pomáhá přemýšlet.

Nedávno jsem Vás potkal v místě bývalého romského koncentračního tábora v Letech u Písku, kde se konala pietní akce při příležitosti 80. výročí transportů Romů do Osvětimi. Už nejste v žádné funkci, proč jste cítil potřebu tam jet?

Chci tím vyjádřit solidaritu a sympatii s Romy. Považuji to za slušné a potřebné. Jeden z řečníků z tribuny říkal, že se k nim stále nechováme dobře, to sdílím. A jsem přece taky soused od Let. Nedaleko jsme měli panství, zámek Orlík, jako dítě si to ještě pamatuji. Já jsem měl jako malý kluk podivný zážitek. Nejdřív jsme nesměli na Orlík. Otec tedy během protektorátu, dle nařízení Reinharda Heydricha, nesměl na svůj zámek, museli jsme přesídlit do Čimelic. Nacistům jsme byli nepohodlní, otec se odmítl stát říšským občanem, hlásil se k české národnosti. Na náš majetek proto uvalili nucenou správu. Když se nám po válce vše na chvíli vrátilo, byli mezi tím i koně... Byla to radost, když jsme v květnu 1945 zase zapráhli a vydali se s otcem na projížďku. Jenže cestou na mě najednou padla taková strašná tíseň, dodnes si to pamatuji. Obrátil jsem se v tu chvíli na otce a ptám se, co tady je, že cítím něco hodně nepříjemného. On se na mě podíval a povídá: tady se děly

strašné věci, až budeš dospělý, tak ti to vysvětlím. Až daleko později jsem se dozvěděl, že jsme zrovna projížděli kolem Let.

Starší lidé si často stěžují na různé bolesti, neduhy, to že jim umírají blízcí, přátelé. Nepochybně to nebudete mít jinak, co je ale naopak na stáří krásné?

Podle mě to ještě nikdo neobjevil, popravdě řečeno.

No vidíte a já jsem se Vás chtěl následně zeptat, co je na něm úplně nejkrásnějšího?

Když ho necítíte.

A to se někomu podaří, necítit stáří?

Chvilku jo, ale potom zase něco vypoví službu nebo třeba upadnete. Je to blbý stav.

Co Vám momentálně dělá největší radost?

Vnoučata tohoto času.

Když se na chování Ruska podíváte z většího nadhledu, čeho přesně jsme svědky? Co ho k agresí vede?

Je to podobné, co jsme již zažili ve 20. století s Němci. Když Německo muselo po první světové válce kapitulovat, přičemž před tím mělo obsazenou Oděsu, třetinu Belgie a velký kus Francie, cítilo to úkorně. V německé společnosti se rozšířil mýtus dýky v zádech, konspirační teorie, jejíž stoupenci hlásali, že německá armáda by na bojišti nikdy neprohrála, že jí ale zradila část elit. Nacisté na tom postavili svoji ideologii, postupně definovali jako zrádce Židy, marxisty a další. Hitler slavil úspěch, hlásal pomstu a začal s agresivní výbojnou politikou. Když skočíme v čase, před pětatřiceti lety seděl důstojník KGB Putin v Drážďanech a od Chebu až po Vladivostok bylo všechno sovětské. A najednou, aniž by byla sovětská republika poražena, se to celé rozpadlo. Pro Putina a spol., kteří nic jiného než sovětské impérium nepoznali, to bylo těžko pochopitelné. Zhroucení Sovětského svazu pro ně byla – jak to nazval sám ruský prezident – největší geopolitická katastrofa.

Samozřejmě by Putin chtěl ten vývoj zvrátit. Říkal jsem to už v roce 2014, kdy s tím začal, že Krym je jenom předkrm, že potom bude gruzínská polévka a hlavní chod Ukrajina. Bohudík se mu to nedaří.

[...] Jedna z moudrých vět Václava Havla, kterou bychom si měli vždycky pamatovat, zní: „Tragédie Ruska je, že nezná své hranice.“

[...] No, já Vám něco řeknu, my v Evropě jsme rozmazlení jedinečnou dobou míru, který tady byl. Od druhé světové války jsme měli v Evropě jenom ty balkánské války při rozpadu Jugoslávie, ale jinak byl mír. My už nejsme zvyklí uvažovat v kategoriích moci a války a podobně, což je normální součást politiky. Místo toho jsme si uvikli myslet, že jsme v ráji a že bude věčný mír. Jenže ten nikdy není a nebude, neboť lidé jsou potvory. Rusy jsme nebrali dostatečně vážně, žili jsme v iluzi.

Přehodnotil byste něco u sebe?

Popravdě řečeno jsem se tím moc nezabýval. Čo bolo, to bolo, takže moje minulosť mě moc nezajímá.

Největším politickým soupeřem pro Vás byl Miloš Zeman, který Vás porazil v prezidentské volbě. Než odešel z úřadu, pozval vás do prezidentského zámku v Lánech. Oplatíte mu to?

Ale jo, já bych chtěl, aby sem za mnou přijel, když zámek mám z nás dvou teď už jen já.

Z ČESKÉ HISTORIE

Vratislav I. (okolo 888 – 13. 2. 921?) – český kníže Vratislav I. byl syn Bořivoje I. a Ludmily z Pšova. (O původu Ludmily existují dvě verze, podle Kristiánovy legendy byla dcerou Slavibora, pšovského knížete, což bylo staré označení Mělníka. Podle staroslověnské legendy pocházela ze srbské země.) Vratislav I. vládl v letech 915-921. K jeho osobě se vztahuje jen málo zpráv. Během své vlády proslul založením svatojiřské baziliky na Pražském hradě a pokračoval i v budování sítě hradišť ve středních Čechách. V období Vratislavova panování došlo i k výstavbě patrového knížecího paláce a dřevěného přibytku kněze Pavla na Pražském hradě. Vratislav také nejspíše navázal na budování knížecího rodového patrimonie, které započal již jeho bratr Spytihněv. Vratislavovi se může přisuzovat i vznik opevnění sídla ve Staré Boleslavi. V druhé polovině 10. století po něm snad bylo pojmenováno tehdejší české hradiště Vratislavia, dnešní polská Vratislav, ovšem někteří pozdní slezští kronikáři (např. Mikuláš Henelius) se domnívali, že Vratislav založil už právě Vratislav I.

Za manželku měl Drahomíru z kmene polabských Stodoranů, který byl v této době ještě pohanský, ale kněžna však bezpochyby křesť přijala.

Podle kroniky *Činy Hunů a Uhrů* zemřel kvůli maďarskému vpádu do střední Evropy. Možná zahynul během maďarského vpádu do střední Evropy na následky zranění, což zaznamenal kronikář Šimon z Kézy ve své kronice. Byl pohřben v bazilice sv. Jiří, kde se nachází tumba s Vratislavovými ostatky. Svatováclavské legendy Vratislava popisují jako slavného vládce.

Vratislav zplodil nejspíše sedm potomků, mezi nimiž byla budoucí knížata Václav a Boleslav.

Albrecht Václav Eusebius z Valdštejna (24. 9. 1583, zavražděn 25. 2. 1634)

Albrecht z Valdštejna byl šlechtic, který předběhl svou dobu, skvělý vojevůdce, politik světového formátu, stratég, byznysmen a vizionář. Šlo o osobnost velmi mnohovrstevnatou, zajímavou i kontroverzní. Jedni tvrdí, že jeho schopnosti dodneška nebyly doceněny a že byl jednou z nejvýznamnějších postav politiky své doby, jiní tvrdí, že to byl kariérista, zrádce, vrah a podvodník.

Albrecht Václav Eusebius z Valdštejna pocházel ze zchudlé větve starobylého českého panského rodu. V necelých dvanácti letech osiřel a byl svěřen do výchovy poručníkům, kteří ho vychovávali v duchu českobratrské víry. Studoval na luteránském gymnáziu v Goldbergu a na protestantské akademii v Altdorfu, z níž ho ovšem vyloučili za rvačky. V jedenadvaceti letech odchází s vojskem na turecké bojiště do Uher. Žádné prameny nedokládají, co konkrétně Valdštejn v letech 1600-1602 podnikal, ale předpokládá se, že navštívil Nizozemí, Anglii, Francii a Itálii, kde také v Boloni a Padově studoval matematiku a astronomii. Astronomie byla tehdy neoddelitelně spjata s astrologií, jíž se po setkání s Keplerem stal Valdštejn celoživotním horlivým vyznavačem. Valdštejn si tak rozšířil své znalosti, Itálie ho evidentně nadchla, protože později při výstavbách svých paláců najímal výhradně italské stavitele a malíře. Na těchto cestách také získal velké jazykové znalosti. Valdštejn hovořil nejen česky a samozřejmě německy, ale také

španělsky, italsky a k tomu si osvojil základy latiny a francouzštiny, což svědčí o jeho nesporně vysokém intelektu. V roce 1606, po uzavření míru, je Albrecht z Valdštejna propuštěn s hodností plukovníka českých stavů. S podporou svého švagra Karla staršího ze Žerotína se poté uchází o službu u vídeňského dvora arciknížete Matyáše. A tehdy také konvertoval ke katolicismu. Pro evangelíka Valdštejna byla konverze k římskokatolické církvi krokem ke kariéře a vzestupu, věděl, že jako vyznavač víry Jednoty bratrské nebude mít u dvora dveře otevřené.

V roce 1608 přišel další zásadní moment jeho života: Valdštejn si nechává císařským matematikem a astrologem Johannesem Keplerem sestavit osobní horoskop. Kepler, který nevěděl, čím horoskop sestavuje, mu v něm předpovídá závratnou kariéru, kterou však zaplatí naprostou odcizeností svému okolí a osobní osamělostí. V roce 1609 se Valdštejn oženil s bohatou vdovou Lukrécie Nekšovou z Landeka. Tento sňatek ho zařadil mezi nejbohatší moravskou šlechtu. Po její smrti v roce 1614 zdědil rozsáhlé statky Vsetín, Lukov a Rymice. Po vypuknutí českého stavovského povstání v roce 1618 střeží s moravským plukem neutralitu Moravy. Čeká však jen na vhodnou příležitost, kdy bude moci vstoupit otevřeně do habsburských služeb. Bez skrupulí přebíhá na stranu císařských i s plukovní pokladnou. Je označen za zrádce a na Moravě je mu konfiskován majetek.

Všechny tyto ztráty si pak ale v císařských službách mnohonásobně vynahradí. V pobělohorských konfiskacích totiž získal obrovský majetek a začal budovat své pevné a ekonomicky silné dominium na Frýdlantsku a Jičínsku. Léta 1621-1625 znamenají první etapu tzv. Valdštejnovy velké doby. Roku 1625 zahájil stavbu českolipského kláštera. V roce 1627 vydal jeho zakládající listinu, v níž založil latinskou církevní školu. Pojmenoval ji Kolej u Všech svatých. Klášter byl dostavěn v roce 1631. Je jmenován vrchním ve-

litelem císařských vojsk a je povýšen na říšského knížete. Genialita jeho vojenské kariéry nebyla dána jen výjimečnými strategickými schopnostmi, ale na svou dobu nevýdáním ekonomicko-politickým myšlením. Jako jediný rozpoznal, že armádu nestačí zasypat penězi, ale že musí být zajištěna bezchybně fungujícím hospodářstvím, které je zcela podřízeno jejím potřebám. Jen z této pozice je možné ovládnout nejen armádu, ale získat i politickou moc.

A právě tyto obrovské úspěchy budí závist a Valdštejn začínají někteří jeho blízcí očerňovat u císaře, který mu do té doby bezmezně důvěřuje – však si také od Valdštejna Ferdinand II. půjčuje obrovské peníze, takže se stává jeho největším dlužníkem. Nedůvěra je zaseta a Valdštejn je obviňován z pokusů zasahovat do politických zájmů monarchie. Jeho odpůrci získávají na svou stranu nejen císaře, ale i vysoké důstojníky jeho armády. 24. února 1634 Valdštejn přijíždí do Chebu a stále věří v podporu svého vojska – v intencích svého rodového hesla „Závisti navzdory“. Jeho vlastní plukovníci však již rozhodli o jeho osudu. Na Valdštejna čekala smrt v Pachellbelově domě, kdy byl ubytován.

Byl vůbec prvním, kdo začal udržovat stálou armádu, a to nikoli z císařské apanáže, nýbrž z kontribucí nepřátelských i spojeneckých území a z vlastních prostředků (výnosů ze svého vévodství). Zemřel jako jedna z nevlivnějších osobností tehdejší Evropy.

Otázka, zda zradil císaře, je složitá, neboť jako vrchní velitel měl plné právo vyjednávat s protivníkovou stranou. Císaři však zřejmě bylo potřeba předložit pádný argument pro omezení jeho vlivu, který byl značný a sám o sobě byl trnem v oku mnoha lidem. Navíc se i vojenské schopnosti generalissima s postupujícím průběhem choroby značně snižovaly, což jeho političtí protivníci u vídeňského dvora také chápali jako potvrzení dohadů o jeho zradě.

Majetek zavražděných si rozdělili mezi sebou vrahové a vojáci. Zavraždění byli pochováni ve Strižběře, avšak mrtvola vévody byla roku 1636 převezena do valdické kartouzy. Po zrušení kláštera roku 1785 byly jeho ostatky pohřbeny v kostele svatě Anny v Mnichově Hradišti, kde už zůstaly až dodnes.

Jeho ohromný majetek byl zkonfiskován, jeho rodina získala zpět pouze pražský palác pro Maxmiliána z Valdštejna a panství Česká Lípa pro vdovu Isabelu. Konfiskace rozsáhlého Valdštejnova majetku a majetku A. E. Trčky tak měla pro české země ještě horší dopad než konfiskace pobělohorské. Na zabrané Valdštejnovu území se nahrnula drobná cizí šlechta, císař za odměnu rozdával každému, kdo se na smrti vévody podílel. Většinou to byli vojáci se šlechtickým původem z ciziny, kteří ale nemohli pochopit problematiku českého hospodaření v tak složité době, jakým třicetiletá válka byla, a došlo tak k úpadku rozsáhlé enklávy, jež vlastnili Valdštejn, Trčka a Kinský. V době zavraždění Albrechta z Valdštejna mu císař ještě dlužil na 3 milióny zlatých.

Postava frýdlantského vévody se stala významným motivem evropské literatury od dob romantismu – věnovali se mu např. Friedrich Schiller nebo Gertrud von Le Fort, počátkem 20. století pak expresionistický spisovatel a lékař Alfred Döblin vytvořil rozsáhlý román *Valdštejn* (1920). Důsledkem popularity Schillerovy trilogie *Wallenstein* je rozšíření nesprávné varianty Valdštejnova jména v téměř celém německojazyčném a anglofonním prostředí.

V české literatuře Valdštejnovi vydobyl důstojné místo Jaroslav Durych svými dvěma valdštejnskými trilogiemi – tzv. *Malou valdštejnskou trilogií Rekviem a Velkou valdštejnskou trilogií Bloudění*. Císařský generalissimus je také jednou z hlavních postav románu *Trnová koruna* Václava Beneše Třebízského a dramatu Oldřicha Daňka *Vévodkyně valdštejnských vojsk* z roku 1980.

Valdštejnova zajímavá osobnost a zdravotní stav pak daly podnět k odborným pracím několika českých profesorů. Např. MUDr. Ivan Lesný, přední český neurolog, zařadil případ Albrechta z Valdštejna do své *Zprávy o nemocech mocných*, Miroslav Ivanov v knize *Český pitaval aneb Královraždy* fakticky shrnuje pozadí Valdštejnova pádu v kapitole *Pýcha*. Dr. Emanuel Vlček, jenž provedl antropologické šetření Valdštejnových ostatků, pak své poznatky zařadil do práce *Jak zemřeli: Významné osobnosti českých dějin z pohledu antropologie a lékařství*.

Bedřich Smetana složil symfonickou báseň *Valdštýnův tábor* na motivy prvního dílu Schillerovy valdštejnské trilogie.

Thrash metalová skupina Sixth Dimension na základě inspirace knihou Zdeňka Kalisty *Valdštejn* nahrála na EP *Tabula Rasa* (2020) skladbu *Závisti navzdory* (*Historie odcizení a snu*).

1. 9. 1598 Rudolf II. povýšil Hradčany na královské město (425 let).

5. 9. 1723 proběhla korunovace Karla VI. (II.) za českého krále

Karel VI. byl velmi zbožným katolíkem, za jeho vlády se rozpoutala v monarchii další vlna rekatolizace – především zaměřená proti nekatolickým vlivům v českých zemích. Byl posledním mužským příslušníkem habsburské dynastie.

Praha na sklonku léta roku 1723 zažila jednu z největších kulturně-státních událostí ve svých i evropských dějinách v podobě korunovace císařského páru Karla VI. a Alžběty Kristíny českým králem a královnou.

Pražská korunovace císaře Karla VI. českým králem byla spojena s jednou státně-politickou událostí, která se odehrála o tři roky dříve, kdy stavové zemí Koruny české na akceptačním sněmu (v říjnu 1720) potvrdili a přijali císařskou tzv. pragmatickou sankci (téhož měsíce ji přijal moravský a slezský sněm, o půlroku později chebští stavové). V tehdejší právní terminologii (která se od doby renesance v mnohém inspirovala antickým Římem) pojem sankce neznamenal dnes běžně chápané označení pro postih či trest, nýbrž označoval se jím zákon vydaný vladařem.

Posláním pragmatické sankce (zákona) bylo zajistit nedělitelnost habsburské monarchie a podle dynastického práva prvorozenství zajistit panovnickou poslušnost v mužské linii, popřípadě pokud by mužských potomků nebylo, tak v linii ženské. K tomuto nutnému státně právnímu kroku přivedly Karla VI. jednak okolnosti v nejasnostech nástupnického práva v jednotlivých dědičných zemích, jednak trpká zkušenost z marného boje o tzv. španělské dědictví (a jeho následnou územní ztrátu) a v neposlední řadě i obava z možné absence mužských potomků, korunních princů. Český historik Josef Pekař k tomu v publikaci *Dějiny naší říše* (vydáno 1914) píše: „Tímto zákonem, jehož uznání od cizích zainteresovaných mocností Karel VI. vykupoval velkými obětmi a k němuž svolili v letech 1720-

Johann Gottfried Auerbach: *Karel VI.*, kol. 1730

25 stavové všech dědičných zemí rakouských, dostalo se státní jednotě zemí habsburských, sice již skutečně trvajících, ale zákonem dosud nestanovené, základu právního. Pragmatická sankce je tedy dalším důležitým údobím ve vývoji našich zemí v jednotný stát. Státní samostatnosti jednotlivých států habsburských se nedotýkala pragmatická sankce nikterak; její zásadou je jednota celku a samostatnost částí říše.“ Pragmatická sankce, která se stala jakýmsi „rodným listem“ podunajské monarchie, byla vyhlášena císařem Karlem VI. v dubnu roku 1713.

Tři roky po podzimním akceptačním sněmu stavů zemí Koruny české se nechal císař Karel VI. „5. září 1723 korunovat českým králem. Byl to jistě projev přízně, který měl být odměnou za hladký průběh událostí kolem pragmatické sankce. Byla to skutečná připomínka státoprávní svébytnosti českého státu v rámci monarchie, jakou veřejný život oné doby již dlouho nepoznal. Poslední korunovace se v Praze odehrála dlouhá desetiletí předtím, 4. září 1656 (byla to korunovace Leopolda I.). Proto se nelze divit, že právě Karlova korunovace byla slavena s nebývalou pompou, která překračovala i obvyklou barokní obřadnost. Česká korunovace Karla VI. [králem Karlem II.] byla však zajímavá ještě něčím jiným: den před korunovačním aktem (4. září 1723) skládali stavové obvyklou přísahu věrnosti – slibovali v ní věrnost nejen císaři jako českému králi, ale i jeho dědicům...“ píše Valentin Urfus v publikaci *Pragmatická sankce – Rodný list podunajské monarchie* (vydáno 2002).

Samotné přípravy na korunovaci začaly v únoru roku 1723, kdy Karel VI. oznámil královským místodržícím v Praze svůj úmysl nechat se korunovat. Mimořádnost této chystané události podtrhuje i to, že před příjezdem císařských Výsostí bylo v Praze zavedeno veřejné osvětlení olejovými lampami, které lemovaly tzv. Královskou cestu. „Dne 19. června císař i s dvorem opustil Vídeň a přes Znojmo, Jihlavu a Německý Brod vyrazil [po tzv. císařské cestě] do

Prahy. Slavnostní vjezd do hlavního města království se konal 1. července a Praha se měla z jeho přítomnosti tentokrát těšit po mimořádně dlouhou dobu více než čtyř měsíců. Celý pobyt Karla VI. v Čechách se stal pro zdejší stavovskou obec mimořádnou atrakcí, o korunovaci a událostech s ní spojené se pochopitelně horlivě zajímalo měšťanstvo všech tehdejších čtyř pražských měst i široké vrstvy obyvatelstva. Praha ve svých branách musela přijmout tisíce lidí, vedle samotného dvora sem s doprovody dorazily i vrchnosti z nejrůznějších koutů země...“ píše Roman Vondra v knize *České země v letech 1705-1792*.

Pražská korunovace byla spojena i s hudebními produkcemi, které se svým rozsahem, pojetím a provedením vymykaly dobovým významným slavnostem a jejím účastníkům se hluboko vryly do paměti. Vlastně víc, staly se doslova evropskou kulturní událostí své doby, neboť k hudebním produkcím byly do Prahy povoláni ti nejlepší evropští hudebníci. Dodnes je nejvíce připomínáno monumentální šest hodin trvající provedení opery *Costanza e forza* z pera císařského dvorního skladatele Johanna Josepha Fuxe, které bylo inscenované v letním divadle vybudovaném pro tuto příležitost na Pražském hradě.

Druhou a zcela srovnatelnou divadelní událostí bylo uvedení holdovacího alegorického melodramatu o svatém Václavu *Sub olea pacis et palma virtutis* českého skladatele (Fuxova žáka působícího na drážďanském královském dvoře) Jana Dismase Zelenky. Vznik díla iniciovala pražská jezuitská kolej sídlící v Klementinu, kterou Zelenka v mládí navštěvoval a s níž i po svém odchodu do Drážďan neustále udržoval kontakt. To jistě také přispělo k tomu, že volba vytvořit hudbu k oslavné duchovní hře ke korunovačnímu slavnostem padla právě na něho (jeho hudba se v klementinské koleji hojně provozovala už dříve). Za objednávkou nového díla k mimořádně významné příležitosti a možná i za volbou námětu stál Zelenkuv pražský mecenáš, hudbymilovný šlechtic Johann Hubert Hartig. Libreto k *Melodramatu o svatém Václavu* napsal jezuitský kněz Pater Matouš Zill a děj pojednává o získání královské koruny Václavem, o jejím dědičném nároku Habsburků a o nedělitelnosti českých korunních zemí, tak jak to bylo dáno tzv. Pragmatickou sankcí (zákonem) z roku 1713 a nyní korunováním monarchy Čechy stvrzenou.

Slavnostní premiéra *Melodramatu o svatém Václavu* Jana Dismase Zelenky trvala přes tři hodiny a udála za přítomnosti císařsko-královského páru a pozvaných dvořanů 12. září, v novém Divadelním sále jezuitské koleje v Klementinu. Úspěch Zelenkovy hudby byl mimořádný, Veličenstva byla spolu s dalšími diváky nadmíru potěšena. Repríza konaná o tři dny později pak přilákala „neuvěřitelné množství nejvznešenějšího a nejjasnějšího obecenstva...“.

Hudba k holdovací alegorické hře potvrzuje mimořádný talent, jímž byl Jan Dismas Zelenka obdařen. I po tři sta letech působí naprosto originálně a udivuje osobitým pojetím, vynalézavostí, dramatickou účinností vyhýbající se běžným, konvenčním hudebním postupům; vyniká svěžímí hudebními nápady, jak v lyrických, tak holdovacích scénách; předvádí mistrovské umění orchestrální instrumentace, které je v souladu s dramatickým průběhem díla, využívá či kombinuje různé sólové nástroje: příčné a zobcové flétny nebo chalumeaux (předchůdce klarinetu).

Muzikolog Václav Kapsa v komentáři v bookletu k provedení Zelenkova melodramatu dodává: „Znovu melodra-

ma zaznělo až v létě 1938 ve Valdštejnské zahradě v Praze jako součást doprovodného programu velké výstavy o pražském baroku, představení dirigoval Otakar Jeremiáš a režíroval František Pujman. Potřetí a zatím naposledy byla hra uvedena ve Vladislavském sále Pražského hradu v roce 2000 a při té příležitosti vznikla i nahrávka...“

Libor Dřevíkovský (redakčně zkráceno)

Marie Terezie, celým jménem Marie Terezie Valpurga Amálie Kristýna, německy Maria Theresia Walburga Amalia Christiana (13. 5. 1717, Vídeň – 29. 11. 1780, Vídeň) Marie Terezie z rodu Habsburků byla arcivévodkyně rakouská, královna uherská (oficiálně uherský král, Rex Hungariae), královna česká a markraběnka moravská atd. Byla jedinou vládnoucí ženou na českém trůně. Jejím manželem se 14. února 1736 stal František I. Štěpán Lotrinský.

V důsledku pragmatické sankce z roku 1713 byla Marie Terezie de facto předpokládanou dědičkou habsburských zemí (rakouského dědictví). V roce 1743 byla korunována českou královnou a po několika dalších pobytech v Praze iniciovala rozsáhlou přestavbu Pražského hradu do jeho současné podoby (1753-1775, architekt Nicolò Pacassi).

Před 270 lety, 24. července 1753, vydala Marie Terezie generální zdravotní řád pro Království české. V oblasti zdravotnictví prosadil svůj vliv její osobní lékař Gerard van Swieten. Panovnice se snažila šířit hygienickou osvětu. Generální zdravotní řád pro Království české byl rozsáhlým a do nejmenších podrobností popsáním opatření zahrnujícím například i povinné vzdělání porodních bab, zároveň nabádal k čestnému chování, zakazoval pití vína i jiných alkoholických nápojů. A i když předepsaná nařízení se všude hned neuplatňovala, šlo o významný pokrok a počátek zásadních reforem veřejného zdravotnictví v českých zemích.

Dne 5. července 1778 vypukla válka o bavorské dědictví a opět ji zahájil Fridrich II. vpádem do Čech. Válka byla ovšem velmi rychlá a neodehrály se během ní žádné velké bitvy. Mír byl sepsán následujícího roku, dne 13. května 1779, a dostal označení těšinský. Rakousko si mohlo ponechat bavorskou Innskou čtvrt, zbytek si vzalo Prusko. Tento mír byl poslední velkou politickou akcí, kterou Marie Terzie stihla za svého života udělat.

Václav Robert hrabě z Kounic, Wenzel Robert Graf von Kaunitz (26. 9. 1848, Dráždany – 14. 10. 1913, Uherský Brod)

Václav Robert hrabě z Kounic byl český šlechtic, politik a patron brněnské vysoké školy. Pocházel z české větve rodu Kouniců. V roce 1883 byl poslancem zemského sněmu, v letech 1885 a 1891 byl zvolen poslancem říšské rady za stranu svobodomyšlnou (mladočeši), v roce 1897 se ujal správy Slavkovského panství. Jako poslanec se zasažoval za osmihodinovou pracovní dobu pro dělníky, rovný přístup žen ke vzdělání, zrovnoprávnění češtiny s němčinou na Karlo-Ferdinandově univerzitě. U příležitosti sňatku s Josefínou Horovou věnoval 12. května 1908 svůj brněnský palác pro potřeby vysokoškolských studentů (nyní rektorát a menza MU na Moravském náměstí) a založil nadaci pro vybudování studentských kolejí (Kounicovy koleje). Pro své sociální smýšlení býval nazýván „rudý hrabě“.

Vzdělání: k maturitě jej připravil učitel Ferdinand Schulz, práva studoval na univerzitě v Praze a ve Vídni (1873 titul JUDr.), byl mimořádným posluchačem vyšší hospodářské školy v Táboře.

Vyznamenání: čestný doktorát ČVŠT v Brně (1909), Komandérský kříž řádu Leopoldova.

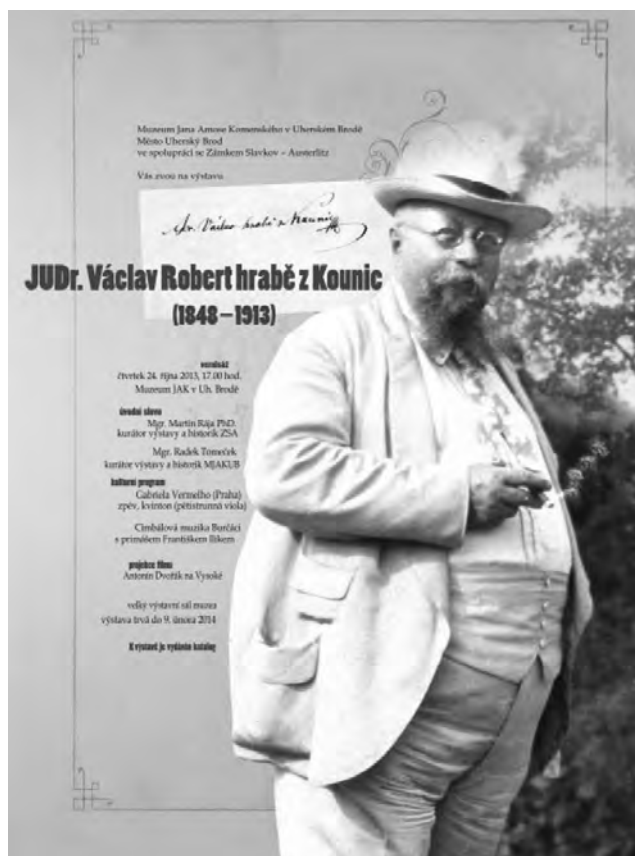
U příležitosti 10. výročí úmrtí byla v roce 1923 odhalena v Uherském Brodě na Panském domě, kde Václav Kounic zemřel, pamětní deska (znovu odhalena byla 10. října 1948). Dne 1. prosince 1994 byla v předzahrádce rektorátu MU na rohu Moravského náměstí a Brandlovy ulice slavnostně odhalena jeho busta, jeho jméno je uvedeno na tzv. Velkých schodech (historické dominantě města propojující centrum Uherského Brodu s vlakovým nádražím).

Sestra jeho první ženy Josefíny Čermákové byla manželkou hudebního skladatele Antonína Dvořáka, s nímž Kounic často pobýval na záměčku Vysoká u Příbrami.

VÝSTAVA:

JUDr. Václav hrabě z Kounic, šlechtic a mecenáš

Výstava, která je připomínkou 110. výročí úmrtí JUDr. Václava z Kounic, jedné z nejvýznamnějších osobností politického života rakousko-uherské monarchie 19. století, ale také člověka, který významně ovlivnil národní a společenský život na Uherskobrodsku, připravuje Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě. Jeho život a činnost byly neustále konfrontovány se složitými ději období nastávající demokratizace, nacionalizace, ale i sociální radikalizace společnosti přelomu 19. a 20. století. Jeho snahy se neustále promítaly na pozadí tohoto vývoje jako obraz člověka a aktivního politika, kterému nejsou lhostejné zájmy nejširších lidových vrstev. Ačkoli sám Václav Kounic pocházel ze starobylého šlechtického rodu, jako jeden z mála svého stavu dal před exkluzivitou života v privilegované aristokratické vrstvě přednost včlenění se do rodící se občanské společnosti, pro kterou neváhal využít svého po-

stavení a vlivu. Současně s touto stránkou povahy Václava Kounice však vystupuje do popředí také jeho další osobní rys, jenž se nese v duchu jeho zájmu o oblast národního umění a literatury.

Připravovaná výstava je uceleným a o životě Václava Kounice vypovídajícím celkem představujícím život, politickou i mecenášskou činnost. Část výstavy je tvořena trojrozměrnými předměty z jeho pozůstalosti a pozůstalosti jeho druhé manželky Josefíny. Na výstavě vedle užitných předmětů spojených s jeho osobou a několika rodinných obrazů bude možno zhlédnout řadu dobových fotografií vztahujících se ke Kounicovu životu a jeho veřejné činnosti.

Termín: 13. října – 19. listopadu 2023

Místo: Velký výstavní sál

Muzeum Jana Amose Komenského

Přemysla Otakara II. 37

688 12 Uherský Brod

Kontakt: tel. +420 572 63 22 88-9

www.mjakub.cz; muzeum@mjakub.cz

22. září 1938 se v Bad Godesbergu sešli ke společnému jednání Hitler s britským ministerským předsedou Chamberlainem. Na tomto jednání Hitler, kromě odstoupení Sudet, vznesl další územní požadavky. Reakcí právě jmenované „úřednické“ vlády J. Syrového bylo vyhlášení všeobecné mobilizace **23. září 1938**.

Mnichovská dohoda (neboli mnichovská zrada či mnichovský diktát) byla dohoda mezi Německem, Itálií, Francií a Velkou Británií o postoupení pohraničních území Československa Německu. Byla dojednána **29. září 1938** v Mnichově v tzv. Führerbau (ve všech jazykových verzích pak byla podepsána po půlnoci, tj. 30. září 1938).

Zástupci čtyř zemí – Neville Chamberlain (Velká Británie), Édouard Daladier (Francie), Adolf Hitler (Německo) a Benito Mussolini (Itálie) – se dohodli, že Československo musí do 10. října postoupit pohraniční území obývané Němci (Sudety) Německu. Zástupci československé strany (Hubert Masařík, Vojtěch Mastný) byli přítomni, ale k jednání samotnému nebyli přizváni.

Mnichovská dohoda byla završením činnosti Sudetoněmecké strany Konráda Henleina a vyvrcholením snah německého kancléře Adolfa Hitlera rozbit demokratické Československo, což bylo jedním z jeho postupných cílů k ovládnutí Evropy. Mnichovská dohoda je příkladem politiky ústupků, appeasementu.

Československá vláda na schůzi konané **30. září 1938** jednala o ultimátu čtyř velmocí a o důsledcích mnichovské dohody pro republiku. Na svém pozdějším zasedání projednala otázky související s provedením evakuace území odstoupených Německu. Krátce po půlnoci 30. září byl mnichovský diktát přijat. Tím došlo k výraznému územnímu okleštění Československa, nicméně ani to Německu nestačilo, již 15. března 1939 jsou české země definitivně okupovány. Zástupci Německa, Itálie, Velké Británie a Francie podepsali dokument, jímž byl územně zmrzačen mladý československý stát.

13. července 1943 nacisté vypálili obec Český Malín na Volyni a zavraždili 374 Čechů a 26 Poláků. Český Malín byl prosperující obcí se školou, obchody, řemeslníky a statky. U jeho založení stáli Češi převážně z Lounska, Žatecka a Rakovnícka. Na Volyň se vydali v době, kdy se tam dala levně pořídit úrodná půda. Počátek 20. století přinesl změny režimů a s těmi přišly krádeže, vraždění, pogromy. Češi přečkali první světovou válku, kdy byli vyhnáni a obec téměř zničena, přežívali sovětskou i nacistickou okupaci, s ukrajinskými a polskými sousedy žili v míru. Pak ale přišel osudný 13. červenec 1943.

Do obce vpochodovala jednotka o síle 1 500 mužů v německých uniformách. Ženy, děti, staří lidé byli zaživa upáleni. Celkem 374 Čechů a 26 Poláků. Přežilo jen pár lidí, kteří odešli ráno na trh, a dvacet mužů, které Němci potřebovali k naložení a přepravě nakradeného majetku.

Slitování se nikdo nedočkal. V roce 1944 navštívili Malín důstojníci československé jednotky v SSSR a sestavili komisi, která na základě výpovědi svědků sepsala zprávu.

„Němci nejdříve obklíčili Ukrajinský Malín a odtud i obec Český Malín. V Českém Malíně zašli do každého domu a pod záminkou přezkoumání dokumentů vyhnali všechno obyvatelstvo na ulice, od nejmladšího do nejstaršího, nemocné i zdravé. Kdo nemohl jít, musel být odvezen. Seskupili je a po skupinách pod bodáky odvedli na pole do Ukrajinského Malína. Tam oddělili děti, ženy a starce od mužů a mladíků... Potom Němci zahnali všechny muže a část žen po skupinách do kostela, školy a jiných budov v Ukrajinském Malíně, které polili hořlavinou a podpálili. Ty, kdož se snažili utéci nebo vyskočit z oken, pobili ranami z automatů,“ uvádí zpráva.

Rodina Andělova, Cibulkova, Címalova, Čechova, šest rodin Cinkových, Dědkova, Dobrých, Drbohlavova, Flanderkova, Frančíkova, dvě rodiny Fricových, Helichova, pět rodin Holomíčkových, rodina Houdova, rodina Hrádkova... Tato a další jména najde návštěvník Malína na památníku, který byl v obci vztyčen v roce 1998 jako připomínka děsivé události podobné té v Lidicích nebo Ležákách. Otázkou ovšem zůstává, proč k tomu došlo. Proč si Němci vybrali českou vesnici, která poctivě plnila potravinové dávky, které Němci potřebovali. Odborníci se kloní k teorii, že k masakru došlo omylem. Němci šli vypálit nedaleký Ukrajinský Malín a spletli si ho s českou obcí. Tak to posléze sami tvrdili. V kyjevském archivu se nenašly žádné dokumenty, které by pomohly tuto otázku objasnit.

Volynští Češi, kterých se na základě dohody mezi SSSR a ČSR přesídlilo na 40 tisíc, zejména do míst opuštěných po odsunu Němců, například na Žatecko, čelili značné perzekuci. Komunistickým vládcům se nelíbilo, co vykládají o životě ve stalinském státě. A tak namísto aby byli oceněni za boj proti nacistům, dočkali se mnozí z nich podobně jako letci z RAF pronásledování a politických procesů. O příběhu Českého Malína, který před osmdesáti lety lehl popelem, se tak širší veřejnost dozvěděla až po pádu komunismu.

Radio Praha, Klára Stejskalová

3. září 1948 zemřel Edvard Beneš, právník a politik, československý prezident v letech 1935-1938, 1945-1948 (* 28. 5. 1884) (75 let).

12. 9. 1978 zemřela Olga Masaryková, nejmladší dcera Tomáše Garrigua Masaryka (* 1891) (45 let).

Ekonomické prognózy pro ČR

Česká ekonomika bude v letošním roce stagnovat, v příštím roce stoupne o dvě procenta. Mzdy by se reálně mohly začít zvedat už ve druhé polovině tohoto roku. Roční míra inflace dosáhne letos 10,8 procenta, v roce 2024 klesne na 3,3 procenta. Vyplývá to z aktuální prognózy Hospodářské komory ČR, kterou na tiskové konferenci představil její prezident Zdeněk Zajíček.

Jak připomněl, v minulé prognóze komora očekávala v roce 2024 růst o 2,8 procenta. Zajíček si nemyslí, že by odkládání investic v důsledku konsolidačního balíčku na ozdravení veřejných financí mělo ohrozit konkurenceschopnost firem. Hodně si podle svých slov slibuje od investičních programů v rámci vládního výboru pro strategické investice. Pro firmy totiž může být v budoucnu limi-

tující nedostatečná dopravní a energetická infrastruktura, dodal. Letos podle Hospodářské komory průměrná mzda vzroste o osm procent, přiblíží se tak 43 600 Kč. Vlivem klesající inflace mohou již ve druhé polovině roku mírně růst reálné mzdy. V roce 2024 by průměrná mzda zaměstnanců měla proti letošku nominálně vyrůst o dalších sedm procent, tedy o 3 000 korun. Mzdy vzrostou i reálně, protože inflace za celý rok 2024 by mohla klesnout na 3,3 procenta, míní komora.

Varovný schodek českého rozpočtu

Schodek státního rozpočtu na konci července klesl na 214 miliard a 100 miliard korun. V červnu byl deficit zhruba o miliardu vyšší. Informovalo o tom ministerstvo financí. Letošní výsledek hospodaření státu v prvních sedmi měsících je ale druhý nejhorší od vzniku samostatného Česka.

Ministr financí Zbyněk Stanjura

Loni byl schodek na konci července necelých 193 miliard korun. Podle ministra financí Zbyňka Stanjury z ODS ale rozpočet jen za červenec skončil v mírném přebytku. Plánovaný celoroční schodek 295 miliard korun by se tak podle Stanjury mělo podařit dodržet. „Červenec je druhý měsíc po sobě, kdy schodek klesá, za samotný červenec hospodařil rozpočet meziročně o 11 miliard korun lépe, a dosáhl tak mírného přebytku 1,2 miliardy korun. Předpokládáme, že tento pozitivní trend bude pokračovat a dosáhne-li s ostatními ministry shody na úsporách zhruba ve výši 20 miliard korun, podaří se nám dodržet plánovaný schodek pro tento rok ve výši 295 miliard korun,“ uvedl Stanjura (ODS). O vývoji letošního státního rozpočtu bude ministr financí znovu informovat poslance rozpočtového výboru v říjnu.

Zadlužení českých domácností stoupá

Dluhy českých domácností u bank v květnu meziměsíčně stouply o 8,4 miliardy korun na 2,2 biliónu korun. Zadlužení firem vzrostlo o 4,9 miliardy na 1,29 biliónu korun. Také meziročně byly dluhy domácností i firem vyšší, u domácností to bylo zhruba o 118 miliard korun a u firem o 62 miliard korun. Vyplývá to z předběžných údajů, které na webu zveřejnila Česká národní banka (ČNB). Dluhy českých domácností u bank rostou od února 2016. Výjimkou byl loňský duben, kdy se meziměsíčně snížily zhruba o 20 miliard na 2,067 biliónu korun. Podle ČNB ale tehdejší statistiku ovlivnilo odebrání bankovní licence Sberbank CZ. Letošní dubnovou statistiku naopak ovlivnil odkup portfolia úvěrů Sberbank CZ. Poslední dubnový víkend přešli úvěroví klienti Sberbank CZ podle dřívějšího vyjádření insolvenční správkyne banky Jiřiny Lužové do České spořitelny. Nad bilión korun se zadlužení českých domácností poprvé dostalo v červnu 2010. Úroveň 1,5 biliónu přesáhlo v září 2017 a v říjnu 2021 se dostalo nad dva bilióny korun. Téměř čtyři pětiny objemu dluhů domácností u bank představují úvěry na bydlení.

ČNB sníží úrokové sazby nejdříve v roce 2025

Česká národní banka (ČNB) sníží úrokové sazby nejdříve v roce 2025, míní ekonom Národního institutu SYRI a člen Národní ekonomické rady vlády (NERV) Tomáš Havránek. Podle něj členové bankovní rady ví, že bude-li inflace kolem nuly nebo v mírném záporu, veřejnost jí to po období s dvoucifernou inflací nebude vyčítat. Toto vědomí je tak silné a potřeba obnovit důvěryhodnost instituce tak urgentní, že snížení sazeb je v letošním roce vyloučené a v roce následujícím nepravděpodobné, uvedl Havránek v komentáři pro ČTK.

Základní úroková sazba je na sedmi procentech od loňského června. Naposledy o její výši rozhodovala bankovní rada 21. června. Pro stabilitu sazeb hlasovalo pět ze sedmi členů rady, dva navrhovali zvýšení o 0,25 procentního bodu. Od sazeb centrální banky se odvíjejí úroky bankovních vkladů a úvěrů. Podnikům vyšší úroky přinášejí dražší úvěry na investice a provoz, domácnostem zase dražší půjčky na bydlení.

Schodek státního rozpočtu a obavy Čechů

Dopadu schodku státního rozpočtu na vlastní finanční situaci se obává 72 procent Čechů. Naopak 23 procent lidí se domnívá, že jejich situaci rozpočtový deficit neovlivní. Zbýlých pět procent to neumí posoudit. Vyplývá to z průzkumu agentury Median pro Český rozhlas, kterého se na konci června zúčastnilo více než 1 000 Čechů.

Dopadů schodku se častěji obávají mladí ve věku od 18 do 29 let, lidé se základním vzděláním, obyvatelé nejmenších obcí nebo voliči předsedy hnutí ANO Andreje Babiše. „Může to být provázané s celkovou komunikací, kdy pan Babiš neustále ve svých vystoupeních mluví o tom, jak vláda ožebračuje. Lidé to možná do určité míry ani nepocítí, ale můžou reflektovat tato mediální sdělení,“ řekl Radiožurnálu ředitel Medianu Přemysl Čech.

Většina lidí se domnívá, že by měl stát šetřit hlavně ve výdajích za státní správu. Tento názor zastává téměř 90 procent dotázaných. Naopak pro snižování valorizace důchodů či různých dávek je jen třetina lidí. Se zvyšováním daní by pak souhlasilo pouze 16 procent veřejnosti, hlavně studenti a obyvatelé hlavního města.

Sněmovna jednala o důchodech a konsolidačním balíčku

Sněmovna schválila hlasy koalice po více než 3,5 hodiny od zahájení jednání program schůze ke zpomalení valorizace penzí a zpřísnění podmínek pro předčasné důchody a k vládnímu konsolidačnímu balíčku. Opoziční lídři s přednostním právem vystupovali s kritikou vlády. „Řešení, která předkládáte, nezaberou,“ řekl místopředseda Sněmovny a hnutí ANO Karel Havlíček. Jak dodal, veřejné finance nejsou v pořádku, ale Česko není před bankrotem. Nastínil plán hnutí ANO, podle kterého by se sice mělo šetřit, ale bez ohrožení investic a výdajů na vědu a inovace. Předsedkyně klubu ANO Alena Schillerová vládě vytkla, že zrušila elektronickou evidenci tržeb, čímž podle ní zdevastovala konkurenční prostředí mezi restauracemi a částečně i obchody. Poukazovala na to, že roste počet míst, která přijímají pouze hotovost a odmítají platební karty.

Předseda SPD Tomio Okamura mluvil v souvislosti s konsolidačním balíčkem o nejrozsáhlejších plošném zvýšení daní, které zdraží životy lidem a firmám podnikání. Navrhované změny v penzích představují podle Okamury faktické okradení důchodců. Vládu pak vinil předseda SPD z „politiky totálního zničení České republiky“ a opět kritizoval její přístup k Ukrajině i migrační politice EU. Předseda SPD se zajímal i o náklady nedávné návštěvy ukrajinského prezidenta Volodymyra Zelenského v Česku včetně cestování vládním speciálem.

Špatná infrastruktura i struktura českého hospodářství

Příčiny současného špatného výkonu české ekonomiky jsou například její provázanost s ekonomikou německou, struktura hospodářství, zaostávání infrastruktury a rostoucí výdaje státu. Problémem jsou i dotace za pouhou existenci, míní bývalý guvernér České národní banky Miroslav Singer, který je nyní hlavním ekonomem Generali CEE Holding. Řekl to serveru Lidovky.cz.

Singer upozornil, že Česko má mezi evropskými zeměmi jeden z nejhorších výkonů ekonomiky od počátku epidemie covidu. „Určitě nás nebrzdí přílišná restriktivnost fiskální politiky, když to řeknu laskavě. Protože přitápíme pod kotlem deficitu až hrozně. Z toho plyne, že je to strukturální problém ekonomiky a je třeba se začít bavit o tom, kde jsme si ho vyrobili a proč,“ řekl.

Schodek státního rozpočtu ke konci června klesl na 215,4 miliardy korun z květnových 271,4 miliardy korun. Jde tak o druhý nejhlubší pololetní deficit od vzniku Česka po výsledku roku 2021.

Pokles průměrné sazby hypoték v ČR

Průměrná sazba hypoték na počátku července klesla na 6,24 procenta z červnových 6,30 procenta. Na stejné úrovni byla průměrná nabídková sazba před rokem, kdy se po prvé přehoupla přes šestiprocentní hranici v návaznosti na poslední zvýšení sazeb ČNB. Vyplývá to z údajů Swiss Life Hypoindexu, který se zpracovává na základě údajů k pátému pracovnímu dni každého měsíce. Metodika odráží aktuální průměrnou nabídkovou sazbu hypotečního úvěru pro 80 procent hodnoty nemovitosti.

„Banky, tedy alespoň některé, se snaží rozvířít prázdninový hypoteční trh snížením úrokových sazeb. Rozptýl nabídek je poměrně široký. Zatímco jedna banka nabízí hypotéky se sazbou těsně nad pět procent, jiná se pohybuje ve dvouciferných číslech. I díky těmto změnám průměrná sazba bank podle Hypoindexu v červnu mírně klesla. Bylo by však patrně předčasné říct, že jde nastolení dlouhodobějšího trendu,“ uvedl analytik Swiss Life Select Jiří Sýkora.

S platností od 1. července zrušila ČNB limit ukazatele, který určoval maximální procentní podíl celkové výše všech měsíčních splátek úvěru na čistém měsíčním příjmu žadatele o úvěr. Na hypotéku tak od července dosáhne více lidí.

Problémy české nákladní lodní dopravy

Nákladní lodní doprava v Česku upadá, už třetí rok v řadě množství přepraveného zboží po řekách kleslo. Loni podle

předběžných údajů, které zveřejnil Český statistický úřad, přepravily lodě 1,26 miliónu tun nákladu. Je to nejméně od roku 1995, odkdy ministerstvo dopravy zveřejňuje statistiky lodní přepravy. Meziročně kleslo množství přepraveného nákladu o tři procenta, ve srovnání s rokem 2019 činí pokles 27 procent.

Na území Česka podle jednatele lodní dopravní firmy EVD-Sped Lukáše Hradského nelze očekávat zlepšení stavu pro nákladní lodní dopravu, a to kvůli suchému Labi. Uvedl, že dvě třetiny roku je v řece nedostatečné množství vody pro nákladní dopravu. „V takovém prostředí a velké konkurenci ostatních způsobů dopravy se nákladní lodní doprava po Labi dělá těžko,“ řekl.

Meziročně vzrostlo množství přepraveného zboží tuzemskými firmami v zahraničí. České lodě ve třetích zemích loni přepravily 456 000 tun, meziročně zhruba o 8 procent více. Hradský uvedl, že pro zboží ze západních přístavů je poptávka po lodním prostoru velmi vysoká. Část trasy odjede firma lodí, v Česku pak využívá železniční či silniční dopravu. Hradský řekl, že v okamžiku spolehlivě splavného Labe lze očekávat silnou poptávku po lodní dopravě.

Zvýšený podíl investic ve Škodě Auto

Automobilka Škoda Auto zvýšila v prvním pololetí investice o 64 procent na 329 miliónů eur, tedy necelých osm miliard Kč. Firma pokračovala v investicích do vývoje nových vozů, dále do elektromobility a rovněž do infrastruktury a výrobních kapacit závodů. Oznámili to zástupci automobilky. Investice směřovaly do vývoje nové generace vozů Superb a Kodiaq, které Škoda představí v druhé polovině letošního roku, a také do modernizace modelů Scala a Kamiq. Firma postupně rozšiřuje nabídku automobilů zahrnujících elektrické, plug-in hybridní i účinné spalovací vozy.

Během příštích let automobilka uvede šest nových elektromobilů z různých segmentů trhu. Prvním z nich bude plně elektrické kompaktní SUV Elroq, které se představí příští rok. V hlavním závodě v Mladé Boleslavi Škoda letos překonala hranici 500 000 vyrobených bateriových systémů, které se využívají v elektricky poháněných vozích značek Škoda, Volkswagen, Audi a Seat. Škoda dodala od ledna do června po celém světě 432 200 vozů, což představuje nárůst o 19,9 procenta.

Výroba osobních aut v Česku roste

Výroba osobních aut v Česku v prvním pololetí letošního roku meziročně stoupla o 21,7 procenta na 738 454 vozidel. Blíží se tak už předkrizovým hodnotám, produkce je zhruba stejně vysoká jako v prvních šesti měsících roku 2019. Zvyšuje se podíl elektrických aut, aktuálně činí přes 12 procent. Bylo vyrobeno 66 771 elektromobilů a 24 514 plug-in hybridů.

Oznámilo to Sdružení automobilového průmyslu (SAP). Největší tuzemská automobilka Škoda Auto zvýšila v prvním pololetí produkci o 32,3 procenta na 464 353 automobilů. Nošovický závod Hyundai vyprodukoval 177 100 vozů, meziročně o 6,2 procenta více. V kolínské Toyotě pak zaznamenali nárůst výroby o 8,9 procenta na 97 001 aut.

Nový model elektromobilu Kona z Nošovic

Automobilka Hyundai v závodě v Nošovicích na Frýdecko-Místecku zahájila výrobu nového modelu elektromobilu Kona Electric. Jde o první auto na elektrický pohon, které se v Česku začalo v roce 2020 sériově vyrábět. Zatím bylo vyrobeno 105 000 vozů určených především pro Německo, Francii, Norsko a Nizozemsko. Stejně jako doposud se Kona Electric bude v nové generaci vyrábět vedle nošovického závodu i v Jižní Koreji, a to primárně pro tamní trh a zámořské destinace. ČTK to za automobilku řekl Petr Michník. Druhá generace elektromobilu nabídne inovovaný design, nové technologie, vyšší dojezd, větší rozměry i užitečné prvky výbavy. Do vývoje se aktivně zapojili také nošovičtí inženýři. Podíl elektrifikovaných vozů v produkci HMMC, tedy elektromobilů, hybridů a plug-in hybridů, přesahuje 40 procent. Z celkového objemu roční výroby Kona zabírá 12 procent.

Továrna v Nošovicích je jediným výrobním závodem Hyundai v Evropské unii. Závod má přes 3 200 zaměstnanců, dalších asi 8 700 lidí pracuje pro jeho přímé dodavatele. Automobilka loni vyrobila 322 500 aut.

Výběr mýtného v ČR se nemění

Za prvních šest měsíců letošního roku uhradili dopravci na mýtném v Česku 7,5 miliardy korun. Jde o takřka shodný výsledek jako v roce 2022, kdy byl výběr pouze o 0,15 procenta nižší. V tiskové zprávě o tom informoval správce mýtného systému, společnost CzechToll. Palubní jednotku pro systém elektronického mýtného mělo ve svém vozidle ke konci prvního pololetí 622 tisíc vozidel, z toho téměř 468 tisíc vozidel se zahraniční registrační značkou. V samotném červnu dosáhl výběr mýtného 1,335 mld. korun. S meziročním nárůstem o 1,47 procenta se tak stal červen prozatím druhým nejsilnějším měsícem v letošním roce a třetím nejsilnějším měsícem od roku 2007. Počet mýtných transakcí v červnu vzrostl o 6,3 procenta na více než 102 milionů.

Rekordní zisk Sokolovské uhelné

Skupina firem Sokolovské uhelné vykázala v loňském roce zisk téměř 2,3 miliardy korun. V roce 2021 byla v mírné ztrátě 96 milionů korun. Na rekordním zisku z posledních let se podílel nárůst tržeb za vlastní výroby a služby, rostla také těžba i prodej uhlí. Samotná společnost Sokolovská uhelná, a. s., měla loni zisk 2,28 miliardy korun. Vyplývá to z účetní závěrky zveřejněné na serveru justice.cz. K 31. prosinci 2022 tvořily skupinu společnost Sokolovská uhelná a šestadvacet firem, ve kterých má majetkový podíl. Na loňském hospodaření firmy se podílely do značné míry změny na trhu z energiemi. „Společnost byla nucena za účelem pokrytí poptávky po hnědém uhlí obnovit provoz v zálohu uvedených technologií pro skrývku a zaměřit se též na posílení v personální oblasti. Přes nárůst cen elektřiny nebylo v průběhu roku 2022 možné využívat zemní plyn pro výrobu elektřiny a tepla, a to v důsledku enormního nárůstu ceny zemního plynu.

Skupina předpokládá v roce 2023 výrobu elektřiny a tepla zejména v uhelných elektrárnách, kdy využití zemního plynu pro výrobu elektřiny a tepla v paroplynové elek-

trárně bude, stejně jako v roce 2022, limitováno cenou zemního plynu,“ uvádí se ve výroční zprávě.

Důvěra v českou ekonomiku stoupá

Důvěra v českou ekonomiku v červenci po dvou měsících poklesu stoupla. Meziměsíčně vzrostla o 1,1 bodu na 91,4 bodu. Optimističtější byli podnikatelé i spotřebitelé. Vyplývá to z údajů na webu Českého statistického úřadu. Meziročně je celková důvěra ale nižší, loni v červenci činila 95,9 bodu. Podnikatelská důvěra nejvýrazněji vzrostla v průmyslu, zatímco ve stavebnictví klesla. „Po dvouměsíčním výraznějším poklesu se v červenci zvýšila důvěra podnikatelů v ekonomiku v odvětví průmyslu. Podnikatelé očekávají v příštích měsících zvýšení tempa růstu výrobní činnosti i přesto, že přibližně třetinu z nich limituje nedostatečná poptávka. Nejen v průmyslu, ale i ve stavebnictví se pak výrazněji snížil počet podnikatelů, kteří jako bariéru růstu produkce uvádějí omezenou dostupnost vstupů,“ uvedl vedoucí oddělení konjunkturálních průzkumů ČSÚ Jiří Obst.

Rekordní počet ukončených živností v ČR

V Česku za první letošní půlrok ubylo rekordní množství podnikatelů. Podle analýzy společnosti CRIF – Czech Credit Bureau v tomto období zrušilo svou činnost přes 200 tisíc podnikatelů. A to hlavně v důsledku zavedení povinných datových schránek. „V prvním pololetí nastalo očistování podnikání od neaktivních podnikatelů, kteří svou činnost ukončili, aby se vyhnuli povinnému zřízení datových schránek. Červen ukázal, že vlna hromadného opouštění podnikání opadá a vracíme se k počtům zaniklých v řádu jednotek tisíc,“ uvedla analytička CRIF Věra Kameníčková. Nejvíce lidí ukončilo podle analýzy podnikání v Ústeckém kraji, v Praze a na jižní Moravě, a to hlavně v obchodě, stavebnictví a zpracovatelském průmyslu. 37 tisíc lidí v prvním pololetí naopak podnikat začalo.

Firma MND se dohodla s australskou ADX na společné těžbě ropy v Rakousku

Hodonínská těžařská a energetická společnost MND ze skupiny KKCG podnikatele Karla Komárka se bude podílet na těžbě ropy a plynu v Horních Rakousích. Dohodla se s australskou společností ADX, která vlastní potřebnou licenci, že od ní koupí podíl 30 procent na ložisku Anshof za 12 milionů eur, tedy v přepočtu 290 milionů korun. Ložisko je hodnoceno jako perspektivní, naplánované jsou průzkumné vrty, na nichž se bude MND podílet. Firma o tom informovala v tiskové zprávě.

Podle nezávislého odhadu obsahuje ložisko Anshof 5,2 milionů barelů ropy. Velikostí se tak jedná o ložisko srovnatelné s těmi největšími, která byla objevena na území Česka. MND pro tuto spolupráci založily dceřinou společností MND Austria.

Česká inflace je devátá nejvyšší v Evropě

Inflace v Česku byla v červenci přes pokles stále devátá nejvyšší mezi jednačtyřiceti sledovanými evropskými státy. Proti červnu si tak Česko nepolepšilo. Vyplývá to z analýzy

investiční platformy Portu. Meziroční růst spotřebitelských cen v Česku v červenci zpomalil na 8,8 procenta z červnových 9,7 procenta, oznámil Český statistický úřad.

Nejvyšší inflaci má nadále Maďarsko (17,6 procenta), následuje Srbsko (13,7 procenta) nebo Ukrajina (11,3 procenta). Ze sousedních zemí je nejnižší v Německu (6,2 procenta), v Rakousku je na úrovni sedmi procent. Z celé Evropy mají podle analýzy nejnižší inflaci Kypr (1,47 procenta) a Lichtenštejnsko (1,6 procenta).

Inflace v eurozóně se podle prvotních odhadů v červenci snížila o 0,2 procentního bodu na 5,3 procenta, zatímco v červnu činila 5,5 procenta. Šlo by o nejnižší hodnotu od ledna 2022.

Výplata rekordní dividendy ČEZu

Energetická společnost ČEZ zatím vyplatila přes 90 procent z celkové hodnoty dividendy z loňského zisku 78 miliard korun. Mezi akcionáři, kteří už dostali svou část dividendy, je i stát, který jako většinový vlastník dostal 54 miliard korun. Uvedl finanční ředitel ČEZ Martin Novák. Společnost rovněž v létě uhradila druhou splátku ze tří z loňské půjčky od státu v hodnotě tři miliard eur (cca 73 miliard Kč) na burzovní zálohy.

ČEZ zahájil výplatu dividend 1. srpna. Mezi akcionáře rozdělí 78 miliard korun, tedy téměř plný loňský očištěný zisk. O výši dividendy rozhodla v závěru června valná hromada společnosti. Drtivá většina peněz už byla podle Nováka vyplacena. Zbylí akcionáři mají čas zhruba čtyři roky na to, aby o výplatu požádali. ČEZ dividendu vyplácí přes Českou spořitelnu.

Francouzský obchodní řetězec Casino se dohodl s Křetínským

Český miliardář Daniel Křetínský nejspíš vloží peníze do francouzského maloobchodního řetězce Casino. Podle předběžných informací se na tom podnikatel dohodl s částí věřitelů firmy. Křetínský společně s obchodním partnerem zadlužené společnosti nabídl asi 29 miliard korun, aby

se vyhnula bankrotu. Závaznou smlouvu strany podepíší nejspíš v září.

Casino je šestým největším maloobchodním prodejcem ve Francii a na konci loňského roku měl v zemi přibližně 50 tisíc zaměstnanců.

Daniel Křetínský patří k nejvlivnějším postavám českého byznysu a také k nejbohatším lidem světa. Ovládá řadu průmyslových, obchodních, finančních nebo mediálních firem v České republice i zahraničí. Nakupuje firmy v Německu, Británii, Francii, Itálii i Nizozemsku. Časopis *Forbes* ho v nejnovějším žebříčku řadí na druhé místo mezi nejbohatšími Čechy, jeho majetek odhaduje na 9,2 miliardy dolarů (přes 200 miliard korun). V celosvětovém žebříčku *Forbesu* je na 208. místě.

Nadace Kellnerových loni věnovala na podporu vzdělávání 159 miliónů

Nadace rodiny Kellnerových The Kellner Family Foundation rozdělila loni dary v rekordní výši 159 miliónů korun, v předchozích letech to bylo kolem 90 miliónů korun. Nadace to sdělila v tiskové zprávě, odkazuje na zveřejněnou výroční zprávu. Pomoc mířila zejména k projektům, které se zaměřují na vzdělávání. Za jednadvacet let věnovala rodinná nadace institucím i jednotlivcům 1,85 miliardy korun.

Rodina Kellnerových ovládá investiční skupinu PPF. Hlavními příjemci podpory nadace jsou veřejné základní školy zapojené do projektu Pomáháme školám k úspěchu, gymnazisté ze školy Open Gate a čeští studenti převážně zahraničních univerzit. Nadace se aktivně zapojuje i do řešení aktuálních událostí, které ovlivňují celou společnost.

V loňském roce věnovala téměř 15,5 miliónu korun na projekty pomáhající s integrací ukrajinských uprchlíků do české společnosti. „Každý si zaslouží příležitost uspět. Nezáleží na tom, odkud jste, jak vypadáte nebo z jakých poměrů pocházíte. A právě na těchto hodnotách stojí naše nadace od samého počátku,“ uvedla v úvodním slovu výroční zprávy nadace The Kellner Family Foundation její zakladatelka a předsedkyně správní rady Renáta Kellnerová.

Český výrobce radarů uspěl v Maďarsku

Zakázku na tři radarové systémy přesného přiblížení (PAR) pro vojenská letiště maďarské armády získal pardubický výrobce radarů a radiolokátorů T-CZ, společnost spadající do technologického holdingu L.P.P. Výši zakázky obě strany nezveřejnily. „Nejedná se o jedinou zakázku v této oblasti za poslední dva roky. Sesterská firma z L.P.P. holdingu zahájila v minulém roce a letos dokončí modernizaci navigačních systémů všech letišť Armády České republiky. Dodáváme technologii do radarů na devíti letištích indického letectva a námořnictva v kooperaci s firmou DATA PATTERNS v projektu v hodnotě stovek miliónů korun, což je další významná zakázka v řadě pro T-CZ. Je to pro společnost velký úspěch. Uspěli jsme v členské zemi NATO a EU s novým produktem, který je výsledkem firemního výzkumu a vývoje,“ uvedl obchodní ředitel a spoludávající L.P.P. Holdingu, a. s., Radim Petráš. Právě L.P.P. Holding, a. s., v minulém roce společnost T-CZ stoprocentně majetkově ovládl.

Podle Petráše T-CZ kvůli těmto projektům plánuje nábor nových zaměstnanců. Jejich počet by se měl v letošním a následujícím roce zdvojnásobit ze 80 na minimálně 160.

Majitelem výrobce radarů T-CZ je technologický L.P.P. Holding, a. s., působící v českém obraném průmyslu. Zaměřuje se na výrobu a vývoj leteckých přístrojů, například pro český proudový letoun L-39NG, systémy pro autonomní řízení bezpilotních prostředků, rozpoznávání obličejů a analýzu videa za pomoci umělé inteligence.

Pardubická T-CZ patří ve svém oboru mezi lídry českého technologického průmyslu a dodává své produkty a služby po celém světě.

Liberecká nemocnice si udržela prestižní certifikát pro operace páteře

Liberecká nemocnice si udržela prestižní evropský certifikát Eurospine pro operace páteře, který před čtyřmi lety získala jako čtvrtá v Evropě. Nyní ho má sedmatřicet center, z toho v Česku kromě Liberce jen pražský Motol. Ob-

hájená certifikace se týká nejen úrazů páteře, ale i jejich deformit, infekcí, nádorů a degenerativních onemocnění. Loni takových operací v Liberci provedli zhruba 800. Emeritní přednosta libereckého neurocentra Petr Suchomel novinářům řekl, že obhájení certifikátu potvrzuje, že odvádějí kvalitní práci.

Liberecké spondylochirurgické centrum, tedy centrum na operace páteře, využívají nejen lidé z Libereckého kraje, ale i dalších koutů republiky a ze Slovenska. Medicína v této oblasti podle Suchomela zaznamenala výrazný posun. „Pro mě osobně za třicet let, co to dělám, byl největší pokrok u zobrazovací techniky. My jsme původně nevěděli (při operacích), kde jsme, a dneska díky magnetické rezonanci, CT a podobně víme úplně přesně, co děláme a kde můžeme ublížit,“ řekl. Nyní mohou podle něj lékaři využívat CT i během operace.

Nový model černé skříňky pro letadla z brněnské společnosti Honeywell

Brněnský Honeywell ve spolupráci s firmou Curtiss-Wright vyvinul černou skříňku pro letadla, která může být při letu on-line spojena se zemí a lze z ní tak průběžně získávat data o letu. Černá skříňka je zařízení, které za letu zaznamenává dění v kokpitu a v případě nehody může pomoci objasnit, co jí předcházelo. Nový hlasový záznamník a zapisovač letových dat HCR-25 získal certifikaci pro letouny Boeing 737, 767 a 777. Společnost Honeywell o tom informovala v tiskové zprávě, v níž uvedla, že její zařízení je první tohoto typu na světě s certifikací. „Pomocí HCR-25 jsou okamžitě dostupná všechna data, přenáší se v reálném čase a jsou tak k dispozici pro interní analýzy. HCR-25 například okamžitě pozná tzv. hard landing a dopravce může okamžitě reagovat předepsanou prohlídkou letadla. V případě nehody pak jsou všechna data okamžitě k dispozici. To může například zrychlit vyšetřování a pomoci zabránit dalším podobným nehodám,“ uvedl Tomáš Král, vedoucí oddělení Recorders společnosti Honeywell Technology Solutions Czech Republic (HTS).

Nový model černé skříňky je se zemí propojen prostřednictvím satelitů. Vývoj a získání certifikace pro tři modely boeingů trval čtyři roky. Brněnský tým pracoval nejen na vývoji černé skříňky a na softwaru, který propojuje letadlo se zemí, ale také na infrastruktuře, jež se skládá z takzvaných cloudových serverů, tedy virtuálních center, kam se data zapisují, analyzují a dál zpracovávají.

Vědci z Mendelovy univerzity vyvíjejí ekologické přípravky na ochranu rostlin

Mezinárodní tým vědců koordinovaný odborníky z brněnské Mendelovy univerzity pracuje od letošního roku na vývoji přírodních produktů, které mají ochránit rostliny před nepříznivými klimatickými podmínkami. Hlavní výhodou je jejich biologická odbouratelnost, mohly by být alternativou k syntetickým hnojivům, uvedla univerzita v tiskové zprávě. Čtyřletý projekt, do kterého se zapojili odborníci ze sedmi zemí napříč Evropou, Afrikou a Jižní Amerikou, podpořila miliónem eur (asi 24 milióny korun) Evropská unie. Základem vyvíjených přípravků jsou rostlinné biostimulanty na bázi přírodních sloučenin a extraktů. Měly by vést k odolnosti i růstu plodin, a to udržitelným způsobem. Kromě

biostimulantů mají přípravky obsahovat také fungicidy založené na rostlinných molekulách RNA.

Autonomní elektromobil libereckých vědců

Vědci z Technické univerzity v Liberci (TUL) vyvinuli autonomní elektromobil, který se umí vyhnout překážkám, lidem i zvířatům a bezpečně dorazit do cíle. Vozidlo určené pro přepravu nákladů lze použít nejen v halách a skladištích, ale třeba i na poli.

Samofiditelné vozidlo z Liberce patří k nejlepším projektům v Evropské unii, dokázalo se prosadit v konkurenci 220 projektů a dostalo se do finále prestižní soutěže Regiostars 2023, řekl ČTK mluvčí univerzity Adam Pluhař. Tým vědců z Liberce pracoval na vývoji nezávislé pojízdné plošiny pro přepravu nákladu v obtížných podmínkách přes čtyři roky. Na projektu spolupracovali vědci a studenti čtyř fakult a univerzitního Ústavu pro nanomateriály a pokročilé technologie (CXI). „Regiostars 2023 je prestižní ocenění a už fakt, že jsme v naší kategorii mezi pěti nejlepšími projekty Evropy, svědčí o tom, že naše úsilí mělo smysl,“ řekl vedoucí výzkumného týmu Michal Petřů z Fakulty strojní TUL.

Studenti z Prahy vymysleli chytrý patník

Skupina maturantů pražské Československé akademie obchodní chtěla rozsvítit patníky podél silnic, aby bylo v noci lépe vidět okraj vozovky. Nakonec spolu sestrojili chytrý patník, který nejen svítí, ale umí i odhánět zvěř.

Studenti koupili solární panely, led pásy a pohybová čidla. Patník je vysoký zhruba 40 cm. Díky solárním panelům nepotřebuje přívod elektřiny. Dopravní expert Roman Budský z Platformy vize nula studenty chválí, mají podle něj ale projekt dotáhnout. Studenti chtějí svůj chytrý patník zdokonalovat ve spolupráci s firmou Besip.

Čeští vědci detekovali nejdlejší blesk ve střední Evropě

Nejdéle trvající blesk na středoevropském území odhalili vědci z Fakulty elektrotechnické Českého vysokého učení technického ve spolupráci s vědci z Akademie věd. Využili k tomu vlastnoručně vyrobené přístroje. ČVUT o tom informovalo v tiskové zprávě.

Odborníkům se podařilo zachytit blesk, jehož velikost přesáhla hranici běžně velkého okresu a který trval několik sekund. Výzkum podle vědců potvrdil, že blesky jsou významně větší a trvají podstatně delší dobu, než se dosud předpokládalo. Díky nově použité metodě pozemního měření je lze také detekovat mnohem častěji, než to bylo možné stávajícími konvenčními metodami. K měření velikosti blesku výzkumníci používali veřejnou detekční síť Blitzortung.org, která určuje polohu výboje s přesností na kilometry. „Ačkoli naše detektory ukazovaly, že jeden z blesků proběhl téměř přímo nad naším měřicím vozem, nejbližší výboj detekovaný Blitzortung.org byl 70 až 80 kilometrů daleko. Z toho odvozujeme, že blesk byl dlouhý více než 80 kilometrů, nebo že k synchronnímu výboji došlo ve vzdálenosti 80 kilometrů,“ řekl Jakub Kákona z ČVUT, který vědecký tým vede. Podle něj jsou blesky rozměrnější časově i prostorově.

Vědcům se doposud nepodařilo zjistit, co blesky spouští. Podle Kákony není vyloučeno to, že blesk začíná jinde, než ve skutečnosti udeří. Výzkumný tým chce získat další data z výbojů, které trvají déle, než se původně předpokládalo. Tým se chystá zkoumat výboje pomocí antén a kamer současně, aby bylo možné určit skutečné rozměry blesku a také zhotovit 3D model blesku. Výsledky výzkumu by mohly pomoci zlepšit bezpečnostní opatření s cílem zabránit škodám například v letecké dopravě.

Umělá inteligence z Plzně načetla knihu hlasem Karla Gotta

Autobiografická kniha Karla Gotta *Má cesta za štěstím* z roku 2021 získala zvukovou podobu, v níž zpěvákův hlas rozezněla umělá inteligence. Knihu načetla spolu s hercem Igorem Barešem. Český rozhlas a Karel Gott Agency ji představily 13. července, v předvečer zpěvákových nedožitých 84. narozenin. Projekt GOTT NAVŽDY by nevznikl bez katedry kybernetiky Západočeské univerzity (ZČU), řekl ČTK mluvčí ZČU Pavel Korelus.

Český rozhlas se podle Koreluse na tým syntézy řeči výzkumného centra NTIS Fakulty aplikovaných věd ZČU obrátil koncem loňského roku. „Myslím, že v podmínkách a časových možnostech, jaké byly, jsme dosáhli výborného výsledku,“ řekl vedoucí týmu Jindřich Matoušek. Data jim poskytl rozhlasový archiv, neboť zpěvák v letech 2011-2015 na stanici Dvojka moderoval vlastní pořad *Zpátky si dám tenhle film*,“ uvedl Korelus. Dostali 200 hodin nahrávek. „Po prostřihání zbylo asi 20 hodin záznamu bez šumu, slov v cizím jazyce nebo písní v podkresu,“ řekl Matoušek.

Naučné stezky připomenou zaniklá sídla na Moravě a ve Slezsku

Vědci z brněnské Mendelovy univerzity zmapovali přes 100 sídel, která na Moravě a ve Slezsku zanikla po druhé světové válce. U Velkých Losin na Šumpersku a v Březové nad Svitavou na Svitavsku vznikají naučné stezky, které je připomenou. S historií se návštěvníci seznámí prostřednictvím panelů a mobilní aplikace, která zobrazí zaniklé stavby na původních místech, uvedla v tiskové zprávě mluvčí univerzity Tereza Pospíchalová.

Výzkumníci hledali pamětníky, kteří by na život v obcích vzpomínali. V současnosti jich je už velmi málo. „Pro oblast Jesenicka a Šumperska se podařilo navázat kontakt jen se třemi rodáky ze zaniklých obcí či s jejich potomky, kteří dnes žijí v Německu. Sídla zde zanikala v souvislosti s odsunem původního obyvatelstva po druhé světové válce, takže pamětníci jsou již ve vyšším věku nebo nežijí. V okolí obcí, které zanikaly později, jako je Muzlov, pamětníci stále žijí a podařilo se nám navázat úzkou spolupráci s asi šesti z nich,“ řekla Hana Vavrouchová z ústavu aplikované krajinné ekologie univerzity.

Většina pamětníků vnímá odchod ze svých domovů i po letech jako velkou ztrátu. „Němci se postupně smířili. Většinou o tom se svými dětmi moc nemluvili, ale jakmile měli možnost přijet se podívat, okamžitě přijeli. Většinou byli zklamaní zásadní změnou charakteru území. Mluvili také často o tom, že před odsunem zakopali v okolí vesnice důležité věci pro případ, že by se vrátili, třeba nádobí nebo šicí stroj,“ dodala Vavrouchová.

Nový virtuální skanzen

Obytné domy, stodoly nebo vodní mlýny postavené podle regionální lidové architektury si mohou lidé prohlédnout pomocí virtuálního skanzenu. Vytvořili ho vědci v rámci projektu VISKALIA, jeho součástí jsou popisy jednotlivých stavení, nákresy a dobové fotografie, některé objekty mají i 3D modely. Skanzen představuje deset hlavních typů regionální venkovské architektury v Česku, celkem si lidé mohou prohlédnout více než 200 stavení, informovala Akademie věd (AV ČR).

„V Česku na rozdíl od většiny zemí Evropy nemáme centrální muzeum v přírodě, kde by bylo na jednom místě možné vidět budovy z různých regionů, tak jsme chtěli nabídnout skanzen virtuální v on-line prostředí. 3D modely jsou takovou třešničkou, lidé si můžou objekty různě otáčet, přibližovat, odklápět střechu, stěny, virtuálně tu budovu opravdu proslédit,“ řekl Jiří Woitsch z Etnologického ústavu AV ČR.

Lidé si takto mohou prohlédnout různé typy stavení, od rodinných domů přes statky až po špýchary a vodní mlýny. Na mapě Česka si mohou najít dům podle regionu a prohlédnout si jeho fotografie či 3D model. Podle vědců se mohou lidé i inspirovat při renovacích nebo ochraňování stávajících budov.

JUBILEA

Vladimír Remek (* 26. 9. 1948, České Budějovice)

Vladimír Remek je bývalý vojenský pilot a jediný československý kosmonaut ve vesmíru, Hrdina Československé socialistické republiky a Hrdina Sovětského svazu.

Vojenský pilot Vladimír Remek vstoupil do dějin jako první československý kosmonaut a zároveň první občan jiného státu než Sovětského svazu a USA, který se podíval na oběžnou dráhu Země. Na Zem se první mezinárodní vesmírná posádka vrátila 10. března 1978. Remek byl 87. člověkem v kosmu, před ním se tam podívalo třiačtyřicet sovětských kosmonautů a třiačtyřicet amerických astronautů. Ve vesmíru strávil sedm dní, 22 hodin a 18 minut.

Po svém letu do kosmu působil Remek dál v armádě. Od roku 1970 postupně prošel funkcemi od stíhacího pilota až po zástupce velitele letecké divize. V roce 1990 se stal ředitelem ve Vojenském muzeu letectví a kosmonautiky v Praze-Kbelích, z funkce odešel po neshodách v roce 1995. Poté pracoval přes pět let jako obchodní zástupce ČZ Strakonice v Moskvě a jako generální ředitel společného podniku CZ-Turbo-GAZ v ruském Nižním Novgorodu. Následně se stal obchodním radou českého velvyslanectví v Rusku. V roce 2004 byl zvolen na komunistické kandidátce poslancem Evropského parlamentu, mandát obhájil v roce 2009. V roce 2013 ho prezident Miloš Zeman prosadil za velvyslance v Rusku, pověřovací listiny předal v lednu 2014, čímž se oficiálně ujal funkce. Po skončení funkce odešel do důchodu.

Prof. MUDr. Pavel Dungal, Dr.Sc.

Pavel Dungal se narodil 25. dubna 1948 v Olbramkosteletě na Znojemsku. Vystudoval Lékařskou fakultu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně (dnes Masarykova univerzita), kterou ukončil v roce 1972. V roce 2014 mu bylo

Pavel Dungal a Václav Klaus

uděleno státní vyznamenání prezidentem republiky. V roce 1977 nastoupil nejdříve jako lékař na Ortopedickou kliniku FN Na Bulovce v Praze, o deset let později se habilitoval na lékařské fakultě UK a získal titul docent. V roce 1994 byl jmenován prezidentem republiky řádným profesorem 1. LF UK.

V letech 1995-2019 působil jako přednosta kliniky ortopedie a traumatologie 1. LF UK a IPVZ v nemocnici Na Bulovce. Jako lékař nastoupil nejprve na ortopedickou kliniku na Vychovatelně Na Bulovce. Specializuje se na dětskou ortopedii, traumatologii a endoprotetiku nosných kloubů. Pobýval na několikaměsíčních pracovních pobytech, nejvíce v Rakousku, Německu, Švýcarsku a USA. V letech 1989-1995 působil na pozici Oberarzt v ortopedické nemocnici Speising ve Vídni.

Během své kariéry získal mnoho čestných členství po celém světě – rakouské, slovenské, maďarské, argentinské, bulharské, polské, chorvatské ortopedické společnosti. Je korespondenčním členem německé ortopedicko-traumatologické společnosti (DGOT). Je členem superkonziliárního týmu prezidenta republiky.

Je autorem několika monografií. V roce 1988 vydal knihu *Ortopedie a traumatologie nohy*, v roce 2005 vydal dosud největší monografii v ČR *Ortopedie*, která byla oceněna Hlávkovou cenou jako nejlepší publikace. V roce 2014 vydal druhé rozšířené vydání této knihy. Do současnosti publikoval více než sedmdesát prací v domácím a šestadvacet prací v zahraničním odborném tisku. Je autorem výukového filmu *Salterova osteotomie pánve*. Prezentoval přes 200 přednášek na domácím i zahraničním scéně. V roce 2021 publikoval monografii *Vybrané kapitoly z traumatologie končetiny a páteře* v Albertově sbírce.

Je autorem mnoha nových léčebných postupů, z nichž některé nesou jeho jméno. Zavedl například novou operační techniku pánevní osteotomie pánve. Ve spolupráci s MUDr. Michalem Burianem, Ph.D., popsal nové operační řešení u pozdní Perthesovy choroby.

V roce 2014 mu bylo uděleno státní vyznamenání prezidentem republiky, v roce 2019 se stal emeritním profesorem ortopedie.

VZPOMÍNKA

Jan Otto zasvětil celý život svému snu stát se nakladatelem

V červnu roku 1908 oslavovali v pražském hotelu Central přední vědci a umělci dokončení *Ottova naučného slovní-*

ku. Pozval je sám největší český nakladatel 19. století Jan Otto. Dílo bylo důkazem nejen úspěchu české vědy, ale i Ottových mimořádných schopností.

Pozdější císařská rada Jan Otto, zvaný mezi přáteli Honzík, nerad vzpomínal na své dětství a učednická léta. Narodil se 8. listopadu 1841 v Příbyslavi, v rodině lékaře Františka Ottý. Měl ještě čtyři další sourozence. Rodiče se později přestěhovali do Berouna, kde také chodil malý Jan do školy, v níž se mu nelíbilo.

Už od třetí třídy si musel přivydělávat kondicemi, k tomu opisoval u soudního adjunkta žaloby a nejrůznější právní listiny. Ani v neděli neměl klid – asistoval otci při pouštění žilou, trhání zubů či obvazování ran. Pomáhal obratně, takže otce napadlo, že jej po škole dá jako praktikanta do Balzarovy lékárny. Jan ale nic takového nechtěl, toužil po jediném – studovat. Nakonec se lékárník odstěhoval, ale to Janovi nepomohlo, otec se rozhodl, že syn bude kupcem.

Nastoupil do učení v srpnu 1856 k Josefu Němcovi, obchodníku s barvami. O této části svého života Jan Otto nikdy nemluvil. Jeho zážitky připomínaly líčení osudů kupce Martina Žemly v románu Ignáta Herrmanna *U snědeného krámu* – v chladné komůrce voda do rána zamrzala, Jan si v ledové vodě a při tahání těžkých vozíků mrzčil ruce. Navždy mu zchroml ukazovák u pravé ruky. Naříkal si na „obmezený život“ a před depresí utíkal k odborným knihám. Nakonec se vyučil a u principála zůstal ještě rok.

Od prosince 1861 do září 1862 pracoval Otto u firmy Comission-Speditions-Waaren-Zeitungs-Geschäfte a dostal se konečně blíž ke svému snu stát se nakladatelem. Začal pracovat jako knihvedoucí a měl konečně trochu času pro sebe. Miloval divadlo a taneční večírky. Ještě lepším se pro něj stalo další zaměstnání – nastoupil do tiskárny bratří Grégrů a Eduard Grégr si z něj udělal svou pravou ruku. A také se mu změnil osobní život.

„Byl to štíhlý mladý blondýn, jehož celé vzezření vyznačovalo se elegancí, tak jako jeho tvář inteligentním výrazem,“ popsala Jana Ottu Eliška Krásnohorská. O jeho eleganci psali i Alois Jirásek a Adolf Heyduk. Jan Otto měl husté vlasy a knírek, který se později změnil v charakteristický plnovous. Dívčím se líbil. V říjnu roku 1865 se čtyřadvacetiletý Jan Otto zamiloval. A to na celý život. Jeho vyvolanou se stala sedmnáctiletá Milada Pospíšilová, dcera nakladatele Jaroslava Pospíšila. Seznámili se na taneční zábavě, kde ji pozval na předtančení do Národní besedy. Miladiny rodiče pak Ottu pozvali na domácí ples.

Ten psal v té době Miladě dopisy o svých hmotných poměrech, ve kterých jí sliboval, že ji zabezpečí, aby mohla žít v pohodlí, na které je zvyklá. Tehdy už Ottovi zemřel otec, a tak ještě živil matku a tři sestry. Proto Miladě líčil, že bohužel ještě jí nemůže říci, aby se stala jeho ženou. Toužil po jediném – osamostatnit se.

Nakonec všechno dobře dopadlo, mladí lidé se vzali v květnu roku 1869 v kostele Panny Marie Sněžné v Praze a na svatební cestu se vydali do Paříže. O dva roky později převzal Jan Otto tiskárnu svého tchána Jaroslava Pospíšila. Začalo tak jeho samostatné podnikání. Při své práci ale na rodinu nezapomínal. S Miladou měl pět dětí. Po třech dcerách se mu v roce 1876 narodil syn Jaromír, ale několik měsíců poté zemřel po operaci mateřského znaménka. Zoufalý Otto si zapsal: „Země dala – nebe vzalo. Když nebe mluví, jest nám mlčet. Ne slovy, celou duší, srdcem

na Tě vzpomínám.“ Postihla ho i další rána. Po pěti letech se manželům narodil další syn, Jan, zemřel ale na záhadnou nemoc ani ne ve třech letech.

Otto své děti miloval. Kupoval jim knihy, malé dřevěné vozíčky, panenku-miminko ke koupání. Děti měly vychovatelku i skvělé učitele. Například dcery Julii a Miladu učil angličtinu Josef Václav Sládek. Všechny dcery se později šťastně provdaly. Jen k jedinému nápadníkovi své dcery Růženy měl Otto výhrady – k malíři Hugo Boettingerovi. Takové povolání se mu totiž zdálo málo solidní. Nakonec ale ke svatbě svolil. Navštívil totiž jednou výstavu Boettingerových obrazů, kde ho zaujal obraz *Šípková Růženka*. Dívka totiž měla půvabnou tvář jeho dcery. A to Ottu obměkčilo. Později se zetěm často spolupracoval.

Po svatbě bydlel Otto s rodinou v tchánově domě na Novém Městě v ulici V jámě č. 6, poté se odstěhoval do Jungmannovy ulice a nakonec skončil už ve svém, ve starém domě na Karlově náměstí č. 34. V něm pořádal domácí plesy a přijímal zde přátele i zaměstnance. Chodívali k němu J. V. Sládek, Jaroslav Vrchlický i Ignát Herrmann. Toho měly zvláště v oblibě Ottovy dcery, protože rád vtipkoval a hrál na kytaru.

V roce 1912 si nechal Jan Otto postavit na Zbraslavi velkou rodinnou vilu s terasou a rozsáhlou zahradou. Sám se v ní ale zdržoval jen o svátcích a o večerech, každé ráno musel kočárem do Prahy. Idylický život mu umožňovala péče jeho ženy. Dokud si nepostavili velký dům, Milada Ottová sama vařila a uklízela. Jak rostl majetek jejího muže, začala se věnovat dobročinnosti. V určité dny byly schody vily obklopeny prosebníky, v jiné dny chodila ona sama po potřebných rodinách, aby zjistila jejich finanční poměry.

Podle vzpomínek jednoho z Ottových zaměstnanců Leoše Karla Žižky pohltilo zařízení malé tiskárny na Václavském náměstí Ottovy úspory i ženino věno a on byl zpočátku svým vlastním účetním, obchodvedoucím i expedítorem. Teprve později přijal personál. Proto jej velmi rozlobila legenda, která se šířila po Praze, že mu tchán zařídil tiskárnu. Teprve při banketu u příležitosti nakladatelských šedesátin prohlásil jeho přítel Antonín Řivnáč jasně: „Nepřevzal nic, nezdědil nic, sám vše vykonal!“

Byla to čistá pravda, všechno zařízení od tchána totiž sám koupil. Mladý starý, jak říkali Ottovi, začal hned s reformami. Přikoupil nové stroje a snil o vlastním knihkupectví. A sen si v roce 1874 splnil – nalézalo se na Václavském náměstí. A samozřejmě vydával. Začal Lacinou knihovnou národní, jejíž vydání zpočátku řídil sám, později ho zastoupil Alois Jirásek.

Do edice Laciné knihovny patřila jména jako Zikmund Winter, V. B. Třebízský, V. Hálek nebo Karolina Světlá. Vedle toho Otto založil Ženskou bibliotéku a svěřil ji Sofii Podlipské. A pak už projekty dále pokračovaly. Vznikla Salonní bibliotéka pro střední vrstvy, Sborník světové poezie, Světová knihovna, Ruská knihovna. Otto vydával knihy pro mládež, odborná a populárně-vědecká díla. Za své kmenové autory považoval Adolfa Heyduka, Karolinu Světlou, Aloise Jirásku, Jaroslava Vrchlického, Viléma Mrštíka a mnohé další.

Pod Ottu spadal i známý časopis *Zlatá Praha*. A samozřejmě vyvrcholením jeho nakladatelské slávy se stal *Ottův slovník naučný*. Už v roce 1883 začal se spolupracovníky sestavovat program slovníku. S plánem spolupracovníků mu pomáhal T. G. Masaryk. Až v roce 1886 bylo roz-

hodnuto o vícečlenné redakci slovníku. Vycházel v letech 1888-1909 a měl úctyhodných sedmadvacet svazků. Spolupracovali na něm nejznámější vědci i umělci z nejrůznějších oblastí, například historik Václav Novotný, Josef Pekař, Kamil Krofta, August Sedláček. Když se 25. ledna 1888 objevil na pultech první svazek, podle *Hlasu národa* „v deseti minutách byl náklad 40 000 výtisků rozebrán“. Proto nebylo divu, že zmíněné slavnosti 3. června 1908 se účastnilo celkem 150 lidí. František Josef I., který obdržel poslední díl slovníku přímo z Ottových rukou, se vyjádřil, že je to největší encyklopedické dílo v Rakousko-Uhersku a udělil Ottovi velkou zlatou medaili.

Tehdy se už původně malý podnik rozšířil. V roce 1913, těsně před válkou, když Otto jako každoročně dělal bilanci svého jmění, došel k aktivu 4 661 600 korun. O tom, že je vynikající podnikatel, jistě přesvědčil. Jako člověk byl především nesmírně pracovitý. Byl klidný, mluvil stručně, pomalu a jasně. Jeho heslo znělo: „Příliš rychle mluvit je znamením hlouposti.“ Jako řečník, i když se stal od roku 1912 členem panské sněmovny, se příliš nevyznamenal. Na vášnivé diskuse mu chyběl temperament. František Borový na něj vzpomínal: „Osobně zdrženlivý a těžko přístupný, měl přece chvíle, kdy se rád rozhovořil. Mluvil pak vždy velmi věcně, případně, leckdy s humorem.“ Zároveň jej všichni přijímali jako autoritu.

Otto miloval přírodu, cestování a návštěvy divadel. Občas se vydal na skleničku do hospody U Špinků či U Křížků. Přátel mnoho neměl pro svoji uzavřenou povahu. Z literátů mu byl nejbližší J. V. Sládek.

K zaměstnancům měl velmi dobrý vztah, založil pro ně dokonce sportovní a vycházkový klub. Nerad propouštěl ty zapracované, ale když někdo odešel sám, už ho nikdy nepřijal, i kdyby byl sebelepší.

Po propuknutí války se Jan Otto usilovně snažil uchránit obrovský závod od škod. Dřel se, postupně se začal cítit hodně unavený a propukla u něj cukrovka. Zemřel 29. května 1916. (mk)

Tomáš Jan Baťa ml., Thomas John Bata (17. 9. 1914, Praha – 1. 9. 2008 Toronto, Kanada)

Tomáš Jan Baťa byl český podnikatel, syn zakladatele firmy Baťa Tomáše Bati. V roce 1939 odjel přes USA do Kanady, kde založil výrobní jednotku a město Batawa. V únoru 1942 se stal kanadským občanem, sloužil i jako kapitán v kanadské armádě, v roce 1999 mu byla udělena čestná hodnost plukovníka pluku Hastings & Prince Edward. Aktivně se zapojil do boje proti fašismu, přičemž továrna v Batawě vyráběla zbraně pro spojenecké armády. Po roce 1945 konsolidoval válkou postiženou firmu, již bez Zlína, který byl znárodněn v roce 1945, přičemž firma přišla o své podnikání i v Polsku, Maďarsku, Rumunsku, Německu a Jugoslávii, což činilo dvě třetiny základního jmění. Výroba klesla z 89 miliónů párů (1938) na 23 milióny párů (1945). Při další expanzi firmy Baťa ve

světě se orientoval na zakládání nových menších výrobních jednotek a obchodů s jasnou baťovskou myšlenkou synergie zvyšující životní standard obyvatelstva. Řízení firmy Bata Shoe Organization (BSO) s více než stovkou závodů v desítkách zemí světa přesunul v roce 1964 z Batawy do kanadského Toronta. Dlouhé roky vedl spory o část majetku firmy se svým strýcem Janem A. Baťou. Soudy jednoznačně tento majetek přiřkly Tomáši J. Baťovi. V roce 1984 předal vedení BSO do rukou svého syna Thomase G. Bati.

Od roku 1960 byl aktivní v Mezinárodní hospodářské komoře a Poradním výboru pro obchod a průmysl při OECD. Byl také členem správní rady Canadian Pacific Airlines a IBM.

Jednoznačně podpořil vítězství sametové revoluce, když v prosinci 1989 přijel do Prahy a Zlína, kde promluvil k tisícům občanů. Byl vnímán jako symbol úspěchu. V roce 1992, po složitých jednáních na úrovni vlády, obnovil podnikání firmy Baťa v Československu.

Tomáš Baťa jr. se stal zakladatelem mezinárodní neziskové vzdělávací organizace Junior Achievement v Československu. Cílem byla výchova a vzdělávání mladých podnikatelů. Byl členem její správní rady a ambasadorem pro Česko a Slovensko.

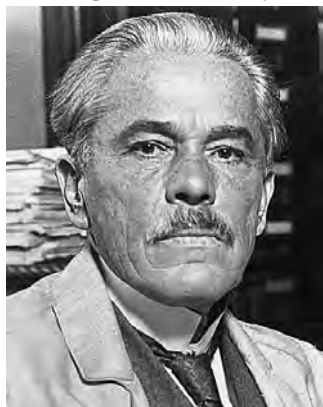
V roce 1990 vydal v Torontu své paměti, které pak byly v roce 1991 vydány v pražském vydavatelství Melantrich.

V roce 1998 založil Nadaci Tomáše Bati a pro její činnost nechal zrekonstruovat rodinnou vilu ve Zlíně. Formuloval její poslání: „Podporou kultury, vzdělání a mládeže rozvíjet hodnoty společnosti a podnikatelského ducha, díky kterému se stalo jméno Baťa slavným.“ Nadace nejenže dnes podporuje rozvoj mladých lidí, ale stala se také nositelem a aktivním šířitelem baťovského odkazu.

Aktivně se věnoval povznesení podnikatelské vzdělanosti a kultury v ČR a na Slovensku a zejména ve zlínském regionu. Významně se podílel na založení a rozvoji zlínské univerzity, které propůjčil jméno svého otce Tomáše Bati a od počátku stál v čele její správní rady.

Byl držitelem nejvyššího kanadského vyznamenání Řádu Kanady nejvyššího stupně (CC), v roce 1991 se stal nositelem Řádu T. G. Masaryka II. třídy, držitelem slovenského Bílého kříže, Ceny Gratias Agit Ministerstva zahraničních věcí ČR ad.

Aleš Hrdlička (30. 3. 1869, Humpolec – 5. 9. 1943, Washington, D.C., USA)

Aleš Hrdlička byl světoznámý český antropolog a lékař. Přestože většinu svého života strávil v zahraničí, byl vždy vlastencem a podporoval za všech okolností svou českou vlast a také české emigranty v USA.

Jeho rodina se přestěhovala do New Yorku, když mu bylo třináct let. Roku 1889 se dal zapsat na newyorský ústav Eclectic Medical College a již v roce

1892 jako první mezi kolegy graduoval a zahájil v New Yorku v roce 1894 krátkou lékařskou praxi. Přitom však studoval na newyorské Homeopathic College a roku 1894 se pod-

robil ostatním lékařským zkouškám v Baltimoru. V témže roce nastoupil do ústavu pro mentálně postižené v Middletownu, kde se setkal s antropometrií (tělesné měření člověka), to jej ovlivnilo a rozhodlo o jeho dalším životě. Za svého života napsal více než 300 vědeckých pojednání (většinou anglicky). Jeho díla však v protektorátu za okupace nemohla být vydávána, protože byla protirasistická.

Hrdličkovo Muzeum člověka bylo založeno v roce 1930 dr. Jindřichem Matiegkou, který se zúčastnil výpravy s Hrdličkou, při Přírodovědecké fakultě UK v Praze. Hrdlička to financoval. Obsahuje exponáty dokládající hlavní vývoj člověka. Další Hrdličkův počín: založil vydávání časopisu světové úrovně – *Antropologie*.

Aleš Hrdlička byl velice skromný. Vědecké výpravy postupoval s malými náklady. Měl kolem sebe tým mladých lidí a často s sebou brávil studenty.

Zemřel 5. září 1943 ve Washingtonu na druhý srdeční záchvat. Vždy si přál zemřít ve své vlasti.

ZDRAVÍ & ŽIVOT V ČR

Národní plán obnovy pro ČR

Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO) poslalo Evropské komisi revidovaný Národní plán obnovy. Česku může ve formě půjčky od Evropské komise a grantů přinést až 169 miliard korun navíc k původním 179 miliardám korun. Komise má na zhodnocení českého návrhu dva až tři měsíce.

Národní plán obnovy využívá evropské peníze na investice a reformy, jejichž cílem je modernizace České republiky a zvýšení konkurenceschopnosti české ekonomiky. Plán obnovy zahrnuje projekty na ústup od fosilních paliv a přechod k využívání obnovitelných zdrojů energie, na digitalizaci, reformu vzdělávání, řešení dostupného bydlení, rozvoj geriatrické péče či posílení kybernetické bezpečnosti. „Plán nám pomůže nejen v rámci energetické transformace, ale také vzdělávání, digitalizace či sociální péče,“ podotkl ministr průmyslu a obchodu Jozef Síkela (STAN).

Nezaměstnanost v ČR stále klesá

Nezaměstnanost v Česku v červnu dále klesla na 3,4 procenta. Lidí bez práce bylo na konci června 249 792, což bylo o 4 101 méně než v květnu. Volných pracovních míst naopak přibýlo téměř o tisícovku na 286 690 pozic. Pracovní trh ovlivňují spolu s dlouhodobě vysokým zájmem o zaměstnance převážně v dělnických a vysoce odborných profesích či řemeslníky také sezónní práce. Podle posledních zveřejněných čísel unijního statistického úřadu Eurostat byla nezaměstnanost v květnu v Česku nejnižší ze zemí Evropské unie.

Na jedno volné pracovní místo připadá v Česku v průměru 0,9 uchazeče o zaměstnání. Z toho nejvíce v okresech Karviná (10,2), Bruntál (4,9) a Most (4,5). Nejméně je to v okresech Praha-východ a Mladá Boleslav, kde připadá na jednoho uchazeče shodně pět míst. Trh práce zůstává přehřátý, zpomalení ekonomiky se na něm neprojevovalo, shodují se analytici. „Data za červen potvrdila pokračující hlad českých firem po pracovní síle, a to navzdory oslabenému výkonu české ekonomiky. I když některé

firmy své zaměstnance propouštějí, uvolněná pracovní síla je okamžitě absorbována v jiných částech ekonomiky. Napjatý trh práce v ČR dokázal bez problému absorbovat příliv uprchlíků z Ukrajiny, a navíc generovat silné tlaky na růst mezd," uvedl ekonom UniCredit Bank Jiří Pour. Analytici předpokládají, že za celý rok bude nezaměstnanost 3,7 procenta.

Nejvyšší nezaměstnanost byla v červnu v Ústeckém kraji s podílem lidí bez práce 5,3 procenta, následoval Moravskoslezský kraj s 4,7 procenta. Tyto regiony měly nejvyšší nezaměstnanost i před rokem, upozornil úřad práce. Naopak nejnižší nezaměstnanost byla v červnu v Jihočeském kraji s 2,4 procenta. O desetinu procentního bodu vyšší byl podíl lidí bez práce shodně ve Zlínském a Pardubickém kraji a na Vysočině.

Zpomalení valorizací a další změny v penzích schváleny Sněmovnou

Navrhované zpomalení řádných valorizací penzí a zpřísnění pravidel předčasných důchodů byly schváleny Sněmovnou. Poslanci opozičních hnutí ANO a SPD podali k vládní novele v druhém čtení na dvě desítky úprav. Debata k důchodům trvala více než osm hodin. Podle ministra práce a sociálních věcí Mariana Jurečky (KDU-ČSL) jsou navrhované změny nutné pro dlouhodobou udržitelnost důchodového systému. Opoziční zákonodárci naopak mluvili o šetření na penzistech, nebo dokonce o jejich okrádání či ožebračování.

Opoziční pozměňovací návrhy se týkaly zejména zachování některých nynějších parametrů valorizací a pravidel pro předčasné penze i vypuštění všech změn obsažených v novele. Některé z úprav Lucie Šafránkové (SPD) by navíc umožnily lidem s předčasnou penzí přivydělat si až tři čtvrtiny minimální mzdy na běžné pracovní smlouvy. Zvedly by také základní výměru důchodu o pět procentních bodů na 15 procent průměrné mzdy nebo by zrušily krácení předčasných penzí lidem, kteří hradili odvody aspoň 45 let.

Naprostá většina vládních změn v penzích by měla být účinná podle představ kabinetu od letošního září kromě jednoho ze čtyř parametrů zpřísnění podmínek pro předčasné důchody, který má vejít v účinnost o rok později. Jde o prodloužení minimální doby hrazení odvodů z 35 na 40 let. Předčasný důchod by měl být podle novely možný nejvýše tři roky před dosažením důchodového věku místo nynějších až pěti let. Pobíraná částka by se měla krátit víc než dosud a až do řádného termínu penze by se nevalorizovala zásluhová část důchodu.

Ochota Čechů stěhovat se za lepší práci

Ochotu stěhovat se za lepší práci má zhruba pětina Čechů. Mezi tři kraje, o kterých si lidé myslí, že je v nich možné sehnat nejlepší práci, patří Praha, střední Čechy a jižní Morava. Vyplývá to průzkumu personální společnosti Předvýběr.cz, pro který data sesbírala agentura Talk Online Panel mezi 500 respondenty.

V průzkumu označilo 29 procent lidí za nejlepší pro sehnání práce „kraj, kde žiju“. Jako další kraj uvedlo 57 procent dotázaných zaměstnanců Prahu a devět procent Středočeský kraj, ostatní regiony měly podíl pod jedno

procento. Po započítání vlastního a druhého kraje byla na prvním místě Praha s 84 procenty, střední Čechy dostaly hlas od 49 procent respondentů a jižní Moravu označilo za nejlepší 17 procent lidí.

„I když existují velké rozdíly v atraktivitě krajů na trhu práce, jen necelá pětina zaměstnanců je ochotná se za práci stěhovat," uvedl ředitel personální agentury Předvýběr.cz František Boudný. Za zajímavějšími podmínkami je podle průzkumu rozhodně ochotných se přestěhovat necelých pět procent dotázaných, dalších třináct procent lidí uvádí „spíše ano“.

Nevyhovující potraviny v ČR

Za první pololetí letošního roku provedla Státní zemědělská a potravinářská inspekce pětadvacet tisíc kontrol, při kterých odebrala skoro devět tisíc vzorků potravin. Jako nevyhovující označili kontroloři 2 300 z nich. Informoval o tom ředitel Státní zemědělské a potravinářské inspekce Martin Klanica. Nejlip z kontrol podle něj dlouhodobě vycházejí potraviny vyrobené v Česku. Nejčastější prohřešky u nevyhovujících vzorků se podle Klanice týkají kvality potravin, chyb v označování výrobků nebo bezpečnosti potravin. Naprosté minimum odebraných vzorků ale podle inspekce přímo ohrožuje zdraví spotřebitelů.

Počet fotovoltaických elektráren v ČR roste

Počet slunečních elektráren v Česku se rychle zvyšuje. V první polovině roku se do sítě připojilo o 69 procent víc fotovoltaik než za celý rok 2022. Uvedla to Solární asociace na základě údajů od provozovatelů distribučních sítí. Solární boom v Česku táhnou podle asociace hlavně domácnosti. Od začátku roku bylo do sítě připojeno přes 45 tisíc solárních elektráren, loni to bylo zhruba 34 tisíc elektráren za celý rok. Podle ředitele Solární asociace Jana Krčmáře slibný rozvoj fotovoltaik brzdí složité povolovací procesy, odpor některých památkářů nebo nejednotný přístup úřadů.

Roklanská chata na Šumavě

Roklanská chata na Šumavě se letos určitě bourat nebude, řekl novinářům ministr životního prostředí Petr Hladík (KDU-ČSL). Ministerstvo životního prostředí (MŽP) nechá posoudit stav chaty třemi odborníky. Prověří i historii chaty a její vznik. Možné je i to, že by chata byla na jiném místě, uvedl Hladík. Správa Národního parku (NP) Šumava chtěla chatu zbourat, má i demoliční výměr. Hladík také řekl, že jednoznačně podporuje ředitele NP Šumava Pavla Hubeného. Spekulace, že ho odvolá, označil ministr za lživé.

Prioritou pro Národní park Šumava i pro tamní podnikatele je zpřístupnit turistům Luzenské údolí a Modrý sloup, uvedl Hladík. Cesta Luzenským údolím na hraniční přechod s Německem Modrý sloup je zavřena téměř osmdesát let. Otevřená by mohla být podobně jako na německé straně, tedy od poloviny července do poloviny listopadu. „Snaha o zpřístupnění je tu dlouhou dobu, pro mě jako pro ministra je to prioritní záležitost, abychom dokázali učinit kompenzační opatření ke zpřístupnění této úžasné části šumavské divočiny, propojit českou a německou

stranu. Je to přeci jenom 30 kilometrů hranice," řekl Hladík.

Roklanská chata je samota nacházející se uprostřed Modravských slatí v Národním parku Šumava. Ačkoli byla roku 1936 zbudována pro turisty, je veřejnosti prakticky nepřístupná, protože přístupové cesty procházejí I. zónou NP a nejsou značeny. Chata byla nejvýše položeným celoročně obývaným stavením na Šumavě. Chata se nachází 1 km jižně od Medvědí hory, na západě ji obklopuje hraniční část Modravských slatí, historickými prameny označovaná Kaltstaudenské slatě. V těchto místech také pramení Roklanský potok. Jižně od Roklanské chaty leží další ze slatí, Vrchová, a na východě pak rozlehlé Novohuťské močály. Místo je v bezzásahové zóně.

Roklanská chata byla postavena Klubem československých turistů při turistické cestě směřující do Německa na horu Roklan vedle již stojícího stavení, tzv. Roklanské hájovny. Na vzniku chaty se podílel významný sušický architekt Karel Houra, mj. autor rozhleden na Javorníku a Svatoboru. Hájovna byla postavena kvůli rozšiřování těžebních revírů a v důsledku s tím byla vybudována i Roklanská nádrž, zadržující vodu Roklanského potoka, který pramení nedaleko odsud, pro plavení dřeva. Hájovna sloužila jako hostinec, ubytovna a bylo možné najmout si zde průvodce do okolních lesů a na 1,5 km vzdálený Roklan.

Za komunistického režimu vedla těmito místy 1. linie železné opony a hned vedle chaty byla postavena rota Roklan.

Stará Roklanská hájenka nepřežila druhou světovou válku. Na podzim roku 1950 začala být nad Roklanskou chatou budována rota Pohraniční stráže, k jejíž výstavbě byly využity zbytky kdysi slavné hájenky. Z roty Roklan, zrušené v roce 1963, zbyly pouze základy. Chata sice stále stojí na svém místě, ale je zchátralá a hrozí její demolice z důvodu napadení dřevěné konstrukce dřevomorkou.

V roce 2018 ministerstvo kultury projednávalo návrh na prohlášení chaty kulturní památkou. Plzeňský kraj byl pro, městský úřad v Sušici proti, ministerstvo návrh zamítlo především kvůli špatnému stavu chaty. Starosta Modravy Antonín Schubert označil nezařazení chaty mezi kulturní památky za jistou tragédii a demolici považuje za selhání státu v péči o svěřené majetek.

Správa Národního parku Šumava požádala v létě 2022 kvůli špatnému stavu objektu o demoliční výměr, v srpnu proběhlo místní šetření, před koncem roku 2022 podala Správa NP podnět proti nečinnosti stavebního úřadu. Stavební úřad v Kašperských Horách žádost v lednu 2023 za-

mítl s odůvodněním, že žadatel neprokázal vlastnictví objektu. Stavba není zapsána v katastru nemovitostí. Krajský úřad Plzeňského kraje však v odvolacím řízení konstatoval, že o vlastnictví objektu Správou NP nejsou pochybnosti. Ministr životního prostředí Petr Hladík následně možné provedení demolice pozastavil za účelem odborného posouzení stavebně technického stavu budovy.

Proti zbourání chaty vznikla petice, kterou podepsalo přes pět tisíc lidí. Existenci stavby naopak kritizují přírodovědci, kteří poukazují na nutnost ochrany Modravských slatí coby jedné z nejceněnějších chráněných přírodních lokalit ve střední Evropě.

ZOO Praha otevřela novou voliéru s pěvci

ZOO Praha otevřela novou voliéru u pavilonu Sečuán, stála 12 miliónů korun. ČTK to při slavnostním otevření řekl ředitel pražské ZOO Miroslav Bobek. Voliéru obývá osm druhů ptáků z čínské oblasti Sečuán, například argus okatý či morčák šupinatý. „Nejen voliéra, ale i přestavba uvnitř pavilonu dohromady stála 12 miliónů korun," uvedl. Podle Bobka voliéra hezky doplňuje prostor, protože respektuje kruhový tvar samotného pavilonu. Nyní mohou návštěvníci pražské ZOO vidět ve venkovním prostředí například sojkovce rezavouché i s mláďaty, která jsou odchována v ZOO Praha. „Sojkovce rezavouchého jsme odchovávali jako první na světě a dosud jsme jediní," uvedl Bobek. Dále zmínil například morčáky šupinaté, kteří jsou velmi ohroženým druhem. Pro ně je ve voliéře vytvořen umělý vodní tok, který napodobuje jejich přirozené prostředí.

V pražské zoologické zahradě mohli návštěvníci jeden víkend také ochutnat nejrůznější hmyzí speciality. Součástí hmyzího festivalu bylo i krmení hmyzožravých zvířat. Zájemci se mohli také seznámit s hmyzem, který je možné chovat doma jako domácího mazlíčka.

Zoologická zahrada návštěvníkům nabídla například cvrčky na česneku, sarančata v banánovém těstíčku, moučné červíky s gratinovaným ovocem nebo hmyzí zeleninovou misku. Lidé si také měli možnost koupit hotové potraviny z hmyzu.

Čtyřčata orla nejmenšího v ZOO Liberec

V liberecké zoologické zahradě se narodila hned čtyři mláďata orla nejmenšího. Jak uvádí ZOO na své facebookové stránce, je to výjimečné – vylíhla se totiž všechna vejce. Samice orla nejmenšího snáší většinou dvě. Další dvě snese za pár týdnů v případě, že se z první snůšky žádné mládě nevyvíjí. Liberecká ZOO ale dravce nutí k dalšímu snášení tím, že jim chovatelé první vejce odeberou. Podle ZOO je to běžný způsob, jak zvýšit rozmnožování tohoto druhu. Orla nejmenšího chová jen devět zahrad v Evropě. Ta liberecká teď dvě nová mláďata nechala u rodičů a dvě další krmí uměle chovatelé rukou – je to záměrně, aby je v budoucnu mohli využít pro umělou inseminaci.

Želvy Hamiltonovy v ostravské ZOO

V ostravské zoologické zahradě se podařilo podruhé rozmnožit vzácné sladkovodní želvy Hamiltonovy. Dosud se vylíhly čtyři desítky mláďat a další mohou přibýt. Tyto asijské vodní želvy jsou v zahradách k vidění vzácně.

Z českých ZOO sdružených v Unii českých a slovenských zoologických zahrad se chovají jen v Ostravě, uvedla mluvčí ZOO Šárka Nováková.

ZOO Ostrava se chovu věnuje od roku 2010. Má jednu chovnou samici a tři samce. V lidské péči se želvy rozmnožují vzácně, v Ostravě se druhý odchov povedl po pětileté přestávce. Při prvním rozmnožení se podařilo odchovat čtyři mláďata. „V lednu jsme pozorovali páření. Samice pak v průběhu jara nakladla postupně tři snůšky v rozestupu jednoho měsíce a téměř všechna vejce byla oplozená,“ uvedl terarista Lucas Bono. V Červeném seznamu je želva vedena jako ohrožený druh.

Zlínská ZOO vypouští supy v Bulharsku

Zlínská zoologická zahrada dosud odeslala k vypuštění do volné přírody v Bulharsku dvaadvacet supů. Jde o patnáct supů bělohlavých, šest mrchožravých a jednoho supa hnědého. Spolupracuje s ochrannářskou organizací Green Balkans.

Aktuálně dvě samice supa bělohlavého odchované ve zlínské zahradě opustily adaptační voliér a poprvé zakroužily nad horami středního Balkánu, sdělila mluvčí zahrady Romana Mikešová. „Mladí supi se totiž často rádi zatlouávají i do vzdálených míst, je proto nutné, aby se maximálně fixovali na místo vypuštění,“ uvedla mluvčí. Ochránáři připevnili samicím před vypuštěním žluté křídelní značky EK a EM, jedna samička dostala i miniaturní vysílačku pro mapování pohybu. „Jsme hrdí na to, že jako jedna z mála evropských zahrad odchováváme supy přirozeným způsobem, to znamená přímo pod rodiči. Je to mimořádně důležité, tyto ptáci tak mají všechny správné instinkty nutné k tomu, aby jednou byli schopni žít volně v přírodě,“ uvedl ředitel zlínské zahrady Roman Horský.

Drop velký na Kroměřížsku

Ornitologové v minulých dnech na polích u Ludslavic na Kroměřížsku pozorovali dropa velkého, největšího polního ptáka Evropy. V České republice hnízdil na jihu Moravy do roku 1996, od té doby se v tuzemsku objevuje velmi vzácně a výjimečně, sdělil místopředseda Moravského ornitologického spolku Jiří Šafránek.

Drop se na polích u Ludslavic zdržoval několik dní. Objevil jej místní zemědělec, který na něj upozornil ornitology. Samice dropa velkého váží až pět kilogramů, samec až 16 kilogramů. Rozpětí křídel má pták 170 až 240 centimetrů. „Jeho nejbližší hnízdiště jsou v Rakousku a v Maďarsku. Ojedinele hnízdí i na Slovensku. Mladí samci se občas vydávají na potulky mimo hnízdiště a někteří se velmi výjimečně zatlouávají i do střední Evropy,“ uvedl Šafránek.

Tetřívka obecná v Krkonoších ohrožen

Populace tetřívka obecného v Česku výrazně klesá. Za posledních čtyřicet let o 80 procent. Odborníci dokončili po čtyřech letech návod, jak populaci zvýšit. Dochází například k úpravám stanovišť tetřívka. Změny jsou však pozvolné a někde už může být na tato opatření pozdě. Metodika proto řeší vypouštění tetřívka v lokalitách, kde dřív žil. Dále se jedná o úpravy lesního prostředí či zajištění kvalitní potravy.

Krkonoše a Jizerské hory jsou posledními dvěma oblastmi, kde je populace tetřívka rozšířená. Když se v roce 2017 počítali samci v Krkonoších, bylo tam jen čtyřiašedesát kohoutků a v Jizerských horách třicet. A na nich závisí přežití druhu v Česku. Přitom kolem roku 1950 se v Čechách tetřívek vyskytoval na většině území. Postupně zmizeli z Vysočiny, Jeseníků nebo Českého lesa.

Tetřívka je dnes doma hlavně ve Skandinávii a na Sibiři. Ve střední Evropě většinou v horských oblastech. Oproti jiným ptákům má totiž jednu nevýhodu. Nemůže si zalehět na vzdálená vhodnější hnízdiště. Většinou se totiž pohybují jen pár kilometrů od místa, kde se vylíhli. Tetřívci mají rádi otevřená stanoviště, hlavně louky, rašelinště, vřesoviště či paseky. A to vše z krajiny mizí už od poloviny 20. století. Podle ochránců přírody pomůže i ohleduplnost turistů. Hlavně od března do května, kdy brzy ráno samci bojují o samice. Když je turisté opakovaně vyplaší, vrací se až druhý den. Kritická je pro tetřívky i zima. Málokdo ví, že ji tráví pod sněhem, kde si vyhrabou jakési iglú. Jen ráno a v podvečer jdou za potravou.

V Jizerských horách a Krkonoších bylo v uplynulých čtyřech letech vytvořeno čtyřiašedesát tetřívčích „center“, dohromady o velikosti 86 hektarů. Prokácením lesa vznikly otevřené plochy pro úplně nová nebo již zaniklá tokaniště.

Navíc v „doletové“ vzdálenosti, aby měly aspoň tetřívčí samice šanci přeletět z Jizerek do Krkonoš či opačným směrem nebo postupně „přeskákat“ ze západu na východ pohoří.

Podle přírodovědců není času nazbyt. Pro přežití druhu je potřeba asi sto samců. V celém Česku jich je asi 330 až 380. Na záchranu tetřívka tak zbývá zhruba dvacet let. Jinak si budoucí generace budou tohoto nádherného ptáka prohlížet jen na obrázku.

V obnoveném mokřadu na Žďársku se usadil ohrožený rak říční

V obnoveném mokřadu V Krejdách nedaleko Žďáru nad Sázavou žije rak říční. Zvláště chráněný druh je v České republice kriticky ohrožený. Podle Vojtěcha Kodeta ze spolku Gallinago, který o mokřad pečuje, se výskyt raků podařilo potvrdit letos při pravidelné kontrole obojživelníků. Mokřad byl obnovený díky kampani Místo pro přírodu Českého svazu ochránců přírody.

„Jedná se chráněný silně ohrožený druh a každá nově zjištěná lokalita je pro nás významná. Netroufnu si říct, jak často se nové lokality objevují, pro nás to ale byla radost. Raci v krajině ubývají, problémem je šíření račích moru i šíření invazivních druhů raků, kteří se v naší krajině vyskytují. Trend v republice je tedy spíš ten, že míst s raky říčními ubývá,“ řekl Kodet.

Český svaz ochránců přírody zanedbaný pozemek s rozlohou 1,1 hektaru, který býval mokřadní loukou, získal před třemi lety. Postupně na něm obnovil tůňky a drobný potok, který plochou meandruje. Odborníci očekávali hlavně výskyt obojživelníků, vážek a ptáků.

Bělozubka tmavá dorazila z Afriky do ČR

Vědci ze dvou ústavů Akademie věd objevili pro Česko nový savčí druh. Je jím bělozubka tmavá. Drobného hmyzožravce původem ze severní Afriky se podařilo zachytit

loni na podzim, kdy přesně do tuzemska dorazil, není jasné. Objev představuje významný krok pro výzkum biodiverzity a pochopení vlivu klimatických změn na migraci druhů, uvedla akademie v tiskové zprávě. Bělozubka tmavá je 90. savčím druhem v Česku.

ARCHEOLOGIE

Pražský hrad ukrývá unikátní sbírku textilií

Po třiceti letech výzkumu vědecký tým představuje sbírku textilií z rozmezí 10. až 18. století, které byly po staletí ukryty v areálu Pražského hradu. Výsledky ojedinělého mnohaletého výzkumu představili společně s knižní monografií. (*Red. pozn.*: Malá část textilií byla při jiné příležitosti již před lety představena.)

Za uspořádáním rozsáhlé textilní sbírky a vybudováním specializované restaurátorské dílny na Pražském hradě stojí třicetileté bádání expertek z Archeologického ústavu Akademie věd a Správy Pražského hradu. Jde o soubor 270 kusů různých typů oblečení, látek a dalších textilních doplňků pocházejících z 10. až 18. století, například látka s květinovými motivy, první polovina 14. století, Střední Asie, nalezena v hrobce jedné z žen Karla IV., pohřební roucho Karla IV., slavnostní oděvy českých biskupů, unikátní čínské a další exotické tkaniny či obleček pro kojence. „Většina pocházejí z hrobů či tumb, dlouhodobě se tedy nacházely v nevyhovujících podmínkách, takže práce s degradovanými fragmenty byla velmi náročná,“ upozorňuje Helena Březinová z Archeologického ústavu Akademie věd.

Podle další z badatelek Mileny Bravermanové látky pocházely z různých i velmi odlehklých míst. „Celý soubor tkanin skutečně představuje takový průřez celé historie textilní výroby, všech možných technik, textilních technologií. Máme tam textilie, které pochází z Číny, které pochází ze Střední Asie, ze Středního východu, z jižní Evropy, ze Španělska, z Itálie. Pak tam samozřejmě máme i nějaké výrobky, které spojujeme i se střední Evropou, s tím domácím prostředím,“ vysvětluje. Za překvapivě vědkyně označuje, že většina látek pochází ze severní Číny. Ve své době to podle nich totiž byly nejdražší látky.

Zachráněné textilie nabízejí také zajímavé příběhy. „Našly jsme například zcela ojedinělý obleček pro kojence, který pravděpodobně sloužil jako křestní a posléze i pohřební roucho jednoho z přemyslovských dětí v poslední třetině 13. století,“ vypráví Helena Březinová.

„Je zřejmé, že především lucemburský dvůr měl dostatek prostředků, aby si tyto látky nakoupil ve velkém. Nicméně i třeba z hrobu Boleslava II. jsme interpretovali látku, která pochází zřejmě z Konstantinopole. Byla na ní postava císařského orla. Muselo se jednat o velice důležitý import. Byl to zřejmě dar, který se dostal k českému knížeti. Takže už i z těchto nejstarších období máme dokumentovány drahé importy z východu,“ nastiňuje.

Helena Březinová upozorňuje, že je třeba mít na paměti, že Pražský hrad byl vždy sídlem králů a církve, tedy nejvyšší vrstvy společnosti, která měla dostatek prostředků na nákup luxusního zboží, jako jsou hedvábné tkaniny. Byly velmi drahé, protože se s materiálem v českých zemích nikdy nepracovalo a musel se dovážet.

Třicetiletý výzkum jedinečného souboru textilií zahrnoval restaurování, textilně technologický průzkum, vyhledávání podobných nálezů ze světových sbírek, interpretace vzorů, stříhů i použití nebo dokonce spojení s historickými osobnostmi.

Celou práci shrnuje česko-anglická monografie *Textilie z archeologických výzkumů na Pražském hradě*. Jádrem publikace je katalog samotných textilií, který vychází z práce několika restaurátorek z hradních dílen. Obsahuje také popis areálu Pražského hradu jako pohřebiště historických osobností, včetně okolností úmrtí, průběhů pohřebních slavností až po otevření a vyzvednutí ostatků.

Objev kamenných nástrojů v Kateřinské jeskyni v Moravském krasu

V Kateřinské jeskyni v Moravském krasu archeologové objevili pozůstatky lidské činnosti po pravěké osídlení. Uvnitř takzvané Bezejmenné chodby našli vůbec poprvé kamenné nástroje z rohovce, hlavně drásadla a šipky. Podle Petra Zajíčka ze Správy jeskyní České republiky by mohlo jít o předměty z mladšího paleolitu, tedy staré 10 až 12 tisíc let. Přesné časové zařazení ale budou historici ještě určovat. Vedle toho našli archeologové v chodbě i úlomky z břidlice s plastickou rytinou postav. Tento nález je podle nich unikátní.

Archeologický objev v Turnově

Středověká panská usedlost nebo hostinec možná stál na místě budovaného silničního napojení Fučíkovy ulice na průtah v Turnově. Naznačují to výsledky archeologického průzkumu. Sídlu zaniklo po požáru v polovině 14. století, řekl ČTK ředitel muzea v Turnově a archeolog Jan Prostředník. Archeologům se v místě vykopávek podařilo nalézt pozůstatky sklepa se základy z nasucho kladených kamenů. „Podle mohutné destrukce, kterou jsme objevili ve sklepě, je možné, že stavba mohla být i vícepatrová,“ uvedl Prostředník. To naznačuje, že mohlo jít o hostinec či honosnější sídlu. „Uvažuje se o tom, že to byla nějaká usedlost, která nemusela být přímo šlechtickým sídlem – to bych si nedovolil vůbec tvrdit –, ale že byla v majetku některého ze šlechtických rodů, které se na Turnovsku pohybovaly. A vzhledem k tomu, že se nacházela přímo u cesty, která pokračovala dále na Hrádek nad Nisou a na Zhořelec, tak mohla mít tato usedlost poměrně velký hospodářský význam,“ doplnil archeolog.

Archeologové se zabývají i myšlenkou, že mohlo jít o původní osadu Vesec, neboť se vykopávky nacházejí nedaleko části Turnova zvané Vesecko. „O Vesci víme, že v průběhu středověku existoval, ale písemných pramenů není mnoho, takže jsme trošku na vodě,“ dodal Prostředník. Na pomezí Turnova a Ohrazenic archeologové v rámci výstavby silnice objevili zbytky několika středověkých staveb.

Langobardské hroby pod Pálavou

Archeologové objevili pod Pálavou hroby patřící elitě germánského kmene Langobardů. Letošní nález čítá asi osmdesát hrobů z první poloviny 6. století, uvedla v tiskové zprávě mluvčí Akademie věd Markéta Růžičková.

V hrobech se podařilo najít i dvě stříbrné mince z Itálie, zbraně či části oděvů. Hroby archeologové našli při výzkumu pohřebiště Mušov-Roviny, které je dosud nejznámějším pohřebištěm z dob stěhování národů.

Výzkumníci odkryli mužské i ženské hroby, ve kterých našli například hroty kopí a šípů, parohové hřebeny, části oděvů, spony nebo polodrahokam s almandiny. „Naprostě unikátní je objev dvou stříbrných mincí na okraji pohřebiště. Jde o mince ostrogótských králů Theodoricha Velikého a Athalaricha z první poloviny 6. století ražené v Ravenně, které dosud na našem území nebyly nikdy nalezeny. Svědčí o tom, že zdejší langobardská elita udržovala čilé kontakty s oblastí severní Itálie,“ uvedla vedoucí výzkumného týmu Zuzana Loskotová.

Odměna pro nálezce pokladu u Jevíčka

Nálezce mimořádně rozsáhlého pokladu zlatých a stříbrných mincí, šperků a částí nádob z 15. až 17. století ve Vysoké u Jevíčka dostane od Pardubického kraje odměnu 560 000 korun. Objevil jej náhodně v roce 2020 na místě, kde dříve byla louka a později pole. Rozrytá půda odkryla část pokladu, které nálezce posbíral a odevzdal na městském úřadu v Jevíčku. „Protože nemůžeme poctivě nálezce adekvátně odměňovat podle památkového zákona, kde se počítá jen s cenou drahého kovu, rozhodli jsme se v tomto případě pro mimořádný dar kraje ve výši 560 000 korun, který zohlední jeho kulturně historickou hodnotu,“ uvedl náměstek hejtmana Roman Líněk (Koalice pro Pardubický kraj). Poklad tvoří více než 7 000 předmětů.

Úspěch české expedice Monoxyton IV

Česká námořní expedice Monoxyton IV je v cíli své zhruba 500 kilometrů dlouhé trasy Egejským mořem. Experimentální archeologové z Archeoparku Všetary na Královéhradecku se v replice pravěkého člunu vyloďili na Peloponésu v pevninském Řecku poblíž významné archeologické lokality, jeskyně Franchthi. Cílem expedice Monoxyton je přispět k poznání, jak před 9 000 lety ve Středomoří vypadala zemědělská kolonizace. Navazuje na námořní výpravy archeologů v dlabaných člunech z let 1995, 1998 a 2019, z nichž dvě byly v Egejském moři.

„Takto velký člun z kmene na tak dlouhé trase nikdo opakovaně ve více úspěšných expedicích ještě nepoužil. Všichni jsme moře přečkali, známe vlastnosti člunu, posunuli jsme se hodně dopředu,“ uvedl organizátor expedice Radomír Tichý. Expedice podle něj přinesla řadu nových poznatků, například údaje o chování plavidla v proměnách Egejského moře. Expedice urazila celkovou vzdálenost 500 km za 100 hodin pádlování s průměrnou rychlostí pět kilometrů v hodině.

Plavidlo bylo vyrobeno loni z jednoho kusu kmene dubu a je větší než dlabané čluny použité při dřívějších expedicích. Téměř tři tuny vážící člun má délku 11,5 metru, široký je až 120 centimetrů. Předlohou expedičního plavidla je 8 000 let staré neolitické plavidlo s plochým dnem objevené v roce 1994 v jezeře Bracciano u Říma. Výpravu tvořilo dvacet pádlařů a kormidelník. Součástí experimentu byla i přeprava nákladu, proto byl v plánu trasy ostrov Melos, kde se již kolem roku 8000 před naším letopočtem těžil obsidián, který sloužil k výrobě nástrojů.

V Ostravě bude vystavena Petřkovická venuše

V Ostravě bude letos v září po šesti letech znovu vystavena Petřkovická nebo též Landecká venuše, patřící k nejvýznamnějším kulturním památkám České republiky. Od jejího nálezu na ostravském vrchu Landek uplynulo sedmdesát let. V Hornickém muzeu Landek Park bude vzácná soška k vidění pouze jediný víkend, řekla ČTK mluvčí muzea Eva Kijonková. Vystavení vzácného nálezu má provázet 27. setkání hornických měst a obcí ČR, které letos hostí Ostrava.

Petřkovická nebo též někdy Landecká venuše je z krevele a nalezena byla 14. července 1953 při archeologickém výzkumu, který inicioval Archeologický ústav Akademie věd v Brně a vedl jej Bohuslav Klíma. Její stáří je více než 23 000 let a patří tak do období paleolitu, tedy starší doby kamenné. Je unikátní především tím, že je jedinou štíhlou venuší nalezenou v Evropě. Torzo ženy bez hlavy je vysoké 4,6 centimetru. Nálezci se původně domnívali, že hlava byla odlomena. Podle tvaru materiálu však zjistili, že šlo pravděpodobně o autorův záměr. Torzo představuje mladou ženu, která byla zřejmě v počátečním stadiu těhotenství.

DOPRAVA

V pražské MHD bude jezdit autobus na vodík

V pražské MHD bude jezdit poprvé autobus poháněný vodíkem. V pilotním provozu bude vůz Škoda H'City v následujících dvou letech na lince číslo 170 z Jižního Města na Barrandov. Vůz představili zástupci hlavního města, dopravního podniku (DPP) a společností Škoda Group a Orlen Unipetrol. Cílem testu je prověřit technické a provozní parametry a rovněž rozšířit možnosti alternativních pohonů. DPP v současné době elektrifikuje některé autobusové linky. DPP je největší městská firma a provozuje MHD.

„Tohle bude první vodíkový pravidelný spoj v ČR. V Praze intenzivně investujeme do elektrické trakce, ale samozřejmě si uvědomujeme, že není dobré lidově řečeno dávat všechny vejce do stejného košíku. Proto by v Praze měla zůstat nějaká neelektrická trakce. A já si myslím, že vodík může být náhradou diesellových autobusů a alternativou k elektřině,“ řekl náměstek primátora Zdeněk Hřib.

Linku číslo 170 vybral podnik kvůli jejímu členitému a kopcovitému profilu a její trasa patří mezi nejdelší v Praze s délkou v jednom směru zhruba 20 kilometrů. A nedařilo se konečně na Barrandově se pak nachází plnicí vodíková stanice. „To nám umožní otestovat všechny provozní a ekonomické parametry,“ řekl generální ředitel DPP Petr Witowski.

Autobus Škoda H'City je nízkopodlažní a měří na délku 12 metrů a je široký 2,55 metru. Celkem má 85 míst, z nichž je třicet k sezení. Dovnitř se rovněž vejdou dva kočárky či invalidní vozíky. Nejvyšší rychlost je 80 kilometrů

v hodině. Průměrná spotřeba je deset kilogramů vodíku na 100 kilometrů.

D1 se v Brně rozšíří na šest pruhů

Ředitelství silnic a dálnic (ŘSD) zahájilo práce na rozšíření dálnice D1 podél Brna. Stavbaři pracují na prvním úseku mezi mimoúrovňovými křižovatkami Brno-centrum, kde se sjíždí na silnici I/52 na Vídeň, a Brno-jih u dálnice D2 na Bratislavu. Rozšíření 1,4 kilometru dlouhého úseku ze čtyř na šest pruhů by mělo být hotové v roce 2025, stát bude více než miliardu korun, uvedlo ŘSD v tiskové zprávě.

D1 je v úseku kolem Brna extrémně zatížená a kapacita dálnice a křižovatek nedostačuje. Při dopravní špičce vznikají kolony a mezi řidiči konflikty. „Návýšení kapacity D1 v okolí Brna nutně potřebujeme, jedná se o extrémně zatížený dálniční úsek, kterým projede každý den téměř 80 000 vozidel. Proto je nejvyšší čas stavbu zahájit a za dva roky ji otevřít pro provoz. Rozšířený třípruh v každém směru pomůže nejen těm, kteří jedou do Česka, ale ulehčí cesty i směrem na Bratislavu nebo Vídeň,“ řekl ministr dopravy Martin Kupka (ODS). Doplnil, že výběrové řízení na zhotovitele mířilo nejen na cenu, ale také na rychlost stavby jako jeden z klíčových parametrů.

Budoucnost rychlotrati v Evropě

Do roku 2050 by mohly mít dvě třetiny Evropanů přístup k vysokorychlostní železnici, která by propojila všechny evropské metropolitní regiony a velká města. V nově zveřejněné studii o rozvoji evropských rychlotrati to uvádí německé dráhy Deutsche Bahn (DB). Výhody by z toho měla i Česká republika, neboť by se zkrátila dostupnost Prahy ze vzdálenějších evropských regionů, jak vyplývá z dokumentu, na kterém DB spolupracovaly s dalšími evropskými železničními společnostmi včetně Českých drah (ČD).

Východní a střední Evropě dosud vysokorychlostní železniční propojení zcela chybí, což před několika dny kritizovali premiéři východoněmeckých spolkových zemí. Saský premiér Michael Kretschmer k tomu řekl, že Německo stále ještě není provázáno vysokorychlostními tratěmi s Polskem a Českou republikou, což brání ekonomickému a společenskému rozvoji regionu.

V Česku je nyní ve fázi plánování vysokorychlostní tratě mezi Drážďany a Prahou, jejíž součástí bude nejméně šestadvacetikilometrový tunel pod Krušnými horami. Cesta z hlavního města České republiky do saské metropole se po dokončení celé trati zkrátí ze současných 2,5 hodiny na jednu hodinu. Stavba prvního úseku by měla začít v roce 2027.

Z historie tramvajové dopravy v ČR

První pokusná elektrická tramvajová linka v Praze byla postavena roku 1891 u příležitosti Jubilejní výstavy zásluhou Františka Křižíka. V Čechách byla tramvajová doprava zavedena poprvé v Teplicích. První elektrické tramvaje nepoužívaly trolej, ale třetí napájecí kolejnici. Po zavedení trolejového vedení se nejdříve používal lyrový a tyčový sběrač (tzv. kladka).

První linka koňské tramvaje byla v českých zemích zřízena 17. srpna 1869 v Brně. Belgický podnikatel Edouard

Otlet 23. září 1875 zprovoznil první linku koňské tramvaje v Praze. Šlo o trať z Karlína na Národní třídu.

V provozu parní tramvaje opět získalo prvenství Brno. Parní tramvaje zde poprvé zprovoznil vídeňský podnikatel Lindeheim na přestavěné lince koňské železnice Pisárky – Královo Pole v roce 1884.

Dalším městem s parní tramvají byla Ostrava, kde byla 18. srpna 1894 zprovozněna linka Přívoz – Moravská Ostrava – Vítkovice.

První pokusná elektrická tramvajová linka v Praze byla postavena roku 1891 u příležitosti Jubilejní výstavy zásluhou Františka Křižíka. Ten také financoval stavbu trati z Karlína do Vysočan, která po svém dokončení v roce 1896 odstartovala budování rozsáhlé celoměstské sítě.

28. září 1898 vyjela v Praze elektrická tramvaj z náměstí Republiky do Královské obory.

První elektrická dráha na Moravě byla zprovozněna v sobotu 1. dubna 1899 v Olomouci, když byl nejprve pro technické potíže zavržen návrh na zřízení parní tramvajové dráhy z roku 1892. V prvním roce vozilo devět motorových a čtyři vlečné vozy cestující od olomouckého hlavního nádraží do centra města a dále buď na Šibeník nebo do areálu Zemské nemocnice ve čtvrti Nová Ulice.

V současnosti jsou tramvajové linky v ČR v provozu v Brně (tramvaj však zajíždí i na území samostatného města Modřice v okrese Brno-venkov), tramvajová doprava v Liberci (s meziměstskou linkou do Jablonce), Mostě a Litvínově (obě města jsou propojena tramvajovou dopravou), Olomouci, Ostravě, Plzni a Praze.

Na Slovensku je tramvajová doprava provozována v Bratislavě a Košicích.

V Bratislavě zahájila první linka elektrické tramvaje činnost již v roce 1895. Od roku 1914 byla (s přestávkou během první světové války a krátce po ní) v provozu tzv. elektrická lokální železnice na trase Bratislava – Vídeň.

Od roku 2011 se v Berouně pravidelně schází při happeningu Čekání na tramvaj skupina nadšenců v dobovém oblečení a vyhlíží příjezd Křižíkovy tramvaje, kterou si obyvatelé města vysnili už v roce 1904.

70 let od otevření Letenského tunelu v Praze

27. září 1953 byl otevřen Letenský tunel, jehož výstavba začala 28. září 1949. Letenský tunel je silniční tunel v Praze 7 pod Letnou, spojující Štefánikův most s Letenským náměstím, zprovozněný 26. září 1953. Bez dvou dnů se stavěl přesně celé čtyři roky. Jeho vybudování však bylo plánováno, podobně jako u dalších jiných staveb, již před druhou světovou válkou. Místo původního záměru návaznosti na komunikaci ze Staroměstského náměstí byl proražen v ose Revoluční třídy, dopravně významnější komunikace na místě zrušených hradeb mezi Starým a Novým Městem, a sousedního mostu tehdy zvaného Švermův most. K realizaci druhého, podstatně náročnějšího Strahovského tunelu bylo přistoupeno až mnohem později, dokončen byl teprve v roce 1997.

Letenský tunel je dlouhý 423,3 metrů, výjezdová rampa je dlouhá 160 metrů. Tunel má pouze jeden obousměrný tubus, který je esovitě prohnutý dvěma protioblouky (dolní má poloměr 100 metrů a horní 168,8 metrů), výškový rozdíl mezi oběma konci tunelu je 33 metrů.

UDALOSTI

Boris Kollár ostáva na čele parlamentu

Predseda parlamentu Boris Kollár nebude čeliť odvolávaniu. Mimoriadnu schôdzu po dvoch dňoch a štyroch pokusoch definitívne ukončili. Vplyv kauzy „prefackania“ Kollárovej expriateľky sa zatiaľ na preferenciách neodrazil. Šéf Sme rodina na tlačovej konferencii pred začiatkom schôdze uviedol, že nie je ani násilník, ani lotor. Ak by ním bol, odstúpil by. „Odmietam však odstúpiť preto, že som chránil zdravie a život svojho ročného dieťaťa,“ uviedol.

Kollár má za sebou viacero káuz, ktoré ho počas jeho podnikateľského aj politického života sprevádzali. V poslednej ho obvinila jedna z matiek jeho detí, že sa k nej správal násilne. Kollár sa hájil tým, že dieťa v záchvate zúrivosti hodila niekoľko metrov na pohovku.

Policajný ex-prezident bude stíhaný na slobode

Bývalého policajného prezidenta Tibora Gašpara po dvoch dňoch prepustili z policajného zadržania. Stíhať ho budú na slobode. Národná kriminálna agentúra ho obvinila aj s bývalým vyšetrovateľom finančnej jednotky NAKA Romanom Stahlom. K obvineným patrí aj nitriansky podnikateľ Norbert Bödör, ktorý bol počas vykonávania akcie v čase svojej dovolenky. Toto obvinenie súvisí s podozrením z ovplyvňovania prípadov týkajúcich sa firiem Váhostav, Technopol a Doprastav.

Po prepustení sa Gašpar objavil na tlačovej konferencii strany Smer, za ktorú kandiduje na deviatom mieste. Predstavitelia strany za jeho zadržaním vidia sprisahanie. Boris Kollár, predseda parlamentu a vedúci strany Sme rodina, komentoval zadržanie bývalého šéfa polície a kandidáta strany Smer. Vysvetlil, že ak by mal záujem pomôcť Smeru získať lepšie výsledky vo voľbách, neurobil by to iným spôsobom. K prípadu sa vyjadroval len povrchno a nechcel komentovať prácu polície. Kollár zdôraznil, že v prípade, že bude dôkazné bremeno dostatočné, obvinení budú niesť svoju zodpovednosť, no ak sa to nepotvrdí, tak to bude pre políciu ďalšie fiasko a ponižujúca situácia.

V súvislosti s prípadom Gašpara sa vyjadril aj súčasný policajný prezident. Uviedol, že verí, že polícia bude aj naďalej schopná vykonávať svoju prácu slobodne a v súlade so zákonom aj v budúcnosti.

Premiér odvolal ministra vnútra Šimka

Dnes už ex-minister Ivan Šimko ukončil svoju funkciu ministra vnútra 19. júla. Dôvod na odobratie jeho poverenia vysvetlil premiér Ľudovít Ódor narušenou dôverou medzi bývalým ministrom a vedením polície. Prezidentka Zuzana Čaputová tento návrh prijala a zdôraznila, že jej cieľom je neporušiť personálnu stabilitu v radoch Policajného zboru. Zároveň odmietla akúkoľvek myšlienku, že by konala pod tlakom niekoho iného, a poverila Ódora vedením rezortu.

Policajný prezident opakovane kritizoval bývalého ministra pre jeho statusy, v ktorých vidí podkopávanie práce polície a systému, ktorý je vo vnútri Policajného zboru vybudovaný. „Upozornil som ho, že takéto statusy prá-

Ľudovít Ódor

ve podkopávajú dôveru voči polícii,“ konštatoval Hamran. Pre neho bola sklamaním skutočnosť, že bývalý minister bez reálnych argumentov trval na legitímnosti svojich statusov. Vzťah medzi políciou a vedením vnútorného rezortu utrpel nielen kvôli týmto statusom, ale aj pre Šimkovú snahu získať informácie o aktuálne prebiehajúcim vyšetrovaní.

Rodina poslanca Tarabu obeťou útoku

Poslanec Tomáš Taraba zahrnul do verejného povedomia video na Facebooku, ktoré údajne zobrazuje neznámeho páchatela, ktorý podpálil dva automobily patriace jeho bratrancovi v Púchove. Taraba tvrdí, že ide o politicky motivovaný čin, snažiaci sa ho zastrašiť. Taraba, kandidát za SNS vo voľbách do parlamentu, vidí spojitosti medzi týmto podpaľačským incidentom a kauzou Tibora Gašpara, ktorý bol prepustený z vyšetrovacej väzby podľa zamietavého stanoviska Úradu špeciálnej prokuratúry (ÚŠP) SR. Taraba tvrdí, že to bolo nezákonné zadržanie a považuje to za útok na opozíciu. Poslanec zdôrazňuje, že polícia zatiaľ nemá jasno o pohnútkach tohto útoku. Avšak Taraba sa domnieva, že spájačský incident môže súvisieť s jeho kritikou premiéra Ľudovíta Ódora, ktorý podľa jeho tvrdení „prikryl vo funkcii policajtov, ktorí sa vo svojich kanceláriách bavili o tom, ako kanistrom podpália auto svojej kolegyňi“.

Taraba odmieta aj akékoľvek špekulácie o osobe jeho bratranca. „Stano Taraba nerobí nič nečisté, nemá nikde nepriateľov,“ konštatoval. „Stano Taraba je môj bratranec, oni sú celkom zámožná rodina, v istom období bol v Matadorke s Rosinom. My sme sa tak zhodli, že vystúpime zo strany Život, aby sme SNS nedvíhali kvórum. V Púchove a v Bytči sme mali minulý týždeň mítingy SNS-ky, pomáhal nám ich organizovať,“ informoval Taraba. Domnieva sa, že to mohlo motivovať páchatela, aby svoje činy spájal s rodinným menom Taraba. „Ak by podpálili auto mne, zrejme by sa to riešilo inak, tak si páchatel zrejme povedali, že keď takejto vzdialenej rodine podpáli, tak sa to bude riešiť len na okrese,“ vysvetlil poslanec. Taraba takisto tvrdí, že vláda sa bráni civilnému dohľadu nad Policajným riaditeľstvom v mene potláčania vplyvu opozície. „Vidíme masívne ťaženie proti opozícii, vidíme nezákonnosti, počúvame to na každom kroku. Toto je Palermo,“ dodal.

Vzťah novinárky a sudkyne môže ohroziť neustrannosť súdu

Novinárka Monika Tódová strávila dovolenku v spoločnosti sudkyne Pameľy Záleskej. Táto udalosť opätovne rozvírila podozrenia o možnom zverejňovaní informácií zo živých súdnych spisov. Sudkyňa Záleská je súčasťou Špecializovaného trestného súdu, kde pôsobila vo viacerých významných kauzách. Novinárka Monika Tódová sa etablovala ako investigatívna novinárka *Denníka N* a v minulosti disponovala viacerými spismi zo živých prípadov, ktoré zverejnila. Tódová bola konfrontovaná s otázkami týkajúcimi sa získavania týchto materiálov a čelila kritike, ktorá ju obviňovala, že tým môže narušiť či ohroziť priebeh vyšetrovania.

Organizácia Transparency International Slovensko považuje tieto informácie za problematické: „Zverejnené informácie naozaj potvrdzujú osobnú známosť novinárky a sudkyne, čo zjavne v časti spoločnosti vyvoláva pochybnosti, a preto by bolo prínosné otvorené komunikovanie v danej veci zo strany oboch aktérok i *Denníka N*. A to vrátane objasnenia zo strany denníka, akým spôsobom pokrýva a mieni pokrývať informácie o rozhodovaní danej sudkyne.“

K tejto problematike sa okamžite vyjadrili aj politickí predstavitelia opozície. Ich stanovisko zdôrazňuje, že takáto situácia môže poškodiť dôveru voči súdnemu systému aj nezávislému novinárskemu spravodajstvu. V tejto súvislosti vyslovil šéf súdnej rady Ján Mazák svoj názor, že za súčasťou kauzou stoja pohnútky „veľmi nízkeho charakteru“. Podľa jeho slov je cieľom tejto kontroverzie diskreditovať sudkyňu tak, aby nemohla plniť svoje povinnosti. Predseda súdnej rady konštatoval, že v súčasnosti nie sú žiadne dôkazy naznačujúce, že by sudkyňa Záleská mohla byť spojená s uchádzaním sa o informácie zo spisov. „Dôkazy nám chýbajú. Nemali sme ich, ani ich momentálne nemáme, a som pevne presvedčený, že ani v budúcnosti sa takéto dôkazy neobjavia,“ dodal Mazák. Rovnako zdôraznil, že súdna rada nie je orgán pôsobiaci v rámci trestného konania. Sudkyňa vynášanie informácií vehementne popiera.

Nová strana Demokrati kritizuje Pellegriniho Hlas

Volebná líderka, nie však predsedkyňa strany Demokrati Andrea Letanovská upriamila pozornosť na nejasné financovanie strany Hlas. Vyhlásila, že Hlas nedokáže presvedčivo a spoľahlivo vysvetliť svoje finančné toky. Dodala, že Hlas je spojovaný s viacerými inými stranami ako svojimi potenciálnymi partnermi po voľbách a že tieto strany sa nezdajú byť znepokojené nejasným pôvodom financií Hlasu. Podľa Zákona o politických stranách musí každý politický subjekt zverejniť pôvodom svoje požíchané finančné prostriedky, vrátane sumy, úroku a splatnosti.

Juraj Šeliga, ktorý sa nachádza na siedmom mieste kandidátky Demokratov, tvrdí, že v tomto zákone existuje medzera, ktorú Hlas údajne využíva. Ide o skutočnosť, že politické strany nie sú povinné zverejniť meno osoby, ktorá ručí za požíchanú sumu, ani majetok, ktorý slúži ako ručenie. Šeliga zároveň vyzval stranu Hlas, aby tieto informácie verejne uverejnili. „V minulosti sme boli svedkami prípadov, kedy niektorí ľudia získavali financie bez dostatočnej zábezpeky, iní ručili majetkom, ktorý nemali, a potom

sa po voľbách tieto nejasné finančné transakcie riešili netransparentným spôsobom prostredníctvom rôznych zákaziek,“ konštatoval.

Demokrati tiež oznámili, že po voľbách plánujú navrhnúť novelizáciu Zákona o politických stranách. Tá by znamenala, že politické subjekty by mali zverejniť kompletne zmluvy so svojimi bankovými partnermi ešte pred voľbami. Následne uviedol, že i keď sa niekto môže pokúsiť namietat, že ide o bankové tajomstvo, v tomto prípade by verejný záujem mal prevažovať. Ak je problémom zverejniť informácie o osobe zaručujúcej za úver, potom je otázne, aké problémy by mohli vzniknúť po voľbách.

Smer je favoritom prichádzajúcich volieb

Strana Smer by vo voľbách viedla s veľkým náskokom. Líder strany Robert Fico sa tiež ukázal ako najdôveryhodnejší politik, pred prezidentkou Zuzanou Čaputovou a predsedom Hlasu Petrom Pellegrinim. Takto vyznel výsledok preferenčného prieskumu pre TA3 a Pravdu, ktorý realizovala agentúra SANEP. Prieskum bol uskutočnený na vzorke 1 726 respondentov v období od 6. do 13. augusta.

Ak by parlamentné voľby prebehli počas obdobia, keď sa konal tento prieskum, 15,7 percenta oslovených (z celkového počtu 1 726 respondentov) by si nevybralo ešte žiadnu stranu. Ďalších 18,1 percenta vyjadrilo, že by sa vôbec neúčastnili vo voľbách. Skutočne rozhodnutých voličov tvorí 66,2 percenta oprávnených voličov. Dve tretiny z rozhodnutých voličov by svoj hlas odovzdali strane Smer, ktorá by získala 22 percent hlasov. Tým pádom by strana Roberta Fica obsadila 40 kresiel v parlamente. Prieskum taktiež naznačil, že ak by voliči, ktorí uvažujú o voľbe Smeru ako o svojej druhej možnosti, nakoniec rozhodli pre túto stranu, Smer by mohol počítať s až 30 percentami voličských hlasov. Druhú priečku by obsadila strana Progresívne Slovensko s predsedom Michalom Šimečkom, ktorá by získala 15,8 percenta hlasov. V prepočte na parlamentné mandáty by to znamenalo 28 kresiel pre túto stranu. Hlas, ktorého predseda je Pellegrini, by v polovici augusta skončil na treťom mieste so ziskom 13 percent. V porovnaní s prieskumom koncom júla by strana stratila 1,1 percentného podielu voličov. V parlamentnej zložbe by Hlas momentálne získal 24 mandátov.

Poplatky na pohotovostiach čelí odporu

Zvýšenie poplatkov na pohotovostiach a urgentných oddeleniach neprinesie zlepšenie v súčasnej situácii s ich preťaženosťou. Práve naopak, môže mať negatívny dosah na už aj tak zlú dostupnosť zdravotnej starostlivosti, najmä pokiaľ ide o ľudí s nízkymi príjmami. Túto skutočnosť zdôraznila prezidentka Asociácie na ochranu práv pacientov (AOPP) Mária Lévyová.

Lévyovú mrzí, že na stretnutí, kde sa rokovalo o návrhu zvýšenia poplatkov, nezohľadnili ich názor. Upozornila na to, že asociácia zastupuje práva tých, ktorých by tieto zmeny mohli najviac postihnúť. Podľa Lévyovej nemocnice argumentujú za zvýšením poplatkov tým, že až 30 percent pacientov zneužíva tieto zariadenia. Avšak pacienti sú laici a nemôže sa od nich očakávať, že budú mať odborné znalosti na posúdenie závažnosti svojho zdravotného stavu, či je nutné hneď urgentné ošetrovanie, alebo nie. Lévyová

vyjadřila obavu, že zvýšenie poplatkov na pohotovostiach a urgentných oddeleniach neodradí tých, ktorí z rôznych dôvodov sem prichádzajú neoprávnené, a naopak, najviac postihne ľudí s nízkymi príjmami, ktorí si jednoducho návštevu pohotovosti nepomôžu finančne dovoliť.

V čase, keď na Slovensku absentuje množstvo všeobecných a špecializovaných lekárov, by zvýšenie poplatkov bolo podľa Lévyovej neprimerané a neefektívne. Upozornila na nespravodlivé rozmiestnenie špecialistov, nedostatok ambulantných lekárov a z toho plynúce dlhé čakacie doby na vyšetrenia, čo zasahuje pacientov a prináša ich na pohotovosti. Lévyová poznamenala, že ak pacient trpí zdravotným problémom, ktorý mu komplikuje bežný život, spôsobuje bolesti a nezlepšuje sa, ba sa ešte zhoršuje a termín u špecialistu má voľný až o pár mesiacov, potom nie je prekvapením, že hľadá pomoc na pohotovosti. Podľa nej je preťaženie pohotovostí a urgentných oddelení dôsledkom dlhodobého zanedbávania ambulantnej starostlivosti. Situáciu je podľa nej potrebné riešiť systematicky. „Jediným spôsobom, ako zmierňovať nápor na pohotovosti a urgentné oddelenia, je stabilizovať sieť ambulantných lekárov tak, aby pacienti dostali potrebnú starostlivosť v primeranom čase,“ dodala.

Taktiež zdôraznila, že je dôležité vzdelávať pacientov, aby vedeli, kedy sa má obrátiť na jednotlivé druhy zdravotníckych zariadení. „Už v roku 2017 sme navrhovali triediť pacientov na pohotovostiach a vytvoriť ambulantné pohotovosti blízko k urgentným oddeleniam. Bohužiaľ, nič z toho sa nerealizovalo,“ dodala.

Predstavitelia ambulancií a nemocníc schválili sériu opatrení, ktoré majú stabilizovať ambulantný sektor a zároveň posilniť nemocnice. Medzi tieto opatrenia patrí aj zvýšenie poplatkov na pohotovostiach a urgentných oddeleniach. Okrem toho sa zhodli na skrátení ordinačných hodín ambulantných pohotovostí pre deti.

Slovensko – lídr vo výrobe automobilov

Dnes patrí Slovensko medzi relatívnych svetových lídrov vo výrobe áut, s výrobou približne 185 vozidiel na 1 000 obyvateľov. Napriek tomu, že predaj nových áut klesá od roku 2017. Automobilový priemysel predstavuje kľúčový pilier slovenskej ekonomiky, ktorý generuje množstvo pracovných miest nielen priamo v samotnej výrobe, ale aj u dodávateľov, v logistike, výrobe komponentov a v oblasti výskumu a vývoja. Odhad Zväzu automobilového priemyslu SR hovorí, že priamo aj nepriamo sa zamestnanci z tohto priemyslu pohybujú na úrovni až 261 tisíc, čo znamená, že takmer každý desiaty pracujúci na Slovensku pôsobí v tomto odvetví.

Svetové predaje nových áut však ani po šiestich rokoch nenarástli na rekord z roku 2017. Na tento vývoj vplývali rôzne faktory vrátane dopadu pandémie, problémov v dodávateľských reťazcoch, nedostatku čipov, inflácie, geopolitických napätí vrátane ruskej vojny a sankcií, energetických kríz, ale aj zvýšenej práce z domova a spomalenia rastu hospodárstiev kvôli zvýšeným úrokovým sadzbám. Znižujúci sa dopyt znamenal, že slovenská automobilová produkcia si stále nedokázala obnoviť úroveň dosiahnutú v druhej polovici roku 2018.

Vývoz automobilov udržiava nárast HDP

V druhom štvrťroku 2023 sa hrubý domáci produkt (HDP) v konštantných cenách zvýšil o 1,5 % v porovnaní s rovnakým obdobím minulého roku. Po odstránení sezónnych vplyvov sa medziročný nárast HDP pohyboval na úrovni 1,3 %, pričom medzikvartálne vzrástol o 0,4 %. Pretrvávajúca vysoká inflácia mala ďalej negatívny dopad na hodnotu HDP v reálnych cenách, keďže jeho nominálna hodnota bola ovplyvnená inflačným tlakom. Tieto údaje sú získané zo rýchleho odhadu HDP a zamestnanosti za druhé štvrťroku 2023, ktorý uverejnil Štatistický úrad Slovenskej republiky (ŠÚ SR). Počas tohto obdobia dosiahol HDP v bežných cenách hodnotu 30,3 miliardy eur, čo predstavovalo medziročný nárast o 3,1 miliardy eur. Ak túto hodnotu prepočítame do konštantných cien, HDP dosiahol 23,4 miliardy eur, a tým sa medziročný rast v reálnych cenách vyšplhal na 345 miliónov eur. Rast slovenskej ekonomiky už nespoliehal primárne na spotrebu, ale skôr na rast investícií podnikov, najmä v oblasti stavieb. Významný príspevok k rastu HDP zaznamenal aj prebytok v zahraničnom obchode, čiže zvýšený vývoz automobilov.

Slovensko dominuje v skladovaní plynu

Slovensko exceluje v oblasti plyného skladovania, predstavujúc svetovú veľmoc v tomto odvetví. V spojení so zásobníkom plynu v Dolných Bojanoviciach na Morave má kapacitu uskladniť viac ako 40 terawatthodín (TWh) energie. Tieto fakty uverejnil Milan Sedláček, prezident plynárenskej asociácie Gas Infrastructure Europe (GIE), v rozhovore pre podcast časopisu *Slovgapre*. Pre lepšie pochopenie, výroba elektrickej energie na Slovensku dosiahla približne 24 až 25 TWh minulý rok, pričom ročná spotreba plynu sa pohybovala okolo 50 TWh. Sedláček zdôraznil: „Vzatím do úvahy aj kapacitu zásobníka v Dolných Bojanoviciach Slovensko je schopné uskladniť takmer štyri miliardy metrov kubických plynu, čo predstavuje viac ako 40 TWh energie.“ Podľa Sedláčka slovenské elektrárne minulý rok vyrobili približne 25 TWh energie. „Takže na celý rok produkujeme menej elektrickej energie, než je schopné Slovensko uskladniť v jednom okamihu na začiatku zimy vo svojich podzemných zásobníkoch. Táto schopnosť koncentrácie energie a jej skladovania v plynom prostredí je skutočne výnimočná,“ dodal Sedláček. Okrem toho zdôraznil, že slovenské plynárenstvo má potenciál výrazne prispieť k zelenému energetickému prechodu. To potvrdzuje aj iniciatíva Otvorene o plyne, ktorú propaguje Slovenský plynárenský a naftový zväz (SPNZ).

Ceny bytov pokračujú v poklese

Bratislava zaznamenala medziročný prepád v predaji nových bytov takmer o dve tretiny. Tento trend však pozorujeme v celej krajine. Nitriansky kraj je výnimkou, keďže ceny nehnuteľností tam vzrástli o 1,3 percenta. Zatiaľ čo v Prešove a Košiciach zaznamenali najvýraznejší pokles cien bytov počas uplynulého roka. Napriek poklesu cien developeri odmietajú zlacňovať. Z ponuky dokonca sťahujú nové byty a neakceptujú zníženie cien. Výsledkom toho je, že slovenský trh s novými nehnuteľnosťami zamrzol na bode mrazu.

Útoky medvedov sa stupňujú

Pred dvoma rokmi zaznamenali na Slovensku prvé zabitie človeka medvedom. Poľnohospodári sa boja chodiť na poľia a vyzývajú vládu, aby začala konať. Poľovníci sú pripravení, ale na reguláciu lovu majú stále červenú. Tento rok boli vykonané dve alebo tri postrelenia medvedov krátkou zbraňou pri sebaobrane. Meteorológovia a vodohospodári tvrdia, že ich zamestnanci sa boja chodiť do práce a žiadajú o ozbrojený sprievod.

V minulosti sa väčšinou medveď lovil na výnimku v rámci regulačného lovu. Práve takéto jedince, ktoré teraz zabíja zásahový tím injekciami a končia v kafilerii, predtým odlovili zahraniční hostia za poplatok. Tento lov bol prevenciou pred nárastom početnosti, spôsobenými škodami či pred stratou plachosti a podobne a štát na tom zarobil peniaze. Dnes to robí zásahový tím, ktorý je platený z daní a daňoví poplatníci uhrádzajú aj 400 eur, ktoré stojí kafilerácia. Špekuluje sa o 2 až 3 tisícoch kusov medvedov.

Pred šiestimi rokmi uskutočnil profesor Ladislav Paule genetický výskum a vtedy žilo na území Slovenska 1 200 medvedov, plus mínus 250 kusov. Teraz podľa štúdie, ktorú robila Karlova univerzita, sa vedci dopracovali k výsledku tisíc jedincov.

Extrémne zmeny počasia na Slovensku

Leto tohto roku na Slovensku je charakterizované významnými fluktuáciami teplôt. Tento fakt vyplýva z klimatického hodnotenia 32. týždňa Slovenského hydrometeorologického ústavu, ktorý svoje zistenia publikoval na sociálnej sieti. „Po krátkej vlnke horúčav v júni nasledovala v júli podstatne výraznejšia vlna horúčav. Avšak v poslednej dekáde júla a predovšetkým v začiatkoch augusta došlo k citelnému ochladeniu,“ uviedol SHMÚ. Spôsobilo to, že priemerná mesačná teplota vzduchu v júli nebola tak vysoká, ako by sa zdalo z teplotných hodnôt zaznamenaných počas horúčav v tomto mesiaci. „Výskyt tropických dní bol taktiež obmedzený,“ dodal, pričom upozornil, že napriek tomu sa v Dudinciach zaznamenalo až 19 tropických dní, čo predstavovalo tretí najvyšší počet tropických dní v júli aspoň od roku 1971. V meteorologickej stanici v Kráľovej pri Senci a vo Veľkých Ripňanoch zaznamenali o jeden tropický deň menej, celkovo 18. V súvislosti s pôdnym suchom môžeme povedať, že povrchová vrstva celého Slovenska je momentálne bez rizika sucha.

PODUJATIA

Vajnorské dožinky 2023 Vajnory (18. ročník) 16. 9. 2023, Park pod lipami, Vajnory, Bratislava

V sobotu 16. augusta sa uskutoční 18. ročník najvýznamnejšieho kultúrneho podujatia vo Vajnoroch, ktorým sú Vajnorské dožinky. Dožinky sú oslavou ukončenia žatvy. Súčasťou akcie bude okrem iného aj veľký alegorický sprievod, ktorý pôjde ulicami v centre Vajnôr za účasti osobností spoločenského a kultúrneho života z hlavného mesta a okolia, miestnych dobrovoľných spolkov, združení a ďalších účastníkov.

Victoria Regia 2023 Piešťany (30. ročník)

20. 9. – 24. 9. 2023, Kino Fontána, Piešťany

Piešťany budú opäť kvetinové – kúpeľné mesto v dňoch 20. až 24. septembra 2023 hostí majstrovstvá Slovenska vo floristike, ktoré organizuje Slovenská asociácia kvetinarov a floristov v Kultúrno-spoločenskom centre Fontána.

Pezinské vinobranie 2023 Pezinok

22. 9. – 24. 9. 2023, Pezinok, Bratislavský kraj

Tradícia organizovania obaračkových slávností v Pezinku sa začala pred 75 rokmi. Od roku 1958 sa konali striedavo aj v susednej Modre a od roku 2004 sú vinobrania v Pezinku každý rok s výnimkou dvojročnej prestávky spôsobenej pandemiou. Vinobrania sú predovšetkým oslavou práce tunajších vinárov, vinohradníkov a tiež produktov, ktoré vyrábajú – hrozna a vína. Vinobranie Pezinok 2023 sa začína tradične už v piatok podvečer slávnostným prvým dúškom mladého vína. Otvára ho alegorický sprievod, ktorý sa presunie spred zámku. Sprievod predstaví organizácie v meste a prezradí aj zaujímavé informácie z histórie tohto vinárskeho mestečka. Okrem iného sa môžete tešiť aj na kolotoče.

Burčiakovica 2023 Vajnory

30. 9. 2023, Bratislava – Vajnory

Pozývame všetkých milovníkov burčiaku na stretnutie vo Vajnorských vinohradoch! Program: pohodový deň so stánkami s ochutnávkou burčiaku, miestneho vína a špecialít a burčiak a vína z vajnorských vinohradov.

KNIŽNÉ TIPY

Ján Spišiak: *Strom* (Sunday walk, 2023)

Päťica mladých priateľov sa vyberie stráviť víkend v lesoch, kde dúfajú aspoň na niekoľko dní zabudnúť na svoje trápenia. Jeden z nich našiel v univerzitnej knižnici starý denník neznámeho mnícha, opisujúci, ako vysoko v horách našiel zvláštny strom, ktorý mu pomohol porozumieť prírode aj sebe samému. A tak sa vyberú tento strom hľadať. Na horách ich však prekvapí extrémne silná víchrica, ktorá ich vo chvíľach, kedy im pôjde o život, prinúti ukázať, čo v nich naozaj je a čo je pre nich skutočne dôležité.

Rudolf Sloboda: *Uršula* (582, Slovart, 2023)

V románe *Uršula*, ktorý je jedným z kľúčových diel Rudolfa Slobodu, sa vzdelaná, sebavedomá, bystrá, racionálna Uršula počas školy zoznami s rozvedeným mužom starším

o dvadsať rokov, za ktorého sa vydá. Sčasti v sebaobrane, sčasti v žiarlivostnom afekte svojho manžela zabije. Text sa sústreďuje na jej životné osudy v čase, keď sa vracia z väzenia a pokúša sa opäť žiť normálnym občianskym životom, nadväzuje nové priateľstvá a známosti.

Juraj Buzalka: *Postsedliaci. Slovenský ľudový protest* (mamaš, 2023)

Juraj Buzalka je sociálny antropológ, pôsobí na Univerzite Komenského v Bratislave a venuje sa témam spoločenských a kultúrnych zmien a politických hnutí. V knihe *Postsedliaci: Slovenský ľudový protest* sa nemilosrdne pozera na Slovákov, vecne a kriticky komentuje naše ilúzie o sebe i naše utkvelé predstavy o fungovaní sveta. Kľúčové udalosti slovenských dejín aj súčasného života glosuje s nadhľadom a oslobodzujúcim ostrovtipom.

A kto sú postsedliaci? Postsedliaci sú moderní Slováci, ktorí veria v ideál domoviny z agrárnych čias a podľa toho sa aj správajú. Vyznávajú svoje vidiecke hodnoty, ktoré považujú za „tradičné“, volia populistických vodcov a sú často geopoliticky popletení. Cestujú po svete, ovládajú moderné technológie a žijú najkvalitnejší život, aký kedy žili príslušníci ich rodokmeňa. A aj tak majú pocit, že svet je k nim neláskavý, neberie ich vážne, a oni sa mu nemienia doprosovať. Melancholicky smútia za svetom, ktorý nikdy nebol. Ich stratégiou prežitia je nemať názor, teda pochopiteľná hra na istotu s cieľom udržať status quo – „len aby horšie nebolo“. V tejto knihe hľadáme spôsob, ako s nimi budovať spoločnú pokrokársku záhradu.

Matúš Mahút: *Dážď* (Tatran, 2023)

Kvapky zachytili množstvo príbehov z mestečka Ľudovíta Štúra, až sa z nich napokon stal *Dážď*. Toto bratislavské zákutie spájajú so zvyškom hlavného mesta len dve vyťažené linky a generácia, čo v budúcnosti povedie náš národ. *Dážď* chce upozorniť na krehké a zároveň nezlomné duše študentov, ktorí sa snažia robiť zázraky s minimom prostriedkov, premeniť svojich pár rokov na zlato či nájsť zmysel v dlhých dňoch a krátkych nociach a takmer skutočné postavy privádza do situácií, keď si musia vybrať medzi vlastným dobrom a dobrom iných. Mirko Lajmo a jeho partia zažijú bungee jumping, tanec v daždi, beh naostro, Grand Theft Auto, niekoľko opíc, Španielsko, stareckú geriatriu a veľmi veľa sladkých koláčov z kuchyne vychýrenej cukrárne leskejks. Táto kronika Mlynskej doliny ponúka pohľady na študentský život priamo z prvej ruky a prináša nežné osvieženie do súčasnej literatúry pre mladých. Jej autorom je Matúš Mahút, vyslúžilý obyvateľ internátov, na ktoré spomína s láskou a s ľahkým úsmevom na tvári. *Dážď* slúži ako dôkaz, že Mlynská dolina je nevyčerpatelnou studnicou dych berúcich príhod a jej milovníci sa k nej radi vracajú ako k dávnej priateľke.

Luboš Balažovič – Martin Kmeť: *Čarovné Nové Mesto nad Váhom a okolie* (CBS, 2023)

V dnešnej rozprávke prichádzame k Beckovskej bráne, ktorá rozširuje údolie Váhu do úrodných lánov. Obdarená nížina je ohraničená Bielymi Karpatmi, Myjavskou pahorkatinou a Považským Inovcom. Hoci prvá písomná zmienka o Novom Meste nad Váhom je z roku 1253, jeho výnimočnú polohu ľudia ocenili už v staršej dobe kamennej, o čom svedčia aj rozsiahle archeologické nálezy. Najväčšie nále-

zisko sa nachádza v mestskej časti Mnešice, pričom vek najspodnejšej vrstvy nálezu sa odhaduje na 240 000 rokov pred naším letopočtom, čím sa toto nálezisko stáva najvýznamnejším sídliskom pravekého človeka na Slovensku. Pre svoju vynikajúcu polohu bolo územie neustále obývané počas celej histórie. Poskytovalo nielen poľnohospodársku úrodu, ale aj skvelé obranné pozície. Zrúcaniny hradov Beckov, Tematín a Čachtického hradu sú pripomienkou veľkoleposti zašlých čias. Veľkomoravské hroby či rímsko-barbarské sídlisko sú len ďalšími úlomkami z čias, ktoré toto územie držalo vo svojich rukách. V kultúrnom rozvoji mesta bol dôležitým mílnikom rok 1842, lebo vtedy vznikla v Novom Meste nad Váhom prvá tlačiareň. Začiatkom 20. storočia tlačilo v meste už päť tlačiarní a zaujímavosťou sú napríklad *Považské noviny*, ktoré vychádzali ako prvý regionálny mesačník na Slovensku. Mesto ponúka ohromujúci počet sôch, historických budov, pamiatok, kostolov a kaplniek a stojí za našu návštevu. Nazrite s nami do skutočného sveta rozprávok. Podte sa pozrieť na Čarovné Nové Mesto nad Váhom a jeho okolie.

Zuzana Kuglerová: *Staroslovanské mýty a legendy* (Daxe, 2023)

Všetci sme sa raz zamysleli nad tým, čo bolo kedysi dávno, na začiatku, na úsvite dejín. Rôzne civilizácie dali na túto otázku odpoveď v podobe vlastných mýtov. Mnohí z nás sa skôr dozvedia, kto je to Zeus, Héra a pod. – a to vďaka dlhodobému knižnému popularizovaniu dostupných prameňov. Staroslovanské mýty a legendy sa dobrodružným konaním bohov a hrdinov, vyrovnávajú aj tým najznámejším svetovým mytológiám. Ich poznanie by malo byť súčasťou nášho národného povedomia a kultúry. Autorka Zuzana Kuglerová, ktorá sa zbieraniu povestí venuje systematicky už takmer tridsať rokov, túto málo zmapovanú oblasť spracovala so sebe vlastnou dávkou rozprávačského talentu. Prísne sa však drží základných faktov, pomocou ktorých panteón staroslovanských bohov a hrdinov nielen oživuje, ale aj dotvára v charakteristike postáv a v konaní hrdinov. Čitateľ sa tak dozvie napríklad, prečo sa v slovenských ľudových rozprávkach objavuje motív zlatej kačky a zlatého vajca, že bohom prapočiatku bol Rode, ktorého meno nachádzame až dodnes v koreňoch slov ako rodina, národ, rodný, rodisko. Že Baba Jaga nebola odjakživa škaredou starou s bradavicou na nose, ale krásnou Jaguňou, ktorá doplatila na svoju lásku k synovi Perúna. Že za slovom koleda sa skrýva maličký syn Perúna a Vesny Koljada, ktorý sa dokázal vďaka krásnemu spevu vyslobodiť zo zajatia Moreny. Knihu dotvárajú jedinečné ilustrácie Martina Kellenbergera, ktoré dotvárajú a výtvarne, priam komiksovo, prerozprávajú všetky príbehy.

Tamás Varga: *Polievka* (Divadelní ústav, 2023)

O vine a treste nad pokazenou polievkou. Tri bezmenné postavy, žena, otec a dcéra, sedia za jedálenským stolom a už niekoľko dní obedujú to isté: pokazenú polievku – na iné nemajú. Pri rodinnom obede panuje neznesiteľné duso, v ktorom graduje vzájomné obviňovanie, aké poznáme z rodinných melodram, búcha sa po stole kropenom matkinými slzami. Otec tyran, zúfalá bezbranná matka a dospievajúca dcéra ako obeť večnej vojny medzi mužom a ženou. Pri tomto stole chýba druhá dcéra, ktorej sa z tohto rodinného pekla podarilo uniknúť. Štvrtou postavou hry je

muž v úlohe svedomia postáv. Ten vstupuje do hry, dej zastavuje a vracia ako režisér, pohybom prsta po akomsi imaginárnom tablete; postavy hry si potom vymieňajú úlohy, on sám sa stáva jednou z nich... a postupne sa ukazuje, že úvodná „rodinná konštelácia“ nie je čierno-biela.

Takto svoju hru *Polievka „zamiešal“* maďarský dramatik a herec Tamás Varga (* 1976). Jeho text je súčasťou rovnomennej trilógie, knižného debutu absolventa hereckej akadémie v srbskom Novom Sade, ktorý ako herec, pedagóg a kultúrny pracovník pôsobil v maďarskom prostredí, v Srbsku i Rumunsku a v súčasnosti je umeleckým šéfom Udvari Kamaraszínház v Budapešti (Dvorné komorné divadlo). „Vo svojich hrách sa väčšinou zaoberám sebaopoznávaním, posúvaním vnútorných hraníc a odhaľovaním skrytých motivácií, ktoré nás poháňajú,“ hovorí autor, ktorý sa podľa vlastných slov vždy usiluje vystúpiť z rámca zaužívaných riešení a pre svoje hry hľadá netradičné formy. „V týchto textoch nič nie je také, ako sa na prvý pohľad zdá,“ píše o Vargovom retrospektívnom postupe dramaturg Tamás Oláh. „Hoci na začiatku všetko pôsobí jasne, zrozumiteľne a logicky, s približujúcim sa záverom sa objavuje čoraz viac nezvyčajných, zdanlivo nepochopiteľných prvkov a nečakaný zvrät napokon úplne reinterpretuje predchádzajúce akčné momenty. Ústrednou kategóriou trilógie Tamása Vargu je zločin a trest. Jeho protagonistami sú každodenné postavy, ľudia s prehreškami, s ktorými nás autor konfrontuje až v závere. Texty trilógie sú vzrušujúcimi vrcholmi súčasnej maďarskej dramatickej literatúry,“ konštatuje Oláh.

Marián Drahoš: *Horlivosť na dlhé trate. Aby horiace srdce nevychladlo* (Viera do vrecka, 2023)

Aký je rozdiel medzi aktivizmom a horlivosťou? Na jednej strane je rýchlik, ktorý uháňa krajinou a nevie zastaviť a nabrať nových cestujúcich. Efekt je úžasný, ale výsledky žalostné. Prichádzajú k nám stovky mladých, ale naše pôsobenie v nich nezanecháva trvalú stopu. Možno sa duchovne nadchnú, ale nie sú schopní zachytiť Boží hlas a ísť za povoláním. A na druhej strane sú dve srdcia, ktoré sa dokážu prepojiť. Srdce Boha, ktorý sa dáva svetu bez obmedzení a chce spasíť každého človeka, a srdce učeníka, ktoré sa zapáli radosťou a horlivosťou pre toto Božie pôsobenie. Dve srdcia, ktoré bijú rovnakým rytmom a takou rýchlosťou, ktorá prináša dlhotrvajúce výsledky.

Václav Neuer: *Vražda s pridanou hodnotou* (Publixing & Ikar, 2023)

Vrchného inšpektora Ledeckého z oddelenia vražd Bratislavského riaditeľstva policajného zboru prenasledujú zlé sny a neusporiadaný súkromný život. K tomu má preveriť podozrenie z vraždy, ktoré na základe spravodajských informácií priniesol kolega z ekonomickej kriminálky. Pozná identitu možnej obete, ale nemá mŕtvolu. Ako objasniť vraždu, keď nemá telo? Navyše, ide vôbec o vraždu? Nejde predsa len o preventívne zmiznutie príležitostného autičkára, ktorý má horúcu pôdu pod nohami, do teplejších krajov? Takmer súbežne s prvým prípadom preruší nádejne rozbehnutú poľovačku na srnca výbuch a požiar terénneho auta. V zhorenom vraku nájdu hasiči telo, ku ktorému policajti zatiaľ nepoznajú identitu... Rozbieha sa pátranie s cieľom priradiť meno k telu obete alebo nájsť telo k známemu menu. Tento prvý krok je nevyhnutným pred-

pokladom na odhalenie vraha či vrahov. Ide o jeden prípad alebo len o zhadu náhod? Sú skutky prepojené alebo nesúvisia?

Odpovede na tieto a ďalšie otázky, ktoré sa v príbehu reťazia, hľadá vrchný inšpektor Ledecký so svojim tímom posilneným o mladého nádejného kriminalistu Jakuba Koreisa. Obetavý a profesionálny prístup, ako aj neprofesionálne zlyhanie donútia kriminalistov využiť všetky dostupné formy operatívnej práce, až po nasadenie policajného agenta do takého nepriateľského prostredia, akým je ústav na výkon väzby.

Vražda s pridanou hodnotou je kriminálny príbeh zo súčasnosti a voľne nadväzuje na autorovu prvotinu *Krkavčí súd*. Václav Neuer aj v tejto knihe zúročuje svoje skúsenosti z každodennej práce policajtov pri objasňovaní najzávažnejších zločinov a z fungovania podsvetia.

Mária Miková: *Posledné dni legendy. Michal Dočolomanský* (D.Orys, 2023)

Kniha zachytáva názory a myšlienky známeho slovenského herca Michala Dočolomanského, dostáva sa na miesta, kde sa narodil, opisuje jeho vzťah k otcovi, významnému slovenskému učiteľovi, ale súčasne aj jeho súkromné intímne vyznania. Zároveň citlivo opisuje Michalove posledné dni, keď bojoval nielen s vážnym ochorením, ale aj s niektorými bulvárnymi novinármi, ktorí organizovali na neho doslova poľovačku v najťažších chvíľach života. V knihe sú autentické výpovede Michala Dočolomanského a unikátne súkromné fotografie. Kniha vychádza k pätnástemu výročiu od odchodu tohto výnimočného a obľúbeného slovenského herca.

Bohuš Schwarzbacher: *Pezinok a okolie z neba* (CBS, 2023)

Na rozhraní Podunajskej roviny a Malých Karpát sa rozprestiera poľnohospodársky, ale najmä vinársky kraj. Mestá Pezinok, Modra, Svätý Jur a okolité obce sú „mekkou“ slovenského vinohradníctva a vinárstva. Kúsok prírody a neopakovateľná chuť sa skrýva v každej fľaške tunajšieho vína. Už Rimania na prelome letopočtov začali so zakladaním vinohradov, ktoré vďaka nadšeniu a pracovitosti miestnych obyvateľov nezanišli spolu s Rímskou ríšou, ale ďalej sa rozvíjali. Pokrývali a dodnes pokrývajú obrovskú časť juhovýchodných svahov Malých Karpát. Kvalitné značkové vína dopĺňajú kulinárske špeciality, starobylé pamiatky, folklór a rázovitost vinohradníckych domov. Pestujú sa tu biele muštové odrody Rizling vlašský, Rizling rýnsky, Veltlínske zelené, Burgundské biele a z modrých odrôd najmä Frankovka modrá a Svätovavrinecké. Hoci Slovensko má mnoho ďalších vinohradníckych regiónov, tento je významom najväčší. Malé Karpaty sú nádherným a nenahraditeľným kúskom Slovenska. Významným turistickým lákadlom v tejto oblasti je Veľká homoľa. Na jej vrchole nájdeme drevenú rozhľadňu, ktorá patrí k najvyšším na Slovensku. Meria až 20 metrov a je z nej krásny kruhový výhľad na Malé Karpaty, Považský Inovec, Tribeč a za priaznivého počasia vidieť aj rakúske Alpy. Vďaka tomu sa Veľká homoľa stala najvyhľadávanejším vyhliadkovým bodom v širokom okolí. Pre milovníkov zimných športov je pripravená skvelá lyžovačka v stredisku Pezinská Baba či v okolí Zochovej chaty.

Okolie Pezinka je vhodné na cykloturistiku po trasách rôznej dĺžky a náročnosti. Ani milovníci histórie neprídu

v regióne skrátka. Jedným z hlavných klenotov mesta Pezínok je impozantný Pezinský zámok, okolo ktorého sa kedysi rozprestierali vodné priekopy a padacie mosty. Zámok prešiel rozsiahlou rekonštrukciou a je v ňom Galéria umeleckého skla. Najväčšou historickou atrakciou je hrad Červený Kameň. V súčasnosti sa na hrade nachádza múzeum prezentujúce historické bývanie šľachty a zaujímavý program pre návštevníkov, ako sú šermiarske festivaly či predstavenie sokoliarov. Kaštieľ v Budmericiach bol postavený v kombinácii viacerých slohov vychádzajúcich z renesančných vzorov zámokov na Loire vo Francúzsku s množstvom menších vežíčiek a štítových vikierov.

Príroda nás toho vie naučiť oveľa viac, ako sme schopní si zapamätať. Na pomoc často prichádzajú tematické náučné chodníky. Vinársku tradíciu tohto kraja približuje Vínohradnícky náučný chodník Pezínok. V okolí Pezínka sa nachádza ďalší zaujímavý náučný chodník – Lesnícky náučný chodník Pece – Čertov kopec. V tomto kraji sa však nachádza aj mnoho iných, menej známych miest, ktoré stoja za spoznanie. A keďže človek je tvor zvedavý, čaro nepoznaného sľubuje naozaj jedinečný zážitok.

Eliška Melušová: *Falošná nevesta* (Maxim, 2023)

Christian Harding, markíz Rochester, sa po vyše troch rokoch vracia do Londýna a hneď vyvoláva rozruch. Všetci ho totiž považovali za mŕtveho. Netušili, že prežil obrovský požiar, ale prišiel o svoje spomienky. Dnes už síce pozná pravdu, no predstiera výpadky pamäti, aby mu neušli tí, ktorí spôsobili smrť jeho rodiny. Felicity Lencesterová vyrástla v Amerike a do Londýna prichádza na pozvanie tety, ktorá však záhadne zmizne. Pretože nemá kde ostať, súhlasí s bláznivým plánom svojej priateľky vydávať sa za manželku markíza bez spomienok. Nik netuší, že jeho pamäť tiká presne ako hodinky a hru na „falošnú nevestu“ si užíva až do okamihu, kým nevypukne škandál. Vtedy sa musí rozhodnúť, či zachráni ženu, ktorú nepozná a ktorá ho oklamala, alebo ju predhodí vlkom z vyššej spoločnosti. Felicity je tak vydaná napospas mužovi, s ktorým sa neradno zahrávať. Viac než jeho hnevu sa však obáva svojich pocitov. Od začiatku mala v pláne opustiť Londýn, no teraz sa jej srdce zmieta v túžbe ostať a presvedčiť muža, ktorého zradili, že nie všetko v jeho živote je lož.

Marek Vician: *Biela zástava* (Elist, 2023)

Román *Biela zástava* je prvý detektívny román inšpirovaný skutočnosťami. Je to epické dielo slovenského autora. Jeho napísanie bolo inšpirované skutočnými udalosťami, ktoré sa odohrali v rokoch 2019 až 2020, pričom uvedené fakty si čitateľ môže pomocou priložených QR kódov sám overiť a vytvoriť si vlastný obraz o udalostiach. Dielo zachytáva rozsiahlu oblasť nevyožiteľnosti práva, korupcie a tiež arogantnú demonštráciu sily slovenskej polície, prokuratúry a súdov. Odhaľuje pretvárkę zlatokopiek a kupovanie spravodlivosti od rôznych vybavovačov, ktorí vám dokážu poľahky aj zničiť život.

Beatrix Zaťková: *Vianoce na Madeire* (Motýľ, 2023)

Vianočná Madeira – ostrov voňajúci medom, žiariaci miliónmi svetielok, obsypaný červenými vianočnými ružami, dychtivo čakajúci na najkrajšie sviatky roka. Predstavte si historické námestie uprostred malebného Funchalu, barokovú fontánu, pekárňu, reštauráciu a nevelký podkrov-

ný byt, ktorý sa stal v adventnom čase domovom troch nerozlučných priateľiek. Zuzana, šikovná dekoratérka, je zaspaná množstvom vianočných objednávok a Sofia s Ines sa jej rozhodli pomôcť s ich realizáciou. Madeircania si na výzdobu potrpia, a tak majú plné ruky práce. No ich najväčšou výzvou je vytvoriť ten najkrajší symbol Vianoc – neodmysliteľný betlehem – priamo uprostred ich čarovného námestia. Povinností je veľa, sviatky klopú na dvere, hektika aj vzrušenie z príchodu Vianoc narastajú. A keď k tomu pripočítame problémy s láskou, množstvo zábavných aj dojmavých situácií a podmanivé kúzlo adventnej Madeiry, dostaneme nevšedný vianočný darček plný zázrakov a tej najláskavejšej mágie. Veď Vianoce sú predsa zázrak. A zázrak, to je... láska.

Emily D. Beňová: *V objati gentlemana* (Bestseller, 2023)

Ako málo stačí k veľkému pádu? Písať v novinách je skvelé, no iba kým nenapíšete nič, čo ste nemali. Melania Gerardová napísala článok, ktorým urazila vplyvného muža. Veriť, že nad tým len mávne rukou, je naivné. Udrie tvrdo a nekompromisne a pred Melany stojí voľba, ktorá môže všetko zmeniť. Čo si vyberie? Súd alebo verejné ospravedlnenie? Alebo je aj iná možnosť? Vzrušujúca romanticko-erotická séria plná vášne, pikantných intímností a nečakaných zvrátov vo vzťahu dvoch ľudí z rozdielnych svetov, ktorých spojila náhoda menom osud.

Aniela Cholewinska-Szkoliová: *Miška a jej malí pacienti: Tajomstvá lesa* (Stonožka, 2023)

Nové príhody výnimočnej veterinárky Mišky a jej najlepšieho priateľa psíka Popíka nadväzujú na úspešnú edíciu a sú určené starším čitateľkám a čitateľom. Čoskoro sa začne školský rok, ale to neznamená koniec Miškiných dobrodružstiev. Práve naopak! Miška sa zapíše do lesníckeho krúžku, ktorý vedie skutočný lesník. Deti si pripravujú rozličné projekty venované prírode a Miška s Evkou sa začnú zaoberať tajnou skládkou odpadu v lese. A to všetko pre Popíkovo nehodu a zranenú sojku, ktorá sa zamotala do plastového vreca. Dievčatá majú pred sebou neľahkú úlohu – pokúsia sa vypátrať, kto vozí odpadky do lesa.

Miriam Martináková – Emma Martináková: *Tvorivá dramatika v pedagogickej praxi* (Mladý podnikavec, 2023)

Metodika je určená učiteľom materských, základných a stredných škôl, vychovávateľom, učiteľom literárno-dramatického odboru v základných umeleckých školách. Ide o praktickú metodiku, kde nájde pedagóg súbor aktivít, ktoré obohatia a zatriktívnia výchovno-vzdelávací proces. Tvorivá dramatika má veľkú moc. Rozvíja komunikačné kompetencie, kompetencie učiť sa učiť, riešiť problémy (osobné, sociálne), kompetencie vnímať, vyjadrovať sa a prezentovať pred verejnosťou. Ak nájdete ten správny kľúč, dokážete vytvoriť z dieťaťa tvorivú, mysliacu a empatickú osobnosť.

Cvičenia a práca s príbehom, ktoré sú uvedené v príručke, vychádzajú priamo z aktuálnej praxe. Pri využívaní tvorivej dramatiky v praxi sa totiž stáva, že pedagóg sa „dostane“ k cvičeniam a námetom, ktoré deti až tak veľmi neoslovujú, prípadne nie sú pre ne veľmi atraktívne. Súčasná generácia detí má totiž svoje špecifiká. Príručka vychádza z aktuálnej praxe so „súčasnými“ deťmi. Reaguje na ich potreby a témy, ktorými väčšina z nich „aktuálne“ žije.

Sokolská župa rakouská
1010 Wien, Drachengasse 3/5
www.sokol-wien.com
E-mail: sokol@sokol-wien.at

Starosta:
dr. Thomas FREY-MATERNA
E-mail: materna@aon.at
Tel./fax: ++43 1 604 87 04

Sokol informuje

Jako tělovýchovný spolek s dlouholetou tradicí Vám Sokol nabízí sportovní hodiny vedené školenými vedoucími s velkou praktickou zkušeností.

Přijďte se podívat,
srdečně Vás zveme!

Náčelnictvo a cvičitelé
Sokolské župy rakouské

Náčelnice: dr. Daniela FREY-MATERNOVÁ
Náčelník: Mag. Stanislav ŠTĚRBA

e-mail: jar.hovorka@gmx.at
jednatelka

Sokolský adresář:
www.sokol-wien.com

Česká obec sokolská
Tyršův dům – Újezd 450,
118 01 Praha 1
Tel.: ++420 257 007 111
Fax: ++420 257 320 580
www.sokol.eu

Cvičení rodičů s dětmi

Cvičíme
každý pátek
16:00 – 17:00
Bližší informace:
Mag. I. MÜHLBERGEROVÁ
tel.: 480 49 14

Župní družstvo volejbalu (vedoucí odboru Anton Florián, tel. 01/586 86 86)
23, Anton-Baumgartner-Strasse – kulatá hala Alt-Erlaa

Čtvrtek	19:30 – 21:00	odbíjená (muži)
---------	---------------	-----------------

Župní trénink ve stolním tenise (info: Pavel Vlček, tel. 0680 3107573)
17, Steinergerasse 7 – sokolovna

Středa	19:00 – 21:00	stolní tenis
--------	---------------	--------------

Župní zdravotní cvičení
17, Steinergerasse 7 – sokolovna

Úterý	16:00 – 17:30	ženy a muži
-------	---------------	-------------

Sokol Vídeň I/V
3, Sebastianplatz 3 – tělocvična školy Komenský

Úterý	19:30 –	rekreační volejbal
-------	---------	--------------------

Sokol Vídeň II/XX/XXI
Info: Věra Mottlová, tel./fax: 01/2728326 od 10:00
21, Roda-Roda-Gasse 7

Úterý	18:00 – 21:00	míčové hry (ženy + muži)
-------	---------------	--------------------------

Sokol Vídeň III/XI
3, Sebastianplatz 3 – tělocvična školy Komenský

Čtvrtek	19:00 – 21:00	gymnastika (ženy a muži)
---------	---------------	--------------------------

Sokol Vídeň X
10, Angeligasse 21 – sokolovna
E-mail: sokol-10@chello.at
Tel. a záznamník: 01/600 20 20

Úterý	18:00 – 21:00	stolní tenis
	18:00 – 19:00	showdance Sokol X
	19:00 – 20:00	aerobic Sokol X
	20:00 – 22:00	fotbal Sokol X
Středa	19:00 – 21:00	Volejbal Sokol III
Čtvrtek	09:00 – 10:30	jóga Sokol X
Pátek	15:30 – 19:00	SVS (dorostenci, Sokol V U-17)
	18:00 – 21:00	stolní tenis
	19:00 – 21:00	SVS (Sokol V)

Sokolská jednota Tyrš XII/XV
Info: jar.hovorka@gmx.at, tel. 0699/12 68 12 46
Jednota cvičí v sokolovně 10, Angeligasse 21.

Pondělí	19:30 – 21:00	míčové hry (muži)
Čtvrtek	16:30 – 17:20	rodiče s dětmi a předškolní děti
	17:30 – 18:45	základní sport. gymnastika (žactvo 6-14 let)
	19:30 – 20:30	kondiční a posilovací cvičení na hudbu (ženy + muži)

Sokol Vídeň XVI/XVIII
17, Steinergerasse 7 – sokolovna, tel. 01/480 14 55

Pondělí	16:30 – 17:30	cvičení rodičů s dětmi
	19:00 – 21:00	trénink oddílu stolního tenisu
Úterý	18:00 – 19:30	aerobik (s Kvetkou)
Středa	19:00 – 21:00	trénink oddílu stolního tenisu
Čtvrtek	16:30 – 18:00	florbal žactvo
	19:30 – 21:00	cvičení žen
Pátek	17:15 – 18:30	cvičení žactva
	20:00 – 22:00	cvičení mužů

SOKOL

Světová gymnestráda

V neděli 30. července v 16 hodin byl na Olympijském stadiónu v Amsterdamu slavnostně zahájen další ročník Světové gymnestrády za účasti téměř 19 000 cvičenců z šedesáti zemí. A zástupci Župy Rakouské v počtu dvaceti členů byli u toho.

V průběhu několika posledních měsíců proběhly nácvikové srazy hromadné skladby *Rocková symfonie*. Tuto skladbu nacvičovali cvičenci sokolských jednot v České republice, tak i Župy zahraniční, například naší Župy Rakouské a Švýcarské. Závěrečný hromadný nácvik se uskutečnil v Pardubicích a naše Župa Rakouská se všech nácviků účastnila.

Vůbec první ročník se konal před sedmdesáti lety v Nizozemsku (Rotterdam) v roce 1953 pod heslem „Radost ze života v gymnastice“. Od té doby World Gymnaestrada cestovala po celém světě a rozrostla se v multikulturní gymnastický festival. Nyní se po dvaatřiceti letech vrátila do Amsterdamu, kde proběhla již v roce 1991.

Programová nabídka byla velmi pestrá a kromě hromadných vystoupení zahrnovala deset disciplín, mezi něž patří akrobatická gymnastika, tanec, freerunning, voltiž, rhönradská gymnastika, rytmická gymnastika, skoky na trampolíně, ženská gymnastika, mužská gymnastika a ukázkové sporty. Zahajovací i závěrečný ceremoniál a vystoupení velkých skupin se uskutečnily na Olympijském stadiónu.

Program doplňovaly workshopy, diskotéka, nabídka výtulů a další aktivity pro děti i dospělé ve FAN zóně.

Letos se zúčastnilo světové gymnestrády pětapadesát států a vystoupení při Národních večerech, FIG GALA, kde byla předvedena gymnastika na nejvyšší sportovní úrovni, pódiových skladeb a hromadných vystoupení se zúčastnilo na 19 000 cvičenců.

Zahajovací ceremoniál započal průvodem účastníků z kongresového centra RAI Amsterdam městem na Olympijský stadión a sledovali ho se zájmem místní obyvatelé.

Centrum hlavního dění bylo ve zmíněném kongresovém centru, který byl místem setkávání účastníků, stravování, místem pro média a informační stánky. Zde na osmi pódíích ve dvacetiminutových blocích vystupovaly skupiny cvičenců.

Vystoupení hromadných skladeb se konalo na Olympijském stadiónu. Zde předvedli svá vystoupení Německo, sokolové Župy Rakouské, Nizozemsko a další státy. Skladba *Rocková symfonie* autorů Jany Kosařové a Petra Sádka a skladbu ČASPV s názvem *Příběhy léta* autorů Vilémy Novotné, Ivety Holé a Jaroslava Sauera s náčiním budou předvedeny na 17. Všesokolském sletu v roce 2024.

Účastníci prožili krásný týden s trvalou vzpomínkou na město Amsterdam a jeho okolí. Zakončení světové gymnestrády proběhlo taktéž na Olympijském stadiónu. Program zakončil týden plný pohybu, gymnastiky, různých akcí a setkání účastníků. Pořadatelé předali pomyslnou štafetu Portugalsku, kde se v Lisabonu v roce 2027 uskuteční 18. Světová gymnestráda. Zájemce o pohyb a hromadná vystoupení zveme mezi nás – pojďme společně prožít atmosféru další světové gymnestrády.

Sokolská veselice

V neděli 25. června se v zahradě školy Školského spolku Komenský uskutečnila dobře navštívená každoroční sokolská veselice. Organizaci akce převzal již tradičně výbor Tělocvičné jednoty Sokol Vídeň XII/XV. Bylo postaráno o zábavu i pro ty nejmenší, k poslechu a tanci hrál Marek Daniš. Nechybělo ani bohaté občerstvení, k obědu bylo maso z grilu včetně nápojů.

SPORT

Atletické mistrovství Evropy v Jeruzalémě

Diskař **Jan Svozil** se stal v Jeruzalémě juniorským vicemistrem Evropy. Devatenáctiletý vrhač z Valašského Meziříčí výkonem 59,93 m nestačil jen na naprosto suverénního Ukrajince Michajla Brudina, který všech pět změřených pokusů poslal za 60 metrů a zvítězil v letošním juniorském světovém maximu 66,58 m. Svozil, který se v kvalifikaci blýskl osobním rekordem 61,65 m, uhájil stříbro o sedm centimetrů před Yannickem Rolvinkem z Nizozemska.

Ondřej Gajdoš vybojoval bronzovou medaili v běhu na 1500 metrů. Devatenáctiletý talent Slovanu Liberec časem 4:00,98 minuty nestačil ve finiši velmi pomalu rozběhnutého závodu jen na Rakušana Kevina Kamenschaka (3:59,73) a suverénního vítěze Nielse Larose z Nizozemska (3:56,78), který potvrdil roli favorita.

Jakub Dudycha se stal juniorským mistrem Evropy v běhu na 800 metrů poté, co česká výprava uspěla s protestem proti jeho diskvalifikaci za postrčení soupeře. Bronz přidaly na šampionátu v Jeruzalémě **Hana Blažková, Terezie Táborská, Nikola Musilová a Adéla Tkáčová** ve štafetě na 4 × 100 metrů a v národním juniorském rekordu 3:34,84 i čtvrtkařská štafeta ve složení **Karolína Mitanová, Kateřina Matoušková, Terezie Táborská a Lurdes Gloria Manuel**. Blízko další české medaili byl i výškař Tomas Järvinen, nakonec obsadil čtvrté místo.

Barbora Špotáková

Světová rekordmanka v hodu oštěpem Barbora Špotáková i téměř rok po skončení profesionální kariéry stále umí hodit za 60 metrů. Teď to dvaatřicetiletá atletka dokázala na mítinku Rieter v Ústí nad Orlicí, kde zvítězila výkonem 60,32. V soutěži to byl její jediný měřený pokus a povedl se jí v druhé sérii. Soutěž vyhrála o téměř tři metry před Jihoafričankou Jo-Ané van Dykovou (57,47). Trojnásobná mistryně světa a dvojnásobná olympijská vítězka po skončení kariéry sporadicky startuje na vybraných domácích akcích. V červnu na Zlaté třetě a na červencovém domácím šampionátu, kde skončila druhá, těsně přehodila 57 metrů.

Tenistka Strýcová je znovu wimbledonskou šampionkou ve čtyřhře

Tenistka Barbora Strýcová ovládla po návratu z mateřské dovolené podruhé v kariéře wimbledonskou čtyřhru. Stejně jako v roce 2019 se mohla sedmatřicetiletá rodačka z Plzně radovat spolu s Sie Šu-wej z Tchajwanu. Ve finále si totiž na londýnské trávě poradily s australsko-belgic-

kým párem Hunterová, Mertensová 7 : 5 a 6 : 4. Duel vyhrály za hodinu a 52 minut. Strýcová se Sie Šu-wej získaly druhý společný grandslamový titul a nahradily na trůnu stejně jako před čtyřmi lety Barboru Krejčíkovou a Kateřinu Siniakovou. Turnajové jedničky do soutěže nenastoupily kvůli zranění Krejčíkové. Strýcová vyhrála grandslam podruhé, Sie Šu-wej má šestý triumf a druhý letošní po Roland Garros. Bývalá světová jednička v deblu Strýcová se na kurty vrátila po mateřské přestávce letos v dubnu. S kariérou se definitivně rozloučila v září na US Open.

Čeští tenisté

Tenistka Karolína Muchová je po finálové účasti na turnaji v Cincinnati poprvé v elitní desítku světového žebříčku. Českou jedničkou je devátá Markéta Vondroušová, pro wimbledonskou vítězku toto umístění rovněž znamená nové životní maximum. Petra Kvitová klesla na jedenácté a Barbora Krejčíková na dvanácté místo. Jiří Lehečka je dál pětatřicátý, Barbora Strýcová, která v rámci rozlučkového turné s kariérou vyhrála ve Wimbledonu čtyřhru, ve čtyřhře poskočila na 35. místo.

ME juniorů v dráhové cyklistice

Dráhová cyklistka **Veronika Jaborníková** skončila na závěr mistrovství Evropy juniorů a závodníků do 23 let v Portugalsku druhá v keirinu starší věkové kategorie. Postarala se tak o druhou medaili české výpravy. Stříbro získalo také družstvo žen do 23 let v týmovém sprintu, jeho členkou byla i Jaborníková.

Úspěchy vodních slalomářů

Kajakář **Jiří Prskavec** se stal po šesté mistrem Evropy ve vodním slalomu. Na Evropských hrách v Krakově obhájil třicetiletý reprezentant loňský triumf a zároveň zajistil České republice účastnické místo na olympijských hrách v Paříži v příštím roce. V závodě žen skončila třetí **Tereza Fišerová**. Ziskem bronzové medaile tak na Evropských hrách zkompletovala medailovou sbírku. **Ondřej Tunka** získal titul mistra Evropy v kayakcrossu, **Vít Přindiš**, šampion z roku 2021, přidal v rámci Evropských her v Krakově bronz. Další bronzovou medaili získal vodní slalomář **Václav Chaloupka**. Jiří Prskavec skončil v závodě kanoistů čtvrtý.

Peter Sagan ukončí po této sezóně kariéru

Peter Sagan (* 26. 1. 1990, Žilina) ukončí po této sezóně kariéru profesionálního cyklistu. Trojnásobný majster sveta potvrdil, že po roku 2023 nebude dále pokračovat vo WorldTour a bude sa pripravovať na olympijské hry 2024 v Paříži, kde chce štartovať v horskej cyklistike. Vo svojej kariére dokázal Peter Sagan vyhrať Majstrovstvá sveta 3 × po sebe. Peťo Sagan je taktiež sedemnásobným držiteľom zeleného dresu pre najlepšieho šprintéra Tour de France.

Peter Sagan už od malička prejavoval veľký záujem o šport. S počiatku začínal svoju kariéru ako futbalista v domácom MŠK Žilina. Futbal mu však neočaroval a tak už po týždni presedlal na bicykel, ktorý si ihneď zamiloval.

V sezóne 2012 sa Peter Sagan konečne dočkal premiéry na legendárnej Tour de France. Kto by to bol vtedy tušil, že si tieto najstaršie preteky na svete doslova opantá na pár ďalších rokov. Sagan hneď pri svojej premiére vyhrál tri etapy a získal svoje prvý zelený dres pre víťaza bodovacej súťaže šprintérov. V podobných výsledkoch pokračoval aj v rokoch 2013, 2014, 2015 a 2016, kedy taktiež vyhrál zelený dres na Tour de France. Okrem toho, že si Peter Sagan doslova podmanil bodovaciu súťaž na prestížnej Tour de France, počas jeho kariéry sa mu taktiež podarilo trikrát za sebou vyhrať Majstrovstvá sveta v cestnej cyklistike. Stalo sa tak v rokoch 2015, 2016 a 2017 a je vôbec prvým cyklistom v histórii, ktorému sa niečo takéto podarilo. Peter Sagan počas svojej profesionálnej kariéry stihol už vystriedať niekoľko tímov, kde s ním vždy prestupuje aj jeho brat Juraj Sagan a masér Maroš Hlad.

V roku 2018 vydáva svoju vlastnú knihu s názvom *My World*, na ktorej spolupracoval s novinárom Johnom Deeringom.

Adam Ondra neuspěl na MS v lezení

Adam Ondra poprvé na mistrovství světa nezískal medailu v lezení na obtížnost, což je jeho nejsilnější disciplína. Po chybě ve finále skončil osmý. Bez cenného kovu v lezení na laně skončil na světovém šampionátu poprvé od roku 2009. Na stupních vítězů chyběl i předloni, ale tehdy v Moskvě nstartoval. Vyhrál Rakušan Jakob Schubert, pro něhož je to čtvrtý světový titul v této disciplíně. Od roku 2012 se Schubert na trůnu střídá s trojnásobným šampionem Ondrou. Třicetiletý český reprezentant měl i v Bernu medailové ambice, ze semifinále postupoval jako druhý. „Rozhodl jsem se, že do toho jdu naplno se vším rizikem a budu lézt co nejuvolněji a co neefektivněji. Bohužel se mi to hned po té poslední části, která se lezla bez nohou, šeredně vymstilo,“ řekl.

Jamboree v Jižní Koreji

„Je to poprvé za více než 100 let konání světových skautských jamboree, kdy jsme museli čelit tak složitým problémům,“ uvedlo vedení Světové organizace skautského hnutí. Největší setkání skautů se koná jednou za čtyři roky, letos bylo v Jižní Koreji od 1. do 12. srpna a podle organizátorů se ho mělo zúčastnit na 60 000 mladých lidí. Česko na akci reprezentovalo 420 skautů a skautek, řekla ČTK mluvčí organizace Barbora Trojak.

Kvůli obtížím už dříve své skauty z dějiště jamboree přemístily Británie či Spojené státy. Více než 400 českých skautů v místě zůstalo, jak uvedla ambasáda na svém facebooku, tábořiště zprvu nebylo připraveno a hrozilo, že skauti nebudou mít kde spát.

Velvyslanectví proto pomohlo se zajištěním náhradního ubytování, jídla, pití, autobusů a dalších potřeb. „Samotné tábořiště jamboree ještě těsně před jeho zahájením připomínalo spíše rýžové pole zaplavené vodou,“ konstatovalo velvyslanectví. Oblast totiž postihly vydatné deště. Jižní Korea ale poté zahájila evakuaci desítek tisíc skautů z dějiště světového jamboree kvůli blížící se tropické bouři Khanun.

Rozhlasový zpravodaj Jakub Lucký: „Ono se ukázalo, že organizace celého jamboree trošku pokulhává, pokud jde o to zajišťování ubytování. Ubytovat někde 414 lidí není tak jednoduché ani v tak velkém městě, jako je Soul.“ Nakonec pomohla česká ambasáda, která domluvila, že čeští skauti budou bydlet ve vojenské akademii. Mezi evakuovanými byla i šestaosmdesátiletá slovenská výprava. Slovenští skauti i dobrovolníci se přestěhovali do internátu ve městě Inčchon nedaleko Soulu.

Evakuace je další komplikací pro jamboree, na němž už stovky skautů měly zdravotní potíže kvůli vlně veder. Teploty dosahovaly až 35 stupňů Celsia. Situaci se zabývala i jihokorejská vláda, která vyslala do oblasti vojenský personál. Účastníci setkání a jejich rodiče si podle tisku stěžovaly na nedostatečný počet hygienických zařízení a špatnou organizaci.

Jednotlivé národní výpravy na setkání představily svoji kulturu, tradice, zvyklosti, národní jídla či skautskou činnost. Jamboree v Koreji přineslo různé obtíže, česká výprava se s nimi ale dobře vypořádala a čeští skauti a skautky si v Koreji užívali to, za čím vyrazili, i když ve ztížených podmínkách. Skautky a skauti z Česka představili české hry a hlavolamy, turistické cíle, přírodu, kroje či vynalézavé firmy. Jamboree je setkání plné poznávání, radosti a výzev.

Čeští střelci

František Smetana získal na mistrovství světa v Baku bronz ve střelbě ze vzduchové pušky. Porazili ho jen vítězný Švéd Victor Lindgren a druhý Číňan Jang Chao-žan. Družstvo ve složení **Smetana, Jiří Přívratský a David Hřčkulák** vybojovalo v týmové soutěži stříbro. Pěťadvacetiletý Smetana postoupil z kvalifikace jako šestý a ve finále se záhy propočoval na třetí místo.

Petr Nymburský se stal vicemistrem světa v třípolohové střelbě z libovolné malorážky. Úřadující evropský šampion a vítěz finále Světového poháru nestačil na šampionátu v Baku jen na Rakušana Alexandera Schmirla. Družstvo ve složení **Nymburský, David Hřčkulák a Jiří Přívratský**

skončilo těsně za stupni vítězů čtvrté. Nymburský už dříve pro Česko zajistil účastnické místo na olympijských hrách v Paříži. V Baku tak bojoval „pouze“ o medaile, protože každý střelec může získat své zemi jediné místo.

Vodní slalomáčky

Tereza Knebllová vybojovala na mistrovství světa do 23 let ve vodním slalomu v Krakově stříbro v závodě kanoistek. Za Slovenkou Soňou Stanovskou ve finále zaostala o 57 setin sekundy a vylepšila loňské čtvrté místo z šampionátu v Itálii. Letošní mistryně Evropy a obhájkyňe světového stříbra v této věkové kategorii Gabriela Satková nasbírala v semifinále šest trestných sekund a skončila na první nepostupové 11. příčce.

Vodní slalomáčka **Bára Galušková** je juniorskou mistryní světa na kajaku. Na šampionátu v Krakově za ní na druhém místě skončila **Klára Knebllová**, která stříbro přidala k bronzu ze závodu kanoistek.

Atletika

Koulař **Tomáš Staněk** se do finále atletického mistrovství světa v Budapešti neprobojoval. Držiteli šesti medailí z vrcholných akcí nestačil na postup mezi nejlepší dvanáctku kvalifikační výkon 20,41 metru. Český rekordman nezvládl komplikace kvůli odložení soutěže, jejíž začátek pořadatelé kvůli hustému dešti o hodinu posunuli.

„Byli jsme kompletně rozcvičeni. Věděl jsem, že jdu jako druhý na řadu. Mohli nám to říct daleko dřív. Bohužel neřekli. Spousta kluků to odnesla podobně jako já. Někomu to nevádí, někomu to vadí víc. Já jsem se s tím dneska nesrovnal,“ posteskl si **Tomáš Staněk**. Úspěchu na vrcholné akci obětoval hodně, nestihl ani narození syna. Jeho syn Filip přišel na svět koncem července, v době, kdy objížděl jeden závod za druhým, aby byl na Budapešť co nejlépe připravený.

Česká smíšená štafeta v běhu na 4 × 400 metrů získala na mistrovství světa v Budapešti bronzovou medaili. Vyhráli Američané ve světovém rekordu 3:08,80. Čtveřice **Matěj Krsek, Tereza Petržilková, Patrik Šorm a Lada Vondrová** proběhla cílem jako třetí v českém rekordu 3:11,98. Bronz přidal v poslední den šampionátu i oštěpař **Jakub Vadlejš**.

Judista Adam Kopecký

Adam Kopecký obsadil na Grand Prix Záhřebu ve váze do 81 kg sedmé místo a zaznamenal nejlepší výsledek na turnajích této kategorie. Dvacetiletý český reprezentant porazil v chorvatské metropoli tři soupeře a ztroskotal až ve čtvrtfinále.

52. ročník Barum Czech rallye Zlín

Vítězem rallye se stal po jedenácté v kariéře **Jan Kopecký**, který tak stylově oslavil zisk jubilejního desátého českého titulu. Absolutně nejrychlejším jezdce závodů, který byl vedle domácího mistrovství také součástí evropského šampionátu, byl ale **Václav Pech**, startující v oddělené národní části soutěže. I přes havárii si ve Zlíně zajistil evropský titul **Hayden Paddon** z Nového Zélandu.

VZPOMÍNKA

Antonín Benjamin Svojsík (5. 9. 1876, Praha – 17. 9. 1938, Praha)

Antonín Benjamin Svojsík byl český pedagog a zakladatel českého junáctví. Výrazným způsobem ovlivnil celý český skauting.

Josef „Pepi“ Bican (25. 9. 1913, Vídeň – 12. 12. 2001, Praha)

Josef Bican se narodil ve Vídni ve čtvrti Favoriten, Quellenstrasse 101, českým rodičům. Jeho otec František pocházel ze Sedlice u Blatné a ve Vídni pracoval. Ten kopanou hrál za Herthu Vídeň a za první světové války v Plzni za „českého lva“. Zemřel na následky úrazu z kopané, když bylo Josefu Bicanovi osm let.

Josef Bican byl slavný česko-rakouský fotbalista, trenér a podle některých nejlepší hráč, který kdy hrál českou nejvyšší soutěž. Vstřelil 644 ligových branek a je členem klubu ligových kanonýrů (držitel odznaku číslo 1). Většinu své kariéry působil ve Slavii Praha, až v pozdním období kariéry odešel do Vítkovic a také do Hradce Králové, odkud se pak ještě po čtyřicítce krátce do Slavie vrátil. Celkem v oficiálních zápasech nastřílel 821 gólů. Začínal ve vídeňských klubech, reprezentoval rodné Rakousko (i na mistrovství světa 1934 – 4. místo) a Československo, jehož občanství získal až po mistrovství světa 1938. V mládí hrál za rakouskou reprezentaci, „Wunderteam“, ve kterém dal v devatenácti zápasech čtrnáct gólů. V dresu Rapidu Vídeň debutoval v lize v roce 1931 čtyřmi góly proti Austrii Vídeň, roce 1934 se v dresu Rapidu Vídeň stal nejlepším střelcem rakouské ligy. O rok později přestoupil do Admiry Vídeň a v roce 1937 odešel do Slavie Praha. Svou životní formu měl v době druhé světové války a Hitler si přál, aby se stal Němcem, ale on odmítl.

Po převratovém roce 1948 se jeho život velice změnil, komunisté v něm viděli třídního nepřítele a ve Slavii buržoazní klub. Bican se tak stal pomocným dělníkem.

Náhrobek Josefa Bicana na Vyšehradském hřbitově v Praze

Později se stal také trenérem. Trénoval např. Slavii Praha, Kladno, Liberec, Brno aj. Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let trénoval také v Belgii. Mohl tam zůstat, ale raději se vrátil zpátky do Československa. V Brně byl ve 3. lize od 8. do 22. kola v sezóně, která se hrála tříkolově od jara 1957 do jara 1958. Do některých zápasů ještě naskočil i jako hráč a navíc i skóroval.

Dlouhá léta žil v pražských Holešovicích, poblíž přístavu, kromě jiného hrával za starou gardu, dále hrál tenis a velmi dobře nohejbal. Miloval rybaření v Troji.

V roce 1998 po něm byla pojmenována planetka 10634 (Pepibican). Za jeho mimořádné fotbalové schopnosti mu Mezinárodní federace fotbalových historiků a statistiků udělila titul Nejlepší kanonýr světa 20. století společně s Pelém a Seelerem (1997) a titul Nejčastější král střelců své země před Pelém a Romariem (2001). Ve stejném roce se v Česku umístil na druhém místě ankety Fotbalista století a stal se čestným občanem Prahy. U příležitosti stoletého výročí narození 25. září 2013 byl Josef Bican uveden do Síně slávy českého fotbalu.

Vdova Jarmila jako majitelka domu v Michli nechala na jeho počest a pro spartansko-slávistické usmíření vytvořit malý salónek v rodinné restauraci Sparta, který stále existuje. Zemřela 12. prosince 2011, tedy přesně deset let po svém manželovi. Rodinná restaurace se nachází v Michelské ulici č 107 v Praze 4.

Josef Odložil (11. 11. 1938, Otrokovice – 10. 9. 1993, Olomouc)

Josef Odložil byl český atlet-běžec, držitel stříbrné olympijské medaile z letních olympijských her 1964 v Tokiu v běhu na 1 500 m. Jednalo se o desetinásobného československého rekordmana na středních tratích, mnohonásobného atletického mistra republiky a držitele jednoho světového rekordu, který reprezentoval Československo v šestadvaceti mezinárodních utkáních.

V roce 1969 svou aktivní účast na závodech ukončil. Protože armádu musel opustit, věnoval se trenérské dráze. Nejdříve v AC Sparta Praha, v období let 1979-1981 působil jako trenér u Instituto Nacional de Deportes v Mexiku. Po roce 1989 byl rehabilitován a mohl se do armády vrátit.

Jeho manželkou byla česká sportovkyně a několikanásobná olympijská vítězka, sportovní gymnastka Věra Čáslavská. Krátce po návratu do vlasti, v létě 1993, se nepohodl se synem Martinem (z prvního manželství s Věrou Čáslavskou) a dostal od něj úder, po kterém upadl. Na následky zranění poté dne 10. září 1993 ve věku čtyřiapadesáti let zemřel. Martinu Odložilovi uložil soud čtyřletý trest ve vězení, ale následně mu byla udělena prezidentem Václavem Havlem milost. Jak obžalovaný syn Martin, tak jeho matka a bývalá Josefova manželka Věra Čáslavská ale popsali situaci značně odlišně, jejich verzi navíc podpořili někteří soudní znalci v oboru zdravotnictví, svědkové a podpořilo ji s odkazem na nespravedlivý soudní proces i sdružení Šalamoun – spolek na ochranu nezávislé justice v ČR. Podle této verze se otec se synem na diskotéce potkali náhodou, Josef byl tou dobou už velmi opilý a vyvolal roztržku, do níž se zapletl jeho syn a v jejímž důsledku upadl. Na následky nešťastného pádu zemřel.

Triumf Řeckých pašijí Bohuslava Martinů na Salcburském festivalu

Dva významné rakouské operní festivaly přispěly zásadním způsobem ke zvýšení povědomí o Bohuslavu Martinů jako mezinárodním klasikovi operní hudby 20. století. Tím prvním byl v roce 1999 festival Bregenzer Festspiele, na kterém zazněla ve světové premiéře první verze opery *Řecké pašije*, a to v koprodukcii s londýnskou Královskou operou, kde projekt získal v roce 2001 Cenu Laurence Oliviera za nejlepší novou operní inscenaci uplynulého roku. Definitivní razítko k tomuto průlomů dala inscenace druhé verze *Řeckých pašijí* na letošním ročníku Salcburského festivalu.

V ulicích centra Salcburku visí upoutávky zvoucí na *Řecké pašije* citátem z libreta (a samozřejmě z Kazantzakisova románu): „Jak tu můžete sedět se založenýma rukama a odpočívat?“

Salcburská inscenace jako jedna z mála neobsahuje nářky na žádný konkrétní mezinárodní konflikt. Režisér **Simon Stone** odolal pokušení využít aktuální uprchlickou krizi, vzešlou z ruské agrese na Ukrajině, a zasadil svou inscenaci do vizuálně zcela abstraktního prostoru, sestávajícího z dřevěné šedivé stěny, táhnoucí se z jedné strany Felsenreitschule na druhou a sahající až do výše poslední z proslulých arkád. Tuto scénu oživil ve spolupráci se scénografkou **Lizzie Clachan** o řadu více či méně neviditelných výřezů, jakýchsi filmových oken, která se nečekaně otevírají a zavírají a odhalují tak skryté či prostorově vzdálenější výjevy. S pomocí digitální kopie skladatelovy autografní partitury opravil režisér spolu s dramaturgem **Christianem Arsenim** zastaralou a místy zcela zavádějící jazykovou adaptaci **Briana Large** ve vydání vídeňské Universal Edition a vytvořil tak verzi daleko bližší skladatelovu místy ne zcela idiomatičkému anglickému originálu. Jeho vášnivě monumentální režijní pojetí také bezesbýtku strhlo publikum premiérového uvedení opery, kterou si Stone naprosto zamiloval. Na oslavě po premiéře mi dokonce řekl (a neznělo to jako nadsázka): „Nepřestanu, dokud tuto operu nedostanu na podium MET!“

Hlavním impulsem pro zařazení poslední opery Bohuslava Martinů na program patrně nejprestižnějšího světového festivalu bylo výslovné přání dirigenta a klavíristy Daniela Barenboima. Když byl maestro Barenboim ze strany festivalu dotázán, jakým dílem by chtěl završit své mnohaleté účinkování na tomto festivalu, navrhl bez váhání *Řecké pašije* Bohuslava Martinů. I když se v září 2022 musel ze zdravotních důvodů nastudování této opery vzdát, jeho návrh zůstal součástí dramaturgického plánu. Původně oslovený Jakub Hrůša nemohl nabídku z časových důvodů přijmout, a tak volba padla na mladého francouzského dirigenta Maxime Pascala, laureáta soutěže Salcburského festivalu pro mladé dirigenty (Salzburg Festival Young Conductors Award) z roku 2014 a uznávaného specialistu především na hudbu 20. a 21. století. Ten akceptoval Barenboimem zvolenou druhou verzi opery (která ostatně byla v době jeho oslovení v září 2022 již nezměnitelná). S pomocí Institutu Bohuslava Martinů opravil velké množství tiskových chyb ve vydání vídeňské Universal Edition, pocházejícím z doby Sacherovy premiéry díla v curyšské opere v roce 1961.

Mluvit o kvalitách Vídeňských filharmoniků by bylo nošením dříví do lesa, ale rád bych vyzdvihl i vynikající na-

Řecké pašije, Salzburg 2023:

Sara Jakubiak (Kateřina) a Sebastian Kohlhepp (Manolios)

studování všech zúčastněných sborů, tedy sboru Vídeňské státní opery, sboru Salcburského festivalu a tamního dětského sboru. Z prvotřídního ansámblu mne vedle tří představitelů hlavních mužských rolí nejméně zaujaly dvě hlavní ženské sólistky, Sara Jakubiak (Kateřina), pro kterou to bylo po *Juliettě* v Carnegie Hall již druhé setkání s operní tvorbou Martinů, a Christina Gansch jako Lenio.

Kritika označila *Řecké pašije*, poslední premiéru letošního festivalu, za jeho největší úspěch či dokonce přímo za jeho záchranu na poslední chvíli. Den po zcela vyprodané premiéře začaly dosud neprodané lístky na zbývající tři představení mizet jako sníh na slunci – na každé z nich bylo možné koupit již jen několik málo posledních, a to jen ve třech nejdražších kategoriích.

Aleš Březina (redakčně zkráceno)

Aleš Březina je český hudební skladatel a muzikolog. Ve své vědecké profesi se věnuje především bádání o Bohuslavu Martinů a české a světové hudbě 20. a 21. století. Od roku 1995 je ředitelem Institutu Bohuslava Martinů v Praze (www.martinu.cz). V roce 2020 získal cenu předsedkyně Grantové agentury České republiky za jeden z pěti nejlepších vědeckých projektů roku, jeho kritické edici *Eposu o Gilgamešovi* udělil svaz německých hudebních nakladatelů cenu Best Edition 2016. Jeho hudebně-dramatická díla byla inscenována na scénách ND v Praze, DJKT Plzeň, MD Brno, Divadla F. X. Šaldy v Liberci, Canadian Stage Company v Torontu, orchestrální skladby, melodramy a suity z jeho filmových a divadelních hudeb uvedl SOČR, Fil-

harmonie Hradec Králové, Severočeská filharmonie Teplice, Jihočeská filharmonie, Filharmonie B. Martinů Zlín, Pražský komorní orchestr, Musica Florea, Guarneri Trio Prague, Dvořákovo trio, Iva Bittová, Clarinet Factory, Pavel Šporcl ad. Březina složil hudbu k více než dvaceti filmům, za svou filmovou hudbu byl několikrát nominován na cenu Český lev, Cenu české filmové kritiky a cenu European Film Composer 2010. Rozsáhlá je i jeho práce pro divadlo, kde opakovaně spolupracoval s Robertem Wilsonem, Jiřím Ornestem, Hanou Burešovou, Jiřím Nekvasilem, Janem Hřebekem, Jiřím Menzelem, Pamelou Howard, Šimonem Cabanem, Janem Nebeským, Martinou Schlegelovou, Michalem Dočekalem, Petrem Zelenkou, Janou Kališovou, Martinem Vačkářem, Romanem Meluzínem ad. Několikrát získal nebo byl nominován na cenu Alfréda Radoka za nejlepší divadelní hudbu, dvakrát byl nominován na cenu Classics Prague Award. V roce 2022 získal cenu DILIA za tvůrčí činnost. www.alesbrezina.cz

Výstava slovenské sochařky Márie Bartuszové v Mönchsbergu

Museum der Moderne Salzburg ve spolupráci s Tate Modern představuje na své výstavě dílo slovenské sochařky českého původu Márie Bartuszové, a to poprvé v německy mluvícím světě. Obsahuje její hmatové plastiky a velkoformátové reliéfy a nabízí vzácnou příležitost objevit její v Rakousku málo známé dílo. „Kreativní prostor“, místnost pro výtvarnou výchovu, zve návštěvníky k prožití umění mnoha smysly.

Výstavu doprovází publikace v angličtině nakladatelství Tate Publishing, kterou připravily Juliet Bingham a Gabriela Garlatyová. Můžete si je zakoupit v muzeu, nebo online.

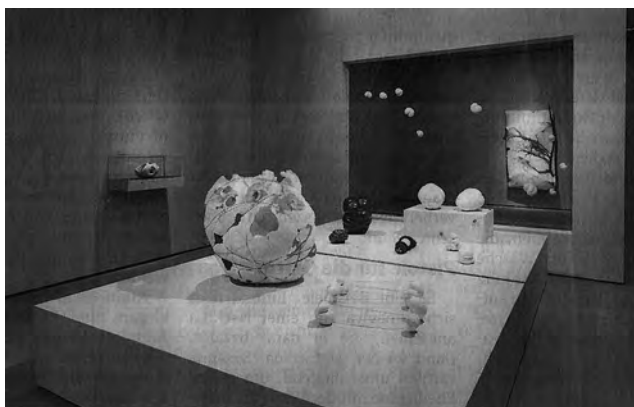
Výstavu uspořádalo Tate Modern v Londýně ve spolupráci s Museum der Moderne Salzburg.

Kurátoři: Harald Krejci, Marijana Schneider (Museum der Moderne Salzburg), Juliet Bingham (Tate Modern)

Místo: Mönchsberg.

Výstava potrvá do 7. 1. 2024.

Mária Bartuszová, rozená Vnoučková (24. 4. 1936, Praha – 22. 12. 1996, Košice) byla slovenská sochařka českého původu. V letech 1956-1961 studovala na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze, ateliér keramiky a porcelánu (prof. Otto Eckert). V roce 1961 se provdala za sochaře Juraje Bartusze, ukončila školu a narodila se jí první dcera Anna. Od roku 1963 žila a tvořila se svým manželem v Košicích. V roce 1968 projevila zájem stát se členkou tvůrčí skupiny Klub konkretistů. V letech 1969 a 1970 s touto výtvarnou skupinou, která se orientovala na výtvarný směr geometrické abstrakce, také vystavovala. První výstavou věnovanou výlučně její tvorbě byla přehlídka jejich děl *Transformace forem – Sochy Marie Bartuszové* v Galerii M. A. Bazovského v Trenčíně. Nejdůležitější výstava jejího umění za jejího života se konala v roce 1988 v Košicích. Velkým přínosem byla její posmrtná výstava *Cesta k organické plastice* ve Slovenské národní galerii v Bratislavě v roce 2005, dále výstava *Maria Bartuszová – Formy Przejściowe – Provisional Forms* v Muzeu moderního umění ve Varšavě v letech 2014-2015. Od listopadu 2020 do dubna 2021 měla plánovanou samostatnou, velkolepě komponovanou přehlídku svých uměleckých děl v prestižní veřejné

Výstava Márie Bartuszové v Mönchsbergu

britské instituci Tate Gallery (výstava byla z důvodu pandemie covid přesunuta na září 2022 až duben 2023). Její díla jsou součástí přehlídky Bienále umění v Benátkách s názvem *Milk of Dreams* (duben – listopad 2022).

Otevření samostatné výstavy s názvem *Maria Bartuszová* ve veřejné britské instituci Tate Modern v Londýně 20. září 2022 si všimlo mnoho britských médií a deníků jako *Guardian* a *Evening Standard*; který její tvorbu popsal jako „vše o tichém této pozoruhodné, příliš málo známé sochařky“. „Její díla bývají bílá, hladká a zaoblená; mnohé připomínají vajíčka nebo kapky vody,“ píše *The Telegraph*. O výstavě pozitivně a s nadšením píše *The Times*. *The Guardian* uvádí, že „Bartuszové díla jsou připravena zářit dál“. Podobně se přidává i *FAD Magazine*.

Radúz a Mahulena v němčině

Poprvé v němčině vychází hra Julia Zeyera **Radúz und Mahulena** (v překladu Ondřeje Cikána). Nejznámější hra Julia Zeyera *Radúz a Mahulena* (1898), která se hraje dodnes, byla v roce 1970 zfilmována s Janem Trískou a Magdou Vášáryovou v hlavních rolích (režie Petr Weigl).

Hra *Radúz a Mahulena* – to je *Médea* smíšená s *Romeem a Julií*: velké

drama o zakázané lásce a osudu milující cizinky. Zeyerova nejpůvodnější pohádková divadelní hra vychází poprvé v němčině. Překlad Ondřeje Cikána věrně napodobuje Zeyerův jambický rytmus. Písňe jsou přeloženy tak, že je lze zpívat i v němčině. Ondřej Cikán je znám pro poetické překlady K. H. Máchy, Otokara Březiny, Karla Hlaváčka, J. H. Krchovského či Vítězslava Nezvala.

Vydavatelství Kětos 2023, 128 stran, hardback, ISBN: 978-3-903124-28-8.

Julius Zeyer (26. 4. 1841, Praha – 29. 1. 1901, Praha) byl český prozaik, dramatik a básník, přední představitel lumírovské generace. Rovněž je označován za jednoho z nejvýraznějších českých novoromantiků či předchůdce

dekadentů. Náměty čerpal nejčastěji z dávné historie, mytologie, bájí a pověstí, a to nejen českých, ale i evropských – především starogermánských, starorománských a slovanských. Jeho poezie je převážně epická a má často nostalgický ráz. Zeyerovo dramatické dílo často lákalo hudebníky: k *Radúzovi a Mahuleně* a legendě *Pod jabloní* složil hudbu Josef Suk, Leoš Janáček si zase zvolil *Šárku* jako libreto pro svou první stejnojmennou operu a na libreto podle povídky *Kunálovy oči* složil operu Otakar Ostrčil. **Ondřej Cikán** (* 20. 6. 1985, Praha) je německy a česky píšící autor, nakladatel a překladatel ze starořečtiny, latiny a mezi němčinou a češtinou. Od roku 1991 žije ve Vídni. V roce 2013 absolvoval magisterské studium starořečtiny a začal pracovat na disertaci o byzantských románech na vídeňském ústavu byzantinistiky. Roku 2000 byla uvedena jeho první divadelní hra *Tragödieninsel* v baru vídeňského Volkstheater. Roku 2002 založil s Anatolem Vitouchem divadelní a literární skupinu Die Gruppe, ovlivněnou podle vlastních údajů idejemi surrealismu a poetismu. V roce 2009 byl finalistou literární soutěže Open-Mike v Berlíně. Roku 2018 založil nakladatelství Kētos se sídlem ve Vídni a v Praze, zaměřené na překlady převážně české „divoké poezie i dobrodružné, poetické prózy“. V týmu českých a rakouských filmařů a divadelníků se podílel na produkci celovečerního filmu podle svého románu *Menandros und Thais*. V básni *Prinz Aberjaja* zpracoval pohádku *Princ Bajaja* Boženy Němcové. Do němčiny přeložil například *Máj* Karla Hynka Máchy, básně J. H. Krchovského a Zuzany Lazarové nebo román *Valérie a týden divů* Vítězslava Nezvala. Do češtiny přeložil například byzantský epos *Digenis Akriti*.

Pavčina Pořízková je tvář Vienna Awards for Fashion & Lifestyle

18. října 2023 jde Vienna Awards for Fashion & Lifestyle do 13. kola a opět promění Vídeň v hotspot módy, umění a kultury. Motto letošních Vienna Awards by mělo být ódou na všechny ženy, které uznávají svou ženskost a přirozenou noblesu jako velký dar a umí si užívat života navzdory nepřízní osudu. Ředitelka PR pořadatelské agentury Glam Communications Marjan Firouz o spolupráci s Paulínou Pořízkovou: „Paulina Pořízková na 100% ztělesňuje tvář naší akce, tvář žen 21. století, tvář každého, kdo neustále vstává a nevyhlašuje životu válku, navzdory mnoha výzvám, ale hlásí mu lásku!“

Pouze díky mezinárodně známým ambasadorům značek, kteří jsou v oboru etablovaní, se událostem takového formátu, jako je Vienna Awards, daří přitahovat pozornost k relevantním tématům naší doby. Modelka a herečka Paulina Pořízková ztělesňuje poselství letošního gala večera jako žádná jiná veřejná osobnost, míní pořadatelé. **Pavčina Pořízková**, psáno také Paulina Porizkova, (* 9. 4. 1965, Prostějov) je americká supermodelka českého původu, která se stala nejmladší modelkou na obálce *Sports Illustrated Swimsuit Issue*. Její rodiče emigrovali v roce 1968 do Švédska, ale až v roce 1975 jí dovolily úřady vystěhovat se za rodiči. V roce 1980 poslala její kamarádka fotografie do modelingové agentury. Její výška 181 cm a míry 86 – 57 – 89 jí vynesly kontrakt v Paříži. V roce 1983 se odstěhovala do Spojených států. Úspěch měly její fotografie na titulní straně časopisu *Sports Illustrated Swimsuit Issue*,

kde se v osmnácti letech stala nejmladší modelkou na obálce tohoto titulu. Později se objevila na obálce *Playboye*, časopis *Harper's Bazaar* ji zařadil v roce 1992 mezi deset nejkrásnějších žen světa. Hrála také ve filmech *Anna*, *Její alibi* a *Arizona Dream*, v televizním pořadu *Když hvězdy tančí*, působila jako porotce v reality show *America's Next Top Model* a napsala autobiografický román *Léto modelky*.

Její manžel byl od roku 1989 Ric Ocasek, zpěvák rockové skupiny The Cars, s nímž má dva syny. V roce 2017 bylo jejich manželství rozvedeno. Od roku 2023 je jejím partnerem americký scenárista, producent a režisér Jeff Greenstein.

OHLÉDNUTÍ

- 3. června se ve Slovanské besedě konal Slavnostní koncert pěveckého sboru Lumír a tamburášského souboru Adria na počest Jana Nepomuka hraběte Harracha.
- Tradičně poslední pátek před vysvědčením zvala rodičovská rada škol Komenský na Zahradní slavnost na zahradu školy na Sebastianplatzu. I přes nepřízeň počasí a přesunutí úvodního programu – tanečního vystoupení žáků a žákyň obecné školy – do divadelního sálu se slavnost k potěšení všech zúčastněných dětí i rodičů vydařila. K posezení hrála cimbálová kapela Muzika u Dunaja.
- 6. června se na Velvyslanectví České republiky uskutečnil závěrečný koncert 4. ročníku kulturního festivalu Vienna Meets Prague. Mezinárodní vídeňský komorní soubor Trio Klavis v sestavě saxofon, housle, klavír zahrál skladby Arnolda Schönberga, Erwina Schulhoffa a Ernsta Krenka.
- 15. června hostil ve svých nedávno otevřených prostorech Rakousko-slovenský kulturní spolek světového tenoristu Petera Dvorského s manželkou a režisérku Ivetu Malachovskou, která o slavném pěvci natočila dokumentární film. Přítomen byl také ředitel Slovenského inštitútu ve Vídni Igor Skoček s manželkou.
- 21. června se v sále Salvatorgasse konalo v rámci posledního nácviku přípravky Srdíčko pohádkové odpoledne pro děti a rodiče.
- 22. června byla ve Slovenském inštitútu ve Vídni otevřena výstava *Transmodernita* ze sbírek Slovenského muzea designu a z děl vybraných umělců. Výstava byla otevřena do 2. září.
- V sobotu 24. června se v sále Jednoty sv. Metoděje v Schützengasse konalo tradiční grilování, jehož se zúčastnili členové a členky Jednoty sv. Metoděje a jejich hosté.

■ 4. července již popáté se v blízkosti budov Donau City u slepého pramene Dunaje (Kaiserwasser) sešli krajané ze slovensko-české komunity. Více na Facebooku SK/CZ Pivovačky vo Viedni.

■ Festival Národy Podyjí v Mikulově lákal na zahraniční kuchyni a hudbu. Zájemci mohli ochutnat arménské, španělské, argentinské či guatemalské pochutiny. Třídenní festival každoročně představuje kulturu a tradice národnostních menšin žijících v moravské a rakouské části Podyjí. Cílem festivalu je podpora odlišných kultur a jejich vzájemného soužití na jednom území. Účastníci také položili věnce obětem národnostní nesnášenlivosti v Pohořelících na Brněnsku, v Drasenhofenu a Poysdorfu v Dolních Rakousích.

VZPOMÍNKA

Prof. MUDr. Karel Rokytanský, Carl Freiherr von Rokytansky, baron (19. 2. 1804, Hradec Králové – 23. 7. 1878, Vídeň) – rakouský lékař, patolog, filozof a liberální politik českého původu

Karel Rokytanský je řazen mezi zakladatele nové vídeňské lékařské školy, která kladla důraz na specializaci lékařského výzkumu. Volbě léčebných prostředků předcházelo pečlivé vyšetření pacientů založené na poznání, že každá nemoc má svůj patologickoanatomický základ. Jako první začal užívat termín medicína založená na důkazech („evidence based medicine“).

V roce 1844 se ve Vídni stal profesorem patologické anatomie. Ve Vídni působil od roku 1869 do konce svého života jako prezident Akademie věd. V letech 1852-1853 byl jako první lékař zvolen rektorem vídeňské univerzity, byl zde též i prvním děkanem-lékařem (tuto funkci zastával celkem čtyřikrát). Od roku 1850 byl též doživotním prezidentem Vídeňské lékařské společnosti. Zavedl užívání titulu MUDr. Je považován za největšího makroskopického patologo-diagnostika v historii. Za svůj život učinil řadu objevů chorob a vrozených anomálií. Svě zkušnosti shrnul do třídílné učebnice patologické anatomie (v německém originále *Lehrbuch der pathologischen Anatomie*).

Po celý život udržoval kontakt s českým prostředím. Stýkal se s českými krajany a lékaři, například Josefem Škodou nebo Eduardem Albertem. Stal se čestným doktorem lékařství Karlovy univerzity (1848). Podporoval finančně významné celonárodní akce, jako byla výstavba Národního divadla nebo dostavba chrámu sv. Víta.

Byl členem mnoha zahraničních vědeckých společností v Paříži, Bostonu, Petrohradu, Štrasburku a Londýně. Univerzity v Jeně, Krakově a Praze mu udělily čestný doktorát filozofie. Obdržel vysoká vyznamenání od panovníků nejen v Rakousku, ale také v Řecku, Rusku, Mexiku a Italském království. Roku 1874 byl v Rakousku povýšen do stavu svobodných pánů.

Synové Karel (1839-1898) a Prokop (1842-1928) byli též lékaři. Karel Rokytanský mladší působil od roku 1895 jako řádný profesor na klinice porodnictví ve Štýrském Hradci, Prokop Rokytanský vedl od roku 1877 jako řádný profesor kliniku interního lékařství v Innsbrucku. Jeho pravnuček Ottokar byl profesorem chirurgie a jeho syn Alexander přednostou kliniky dětské chirurgie v Donauspitalu ve Vídni.

Karel Rokytanský na litografii z roku 1839

V roce 1879 se konala na připomínku výročí úmrtí v Hradci Králové slavnost, při které byla na rodný dům Karla Rokytanského (č. p. 42) umístěna pamětní deska. Ve Vídni je po Karlu Rokytanském pojmenována ulice – Rokytanskýgasse. Hlavní postava filmové série *Mad Max*, Max Rockatansky, je svým příjmením pojmenována právě po Karlu Rokytanském. Důvodem pro toto bizarní spojení je fakt, že režisér této filmové série, George Miller, studoval lékařství a také se v době, kdy sháněl finance na svůj první film, jako lékař živil.

Leo Slezak (18. 8. 1873, Šumperk – 1. 6. 1946, Rottach-Egern, Bavorsko)

Leo Slezak byl věhlasný operní tenorista a později také filmový herec. Rodák ze Šumperka vystudoval v Brně a působil ve Vídeňské státní i newyorské Metropolitní opeře, proslul především jako wagnerovský a verdiovský pěvec. Po konci operní kariéry se věnoval filmu, zejména v komediálních a zpívajících rolích.

Narodil se v Šumperku (tehdy Mährisch-Schönberg) v českoněmecké rodině. Otec Leo Rudolf Slezák, původem z Nenakonic, hospodařil na rodinném mlýně. Budova tzv. Malého mlýna dodnes stojí v ulici Adolfa Kašpara. Matka Anna, rozená Krätschmerová, byla dcerou mlynáře z Krenišova. Do šumperské matriky bylo zapsáno příjmení novorozence i rodičů s „á“, jelikož se otec hlásil k národnosti české.

V roce 1896 Leo Slezak debutoval v titulní roli *Lohengrina*, v roce 1898 přešel do Královské dvorní opery v Berlíně, již po jednom roce přesídlil do Vratislavi. Zde se seznámil se svou pozdější manželkou, herečkou Elisabeth Wertheimovou (1874-1944). Poté následovala hostování

v Londýně a Vídni. Od září 1901 byl stálým členem sboru Vídeňské státní opery (roku 1926 se stal jejím čestným členem) a začala jeho úspěšná kariéra. Roku 1907 studoval v Paříži u světoznámého tenoristy Jeana de Reszke. Roku 1909 podepsal tříletou smlouvu s Metropolitní operou v New Yorku, kde byl oslavován jako wagnerovský a verdiovský pěvec. Když při jednom z hostování v Rusku vypukla první světová válka, musel spěšně odjet.

Proslavil se nejen na operní scéně, ale také jako zpěvák písní. Pravidelně se vracel do Brna na pohostinská vystoupení v Novém německém divadle a několikrát zavítal se svým recitálem i do rodného Šumperka. V dubnu 1934 vystoupil ve své poslední roli jako Othello na jevišti Vídeňské státní opery, kde během své dlouhé kariéry nastudoval čtyřačtyřicet rolí a odehrál více než tisíc představení. Jeho hlasový obor byl hrdinný tenor, jeho pianissimo bylo takřka legendární a i na tehdejších gramofonových nahrávkách, které byly technicky velmi nedokonalé, fascinuje svým hlasem a také úžasnou srozumitelností textu. Svou výškou 195 cm a hmotností téměř 150 kg byl i opticky výrazným zjevem.

Roku 1932 započala jeho druhá kariéra hvězdy německé kinematografie. Natočil kolem pětačtyřiceti filmů, v nichž ztvárnil zejména komické role a téměř ve všech také zpíval. Mezi nejznámější tituly patří *La Paloma* (1934), *Gasparone* (1937) a *Es war eine rauschende Ballnacht* (1939).

Nespočet anekdot, jejichž věrohodnost je však spíše pochybná, vypovídá o Slezakově velikém smyslu pro humor, který jej neopouštěl ani na jevišti. Např. když jednou při představení *Lohengrina* jeden z jevištních techniků příliš brzy vypustil labuť, předtím, než do ní tenorista nastoupil, načež se měl užaslého publika zeptat: „Promiňte prosím, kdy jede další labuť?“

Leo Slezak žil převážně ve Vídni, od května 1938 v Berlíně, ve volných chvílích od roku 1911 ve staré selské usedlosti v Egernu na Tegernském jezeře. Ve Vídni se stal členem lóže svobodných zednářů. Své poslední roky života strávil v Rottach-Egernu v Bavorsku, kde byl po smrti také pohřben po boku své ženy Elisabeth. Jeho děti Walter (1902-1983) a Margarethe (1901-1953) se také upsaly divadelním prknům, Walter se proslavil v USA jako filmová hvězda, Margarethe byla operní zpěvačkou.

Roku 1960 byla po něm ve vídeňské části Währing (18. okrsek) pojmenována ulice Leo-Slezak-Gasse. Slezakova busta byla v roce 2013 umístěna do foyer Mahenova divadla v Brně. U příležitosti 150. narozenin mu rodný Šumperk udělil v roce 2023 čestné občanství a pojmenoval po něm jednu ze svých ulic, dřívější Tatranskou.

Jiljí Jahn (19. 6. 1883, Plzeň – 21. 6. 1947, Plzeň)

Po univerzitních studiích klasické filologie a filozofie v Praze (PhDr.) Jiljí Jahn učil na různých středních školách. Po roce 1918 se ve Vídni podílel na dalším budování českých menšinových škol spolku Komenský; časem působil jako inspektor a vrchní školní rada. (Vyučování na první české škole ve Vídni začalo v roce 1883.) Přednášel

a psal o filozofii pro široký okruh zájemců. Většina jeho studií vyšla v revui vídeňských Čechů *Dunaj*. Byl zvolen mimořádným členem ČAVU a KČSN.

Od roku 1925 učila ve Vídni na českém reálném gymnáziu a vyšší škole rovněž Jahnova sestra Emílie Jahnová (* 1892, Plzeň), absolventka studia přírodních věd a zeměpisu na UK. Do své knihy *Zblízka i dálí* (1940) zařadila i studii o J. E. Purkyňovi *Stavitel chrámu*.

Výročí české školy Komenského ve Vídni

16. září 1883 – před 130 lety – byla ve vídeňském okrese na Quellenstrasse otevřena první Česká obecná škola Spolku Komenský.

Dějiny českého školství ve Vídni sahají až do roku 1872, kdy byl založen Školský spolek Komenský jako nástroj k prosazení vzdělávání v češtině. Název, pod kterým jej v únoru 1872 zaregistrovalo dolnorakouské místopředsednictví, zní Spolek Komenský ke zřízení a udržování českých škol ve Vídni. Jak potvrdila ustavující valná hromada 21. dubna 1872, měl spolek od počátku slušné jmění a také podporu z Čech od Ústřední matice školské a od města Prahy, takže myšlenka české školy se poměrně rychle zhmotnila. V roce 1881 se podařilo postavit jednopatrovou budovu a v roce 1883 v ní zahájit vyučování. V roce 1922 již existovalo sedm obecných českých škol, šest hlavních, jedno reálné gymnázium, jedna obchodní škola, jeden ústav pro ženská povolání, dvě slovanské jazykové školy, sedmáť opatroven, devět venkovských jazykových škol a Spolek Komenský se podařilo získat pro ně statut veřejných škol. Poslední školní budovou, kterou Školský spolek Komenský nechal postavit, bylo v roce 1935 reálné gymnázium ve 3. okrese na náměstí Sebastianplatz, ve své době jedna z nejmodernějších škol v celé střední Evropě.

KALENDÁRIUM

16. 09. 15:00 KČT – Družné odpoledne při kávě

Malá klubovna, Sebastianplatz 2, 1030 Wien
KČT

17. 09. 15:00 Exsultate! aneb Malý hudební festival

(3. ročník) – **Cappella Istropolitana & František Macek**
Peterskirche am Graben, vstupné dobrovolné
Pořádá Česká duchovní služba Arcidiecéze Vídeň za finanční podpory Ministerstva zahraničních věcí ČR

19. 09. 19:00 Na stojáka

Velká klubovna školy Komenský, Sebastianplatz 3, 1030 Wien, informace a rezervace: jozimir@seznam.cz
KK

21. 09. Tradiční Svatováclavské posvícení

Svým obsahem opět věnováno krajanské komunitě ZÚ

24. 09. 10:15 Mše národů Stephansdom

Slavnostní bohoslužba v kostele sv. Štěpána Stephansdom, 1010 Wien

24. 09. 15:00 Exsultate! aneb Malý hudební festival (3. ročník) – Pavel Černý, varhany

Peterskirche am Graben, vstupné dobrovolné
Pořádá Česká duchovní služba Arcidiecéze Vídeň za finanční podpory Ministerstva zahraničních věcí ČR

30. 09. Výlet KČT v Rakousku do Rohrau a Brucku/Leitha

Harrachovský víkend v Rakousku

01. 10. 10:00 Svatováclavská mše svatá na počest „Otce vídeňských Čechů“ J. N. Harracha

Za účasti J. Em. kardinála Dominika Duky
Mše svatá je součástí tzv. roku Harrachů, který pořádá v ČR Národní památkový ústav. Mši svatou hudebně doprovází Českoslovanský zpěvácký spolek Lumír. Po mši svaté jsou věřící zváni na agapé a setkání s J. Em. v sále Jednoty svatého Metoděje.
Kostel Nejsvětějšího Vykupitele, Rennweg 63, 1030 Wien
Organizují: Jednota sv. Metoděje ve Vídni a Česká duchovní služba ve vídeňské arcidiecézi

06. 10. 17:30 Ing. arch. Zdeněk Lukeš: Česká architektura od historismu po kubismus (1870-1914)

Mramorový sál Velvyslanectví ČR, Penzingerstr. 11-13, 1140 Wien

08. 10. 17:00 Čaj o páté: Oktoberfest

Velká klubovna školy Komenský, Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Vlastenecká omladina

09. 10. 19:30 Film

Na promítání je třeba se zaregistrovat: events.vienna@mzv.cz (viz též str. 2).
Kinosál Velvyslanectví ČR, Penzingerstr. 11-13, 1140 Wien
KK, ZÚ, ČcV

18. 10. 19:00 Éric Assous: Šťastně vyvolený

Divadelní sál školy Komenský, Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Kontaktforum

19. 10. 19:00 Česká talk show ve Vídni

Hostem **Joži Koláře je** český imitátor, bavič, moderátor a herec **Petr Jablonský**.
Divadelní sál školy Komenský, Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Informace a rezervace: jozimir@seznam.cz
KK

26. 10. Sokolský pochod zdatnosti

05. 11. Župní turnaj ve stolním tenisu

Sokol X – tělocvična Angeligasse 21, Vídeň X

13. 11. 19:30 Film

Na promítání je třeba se zaregistrovat: events.vienna@mzv.cz (viz též str. 2).
Kinosál Velvyslanectví ČR, Penzingerstr. 11-13, 1140 Wien
KK, ZÚ, ČcV

20. 11. 19:00 Petr Vacek: Ze života Čapka

Divadlo Na Jezerce, režie: Petr Vacek
Hrají: Daniel Šváb, Miluše Šplechtová, Vlastimil Zavřel, Libor Hruška, Petr Vacek / Ondřej Dvořák, Johana Jedličková, Barbora Mudrová, Martin Leták.
Divadlo Na Jezerce uvádí hru o Karlu Čapkovi, kterou pro Jezerku napsal Petr Vacek a sám se znovu po úspěchu inscenace *Saturnin* ujal režie. Novinka s názvem *Ze života Čapka* je spojením osudových životních událostí Karla Čapka a jeho děl, které Vacek prolíná nenásilně, s citem a laskavým humorem. „Chci, aby naše představení bylo stejně bohaté a pestré jako Čapkův život. Plné humoru, psů, koček, kaktusů, pohádek, lidskosti, moudrosti i smutku. Protože to všechno je Karel Čapek, světový autor, sedmkrát nominovaný na Nobelovu cenu,“ dodává autor a režisér Petr Vacek.
Objednávky vstupenek: mirka.snasel@chello.at, nebo tel. 069919762371
Divadelní sál školy Komenský, Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Kontaktforum

České Centrum Vídeň

České centrum Vídeň, Herrengasse 17, 1010 Wien
Změna programu je vyhrazena. O veškerých programových změnách informuje České centrum Vídeň na svém webu a Facebooku a Instagramu.

20.-22. 09. 10:00-16:00 Prezentace: Royal Spa

Prezentace aktuální nabídky lázeňských a wellness pobytů v moravských městech s mnohaletou lázeňskou tradicí. Lázně v Luhačovicích, Ostrožské Nové Vsi a Velkých Losinách.
České centrum Vídeň, Herrengasse 17, 1010 Wien

21. 09. 18:00 Česká centra vás srdečně zvou k účasti na další online přednášce o českém jazyce

Tentokrát bude naším hostem Mgr. Lucie Benešová z Ústavu Českého národního korpusu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, která bude referovat o spontánní

ústní komunikaci mladých mluvčích. Přednáška se uskuteční v českém jazyce na Zoomu a na Facebooku Českých center, registrace nutná.

Online

21. 09. 19:00 Literatura (autorské čtení) – Jaroslav Rudiš: *Durch den Nebel: Salzburger Stefan Zweig Poetikvorlesungen*

Setkání s česko-německým spisovatelem Jaroslavem Rudišem. Jaroslav Rudiš nás vezme na dlouhou cestu mlhou, zavede nás do Liberce, do starého grandhotelu, ukáže nám první hasičskou halu bývalé monarchie, která zde byla postavena v roce 1917.

Hauptbücherei am Gürtel, Urban-Loritz-Platz 2, 1070 Wien

22. 09. – 05. 10. 10:00-19:00 Výstava – *Design bez hranic / Design without borders. Mezinárodní výstava designu a umění*

Collegium Hungaricum ve Vídni představuje výběr prací designerů nábytku, skla, textilu a šperků z výstavy Design bez hranic / Design without borders (DWB), která se již devatenáct let každoročně koná v Budapešti. DWB se zaměřuje na součinnost žánrů a témat, dialog mezi regiony, širokou interpretaci designu a součinnost různých uměleckých forem. Výstavy se účastní i řada českých umělců.

Collegium Hungaricum, Hollandstraße 4, 1020 Wien

28. 09. 18:30 Výstava – *Karolína Netolická: Glimpse into the Dark*

Vernisáž výstavy *Glimpse into the Dark* české umělkyně Karolíny Netolické. Prosíme o registraci na ccwien@czech-centres.cz.

České centrum Vídeň, Herrngasse 17, 1010 Wien

04.-05. 10. 09:00-17:00 Prezentace: Lázně Luhačovice

Prezentace aktuální nabídky lázeňských a wellness pobytů v Lázních Luhačovice

České centrum Vídeň, Herrngasse 17, 1010 Wien

13. 10. 18:30 Noc literatury

Během Noci literatury se setkají básníci a spisovatelé z několika evropských zemí. Po zahájení večera v zúčastněných kulturních institucích následují autorská čtení a besedy.

do 25. 10. Výstava – *Pavel Dušek: Im Samthaus*

České centrum Vídeň Vás zve na výstavu českého umělce Pavla Duška. Výstava byla 13. 9. 2023 zahájena vernisáží za přítomnosti autora v galerii C. A. Contemporary a bude otevřena do 25. 10., pondělí až pátek, 13:00-18:00 hod. a po domluvě: info@cacontemporary.com.

C. A. Contemporary, Ballgasse 8, 1010 Wien

SOVA – Slovenský školský spolok

Detailné informácie o aktivitách nájdete pod linkom:

wien-cz-sk.at/sk/kalendar-akci

a

sova@slovaci.at.

RSKS – Österreichisch-Slowakischer Kulturverein

Milí priatelia Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku!

Otvárame novú kapitolu nášho spolkového života v nových priestoroch. Je teraz aj na nás všetkých oživiť tieto priestory. Dať im charakter „Slovenského domu vo Viedni“. Uvidíme sa na našich budúcich spolkových podujatiach.

Ste srdečne vítaní: **Marktgasse 3-7/3/R01, 1090 Wien**, U4 – Friedensbrücke, električky: 33, 5, D – zastávka Franz-Josefs-Bahnhof.

Detailné informácie o našich podujatiach nájdete naďalej na Facebooku alebo na našich stránkach www.slovaci.at. Veríme, že sa uvidíme na plánovaných podujatiach.

Vlado Mlynar a Ingrid Žalneva

Slovenský inštitút Viedeň

Wipplingerstraße 24-26, A-1010 Wien

Tel.: +43 1 318 905 5291

si.vienna@mzv.sk, www.mzv.sk/sivieden

www.facebook.com/SlowakischesInstitutInWien

17. 09. Orgelherbst 2023

Tradičný medzinárodný organový hudobný festival Bruck an der Leitha a Hainburg

25. 09. 19:00 Hudobno-tanečné predstavenie „Slovensko“

V podaní umeleckého súboru SLUK, Divadlo Akzent Viedeň

13. 10. EUNIC – Dlhá noc literatúry

Slovenský inštitút a ďalšie kultúrne inštitúty vo Viedni

15. 10. 15:00 „Slovenský deň“

Hudobno-tanečný program a workshopy v podaní folklórneho súboru Rozmarín, Schwarzenau, Dolné Rakúsko

19. 10. 18:30 Vortrag Rusovce

24. 10. 19:00 Koncert Schubert Fest 2023

Rezidencia VZÚ, Viedeň

CÍRKEVNÍ ZPRÁVY

„Harrachovská“ mše svatá

V neděli 1. 10. 2023 zavítá na návštěvu mezi české věřící žijící v Rakousku J. Em. Dominik kardinál Duka. Od 10:00 bude v kostele Nejsvětějšího Vykupitele na Rennwegu ve Vídni sloužit pro krajany mši svatou ze slavnosti svatého Václava na poděkování Janu Nepomukovi hraběti Harrachovi a jeho rodině za významnou finanční podporu českých krajanů ve Vídni v 19. a 20. století.

Mše svatá je součástí tzv. roku Harrachů, který pořádá v ČR Národní památkový ústav. Mši svatou hudebně doprovodí Československý zpěvácký spolek Lumír.

Po mši svaté jsou věřící zváni na agapé a setkání s J. Em. v sále Jednoty svatého Metoděje.

Nationaldirektion
der böh. Anbaugebietes Entzerrung in Österreich | Österreichische Bischofskonferenz | Email: nationaldirektion@bischofskonferenz.at

Hudební festival *Exsultate!*

EXSULTATE!

ein kleines Musikfest in der **Peterskirche**

17 . 09. 2023

15 . 00 Uhr , Peterskirche

CAPPELLA ISTROPOLITANA
&
FRANTIŠEK MACEK

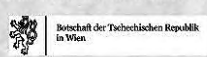
24 . 09 . 2023

15 . 00 Uhr , Peterskirche

VARHANNÍ KONCERT

FREIWILLIGE SPENDE AM ORT

Tschechische Gemeinde in der EDW

 Botschaft der Tschechischen Republik
in Wien

Kontakt: buero.tschechischegemeinde@katholischekirche.at

Česká duchovní služba Arcidiecéze Vídeň

P. Mgr. Ing. Václav Sládek

Národní koordinátor duchovní péče českých katolíků v Rakousku, duchovní správce a představený

Sídlo: Tschechische Gemeinde, Salvatorgasse 12, A-1010 Wien

Kontakt: M +43 670 404 22 91

www.erzdioezese-wien.at/pages/inst/14425183

Facebook: Farnost Vídeň

Pfarre St. Othmar unter den Weißgerbern, Kolonitzplatz 1, 1030 Wien

Harrachové – „Vznešenost zavazuje“

Akce pořádané u příležitosti Roku Harrachů českými spolky v Rakousku. Všechny akce se konají pod záštitou velvyslance České republiky v Rakousku dr. Jiřího Šitlera a jsou součástí projektu Národního památkového ústavu ČR.

Harrachovský víkend v Rakousku, 30. 09. – 01. 10. 2023

30. 09. Výlet KČT v Rakousku do Rohrau a Brucku/Leitha

Návštěva harrachovských zámků, prohlídka harrachovské obrazárny, slavnostní koncert na počest „Otce vídeňských Čechů“ Jana Nepomuka hraběte Harracha v sále zámku.

PROGRAM ZÁJEZDU:

8:00 – odjezd autobusu z Floridsdorfu, možnost přistoupit také u Westbahnhofu

– dopoledne – komentovaná prohlídka zámku s obrazárnou

– oběd v zámecké taverně

– slavnostní koncert v zámeckém sále – účinkují Adria a Lumír

– během odpoledne – setkání s potomky rodu Harrachů a dalšími účastníky z ČR

– předpokládaný odjezd z Rohrau zpět do Vídně kolem 18:00.

Cena zájezdu 55 EUR včetně dopravy, prohlídky zámku s průvodcem, oběda (polévka, hlavní jídlo dle vlastního výběru) a koncertu.

Členové KČT automaticky obdrží nebo již obdrželi s rozesláním zářijového programu podrobný program výletu, včetně složenky.

Možnost přihlášení pro nečleny KČT: kctqgm.info, nebo telefonicky či SMS na **0669 191 32 797** nebo **0660 745 29 95**.

Prohlídku zámku můžeme nabídnout pouze účastníkům, kteří přijeli autobusem.

Organizují: Klub česko-slovenských turistů v Rakousku, Československý zpěvácký spolek Lumír a Tamburašský spolek Adria za podpory rodiny Waldburg-Zeil a Harrach.

01. 10. v 10:00 Slavnostní mše svatá na počest „Otce vídeňských Čechů“ Jana Nepomuka Harracha v kostele Nejsvětějšího Vykupitele (Erlöserkirche), Rennweg 63, 1030 Wien, viz info na předcházející straně („Harrachovská“ mše svatá).

Organizují: Jednota svatého Metoděje ve Vídni a Česká duchovní služba ve vídeňské arcidiecézi.

Výstava – Ausstellungsbrücke

bis 8. 10. 2023 Felix Malnig – Tiana Sischka: *Parcours*
Regierungsviertel, Landhausplatz 1, 3109 St. Pölten
Einführung: Paula Marschalek, Kunsthistorikerin

Rádio Dráták a podcast ORF Češi Rádio Dia:tón a podcast ORF Slováci

DRÁTÁK (každé pondělí, 21:10-21:40, Radio Burgenland)
České Ozvěny | Slovenské Ozveny 2 | 13:05 hod. | ORF2

ORF III vysílá každou druhou neděli v 9:00 nový magazín všech autochtonních menšin v Rakousku s názvem WIR. Po dobu sedmi dní od dne přenosu je možnost na tvthek.orf.at pořad zhlédnout.

Tým ORF: Miriam Spring, Monika Cauder – Slováci
Pavla Rašnerová, Martina Pfeffer, Jan Daňša – Češi
<https://volksgruppen.orf.at/cesi/radiotelevize/tags/radio>
<https://volksgruppen.orf.at/cesi/radiotelevize/tags/televize>

<https://volksgruppen.orf.at/slovaci/radiotv/tags/radio>
<https://volksgruppen.orf.at/slovaci/radiotv/tags/televizia>

Projekt podpory studia studentů krajanů v akademickém roce 2023/2024

Nadace „Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových“ („Nadání“) vypisuje pokračování Projektu podpory studia studentů-krajanů trvale žijících v zahraničí (dále jen „Projekt“), na veřejných vysokých školách se sídlem v Praze s nástupem do studia v akademickém roce 2023-2024.

O podporu mohou žádat studenti-krajané, kteří byli řádně přijati do bakalářského, magisterského či doktorského studijního programu vyučovaného v českém jazyce v prezenční formě studia na pražské veřejné vysoké škole, a to ve standardní době studia bez ohledu na jeho oborové zaměření. Záštitu nad tímto projektem podpory poskytuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Projekt podpory studentů-krajanů zahrnuje:

- bezplatné ubytování v Hlávkově koleji v Praze, které zajišťuje Nadání po standardní dobu studia v souladu s harmonogramem studijního programu,
- příspěvek na pořízení předepsaných studijních pomůcek vždy na začátku akademického roku podle rozhodnutí Nadání,
- úhradu cestovních nákladů jedné cesty z Prahy do místa trvalého bydliště a zpět v akademickém roce,
- Nadání může studentovi poskytnout zvláštní odměnu za vynikající výsledky ve studiu,

- ze strany vysoké školy bude na základě dohody s Nadáním studentovi poskytnuto stipendium v souladu s vnitřními předpisy této veřejné vysoké školy, případně mu stipendium poskytne Nadání.

Podmínkou pro zařazení do Projektu je přijetí ke studiu v bakalářském magisterském či doktorském studijním programu uskutečňovaného v českém jazyce v prezenční formě studia veřejnou vysokou školou, úspěšné plnění studijních povinností a doložení problematického sociálního zájmu rodiny studenta, které neumožňuje finanční krytí jeho nákladů na studium (čestné prohlášení o nemajetnosti).

Uchazeči o studium podávají přihlášku ke studiu na veřejnou vysokou školu podle platných pravidel zvolené veřejné vysoké školy. Uchazeči-krajané, kteří budou mít zájem o podporu v rámci Projektu, zašlou současně kopii přihlášky ke studiu na vědomí na adresu sídla Nadání společně s žádostí o zařazení do Projektu.

Bude-li uchazeč-krajan přijat do studia na veřejné vysoké škole, oznámí tuto skutečnost do administrace Nadání. Vyrozumění o tom, zda byl student-krajan zařazen do Projektu, a pokyny k dalším náležitostem vyplývajícím z Projektu obdrží vybraný uchazeč od Nadání.

Kontaktní adresa:

PhDr. Dagmar Rýdlová, CSc.

Nadace „Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových“

110 00 Praha 1, Vodičkova 17, Česká republika

e-mail: josefhlavka@volny.cz

Konference „Úloha a místo zahraničních Čechů v bilaterálních vztazích II“

Bienální konference se uskuteční ve dnech 21.-22. září 2023 v Jednací síle Senátu PČR ve Valdštejnském paláci (viz pozvánka na následující straně). Zabývá se aktuálními otázkami a potřebami krajanů, stejně jako úlohou českého státu ve vztahu ke své diaspoře. Cílem konference je přispět k upevnování vzájemné vazby mezi diasporou a státem a vytvářet efektivní krajskou politiku.

Konferenci je možné sledovat také online. Akce bude streamována na webu Senátu PČR a bude tlumočena do angličtiny. V případě online účasti není vyžadována žádná registrace. Aktualizovaný program je k dispozici na stránkách Senátu PČR.

Od srpna má Rakousko nového slovenského velvyslance

Designovaný mimořádný a zplnomocněný velvyslanec SR ve Vídni Jozef Polakovič předal začátkem srpna kopii pověřovacích listin generálnímu tajemníkovi Spolkového ministerstva pro evropské a mezinárodní záležitosti Rakouské republiky Petru Launskému-Tieffenthal. Oba partneři při této příležitosti potvrdili zájem pokračovat ve výborných vztazích mezi Slovenskem a Rakouskem a mluvili o budoucí spolupráci mezi oběma státy.

Ing. Jozef Polakovič, Ph.D., zastával v letech 2020-2023 funkci ředitele kanceláře ministra na Ministerstvu zahraničních věcí a evropských záležitostí Slovenské republiky.

Vzdělání a kvalifikace:

2005-2007 Ekonomická univerzita v Bratislavě, Fakulta mezinárodních vztahů, obor mezinárodní vztahy

14. FUNKČNÍ OBDOBÍ

STÁLÁ KOMISE SENÁTU PRO KRAJANY ŽIJÍCÍ V ZAHRANIČÍ

pod záštitou místopředsedy Senátu PČR

Tomáše Czernina

a

společně s odbornými partnery

Ministerstvem zahraničních věcí České republiky

a

Mezinárodním koordinačním výborem zahraničních Čechů

si Vás dovoluji pozvat na mezinárodní konferenci

„Úloha a místo zahraničních Čechů v bilaterálních vztazích II.“,

která se uskuteční **21. - 22. září 2023 od 9:00 do 17:00 hodin**

v Jednacím sále Senátu PČR ve Valdštejnském paláci.

Program

Informace, novinky a vystoupení z legislativních a exekutivních institucí, státních organizací, krajských spolků a sdružení, příběhy krajanů a Čechů žijících v zahraničí

Udílení Ceny Společnosti pro vědu a umění Praha

Udílení Ceny za dlouholetou činnost krajské komunity

Setkání Čechů a krajanů na Ministerstvu zahraničních věcí ČR v Černinském paláci

Koncert Plzeňské filharmonie ve Valdštejnské zahradě

Vstup do Valdštejnského paláce, sídla Senátu PČR, bude umožněn od 08:30 hodin z recepce A z Valdštejnské ulice. Vstup bude možný pouze pro registrované a potvrzené účastníky. Při vstupu je nutné projít bezpečnostní kontrolou a prokázat se dokladem totožnosti. Prosím o laskavé potvrzení Vaší účasti na adrese vackovab@senat.cz do 15. 9. 2023. Počet míst je limitován.

MUDr. Raduan Nwelati v.r.
předseda komise

- 2004-2005 Hamburská univerzita / Europa-Kolleg Hamburg, postgraduální studijní program Master of European Studies (M.E.S.)
- 2000-2005 Moskevský státní institut mezinárodních vztahů, Fakulta mezinárodních vztahů, obor mezinárodní vztahy (M.A.)
- 1997-2002 Ekonomická univerzita v Bratislavě, Fakulta mezinárodních vztahů, obor mezinárodní vztahy

Seznam může koupit vydavatele deníku *Právo*

Společnost Seznam média může koupit firmu Silky Zdeňka Porybného. Povolil jí to Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. Firma Seznam tak získá i společnost Borgis, která vydává deník *Právo* a dodává obsah například serveru *Novinky.cz*. Nové spojení podle antimonopolního úřadu nijak nenaruší hospodářskou soutěž ani neposílí dominantní postavení skupiny Seznam.

Česká pošta: zavření poboček a zdražení

Od 1. července ruší Česká pošta 293 svých poboček, což se dotkne velkého množství lidí. Původně mělo být uzavřeno přesně 300 pošt, ale nakonec budou některé radnice provoz vybraných poboček financovat a v sedmi případech tak přejdou do režimu Pošta Plus. Zároveň od července zdražuje své služby. Důvodem jsou podle vedení pošty stále rostoucí náklady a dlouhodobý pokles zájmu o její služby. Od 1. července tak lidé zaplatí o čtyři koruny více za dopis, u doporučeného dopisu se cena zvedá o deset korun ze současných 62 na 72 Kč. A stejně podraží také cenné psaní, které bude nově stát 77 korun.

Na českém pavilonu na Expo 2025 se bude podílet i agentura CzechTourism

Na českém pavilonu na světové výstavě Expo 2025 v japonské Ósace bude spolupracovat i agentura CzechTourism. Její ředitel Jan Herget podepsal memorandum s generálním komisařem České republiky pro Expo 2025 Ondřejem Soškou. Počítá se spoluprací při propagaci Česka jako atraktivní turistické destinace, obě strany budou také podporovat zřízení přímé letecké linky mezi Českem a Japonskem. V tiskové zprávě to uvedla agentura CzechTourism.

Výstava se uskuteční mezi dubnem a říjnem 2025, jejím hlavním tématem je „vytváření budoucí společnosti pro naše životy“. Podle dřívějšího Soškova vyjádření organizátoři očekávají návštěvnost až 28,5 miliónu lidí. Pořadatelé už dříve přidělili Česku pozemek pro pavilon, nachází se na mořském břehu na promenádě. Jde o prostor, který ČR preferovala.

Architektonickou soutěž na návrh pavilonu letos vyhrálo studio Apropos Architects se skleněnou spirálou. Fasáda pavilonu je navržena z tabulového spěkaného skla. Pro studio bylo využití skla prioritou, neboť jeho řemeslné zpracování má v ČR tradici. Expo se do Ósaky vrátí po pětapadesáti letech. Tehdy československý pavilon architekta Viktora Rudiše navštívilo podle ministerstva zahraničí přibližně 11 miliónů lidí.

Poplatek za zařazení Česka do gastronomického průvodce Michelin Guide

Společnost Michelin loni změnila koncepci svého průvodce a restaurace hodnotí jen v zemích, jejichž národní agentury pro cestovní ruch přispějí. Poplatek za zařazení Česka do gastronomického průvodce *Michelin Guide* může platit pouze stát, a nikoliv soukromý sektor.

Vláda se rozhodla zaplatit poplatek společnosti Michelin za zařazení do prestižního gastronomického průvodce. Je to nástroj, jak Česko propagovat v zahraničí, řekl ministr dopravy Martin Kupka (ODS). Ministr pro místní rozvoj Ivan Bartoš (Piráti) představil kolegům ve vládě analýzu toho, jak zahraniční turisté v Česku utrácejí a právě útrata za gastronomické služby představuje víc než 30 procent celkové útraty.

Martin Kupka pak zařazení do průvodce považuje za jeden z nástrojů, jak lze přispět k návratu turistů do Česka po koronavirové krizi. Finance se podle něj velmi rychle Česku vrátí.

A jak bude smlouva s Michelinem vypadat? Hodnocení se bude vztahovat na celé území České republiky. Michelin v první fázi provede analýzu celkové kvality gastronomické scény v ČR, inspektoři firmy poté navštíví podniky z užšího výběru a ohodnotí je.

„Zdáleka nepůjde jen o restaurace v Praze – cílem projektu je právě přilákat bohatší zahraniční turisty do regionů. Tato část bude financována z prostředků ministerstva – jde o částku v přepočtu kolem 4,3 miliónu korun s DPH,“ poznamenala mluvčí ministerstva pro místní rozvoj Veronika Hešíková.

„Gastronomie je podle výzkumů důležitým faktorem při výběru, kam cestovat. Skupiny, které cestují hlavně za ní, zůstávají v destinacích v průměru déle a utrácejí více než ostatní. Podpora gastronomie je tedy klíčová, pokud má ČR zůstat jako turistická destinace konkurenceschopná ve srovnání s okolními zeměmi,“ doplnila Hešíková.

Ve druhé fázi, a to do roku 2028, se budou na základě analýzy oceňovat podniky a také se uskuteční marketingová kampaň zaměřená na zahraniční turisty. „Zde půjde o částku v přepočtu přes 47 miliónů korun s DPH na pět let. Na financování této části by se měl podílet nejen stát, ale také kraje a soukromý sektor,“ dodalo ministerstvo.

Jak napsaly *Hospodářské noviny*, poplatek už hradí většina zemí v Evropě – Česko a Slovensko zůstaly poslední, kdo peníze neposílal.

ÚS zamítl stížnost Německého řádu, pozemky na Bouzově zůstávají státu

Nejen hrad Bouzov, ale i devět přiléhajících pozemků zůstane českému státu. Ústavní soud (ÚS) zamítl stížnost České provincie Řádu bratří domu Panny Marie v Jeruzalémě (tzv. Německého řádu), který se domáhá navrácení majetku, který mu zabavili nacisté na začátku druhé světové války a pak jej konfiskoval československý stát jako nacistický majetek. Podle ÚS nelze překročit rozhodné datum pro restituční nároky, které stanovil zákon z roku 2012 na 25. února 1948. Protokolárně Československo převzalo majetek řádu k 1. květnu 1947.

Podle soudce zpravodaje Ludvíka Davida by sice řád měl podle historické spravedlnosti na majetek nárok, ale

ÚS se musí držet české restituční spravedlnosti. U ÚS skončil pro řád před čtyřmi lety neúspěšně i spor, v němž se domáhal vydání hradu. Tehdy soudy konstatovaly, že řád neuplatnil poválečný restituční nárok a teď už si ho činit nemůže. „Což by znamenalo, že kdyby nárok tehdy uplatnil, nárok by si nyní činit mohl,“ vysvětlil David.

Nejvyšší soud nesouhlasí se zastavením stíhání příslušníků StB kvůli promlčení

Městský soud v Praze musí znovu otevřít kauzu skupiny bývalých příslušníků komunistické Státní bezpečnosti (StB), kteří čelili obžalobě kvůli šikaně disidentů a nucení odpůrců totalitního režimu k emigraci. Městský soud v Praze jejich stíhání zastavil kvůli promlčení, avšak Nejvyšší soud vyhověl dovolání nejvyššího státního zástupce Igora Stříže. Nejvyšší soud rozhodl v červnu bez veřejného jednání, výsledek ČTK řekl Střížův mluvčí Petr Malý. „Nejvyšší soud zrušil usnesení odvolacího Městského soudu v Praze a přikázal mu věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout. Nejvyšší soud se tak ztotožnil se stanoviskem nejvyššího státního zástupce, podle kterého závěr odvolacího soudu o zániku trestní odpovědnosti obviněných z důvodu promlčení je nesprávný,“ uvedl Malý. Plně odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu zatím není dostupné, doručuje se účastníkům řízení.

Obžaloba tvrdí, že někdejší příslušníci StB šikanovali člena hudební skupiny The Plastic People of The Universe Vratislava Brabence, zpěváka kapely Extempore Jaroslava Neduhu a chartisty Janu Pěrvratskou a Jiřího Chmela. Bezdůvodně je zadržovali a opakovaně prohledávali jejich byty. Všichni poškození se na počátku osmdesátých let vystěhovali z Československa. Čtveřice obžalovaných na počátku hlavního líčení vinu odmítla.

Nová pravidla pro evidenci žáků, kteří se neučí v českých školách

Žáci, kteří studují v zahraničí, v zahraniční škole na území Česka nebo individuálně, se budou od 1. září muset přiřadit do konkrétního ročníku a třídy. Do teď stačilo, že byli na české škole jenom zapsaní. Se změnou evidence přišlo ministerstvo školství. Nové nařízení má sjednotit systém a upravit financování škol, kde jsou tito žáci zapsáni. Ministerstvo vyhlášku představilo v polovině března, platit bude od září. Děti se do jednotlivých ročníků rozřadí na základě výsledků srovnávacích zkoušek, nebo věku. V Česku mělo loni domácí výuku přes šest tisíc dětí, jejich počet v posledních letech roste. Děti učících se v zahraničí nebo na zahraniční škole v Česku bylo loni přes devět tisíc, toto číslo ale platí dlouhodobě.

Spotřebitelské centrum loni vyřešilo dvě třetiny sporů Čechů s prodejci v EU

Česká pobočka Evropského spotřebitelského centra (ESC) loni úspěšně vyřešila téměř dvě třetiny z tisícovky sporů Čechů s prodejci z Evropské unie. Nejčastěji se týkaly zrušených a zpožděných letů, internetové nakupování, půjčování aut nebo ubytovacích služeb. „Přeshraniční řešení sporů funguje tak, že spotřebitel se obrátí na centrum ve své domovské zemi, které případ zpracuje, posoudí a po-

stoupí partnerskému centru v zemi podnikatele. To podnikatele osloví v jeho mateřštině a se znalostí tamního práva ho vyzve ke smírnému vyřešení případu,“ řekl ředitel české pobočky ESC Ondřej Tichota.

Jako příklad pomoci zmínil spor Češky s prodejcem letenek, u kterého se žena pojistila pro případ nemožnosti odletět ze zdravotních důvodů. „Kvůli úrazu nemohla odcestovat s malým synem do Thajska, ale i přes poskytnutí veškeré dokumentace jí částka vrácena nebyla po dlouhém měsíce. Až na základě výzvy sítě Evropských spotřebitelských center jí bylo více než 72 000 Kč zasláno. Od původní ceny byl jen odečten poplatek za zprostředkování nákupu letenek od dopravce ve výši 370 Kč na cestujícího,“ uvedl ředitel.

Lékaři z ciziny by nemuseli mít k získání trvalého pobytu zkoušku z češtiny

Lékaři, zubaři a farmaceuti ze zahraničí, kteří budou v Česku žádat o povolení k trvalému pobytu, by od příštího roku nemuseli skládat zkoušku z češtiny. K doložení znalosti jazyka by měla stačit jejich aprobační zkouška, kterou potřebovali k výkonu zdravotnického povolání. Vyplývá to z navrhované novely nařízení o prokázání znalosti češtiny pro získání povolení k trvalému pobytu, kterou by měla brzy projednat vláda. Změna má usnadnit a zlepšit situaci zahraničních lékařů a jejich rodin. Ubýt má také administrativu. Podle podkladů k nařízení je zájem cizinců o zkoušky velký. Čekací doba je kolem pěti měsíců.

Novela počítá také s tím, že ministerstvo vnitra přestane zkoušku z češtiny pro trvalý pobyt od příštího roku cizincům proplácet. Nyní hradí 2 500 korun. Od ledna se má cena zvednout na 3 200 korun. Zaplatí si ji cizinci.

O povolení k trvalému pobytu mohou cizinci žádat po pěti letech života v Česku či s modrou kartou. Musí doložit, že mají zkoušku z češtiny se znalostmi na úrovni A2. Dvouhodinové přezkoušení nemusí absolvovat děti do 15 let, lidé nad 60 let, postižení a ti, kteří chodili aspoň rok do českých škol, mají maturitu z češtiny či státnice v češtině.

Společenské setkání v Senátu PČR

Při příležitosti konání 15. Mezinárodní konference českých škol v zahraničí a oslav 20. výročí založení první české školy v Paříži se v zahradách Valdštejnského paláce pod patronací místopředsedy Senátu PČR Tomáše Czernina uskutečnilo společenské setkání učitelů a ředitelů českých škol společně se zástupci českých institucí, které se podílejí na krajanské politice. Na úvod setkání místopředseda Senátu PČR Tomáš Czernin ve svém projevu vyzdvihl význam existence českých škol pro moderní propojování české diaspory s vlastí a současně ocenil vůdčí roli České školy bez hranic v Paříži, která před dvaceti lety ukázala jako první cestu ostatním školám k jejich vzniku. Spolu s T. Czerninem se akce zúčastnili za Senát PČR místopředseda Stálé komise Patrik Kunčar a členka komise Helena Pešatová.

Konference 2023 potvrdila opět rostoucí zájem o osobní účast na pražské konferenci, který byl v prvních dvou post-covidových letech menší. Nyní ale již meziročně opět zdvojnásobuje. Účast stovky zástupců škol na pražské konferenci v roce 2023 hovoří za své. Za dvacet let historie novodobých českých škol v zahraničí, které uplynuly

v roce 2023 od založení první české školy v Paříži, se české školy ve světě rozrostly prakticky z nuly na dnešní počet cca 120 krajanských škol. České školy jsou již na všech kontinentech, nejvíce škol existuje dnes v západní Evropě. Druhý nejvyšší počet představují školy v severní Americe, následují školy v Austrálii a na Novém Zélandu. Dnes tyto školy každý rok ve svých učebnách vychovávají kolem 3 500 až 4 000 dětí a učí je vztahu k českému jazyku a české kultuře. Za průměrných deset let své existence tak sobotní školy v zahraničí svou dobrovolnickou prací učitelů vychovaly kolem 40 tisíc dětí v intenzivním českém prostředí. Tyto děti budou v dospělosti vytvářet novou českou diasporu ve světě. Projekt českých škol je o to zajímavější, že v současné době se již první děti zahraničních škol dostávají do věku dospělých a nastupují svou autonomní cestu životem. Studují na vysokých školách, vstupují na pracovní trh a jejich první autonomní kroky vedou často ze zahraničí zpět do České republiky.

Početná účast učitelů na konferenci v Praze v roce 2023 ukázala, že české školy v zahraničí v krajansky velmi obtížném období prokázaly mimořádnou životaschopnost tím, že jejich mladé vedení dokázalo flexibilně přejít na on-line formu výuky a tím neztratit kontinuitu ve své činnosti a působení na děti. V post-covidovém období se výuka částečně vrátila do školních lavic, částečně si ale školy ponechaly možnost pokračovat v on-line výuce hybridní formou. Tím se zachovala možnost účasti ve škole těm žákům, kteří by za normálních podmínek svou cestu do sobotních škol nenašli. I z této obohacující zkušenosti chtějí nyní české sobotní školy čerpat a ověřit nezastupitelný význam on-line výuky vedle výuky prezenční. Spolu s MŠMT by krajanské školy měly tuto zkušenost ověřit na společném pilotním projektu.

Zápis do on-line kurzů češtiny

Dovolujeme si s radostí oznámit, že po letních prázdninách zahajujeme druhé kolo zápisů do interaktivních on-line kurzů češtiny, které pořádá spolek Krajánek ve světě ve spolupráci s Českou asociací.

O projektu: Distanční on-line výuka českého jazyka je uzpůsobena specifikům českých žáků žijících dlouhodobě v zahraničí. Projekt je zaměřen především na děti, které nemají přístup k výuce češtiny (například nežijí v místě, jež má aktivní krajanskou školu nebo krajanský spolek, který výuku češtiny organizuje, popřípadě výuka poskytovaná krajanským spolkem nepokrývá jejich potřeby). Cílem projektu je vytvoření systému, který by umožnil dětem přístup k výuce, učebním pomůckám přizpůsobeným specifickým požadavkům multilingvních dětí a vytvoření inkluzivních tříd tvořených dětmi žijícími v zahraničí.

Ve školním roce 2022-2023 navštěvovalo naše kurzy cca 170 žáků ze sedmadvaceti států na pěti kontinentech. Všechny děti se toho nejen spoustu naučily, ale také si našly ve třídě kamarády a ve spolupráci s rodiči se nám daří v nich dlouhodobě podporovat vztah k češtině a České republice. Na všechny děti od září opět čeká naše inspirativní a kreativní on-line výuka, tým výborných učitelů a čeští kamarádi ze všech koutů světa.

Nabídka kurzů: předškoláci (5-6 let), 1.-5. třída, projektově-konverzační kurzy, čeština jako druhý jazyk.

Bližší informace o jednotlivých kurzech a jejich obsa-

hu naleznete zde: <https://www.krajaneckvesvete.cz/vyuka/popis-kurzu/>.

Südmähren 26.-29. 10. 2023

Südmähre mit vielen einzigartigen, aber wenigen bekannten Sehenswürdigkeiten, kulturellen Besonderheiten bzw. herausragenden Persönlichkeiten
26.-29. 10. 2023

■ 1. Tag

7:30 St. Marien, Platzl-Reisen

7:45 A1 Richtung Wien

8:00 Linz Hbf.

Achtung: wir fahren über Wien retour!

Schloss Uherčice

Schloss Vranov

Znojmo – Besichtigung (Znaimer Unterwelt, Stadtrundgang)

Nächtigung + Abendessen

■ 2. Tag

Rundgang durch Znaim

Moravský Krumlov – Slawisches Epos v. Alfons Mucha (derzeit noch für kurze Zeit im Schloss)

romanische Kirche in Řeznovice

Ivančice – Geburtsstadt von Alfons Mucha

Slavkov

Schloss Bučovice

Strážnice – Nächtigung

Abendessen in einem der berühmten Weinkeller in Petrov

■ 3. Tag

Schloss Milotice

Hodonín – Zentrum des mährischen Weingebiets, Geburtsstadt des 1. tschechoslowakischen Präsidenten, Gründer der Republik Tomáš G. Masaryk (TGM)

Masaryk-Museum

Břeclav – Geburtsstadt von Ignaz von Kuffner – Rundgang

Nächtigung + Abendessen

■ 4. Tag

Rundgang durch Břeclav

Schloss Lednice – längerer Aufenthalt + Mittagessen

Heimfahrt über Wien nach Linz usw.

Reisekosten von ca. EUR 650,- im DZ, EUR 710,- im EZ beinhalten:

Busfahrt mit Platzl

3 Nächtigungen

3 AE ohne Getränk

4 ME mit 1 Getränk

11 Eintritte

Reiseleitung, Reiseorganisation

Wegen der Anzahlungspflicht in den Hotels bis Ende Juni bitte ich um rasche Anmeldung bzw. Anzahlung (siehe unten)

Hana Rigo

per Mail: rigotranslations@aon.at

telefonisch: 0676 318 48 91

Anzahlung von EUR 100,- bis Ende Juni

IBAN: AT51 2032 6000 0401 3389

■ Orte

tschechisch / deutsch / am Programm:

Uherčice / Ungarschitz / Schlossbesichtigung

Vranov nad Dyjí / Frain an der Thaya / Schlossbesichtigung

Znojmo / Znam / Znaimer Unterwelt, Stadtrundgang
Moravský Krumlov / Mährisch Krumau / Slawisches Epos
v. A. Mucha

Řeznovice / Rzesnowitz / romanische Kirche
Ivančice / Eibenschütz / Alfons Mucha
Slavkov / Austerlitz / Napoleon-Sieg 1805
Bučovice / Butschowitz / Schlossbesichtigung
Strážnice / Straßnitz / Stadtrundgang
Milotice / Milotitz / Schlossbesichtigung
Hodonín / Göding / Masaryk-Museum
Břeclav / Lundenburg / Stadtrundgang
Lednice / Eisgrub / Schlossbesichtigung u. Umgebung

Vorschau für 2024

- 10. 5. Wien-Tag – 150 Jahre Weltausstellung + Silberwerkstatt mit Felix Clam-Martinic
- 15. 5. (Fixtermin) – 20. 5. Prager Fest Navalis (mit Gondeln aus Venedig, Konzert auf dem schwimmenden der Moldau, Feuerwerk) + weniger bekannte Objekte in Mittelböhmen
- Herbst – 4 Tage Ostböhmen (Žďár nad Sázavou, Adelsfamilie Kinsky, Berta von Suttner, Grüner Berg – Nepomuk-Kirche = UNESCO-Objekt) + Mittelmähren (Brünn, Olmütz, Mährischer Karst)
- 1 Tag in Wien – Arik Brauer – Bildersammlung in der Villa Brauer mit Führung (möglicherweise mit Dr. Bernd Lötsch, einem langjährigen Freund von A. Brauer)

Deníky Bedřicha Smetany

Aktuální příspěvek česko-německého E*fora pojednává o prvním dílu z edice deníků a zápisníků Bedřicha Smetany, který pod názvem *Bedřich Smetana. Deníky I* vydali v roce 2022 Olga Mojžíšová a Tomáš Bernhardt.

„Vlastní edice *Deníky* zahrnuje strany 285-600, je editován zrcadlově v originální němčině a v českém překladu, s detailními komentáři. Edice svědčí o pečlivé redakční práci, poznámkový aparát je neobyčejně důkladný a podrobný. Dvojí, resp. trojí jazyk edice zpřístupňuje prameny také zahraničním badatelům a všem zájemcům o Smetanovu osobu a dílo. Na překladech se podíleli Mark Andrew Newkirk (angličtina), Magdalena Havlová a Lenka Vodrážková (němčina). Za pozornost stojí obrazová příloha, která kromě rodinných portrétů a faksimile raných skladeb obsahuje také dobová vyobrazení míst v Plzni spojených se Smetanovým pobytem. Pozornost zaslouží i obě předsádky – na přední předsádce historická mapa Plzně a okolí, na zadní je vyobrazena dobová mapa města s připojenou legendou. Lze si jen přát, aby další dva svazky, které mají obsahovat deníkové záznamy ze Smetanova období ve Švédsku (1856-1862) a dvacetiletí Smetanova života po návratu do vlasti (1862-1883), na sebe nenechaly dlouho čekat.“

Nová práce o habsburském osvícenství

Aktuální příspěvek česko-německého E*fora představuje práci o habsburském osvícenství s názvem *Aufklärung habsburgisch. Staatsbildung, Wissenskultur und Geschichtspolitik in Zentraleuropa 1750-1850* německého historika Steffena Höhneho, která vyšla v nakladatelství Wallstein v roce 2020. „Autor nejprve výstižně rekonstruuje přechod vlastenecké loajality od »říše« k »vlasti« prá-

vě v důsledku osvícenství 18. století. Po bok starších referenčních konceptů (jako jsou láska k vlasti, dynastie a katolictví) se nyní zařazují také teritoriální a jazykověvlastenecké referenční momenty (s. 23n.), což autor velmi dobře dokládá analýzou dvou (časově od sebe vzdálených) textů od Josepha von Sonnenfelse z roku 1771 (s. 25) a Johanna Rudolfa Chotka z roku 1839 (s. 28). Ze vznikajících zemských patriotizmů v kontextu mnohojazyčné vlasti se vyvinuly soupeřící koncepty minulosti těchto národů (s. 30n.).“

Institut pro studium literatury
Jankovcova 938/18a, Praha

NOVÉ KNIHY

Havel fehlt uns

Tschechische Einblicke und Aussichten

Kai Witzlack-Makarevich

Kai Witzlack-Makarevich: Havel fehlt uns. Tschechische Einblicke und Aussichten

Berlin: Frank & Timme, 2023. 456 S.

ISBN 978-3-7329-0931-5 (brosch.)

e-ISBN 978-3-7329-9018-4 (eBook)

Zum Inhalt:

Was wissen wir von der Tschechischen Republik? Trotz der geographischen und kulturellen Nähe bleibt uns Tschechien in

Vielem unbekannt. Die hier versammelten Einblicke und Aussichten setzen sich tiefgründig und fundiert mit unseren Nachbarn und ihrem Land auseinander. Sie laden zu einem kurzweiligen Streifzug durch Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft der tschechischen Gesellschaft ein. Auf diesem begeben uns prägende Persönlichkeiten ihrer Zeit wie Václav Havel, Milan Kundera, Karel Gott, Božena Němcová oder der brave Soldat Schwejk. Zwischen der Schlacht am Weißen Berg 1620 und den Präsidentschaftswahlen 2023 reichen die Themen von Geschichte, Politik und Wirtschaft über Kultur und Sprache bis hin zum Nationalsport Eishockey. Mit über einhundert Abbildungen sind die 48 Kapitel zudem reichhaltig illustriert.

Zum Autor:

Kai Witzlack-Makarevich studierte Slawistik und Politikwissenschaft sowie angewandte Sprach- und Übersetzungswissenschaft an der Universität Leipzig und promovierte an der Universität Jena. Bei Frank & Timme erschienen von ihm bislang das *Handbuch des Russischen in Deutschland* (2017), *Kalkierungs- und Entlehnungssprachen in der Slavia* (2018) und *Sushi, Sandmann, Sozialismus. Kultur und Landeskunde der DDR* (2020). Er lebt in Ostrava-Poruba in der Tschechischen Republik.

Bestellungen und Inhaltsverzeichnis:

<https://www.frank-timme.de/de/programm/produkt/havel-fehlt-uns>

sowie

<https://play.google.com/store/books/details?id=3g--EAAAQBAJ>

Vzpomínky Čechokanadana

Knihu vydalo roce 2021 Muzeum paměti XX. století. Kniha má 450 stránek a asi 70 fotografií a je k dostání v distribuci Kosmas za 179 Kč.

„Kniha popisuje události od mého dětství od druhé světové války po dobu padesátých let, kdy můj otec, zlatník a bankéř, byl zavřený. Pro rodinu to nebyla lehká doba, zápasil jsem s přijetím na studia a naštěstí jsem dostal místo v podniku Teplotechna, který jako první začal používat přenos dat a počítačové zpracování pro firemní podnikání. Náš podnik navštěvovala řada delegací z podniků, univerzit a armády. Takže to bylo zajímavé zaměstnání. Později jsem se stal vedoucím výpočetního střediska. To se mi vyplatilo během základní vojenské služby, kdy velení letectva mě požádalo, abych jim vybudoval výpočetní středisko a pozval si vojáky-odborníky, kteří nastoupili základní vojenskou službu. Byla to tedy elegantní doba, přes кадровé nedostatky, na které se nehledělo. Dokonce jsem byl požádán, abych podal jako svobodník hlášení a informace maršálu Andreji Grečkovi, který nás s plejádou důstojníků navštívil jako velitel Varšavské smlouvy, a důstojníci nenašli odvahu maršála oslovit.

Oživující byla doba šedesátých let, kdy jsem byl v hlavním výboru Klubu angažovaných nestraníků (KAN) jako vedoucí organizačně-propagační komise, kde jsem požádal řadu předních politických a kulturních osobností o podpis našeho Manifestu (soubor Národního divadla, Činoherního klubu, divadla Semafor, Jiřího Trnku, Iva-na Vyskočila, Jana Zrzavého, Josefa Škvoreckého, Jarosla-

va Seiferta, Otto Wichterleho) a řadu jiných, z celkového počtu 150 signatářů. Karla Gotta jsem požádal o konání dobročinného vystoupení do vyprodaného sálu Městské knihovny. Na pozvání Václava Havla jsem se zúčastnil také koordinační schůzky vybraných zástupců organizací v roce 1968.

S manželkou jsme 18. srpna 1968 odešli přes Německo, Holandsko, Belgie do Francie, odkud jsme emigrovali do Kanady. V Kanadě jsme se poměrně rychle uchytili, já jako programátor na prvním on-line systému firmy Univac pro Air Canada a manželka jako interní architektka. Brzy jsme se zapojili do krajanského života jako členové Československého Národního sdružení v Kanadě, později Českého a slovenského sdružení v Kanadě, kde jsem byl desetkrát zvolen předsedou. Také jsem inicioval založení populárního časopisu *Západ*, řídil ho jako šéfredaktor a v redakční radě spolupracoval s Josefem Škvoreckým aj.

Kniha popisuje setkání s mnoha zejména kulturními osobnostmi z exilu i z Československa. Např. pro Waldemara Matušku s manželkou Olgou jsem pořádal turné po severní Americe po šestadvaceti městech. Kniha také popisuje mou účast na setkáních Platformy evropské paměti a svědomí v různých městech Evropy jako zástupce Kanady a také návštěvy Jižní Ameriky, Asie, Aljašky, Austrálie a Nového Zélandu, z celkového počtu 55 zemí. Přílohu tvoří vybrané články a rozhovory z časopisu *Západ*.

Pokud si knihu přečtete, budu potěšen, zejména z případné zpětné vazby.“

Miloš Šuchma
milo@suchma.ca

ATELIER A

„Zum blauen Pfau“ am Spittelberg, 1070 Wien, Kirchberggasse 17 / II
ateliera.website

Öffnungszeiten: Mo, Di, Fr von 15.30 bis 18.30

VZPOMÍNKA

Vážené a milé členky, členové, přátelé a příznivci Amerického klubu dam,

Dnes, 14. července,
slaví Francie i její
zámořská území
státní svátek
La fête nationale française
u příležitosti výročí
dobytí Bastily a začátku
Francouzské revoluce...

připomínáme 66. výročí narození paní doktorky Mileny Secké.
Vzpomínáme!
Za vedení AKD

Pavla a Jan Šejbloví

...a zakladatelka
obnoveného
Amerického klubu dam
Milena Secká
by dnes oslavila
66. narozeniny!

VZPOMÍNÁME!

150 Jahre Weltausstellung
Fr. 10.5. 2024
Wien-Tag mit Felix Clam – Martinic

ist für Selbst-, oder Zugfahrer gedacht
für Zugfahrer z.B.

ab Linz mit der **Westbahn** um 08:36 Uhr an 09:52 Uhr Westbhf.

Treffpunkt für alle Mitreisenden bzw. Teilnehmer um 10:00 Uhr am Westbhf.

In der **Eingangshalle**, **ca. 2 Stunden Führung mit Felix Clam-Martinic**

Besuch der **Silbermanufaktur Jarosinski und Vaugoin**, gegründet 1847, persönliche Führung durch **Jean-Paul Vaugoin** (6. Generation!) durch das Geschäft und die Werkstätte.

Fahrt mit der U-bahn zum Praterstern

ME im Schweizerhaus

danach (ca. 14 Uhr Besichtigung **Prater Museum (Papier-Modell der WA)**)

Kosten von **EUR 85,-** beinhalten:

2 Std. Führung in Wien

Mittagessen im Schweizerhaus

Eintritte

Organisation

Anmeldung **bis Ende März** bei Hana Rigo

per Mail: rigotranslations@aon.at

telefonisch: 0676 318 48 91

Bezahlung: AT51 2032 6000 0401 3389

Mindestteilnehmerzahl 15 Personen

Kulturní dědictví UNESCO 2023

UNESCO-Kulturerbe 2023

Čeští Rakušané

Böhmische Österreicher

České Velenice + Gmünd

28. 7. - 30. 9. 2023

Vernisáž / Die Eröffnung

28. 7. 2023 - 16.00

**kulturní centrum Kulturzentrum
 FENIX - České Velenice**

Vernisáž výstavy je součástí letošního Mezinárodního kulturního festivalu **Přechody 2023** a nabídne atraktivní doprovodný program. První část výstavy bude umístěna v Českých Velenicích (FENIX) a druhá část v Gmündu (Zámecký park). Die Eröffnung der Ausstellung ist Teil des diesjährigen Internationalen Kulturfestivals

Übergänge 2023 und bietet ein attraktives Begleitprogramm. Der erste Teil der Ausstellung wird in České Velenice (FENIX) und der zweite Teil in Gmünd (Schlosspark) zu sehen sein.

Panelová výstava představí portréty 50 významných rakouských osobností českého původu nebo s významným vztahem k české kultuře. Z Jihočeského kraje je v kolekci hned několik osobností - **A. Stifter, E. Schiele, F. Kafka, A. Kubin, F. Kindermann, A. M. Pleischl, L. Perutz, R. M. Rilke ...**

Die Tafelausstellung zeigt Porträts von 50 bedeutenden österreichischen Persönlichkeiten böhmischer Herkunft oder mit einer bedeutenden Beziehung zur böhmischen Kultur. In der Sammlung befinden sich mehrere Persönlichkeiten aus der Region Südböhmen - **A. Stifter, E. Schiele, F. Kafka, A. Kubin, F. Kindermann, A. M. Pleischl, L. Perutz, R. M. Rilke ...**

Archiv časopisu Kulturní klub online (pdf)

S radostí Vám oznamujeme, že se nám po dlouhé době podařilo splnit přání čtenářů i redakce mít možnost listovat a číst si online ve všech vydaných číslech časopisu *Kulturní klub*, a to ve formátu pdf.

Neváhejte a navštivte naši webovou stránku www.kulturklub.at – Archiv časopis, nebo přímo www.kulturklub.at/archivcasopis.html.

Projekt byl umožněn díky finanční podpoře rakouského Spolkového kancléřství. V roce 2020 bylo v rámci programu pro podporu menšin u rakouského Spolkového kancléřství možné podat žádost o subvenci na digitalizaci. Tuto příležitost jsme využili a podali návrh projektu, který uspěl a Kulturní klub obdržel na digitalizaci finanční prostředky.

Věříme, že Vás archiv zaujme a že se stanete jeho pravidelnými návštěvníky a uživateli.

redakce Kulturního klubu

TSCHECHISCHES ZENTRUM
ČESKÉ CENTRUM

Herrengasse 17, 1010 Wien

Tel.: +43-1-53 52 360

www.czechcentres.cz/vienna

e-mail: ccwien@czech.cz

www.facebook.com/TschechischesZentrumWien

Po, St, Čt 10:00-17:00

Út 10:00-18:00, Pá 10:00-16:00

(Polední přestávka 12:00-12:30)

**Botschaft der Tschechischen
Republik in Wien / Velvyslanectví
České republiky ve Vídni**
Penzinger Strasse 11-13
A-1140 Wien
Tel.: +43-1-899 58 111

**Velvyslanectvo Slovenskej
republiky vo Viedni**
Armbrustergasse 24
A-1190 Wien
Tel.: +43 13189055200
+43 13189055212-213

VESELÁ ŠKOLA
s celodenní péčí
MŠ / Česká škola / doučování
7:00-17:00 hodin, 0-15 let
Barichgasse 21/4, 1030 Wien
Tel.: 0650 33 23 579

ST. KARL

Kreuzherrengasse 1, 1040 Wien

Heilige Messe

Montag bis Freitag 18:00 Uhr

Samstag Vorabendmesse 18:00 Uhr

Sonntage 8:00, 10:00 und 19:00 Uhr,

sonst an kirchlich gebotenen Feiertagen um 8:00 und 10:00 Uhr

Rosenkranz täglich um 17:30 Uhr

in der Kapelle

Beichtgelegenheit eine halbe Stunde vor Beginn der Messen und nach Vereinbarung

Svatá zповeď také v českém jazyce!

Die Kirche ist geöffnet:

Mo-Fr 7:30-19:00,

Sa 8:30-19:00, So 9:00-19:00

Kanzleistunden: Mo-Fr 8:30-11:30

Tel.: 504 61 87, Fax: DW 13

E-Mail: st.karl.wien@aon.at

Haus- und Krankenbesuche und Beichte mit Kommunionempfang nach Vereinbarung mit der Pfarrkanzlei

**SLOVENSKÝ INŠTITÚT
SLOWAKISCHES
INSTITUT IN WIEN**

Wipplingerstrasse 24-26, 1010 Wien

Po – Štv 10:00-12:00, 13:00-17:00

Pia 10:00-12:00, 13:00-15:00

tel./fax: +43-676-780 5353

www.mzv.sk/sivieden, si.vienna@mzv.sk

<https://www.facebook.com/SlovakischesInstitutInWien>

**SOVA
SLOVENSKÝ ŠKOLSKÝ SPOLOK**

wien-cz-sk.at/sk/kalendar-akci
sova@slovaci.at

RAKÚSKO-SLOVENSKÝ KULTÚRNY SPOLOK

Sekretariát: út 9:00-10:30, čt 18:00-19:30

Marktgasse 3-7/3/R01, 1090 Wien

U4 – Friedensbrücke, električky: 33, 5, D

(zastávka Franz-Josefs-Bahnhof)

tel. +43-1-596 13 15, fax +43-1-595 57 99

rsk@slovaci.at, www.slovaci.at

Otevřeno vždy od 15. března do 31. října
BIERGARTEN · RESTAURANT

Schweizerhaus

Familie Karl Kolařík
seit 1920

1020 Wien, Prater 116, Tel. 728 01 52

POKYNY PRO ČTENÁŘE

Příhlášky k členství/odběru časopisu zasílejte na adresu:

Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
Mohsgasse 30/9
A-1030 Wien

tel./fax/záznamník (od 10:00): ++43-1-79 88 454

e-mail: info@kulturklub.at, www.kulturklub.at

Nemáme placenou sekretářku, a proto prosíme o pochopení, pokud se nedovoláte. Namluvte svá přání na záznamník, určitě se ozveme. Srdečně děkujeme všem novým odběratelům časopisu a věříme, že jsou s ním spokojeni. Zároveň prosíme o Vaše ohlasy, přání, návrhy a kritiky.

Vážení členové v Rakousku, příspěvek na rok 2023 činí **35,- €** (členský příspěvek 17 € + předplatné 18 €).

Členství zahrnuje: zasílání časopisu, možnost inzerce na homepage Klubu, možnost inzerce s 20 % slevou v časopise *Kulturní klub* aj.

Vážení čtenáři v Rakousku, abo-příspěvek na rok 2023 činí **37,- €**. Prosíme, uveďte na složenice zkratku ABO.

Bankovní spojení: Bank Austria

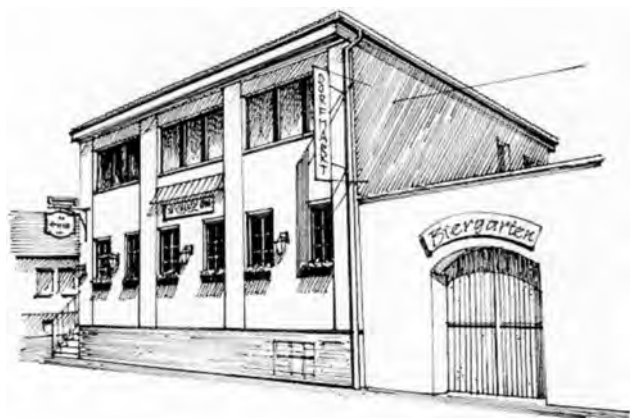
IBAN: AT 03 1200000 683035901

SWIFT: BKAUATWW

POKYNY A CENÍK PRO INZERENTY

(platí od 1. 1. 2023, viz též: www.kulturklub.at)

e-mail: inzerce@kulturklub.at

BÖHMISCHER HOF

Restaurace
privátní pokoje

Laaerstr. 55
 2111 HARMANNSDORF-RÜCKERSDORF

So-St 10:30-22:00 hod.
 Čt 10:30-14:00 hod.

Tel. 06 991 991 1111
www.hroch.at

KULTURNÍ KLUB

Informační časopis Čechů a Slováků v Rakousku
Informationszeitschrift der Tschechen
und Slowaken in Österreich
 Mohsgasse 30/9, 1030 Wien
 mobil (od 10:00): 0043-0-664-97 33 764
 fax: 0043-1-79 88 454
 e-mail: info@kulturklub.at
www.kulturklub.at

Koniasch Latin Press s. r. o.

Na Hubálce 7
 CZ-169 00 Praha 6
 tel.: +420-603 256 618
koniasch@gmail.com
www.koniasch.cz

KLP

STAROŽITNÍK: FIEDLER V.

Restauruje / nakupuje / prodává. Zájem o nákup českých malířů. Zprostředkování bude honorované. V. Fiedler, Vídeň 7, Siebensterng. 20. Tel. 523 35 81, mobil 0664/3566676.

Restaurace BÖHMERWALD

Česká kuchyně a speciality.
 Oslavy pro malé i větší skupiny
 v romantickém prostředí
 české a slovenské restaurace.

Na Vaše objednávky se těší rodina Stuchlíkova,
1040 Wien, Argentinierstr. 66 / Wiedner Gürtel 20,
tel./fax: 505 72 34, e-mail: boehmerwald@aon.at,
www.restaurant-boehmerwald.at
 otevřeno: po – ne 11:00-23:00 hod.

Česky a slovensky mluvící lékaři ve Vídni

Dr. Jirina BODNAR

FA für Haut u. Geschlechtskrankheiten
Privat u. kleine Kassen (BVAEB, SVS, KFA), Kassaordinationszeiten:
Mo & Do 14:00-18:30
Di 9:00-13:00, Fr 9:00-11:00
ohne Voranmeldung, Privatpatienten
Hotline: +43-676-6297213
Josefstädter Strasse 3/5, A-1080 Wien

MUDr. Vít DOLEŽAL

zubní lékař (všechny pokladny)
Kegelgasse 14 / Top 12 (vchod
ze Seidlgasse 12), 1030 Wien
tel. 713 72 66

MUDr. Eva DRŠATA

oční lékařka (všechny pokladny)
Favoritenstr. 8/2, 1040 Wien,
po, st – odpoledne; út, čt – dopoledne
termín po dohodě na tel. 587 54 27

MR MUDr. Vladislav LIPTÁK

internista – sportovní lékař
Innere Medizin – Sportmedizin
gerichtlich beeid. Sachverständiger
Diplomspoztarzt, všechny pokladny
Zelinkagasse 12, 1010 Wien-City
po, út, st 14:00-16:00, čt 9:00-11:00
tel. 533 58 34, fax 533 58 34 16

MUDr. Ilona POLZER

(roz. Bartošková), choroby oční
a optometrické (Wahlarzt)
Wiener Neudorf, Schillerstr. 26, NÖ
po, út 9-12, po + st 17-19 hod. a po
dohodě (i sobota dopoledne možná)
Tel.: 02236-496 93,
v akutních případech mimo ord. hod.:
0660-3470374
www.gesundeaugen.at

Prof. MUDr. Radek HART, Ph.D., FRCS, MHA

Orthopädie und Traumatologie
Klinik Floridsdorf – Akademisches
Lehrkrankenhaus der Universität Wien
Ambulanzzeiten: Freitag 9 bis 12 Uhr
1210 Wien, Brünner Straße 68
Tel.: +43 1 277 00-3900
+420 734 783 435
radekhart23@gmail.com

Masaryk-Universität Brunn
Klinik für Unfallchirurgie,
Unfallkrankenhaus Brunn
Žerotín-Platz 617
601 77 Brno

Ověřené překlady dokumentů aj.

Mag. Pavlína LÖSSL

Allgemein beidete und gerichtlich zerti-
fizierte Dolmetscherin für die tschechi-
sche Sprache Sprachtrainerin für Tsche-
chisch,
Slowakisch, Deutsch
Dieselgasse 5/2, A-1100 Wien
office@pavlina.at, www.pavlina.at
tel. 0699/19544077

tel./fax: 2908809

mobil: 0699/11807581

lenkakovarik@outlook.com

lenka.kovarik@fh-burgenland.at

http://www.deutsch-tschechisch.at

Univ.-Lektor Dr. Dietmar KOLLER

Weidengasse 2, 2333 Leopoldsdorf/
Wien

Tel.: +43 (0) 676 37 62 117

dietmar.koller@univie.ac.at

www.tschechisch-slowakisch.com

Mag. Lenka KOVARIK

A-1210 Wien, Felix-Slavik-Str. 3/1/10

ST. KARL

Kreuzherren-
gasse 1
1040 Wien

Die Kirche ist ge- öffnet:

Mo-Fr 7:30-19:00

Sa 8:30-19:00

So 9:00-19:00

Kanzleistunden:

Mo-Fr 8:30-11:30

Tel.: 504 61 87

Fax: DW 13

E-Mail:

st.karl.wien@aon.at

ŠKOLSKÝ SPOLEK KOMENSKÝ SCHULVEREIN KOMENSKÝ

Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Tel. +43-1-7133188-01

Mateřská škola

Ředitelka: **Sabina Eimer**
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Tel.: +43-1-7133188-10

Bilingvní obecná škola

Ředitelka: **Mgr. Dipl. Päd. Marcela Kaplan**
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Tel.: +43-1-713 31 88-20

Bilingvní reálné gymnázium

Ředitelka: **Mag. Helena Huber**
Schützengasse 31, 1030 Wien
Tel.: +43-1-713 31 88-60

www.komensky.at

DUCHOVNÍ SPRÁVA KRAJANŮ

P. Mgr. Ing. Václav SLÁDEK

Tel.: 0670 404 22 91, E-mail:
vaclav.sladek@katholischekirche.at

Kancelář:

Salvatorgasse 12, A-1010 Wien
T: +431 533 95 94 DW 214 F: 9214
M: +43 (0) 670 404 2291

buero.tschechischegemeinde@
katholischekirche.at

www.erzdioezese-wien.at/pages/
inst/14425183

Facebook: Farnost Vídeň

Kostel Nejsvětějšího Vykupitele

Rennweg 63, 1030 Wien

Mše svatá v českém jazyce
každou neděli v 10:00.

Chrám Panny Marie Na Nábřeží

Salvatorgasse 12, Wien 1

Mše svatá v českém jazyce
každou sobotu a středu v 18:30
a každý první pátek v měsíci v 18:30.

Římskokatolická

Katedrála sv. Štěpána Wiener St. Stephansdom

svatá zpověď pondělí 16–18, úterý
15–17, středa 13–14 hod.

Kostel Panny Márie Snežnej

1030 Wien, Jaquingasse 12

Svatá omša s kázňou v slovenskom jazyku každú
nedelu a v zasvätený sviatok o 18 hodine.

K. M. Hofbauer Klub

Česko-slovenské společenství věřících
při chrámu Maria am Gestade ve Vídni
Seitzergasse 5, 4. patro vlevo, A-1010 Wien
http://k-m-hofbauer-klub.webnode.at/
Tel.: 0043 699 192 528 87
reneselig@gmail.com

Kaple sv. Stanislava, Kurentgasse 2, Wien 1
mše svatá každý první pátek v měsíci v 18:00

Österreichische Post AG
PZ 09Z038029 P
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
Mohsgasse 30/9
1030 Wien

Nezapomeňte nahlásit
případnou změnu adresy!

Beránek hříchy snímající

Povídka Pavla Kohouta

Vitalij byl Rus, narozený v ukrajinském městečku Buča, téměř na dohled od Kyjeva. Jeho děda si tu našel nevěstu, když se jako rudoarmějec vracel z dobytého Berlína na rodnou Sibiř a zjistil, že tady mu bude tepleji. Otcem Vitalije byl pravoslavný pop, který i po sjednocení zdejších církví roku dva tisíce osmnáct zůstal věrný patriarchátu v Moskvě.

Místní kluci volali Vitalije Rusáku! a on je Ukroši!, ale bylo to v legraci, jako když se hádali, jestli je lepší Dynamo Kyjev, či Obolon Kyjev. Jeho měli rádi všichni, protože navzdory malému růstu byl nejlepším střelcem, a tedy hvězdou bučovských juniorů, kteří často bodovali i v hlavním městě. Ten příjemně obyčejný život se změnil jednoho únorového dne, když na náměstí a také na hřiště dopadli ruští výsadkáři a o pár hodin později dorazily z blízkého Běloruska tanky. Ruský hlas hřimal z městských tlapačů stále dokola, že Kyjevská oblast se s okamžitou platností stává součástí Ruské federace a obyvatelstvo se může radovat, že bude chráněno před nacisty a banderovci z Polska, kteří je chtěli vytrhnout z rodiny slovanských národů.

Vitalijův otec dal na věži chrámu slavnostně vyzvánět, ale Ukrajinců, tvořících v městě valnou většinu, se přesto zmocnila panika. Někteří vyrazili auty lesem ke Kyjevu, jiní alespoň ukrývali dobytek a cennosti, jak jim velela po staletí dědění zkušenost. Do školy přišla jen hrstka Rusů a divila se, kde jsou ostatní, a že se učit nebude, jelikož nepřišli ani učitelé. V ulicích byli jen vojáci, kteří jim vesele nabízel ruské cigarety s papírovým náustkem. Pak přijel zvláštní oddíl, v němž byli i vousatí Čechenci, a začal brát na hlavní ulici dům za domem. Kde jim otevřeli, prošli vše od půdy po sklep, zda se tam neskryli ukrajinští partyzáni. Kde ne, vyrazili dveře a za trest si odnesli, co jim dobře zavonělo či padlo do oka.

Vitalij šel raději domů, ale cestou se stavil u otce v sakristii, aby mu vše vypověděl. Zarazil se, když od něho uslyšel, že si to Ukrajinci zavinili sami, když neotevřeli, podobná prohlídka je ve válce samozřejmá. My jsme ve válce? zeptal se. Slyšel přeče, že je to speciální operace k našemu osvobození! Copak jsme nebyli svobodní? Vitaliji, vždyť nám tu vláda ukradla i moskevský patriarchát, co tu byl od Jova Posvětitel půl tisíciletí! Nato odešel sloužit mši.

Vitalij vždycky spával tvrdě, dlouho a beze snů. Tentokrát vstal nevyspalý, aniž věděl proč. Do školy přišli zas jen ruští kluci a učitel ruštiny, který rozdál úkoly a poslal je do odvolání domů. Vitalij šel za svým nejlepším přítelem Borsem, synem zdejšího zubaře; Borko hrál pravé křídlo a posílal mu čítankové pasy. Vrata do zahrady vilky u lesa byla otevřená a písek cesty rozryly hluboké brázdy po pásovém vozidle. Dům byl zamčený a zvonění bylo marné. Vitalij jej obešel, aby jako vždy, když měl Borko od přísné máti zaráz, hodil kamínek na okno mansardy. Šutřík mu zůstal v ruce, jak nevěřičně zíral na tři mrtvá těla.

Vyrazil ze zahrady rovnou do lesa a běžel a běžel, než lesní vůni přehlušil ostrý pach. Znal jej z domova, když děda páľoval ze slív samohonku, k lesu se nehodil. Za ohybem cesty spatřil vrak ruského gazíku, obklopený rozbitými lahvemi. Hned mu to došlo. Ukroši při útěku zaminovali i vedlejší cesty a do vzduchu vyletěl Rus, který chtěl ukrýt

v Buče nakradený alkohol. Jak se Vitalij zastavil, hned mrzl, do blízké školy šel ráno v tenkém roláku. Na větví před ním se plandala bunda s hodností staršiny, kterou si šofér zřejmě v autě odložil. Instinktivně z ní vypatentkoval nárameníky, oblékl ji a rozběhl se směrem ke Kyjevu. S tetou Marusjou se rok co rok vydával na tajná místa, kde se v hustém porostu rodily junácké hříby, prochodil ty obrovské lesy křížem krážem, takže nemohl zabloudit. Co chce v Kyjevu, netušil ani, když vyšel na dohled města a sebrala ho hlídka Domobrany.

– Tak ty sis ufikl hodnost, Rusáčku! chechtali se mu, když našli v náprsní kapse doklady, – no a co když my ti teď ufiknem ptáka?

Načež si všimli, že na fotce průkazu je padesátník s knírkem. Po krátkém výslechu ho rychle zavezli do Kyjeva, rovnou na generální štáb; mladičký Rus, který se choval jako pravý Ukrajinec, byl první, kdo sem dorazil z obsazené Buči, a když oblastní úřad potvrdil jeho identitu a bezúhonnost, poznal ho dokonce jeden z velitelů, jehož syn, brankař zdejších dorostenců, před otcovým zrakem ostudně nevychytil jeho hatrick. Nechali ho pod ochranou vyspat v armádním hotelu a po snídani přivezli znovu. Nevěřil očím, že před ním stojí Sluha lidu z televizního seriálu, kde hrál tak dobře prezidenta, že se brzo na to ve volbách opravdovým prezidentem stal.

– Vítež, Vítko, chtěl jsem poznat Rusa, který zažil invazi.

– Já rusky mluvím, řekl, – ale jsem Ukroš.

Sluha se usmál.

– Každý ať si mluví jako jeho máma. Řekli mi, cos viděl. Jestli chceš, zůstaň a studuj tady.

– Já bych radši dom...

– Leje tam jako z převržených necek, tak ho dovezte, kam to jde! řekl Sluha, – a ty pověz těm, kterým věříš, že vás v tom nenecháme.

Stiskl mu ruku a odešel. Ještě se ho zeptali, má-li doma mobil, a když přisvědčil, musel se dobře naučit jejich číslo, kdyby potřeboval pomoc. Řidič měl v mapě, kde leží miny, a dovezl ho až k vybuchlému gazíku. Jelikož pořád silně přšelo, dal chlapi armádní deku, aby ho, až vyjde promoklý z lesa, neprofoukl studený vítr.

Místo trestu ho matka horoucně líbala a otec dokonce pohladil po vlasech. Jim dvěma zalhal, že dostal strach, když slyšel střelbu, a běžel se schovat do lesa, kde měli kluci z dávných her pár zemljanek, takže přespal v teple.

– Proč by ses měl bát, Víťuško, těšila ho matka, – přijeli přeče naši, teď už nám nikdy nikdo neublíží!

Před otcem se jí neodvážil zeptat, kdo jim tu kdy ublížil tak, že zabili Borka i s rodiči na jejich zahradě. Jediný, komu dosud věřil tak, že mu jedinému svěřoval, s kterou z holek na sebe mrkají, byl mrtvý! Nevěděl, co se sebou, tak se zavřel v svém pokojíku a začal psát úkoly, aby odvedl mysl od obrazu, jenž mu už druhý den nescházel ze sítnice: Borkovu tvář s dírkou vprostřed čela. Tak i usnul.

K ránu ho probudila bouře, ale brzo poznal, že kolem domu projíždějí tanky. A okamžitě pojal jasnou myšlenku. Oblékl se, dal do kapsy mobil, přehodil si pláštěnku s kapucí a vydal se lijákem k chrámu. Míjel těžké stroje, které pouze popojížděly, jak jim to dovolily tanky před nimi. Otec zpíval ranní mši, ale jeho zvukný bas zanikal v řevu motorů. Vitalij prošel sakristií do věže a jako vždy hbitě vyběhl devětapadesát schodů ke zvonici, občas tu přihoupával o nedělích a svátcích. Co spatřil, potvrdilo jeho

představu. Jelikož půdu rozbahnala předjarní rasputica, mohly pancěře použít jen asfaltovou vozovku. Hlavní ulice, dlouhá skoro dva kilometru, byla od obzoru k obzoru zaplněna hadem obrněnců, který musel začínat před Bučou a táhnout se snad až za hranici. Zavolal to číslo, které si podržel v paměti, mluvil ani ne minutu a spěchal dolů, aby přerušil mši a poslal otce i věřící do sklepa, kde byl už za bolševiků protiletický kryt. Čekání se zdálo být nekonečně dlouhé i jemu, natož otci, který ho pokáral za šíření paniky a vyzval svou obci k návratu do chrámu, když se rozpoutalo peklo, že se i kryt chvěl jako při zemětřesení.

Ohlušení a vyděšení nedokázali ani odhadnout, jak dlouho trvalo, a ještě chvíli potom, co ztichlo, se vzpamatovali, než první smělec přinesl zprávu, že nebezpečí přešlo, ale venku je boží dopuštění. Vitalij byl nahoře mezi prvními. Kam dohlédl, podobala se Hlavní ulice obrovskému šrotišti, z něž se silně kouřilo a leckde šlehaly plameny. Odevšad se ozývaly výkřiky o pomoc, sténání a chropění. Věřící z krytu se rozutekli, v dálce vily sirény záchranek, které sem nemohly projet. Vitalij zahlédl otce, jak žehná škrabajícímu se trupu bez končetin. Promočená pláštěnka studila tak, že zaběhl domů a vyměnil ji za polokožich. Nato se znovu rozběhl, kam ho táhlo srdce.

U vily bylo ticho, ale přibýlo stop na písku, teď od pneumatik velkých gruzoviků. Dům byl otevřený a jeho přízemí zelo prázdnotou, bez nábytku, koberců a lustříků připomínalo novostavbu; strohé zařízení horních ložnic asi za odvoz nestálo. Vyšel ven, chvíli zhluboka dýchal jako na rozsvíčkách před zápasem a vydal se za dům. Těla zmizela a on si domyslel, že už je sotva kdy kdo najde. Vrátil se, z poledních sil vystoupal do patra a padl na Borkovu postel. Z ní ho ráno vytáhli ruští kontráši a podle seznamu identifikovali jako syna zubaře, který i s manželkou utekl do Kyjeva.

Kryt pod chrámem se stal vězením mladíků z Buči, kteří moli být okupantům nebezpeční. Vitalije mnozí znali a nechápali, že je tu s nimi, ale měli dost starostí sami o sebe. On, který od doby, kdy ho uchvátil sport, už víře moc nedal a při otcových modlitbách před jídlem si s rukama zbožně sepjatýma myslel na své, překvapen objevil Boha v sobě. Začal se znovu modlit. Aniž pohnul rty, sliboval mu, že vinu všech zpupných Rusů vezme na sebe. Poznal ho kostelník, který střídal strážné, vodící vězně po skupinách na záchod ve dvorku. Když však pop i jeho žena v slzách potvrdili návrat ztraceného syn, Vitalij se vzepřel a požádal, aby ho zas odvedli do krytu.

– Ale vždyť jsi Rus? podivil se velitel zvláštního oddílu.

– Já rusky mluvím, opakoval jako mantru svá slova z Kyjeva, – ale jsem Ukroš.

Důstojník měl doma v Petěrsburgu podobně vzpurného pubertáka.

– Říkej si, co chceš, ale Rusko bys nikdy nezradil!

– Už se stalo. Ten nálet, nebo co to bylo, jsem zařídil já mobilem, najdete ho v mém pokoji i s dekou ukrajinský armády.

Nemohlo následovat nic jiného než důkladná prohlídka domu i chrámu a zvonice včetně otcovy kanceláře. Vitalij se v duchu modlil za spásu svou, Robkovu, svých i jeho rodičů, i těch, kdo je zavraždili, a hlavně těch, kdo umřeli tak hrozně, jak to uviděl. Nemohl vědět, že ještě důkladněji prohlédli všechny prostory otec s matkou a mobil i deka zmizely v jednom z hořících tanků.

Velitel pochopil, že ten drobný fracek se chtěl jen pomstít zploditelům, ale propustit ho po takovém sebeudání si nemohl dovolit, aby jeho neobvinil někdo z podřízených. Přitom cítil, že trestá i toho vlastního hajzla, který mu na rozloučenou řekl bez obalu:

– Já, otče, pro tvého pidiputina nechcípnu, zdejchnu se do Kazachstánu, dokad' ho někdo z vás podělanejch bafuňářů neodbouchne!

Dal Vitalije internovat k vážně podezřelým, a když už za pár dnů zbytky jeho poražené armády prchaly zpátky do spojeneckého Běloruska, poslat ho vrtulníkem jako kargo do záchytného lágru u ruské Voroněže.

A tam, pokud ho nějaký horlivec od kontrarozvědky nedal rovnou popravít, čeká Vitalij dodnes na tři soudy – ten válečný, ten poválečný a ten Poslední.

Auf den ersten Blick

Eine Erzählung von Pavel Kohout

Als der Professor für Bohemistik und Romanistik der Prager Karlsuniversität auf dem Flughafen Fiumicino in Rom, wo er einen Vortrag über die Beziehung der tschechischen nationalen Wiedergeburt zur italienischen, dem Risorgimento, gehalten hatte, seinen Platz einnahm, setzte er sich auf Sitz C, zog aus seiner Tasche das Buch von Alberto Moravia *Die Römerin* hervor und las weiter. Das Tschechische Fernsehen hatte die filmische Bearbeitung ausgestrahlt, und er wollte sich auf eine Diskussion mit seinen Studierenden vorbereiten, die von dem Film begeistert gewesen waren. Er selbst kannte alle Werke des Autors, doch dieses wollte er sich in Erinnerung rufen, um der nicht gerechtfertigten Begeisterung etwas entgegenzusetzen zu können; ihm hatte der Film nicht gefallen, die falsch romantische Lollobrigida hatte seiner Meinung nach die politische und soziale Dimension des Dramas unterdrückt.

Er wurde von einem überwältigenden Duft aus seiner Lektüre gerissen, und gleich darauf verstand er, dass es das Parfüm der Blondine war, die versuchte, im Fach über ihm ihr Beautycase zu verstauen. Als er aufstand, um ihr zu helfen und den Zugang zum Sitz A zu ermöglichen, war sie fast einen Kopf größer als er. Sie dankte ihm lediglich mit einem Lächeln, setzte sich, und schaute ab diesem Moment nur aus dem Fenster. Er musste an den Beinamen der französischen Armee vor dem Krieg denken – *La grande et muet*, die Große Stumme. Im Profil sah er sie erst beim Servieren, als sie mit einer Geste das Dessert ausschlug und bei den Getränken auf das Bier zeigte. Doch selbst dabei konnte er ihre Augen nicht sehen, die von einer dunklen Brille extremer Größe verdeckt wurden; sie erinnerte an venezianische Masken und musste verdammt teuer gewesen sein. Das scharfe Profil ließ jedoch erahnen, dass sie auch Römerin war.

Sie wurden durch den freien Sitz B getrennt, doch neben dem Duft riss ihn das Gefühl aus seiner Lektüre, dass ihn die Augen hinter dem schwarzen Glas beobachteten, doch immer, wenn er sich vom Buch löste, sah er im Augenwinkel, dass sie gerade hinausblickte. Er war sich fast sicher, dass sie ihn provozierte. Aus persönlichen Gründen, aber auch nach den strengen Regeln seiner berühmten Lehranstalt hielt er sich insbesondere von jungen, schönen Mädchen fern. Jetzt gestand er sich ein, das Bedürfnis zu verspüren, sie in recht banaler Art anzusprechen, um das

Wirken des gefährlichen Zaubers durch die ironische Frage zu stören, ob denn diese tolle Brille überhaupt durchsichtig sei. Er wurde den Zauber auch im Flughafenbus nicht los, wo er absichtlich einen anderen Eingang wählte, um sie nicht mehr zu sehen. Dass er jedoch immer noch unterbewusst dieses Parfüm wahrnahm, obwohl er wusste, dass dies im vollen Fahrzeug eine Sinnestäuschung sein musste, versetzte ihn so in Rage, dass er als Erster durch die mehrere hundert Meter langen Gänge zum Gepäckband marschierte, das wie auf Bestellung den schwarzen Aluminiumkoffer ausspuckte, der seinen Jungfernflug hinter sich gebracht hatte, er hatte ihn für sein frisches Honorar in der Ewigen Stadt gekauft.

Er erfreute sich erneut daran, wie leicht er war, und es kehrte in ihm die übliche Freude über den Schengen-Raum zurück, der ganz Europa von Grenzen befreit hatte. So wie er es gestern mit seiner Mutter ausgemacht hatte, kehrte er vor dem Mittagessen zurück. Sie umarmte und küsste ihn und fragte überraschenderweise:

– Viktor, mein Liebling, solltest du endlich eine Freundin haben?

– Nein... warum fragst du?

– Weil ich Parfüm rieche.

– Ach, ich habe im Flugzeug neben einer Italienerin gegessen, die gerochen hat wie eine ganze Parfümfabrik!

– Aha. Dann pack aus, der Lendenbraten ist in einer halben Stunde fertig.

– Ich dusche mich noch...

Er stellte den Koffer auf das Bett in seinem Zimmer, zog sich aus und ging ins Bad. Er reiste mehrmals pro Jahr zu europäischen Universitäten, und was seine Rückkehr betraf, so hatte er dafür immer dasselbe Ritual. Er stellte die Dusche an, zuerst schrecklich kalt, dann schrecklich heiß und schließlich tröstlich lauwarm, bei der er dann lange Minuten, wie er es im Geiste bezeichnete, wieder zu sich kam. Die Frage der Mutter, die er ihr vor längerer Zeit verboten hatte, weil er sie seit seinem Dreißigsten von der Großmutter und beiden Tanten hörte, stieß ihm auf. Die Mutter hatte dies jahrelang respektiert, warum also fing sie nun wieder damit an, nur weil sie dieses abstoßende Parfüm gerochen hatte, das er wie eine Infektion mit nach Hause gebracht hatte?

Ja, in drei Jahren würde er vierzig werden. Was war schon dabei? Seit seiner Pubertät waren die Mädels so auf ihn abgefahren, dass er, wenn ihm nicht ein angeborener Durst nach dem Lernen eigen gewesen wäre, nie sein Abitur geschafft hätte und er schon gar nicht ein anerkannter Wissenschaftler in zwei Fächern geworden wäre, vielmehr wäre er, so wie er das in seinem Umfeld beobachtete, ein dreimal geschiedener Vater mehrerer Sprösslinge. Er wusste, dass man ihn wegen seiner schlanken Gestalt und seiner Locken als Cherubin bezeichnete und dass dieser Spitzname von Schule zu Schule mit ihm wanderte, und das war ihm wegen seiner Kommilitonen und später auch Kollegen peinlich, die sich deshalb sicher minderwertig vorkommen mussten. Auch deshalb versuchte er, überall der Primus zu sein, damit sie ihn *nolens volens* achten mussten und ihre Witzeleien für sich behielten. Dies erkannte auch seine gesamte verzweigte Familie an, und er hätte nicht das geringste Problem haben müssen, wenn es da nicht jene Frage gegeben hätte, die ihm bei jeder Begegnung von seiner Großmutter und den Tanten hart-

näckig gestellt wurde. Er speiste sie mit der eingeübten Antwort ab, er wolle vorher genauso erfahren und weise sein wie sie alle, doch dieser Schlagabtausch endete, als ihn genauso sein Vater im Krankenhaus fragte, das er dann nicht mehr lebend verließ. Seine Mutter, so hatte er gesagt, verdiene nun doppelte Freude über Enkel.

Er nahm das ernst und begann damit, vorsichtig eine Wahl zu treffen, um nicht den Hass der Vernachlässigten auf sich zu ziehen. Vorrang hatten natürlich automatisch junge Damen, die wie er von der Wissenschaft besessen und mit einem ähnlichen Ehrgeiz ausgestattet waren. Seine Rendezvous, wie er sie altmodisch nannte, ähnelten eher den Tests am Semesterende oder Seminardiskussionen, auch wenn sie in Cafés stattfanden, und zwar jedes Mal in einem anderen, um keine Aufmerksamkeit zu erregen; die persönlichen Reize der Kandidatinnen spielten nur eine Rolle, damit dies keinen Verdacht bei seinen Verwandten erregte, dass ihm überhaupt nicht daran gelegen sei. Er wünschte sich eine Frau, die war wie er und die sich von ihm nur durch das Geschlecht unterschied. In diesem dichten Netz blieb nach einem Dutzend von Versuchen einzig und allein das Mädchen Daniela hängen.

Diese Studentin des vierten Studienjahrs im Fach Bohemistik, die er seit den Aufnahmeprüfungen begleitet hatte, war so schlau, dass er sie immer strenger prüfte, um bei ihr endlich auf irgendeine Schwäche zu stoßen. Sie hielt es nicht nur mit Bravour aus, sondern verblüffte ihn tatsächlich erst im Café Slavia, wo er erfuhr, dass sie gleichzeitig mit Bohemistik an der Fakultät auch noch Islamwissenschaften und Arabisch studierte. Aus Scherz ließ er sich von ihr die arabische Version eines Satzes seines Lieblingsphilosophen Anicius Boëthius in sein Smartphone tippen und bewunderte dann die kunstvoll gekräuselten Ornamente. Am nächsten Morgen ging er bei seinen Arabistik-Kollegen vorbei, die ihm richtig das Zitat „Wenn du geschwiegen hättest, wärest du ein Philosoph geblieben“ vorlasen. Er erfuhr auch, dass Daniela der ganze Stolz des Lehrstuhls sei. Als sie wiederum von ihm erfuhren, was sie außerdem noch studierte und wie, einigten sie sich einhellig, dass ihre Begabung alle Anzeichen von Genialität aufweise.

Da er mit Frauen so gut wie keine Erfahrungen hatte, zeigte er sein persönliches Interesse nur sehr langsam. Nun lud er nur noch sie ein, und das immer häufiger, was sie gern annahm, nur dass jetzt sie darum bat, die Cafés zu wechseln, um kein Gerede aufkommen zu lassen, dass es sich um eine andere als eine fachliche Beziehung handele. Dies kam ihm absolut entgegen, da er glaubte, dass gerade die Besessenheit von der Wissenschaft sie einander näherbringen und in eine Liebesbeziehung übergehen werde. Diese sollte ein gemeinsamer Besuch im Berliner Pergamon-Museum, dem Nahen Osten und der islamischen Kunst gewidmet, möglich machen. Sie stimmte begeistert zu, doch er reservierte im Hotel auf der Museumsinsel für drei Nächte zwei Zimmer mit der Vorstellung, dass ihnen für die zweite oder spätestens die dritte Nacht eines reichen würde. Zwei Tage vor der Abreise platzte eine Bombe: ein Pädagoge ihres Lehrstuhls wurde bezichtigt, seinen Studentinnen Testate und fiktive Prüfungen gegen Sex gewährt zu haben. Per Erlass des Rektors wurden sofort sämtliche verdächtigen Noten aberkannt, und der Schuldige musste augenblicklich das Arbeitszimmer räumen. Daniela sagte dann in einer langen E-Mail den Ausflug und

die Beziehung selbst ab mit der Begründung, sie würden sich doch beide nicht gegenseitig ihre so hoffnungsvolle Karriere kaputt machen.

Seine Enttäuschung dauerte nicht lange, fast zeitgleich wurde sie sogar von Erleichterung abgelöst. Er machte sich klar, dass er eigentlich Angst vor dem Ausflug gehabt hatte und noch mehr davor, was sich daraus hätte ergeben können: dass er sich an ein Mädchen binden würde, das er nur als Hörsälen und Cafés kannte. Schlimmer war, dass er von Neuem den dümmlichen Anspielungen eines Teils seiner Familie ausgesetzt war, die durch die hoffnungsvollen Informationen seitens der Mutter etwas abgeebbt waren und nun in noch dringlicherer Form wieder aufflammten. Das war die Situation, in der er sich in der Zeit seiner Reise nach Rom befunden hatte, und die Frage der Mutter hatte diese noch zugespitzt. Die lauwarmer Umarmung des Wassers beruhigte ihn jedoch so, dass er beschloss, den Konflikt nicht weiter zu schüren und stattdessen die Mutter zu erfreuen. In seiner normalen legeren Kleidung, die er auch an der Universität trug, setzte er sich an den Esstisch und lobte ab dem ersten Bissen die Kochkunst seiner Mutter. So wie sie es mochte, erzählte er ihr detailliert von seinen zwei Vorträgen in Rom, das sie liebte, weil er sie schon mehrmals mitgenommen hatte. Nach einer Weile begriff er, dass sie ihm nicht zuhörte, und streckte wieder die Stacheln heraus.

- Woran denkst du, Mama?

- Was sagst du?

- Ich habe gefragt, woran du denkst.

Sie zögerte einen Augenblick, dann aber gab sie zu:

- An dich...

- Aber warum??

- Wegen des Parfüms ...

- Mama, ich habe dir deutlich gesagt, dass mich im Flugzeug irgend so eine Italienerin eingedieselt hat, was willst du denn noch wissen?

- Viktor, mein Liebling... ich wollte, ehe du dich duschst, den neuen Koffer auspacken, und dann hat mich dein Oskar erschreckt ...

Er hatte den Eindruck, sie sei verrückt geworden.

- Was für ein Oskar...?

- Oskar de la Renta!

- Kenn ich nicht...!

- Viktor! sprach sie ihn beleidigt an, - du hattest nie einen Grund, mich anzulügen, warum also jetzt??

- Mama, ich schwöre dir...

Nun erboste sie sich, wie er es schon jahrelang nicht erlebt hatte.

- Du hast es im Koffer und verwendest es offensichtlich.

- Herrgott nochmal, was??

- Das Parfüm!

- Ich verwende Fahrenheit Aftershave, und auf Reisen nehme ich es nicht mit, weil die Zöllner es beschlagnahmen würden, damit ich auf der Toilette daraus keine Bombe baue!

- Doch gerade deshalb hast du ja diesen Oskar im Koffer geschickt.

- Verdammt nochmal, dann zeig ihn mir!

Er rannte in sein Zimmer, und als sie ihn eingeholt hatte, hielt er einen Flacon in der Hand und betrachtete ihn wie ein Verrückter. Dann warf er ihn aufs Bett und versenkte beide Hände in den Tiefen des schwarzen Ge-

päckstücks, so als wolle er Erde auflockern. Als er sie herauszog, hing an einem Finger seiner Linken ein BH, in der Rechten hatte er ein Knäuel Damenstrumpfhosen.

- Aber das ist ... das ist nicht meiner ...

Da stand sie schon neben ihm und zog ein Bündel Unterhöschen hervor. Die Spannung verflieg, die Mutter begann zu lachen, aber ihm war nicht nach Lachen zumute. Er stellte sich vor, dass seine Nachbarin aus dem Flugzeug irgendwo in ähnlicher Weise auf seine Utensilien starrte. Das Ziffernblatt sagte ihm, dass seit der Landung fast drei Stunden vergangen waren. Da war sie sicher schon verzweifelt. Sein Samsung fand die Nummer und stellte innerhalb einer Minute die Verbindung her.

- Václav Havel Airport, Lost and Found, Fundbüro! meldete sich englisch eine Männerstimme mit starkem tschechischen Akzent.

Er schilderte kurz und bündig, was geschehen war.

- Ja, und sie hat uns mächtig eingeheizt.

- Italienerinnen sind so, Sie kennen doch sicher die Lollobrigida.

- Nur, sie ist Tschechin. Aber sie steht der Lolo in nichts nach.

- Ich dachte ... begann er, ließ es aber bleiben, - wo soll ich sie suchen?

- Sie hat daran geglaubt, dass sich jemand meldet. Sie sitzt mit Ihrem Koffer im Bistro in der Ankunftshalle.

- Soll ich dir ein Taxi rufen, Viktor, Liebling? fragte ihn die Mutter wieder zärtlich.

- Nein, sagte er, und zog sich seinen Raglanmantel an, - in Prag sind die zweimal gewiefter als in Rom.

Als er den Koffer mit Oskar anhob, gab sie ihm einen Kuss.

- Da bin ich aber erleichtert, dass du dich nicht parfümierst!

- Warum erleichtert?

- So schwere Düfte verwenden nur Frauen, weißt du! Oder Transvestiten.

In Ruzyně bezahlte er ohne mit der Wimper zu zucken einen Gaunerpreis und ging schnurstracks ins Bistro. Sie saß an einem Tisch am äußersten Rand, der Zwillingsskoffer stand zu ihren Füßen. Als sie ihn sah, sagte sie verärgert:

- Na endlich! Wo hast du dich denn rumgetrieben??

Er stellte den Koffer neben ihren und musste damit fertigwerden, dass er aus ihrem Munde einen klangvollen Bariton vernahm, der nur einem Mann gehören konnte.

- Setz dich schon! tönte er weiter - und schmeiß eine Runde, das bist du mir echt schuldig!

Und als er immer noch wie gelähmt dastand, kicherte der Bariton.

- He, ich habe auf den ersten Blick erkannt, dass du auch ein Mädels bist! Du hast nur noch nicht den Mut gefunden, dich zu outen, stimm't's?

In diesem Moment setzte sich in ihm das Mosaik zusammen und er erschrak so, dass er den Koffer ergriff, aus dem Bistro rannte und, blind mit Leuten zusammenstoßend, durch die Ankunftshalle stürmte, dann jagte er weiter an freien Taxis vorbei, solange sein Atem reichte. Er wurde erst langsamer, als ihm sein exakt funktionierendes Gehirn unbarmherzig sagte, dass er nicht vor sich selbst davonrennen könne. Und da ahnte er noch nicht, dass er den Koffer mit sich trug, den er hergebracht hatte.

(Übersetzt von Silke Klein)